

Økonomiske analyser

25. årgang

1/2006

Innhold

Perspektiver	3
Konjunkturtendensene	6
Internasjonal økonomi	6
Konjunkturutviklingen i Norge	10
<i>Temaboks: Alternativ lønnsvekstberegning</i>	20
<i>Temaboks: Utsiktene i kraftmarkedet framover</i>	22
<i>Temaboks: Konjunkturtrekk i norsk økonomi de siste 25 årene</i>	28
<i>Temaboks: Direkte og indirekte importandeler</i>	30
Den økonomiske politikken	34
Finanspolitikken	34
<i>Temaboks: Offentlig forvaltnings formue</i>	39
<i>Temaboks: Omlegging av skattesystemet</i>	40
Statsforvaltningens stønader til husholdningene	41
Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter i et internasjonalt perspektiv	42
Pengepolitikk og finansiell stabilitet	44
<i>Temaboks: Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs</i>	45
<i>Temaboks: Utviklingen i langsiktige renter</i>	47
Produksjonsevne og konsummuligheter	48
Produksjon og privat konsum	48
Produktivitetsvekst	50
FoU og nyskaping i norsk næringsliv	51
<i>Temaboks: Forskningsmeldingen Vilje til forskning (St.meld. nr. 20 2004-2005)</i>	53
Kapitalavkastning	55
Produksjons- og markedsforhold	57
Offentlig forvaltning	57
Utvinning av råolje og naturgass	62
Industri og bergverksdrift	66
<i>Temaboks: Næringspolitikk innenfor EØS-regelverket: Nye rammebetingelser for den kraftkrevende industrien</i>	68
Bygge- og anleggsvirksomhet	73
Elektrisitetsforsyning	75
<i>Temaboks: Kraftpriser og kvotemarkedet</i>	76
Primærnæringene	78
Utenriks sjøfart	81
Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge	82
Arbeidsmarkedet	84
Sysselsettingen	85
<i>Temaboks: Omlegging av Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)</i>	86
<i>Temaboks: Omfanget av midlertidige ansettelser</i>	87
Arbeidsstyrken	88
Ledigheten	88

Innhold forts.

Lønns- og prisutviklingen	92
Lønnsutviklingen	92
Konsumpriser	94
Husholdningene	97
Høy vekst i husholdningenes disponible realinntekter	97
Konsum og sparing i husholdninger og ideelle organisasjoner	98
<i>Temaboks: Rentebelastningen når rentene øker</i>	99
Nærmere om forbruksutviklingen for husholdningene	99
Husholdningenes formues- og gjeldsposisjon	101
Boligmarkedet	102
Inntektsutviklingen	103
Inntektsfordelingen	104
Vedvarende lavinntekt	105
Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge	110
Utenriksøkonomi i 2005	110
Utenlandske direkte investeringer	112
Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter	115
Disponibel inntekt og sparing for Norge	116
<i>Temaboks: Handelsvridninger</i>	118
Befolkningsutviklingen	119
<i>Temaboks: Framskriving av innvandrerbefolkningen</i>	125
Forskningspublikasjoner	126
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser og Economic Survey de siste 12 måneder	134
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske nøkkeltall. Regnskap og prognoser fra OECD for utvalgte land	53*
Makroøkonomiske hovedstørrelser 1997-2009, regnskap og prognoser	58*

Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året. Neste utgave publiseres i slutten av april 2006.

Redaksjonen Økonomisk utsyn over året 2005: Annegrete Bruvoll, Torbjørn Eika, Erling Holmøy, Tom Kornstad, Øystein Olsen og Knut Einar Rosendahl. Redaksjonssekretær: Wenche Drzwi.

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 14. mars 2006.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

- *Norge:* Torbjorn.Eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07
- *utlandet:* Andreas.Benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Andre spørsmål: Annegrete.Bruvoll@ssb.no, tlf. 21 09 49 48
Erling.Holmoy@ssb.no, tlf. 21 09 45 80
Tom.Kornstad@ssb.no, tlf. 21 09 48 27
Knut.Einar.Rosendahl@ssb.no, tlf. 21 09 49 54

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: **www.ssb.no/oa/**

Redaksjonen i Økonomiske analyser: Ådne Cappelen (ansv.), Knut H. Alfsen, Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Erik Fjærli, Kristian Gimming, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal og Tom Kornstad.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, tlf.: 21 09 47 57, telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep., NO-0033 Oslo

Salg- og abonnementservice: NO-2225 Kongsvinger, tlf.: 62 88 55 00, telefaks: 62 88 55 95, e-post: salg-abonnement@ssb.no

Trykk: Lobo Media as/1700

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Økonomisk utsyn

Perspektiver

Den økonomiske veksten i 2005 fortsatte i jevnt og ganske høyt tempo, og sysselsettingen vokste. Disponibel realinntekt for Norge økte med nesten 10 prosent, etter at prisveksten på våre eksportvarer klart oversteg prisveksten på importerte varer og tjenester. Inflasjonen målt ved konsumprisindeksen var lav. Også rentene var lave - selv i en høykonjunktur med synkende arbeidsledighet. Verdien av Petroleumsfondet, nylig omdøpt til Statens pensjonsfond - Utland, økte til nær 1400 mrd. kroner, takket være høye oljepriser og vellykket forvaltning. Det er dermed mye å glede seg over i norsk økonomi.

Men samtidig minner vi om at vi flere ganger har erfart at grunnlaget for problemer i økonomien legges i gode tider. Midt på 1990-tallet var Norge på vei ut av en langvarig og dyp nedgang som i løpet av 1997 gikk over i en periode med sterkt press i norsk økonomi. En viktig årsak var vesentlig sterkere vekst i oljeinvesteringene enn antatt på forhånd. Finanspolitikken, som i en periode hadde vært strammet til, ble mer ekspansiv. Også innretningen av pengepolitikken var ekspansiv, fordi Norges Bank måtte forsvare en stabil valutakurs med å sette ned renten. Lønnsveksten skjøt på nytt fart etter flere år med moderate oppgjør.

I dagens situasjon er det mindre sannsynlig at den økonomiske politikken vil bidra til å «helle bensin på bålet». Pengepolitikken er gitt en klarere rolle i stabiliseringen av produksjon og etterspørsel. Handlingsregelen for finanspolitikken vil kunne medføre ekspansive impulser til økonomien, spesielt i en situasjon med sterk oppbygging av Petroleumsfondet. Men politikkkopplegget for 2006 er konjunktturnøytralt, og myndighetene har signalisert at hensynet til konjunktursituasjonen skal tillegges vekt også fremover, i tråd med retningslinjene for budsjettpolitikken. Oljeinvesteringene er som alltid en usikker størrelse. Høye oljepriser har gjort mange prosjekter lønnsomme, slik at det nå trolig er kapasiteten i oljeselskapene som begrenser investeringene. Anslag tyder nå på at oljeinvesteringene når en topp i 2006. Alt i alt er det gode muligheter for en balansert utvikling i norsk økonomi fremover.

Det internasjonale bildet i 2005 var sterkt preget av den raske økonomiske framgangen i land som Kina og India. Eksport fra såkalte framvoksende økonomier utgjør en stadig økende andel av verdenshandelen. Økt internasjonal arbeidsdeling, friere kapitalbevegelser mellom land sammen med økonomiske reformer, har vært viktige forutsetninger for den gode økonomiske utviklingen i disse landene. Det er også tegn til at flere fattige land i Latin-Amerika og Afrika får ta del i framgangen. Samlet sett var veksten i verdensøkonomien i fjor den sterkeste på mange år.

Sterk økonomisk vekst i Asia og i flere utviklingsland påvirker også i vesentlig grad den økonomiske utviklingen i OECD-området. Den sterke inntektsveksten fører til økt etterspørsel etter varer og tjenester fra de tradisjonelle industrilandene. Videre bidrar den økte importen fra lavkostland til at prisstigning og renter i mange land holder seg lave. Samlet sett innebærer den raske veksten i framvoksende økonomier kjærkomne impulser til verdensøkonomien i en situasjon der aldring av befolkningen i den tradisjonelt rike delen av verden trekker i retning av avtakende vekst.

Men ikke alle virksomheter og grupper fremstår som vinnere. Sterk vekst i produksjonen av varer og tjenester fra lavkostland presser priser og lønnsomhet for mange bedrifter. Samtidig kan bedre adgang til investeringer i lavkostland øke inntektene for eiere av kapital. Virksomheter legges ned, og andre må nedbe-
manne eller omstilles for å kunne drive videre på en bærekraftig måte. Slike omstillinger er nødvendige for å kunne tilpasse seg nye rammebetingelser og nyttiggjøre seg de mulighetene til gevinst som globaliseringen fører med seg. Men samtidig kan omstillinger være smertefulle for dem som rammes.

For Norge er hovedbildet at vi har kommet meget godt ut av globaliseringsprosessen de siste årene. Bedringen i bytteforholdet har gitt Norge en gevinst, og nasjonalinntekten har økt mer enn nasjonalproduktet. Innenfor våre tradisjonelle industrinæringer har det foregått en avskalling, og industriens andel av sysselsettingen er synkende. Men samtidig har vi klart å opprettholde nær full kapasitetsutnyttning i økonomien totalt sett, og problemene for industrien motvirkes gjennom spesialisering og utnyttning av komparative fortrinn, blant annet knyttet til videreutvikling av leverandørindustrien.

Næringspolitikken i Norge kom på nytt i fokus i 2005. En av de økonomiske begivenhetene som fikk stor oppmerksomhet, var Norske Skogs beslutning om å legge ned papirfabrikken Union i Skien. For tiden diskuteres også Hydros planer om reduksjon i aluminiumsproduksjonen i Årdal. Begge bedriftene har vært hjørnesteinsbedrifter innenfor vår kraftkrevende, eksportorienterte industri. Rik tilgang på billig energi har historisk representert et vesentlig konkurransefortrinn for kraftkrevende produksjon i Norge. Rammebetingelsene for denne delen av norsk industri er imidlertid i sterk endring. Dette skyldes dels norske forhold, men i større grad henger det sammen med tettere økonomisk integrasjon på tvers av land. Mens kraften tidligere måtte «pakkes» inn i industrivarer for å få solgt den ut av lokalsamfunnet, har utbyggingen av overføringsnett for kraft både nasjonalt og internasjonalt ført til at kraften kan omsettes direkte. På denne måten overføres et komparativt fortrinn fra energikrevende industriproduksjon til primærproduksjonen av energi. Dette gir nye muligheter for verdiskaping. Realisering av dette potensialet krever imidlertid omstillinger; man må utnytte at andre næringers relative konkurransefortrinn øker når lønnsomheten i kraftkrevende industri faller. Kraftkrevende eksportrettet industri står overfor nær en doubling av kraftprisene som følge av at de gunstige kraftkontraktene fases ut i årene 2008-2011. I tillegg vil lønnsomheten i disse næringene presses hvis de må betale for forurensende utslipp gjennom kjøp av kvoter eller avgifter. Prinsippene om at alle kjøpere skal betale lik pris for samme vare, og at forurenseren betaler for miljøkostnader, representerer imidlertid god samfunnsøkonomi.

En annen side ved globaliseringen er at utenlandske investeringer har blitt mer attraktive for norske investorer. Spesielt gjelder dette de store landene i Asia og Øst-Europa, der lønnskostnadene er lave og produktmarkedene vokser raskt. Mulighetene for utflytting av bedrifter og tjenestehandel gjør at større deler av norsk næringsliv er utsatt for internasjonal konkurranse. Spesielt vil høy lønnsomhet i utlandet øke kravet til kapitalavkastning på investeringer, også i Norge. Løsningen på dette problemet er imidlertid ikke å sementere virksomheter med lav lønnsevne. Utflytting av bedrifter innebærer at valutainntjeningen kommer i form av kapitalinntekter til norske eiere i stedet for eksport. Gitt at investeringer utenlands er lønnsomme, vil de øke Norges samlede inntekter dersom vi samtidig evner å utnytte arbeidskraften som frigjøres på en god måte.

Det kan nå se ut som om oljeprisen har kommet opp på et permanent høyere nivå. En langsiktig oljepris på rundt 50 dollar per fat, og en gasspris omtrent på dagens nivå, betyr mer enn en doubling av petroleumsformuen i forhold til det som ble antatt for få år siden. Inntektsvirkningen av en slik valutagave reduserer behovet for konkurranseutsatt virksomhet, og dermed vil presset mot denne de-

len av næringslivet øke. Men samtidig vil aktiviteten i olje- og gassnæringen bli stimulert. Mens økt petroleumsformue vil fortrenge deler av konkurranseutsatt sektor, vil aktiviteten på norsk sokkel gi oppdrag til leverandørindustrien. I en videre utbyggingsfase vil derfor norsk industri samlet sett ikke nødvendigvis rammes hardt av omstillingene som følger av høyere oljepriser. Dette er i tråd med de erfaringene Norge tidligere har høstet. Etter hvert som utbyggingsaktiviteten avtar i Norge, vil imidlertid leverandørindustrien måtte omstille seg, til andre markeder eller produkter.

Mens fremtidig oljepris er en meget usikker størrelse, er det helt sikkert at Norge, i likhet med mange andre land, står overfor en vesentlig aldring av befolkningen. Tallet på alderspensjonister vil nær dobles frem til 2030. Og dette er ingen forbigående bølge. Aldringen vil endre sammensetningen av samlet etterspørsel etter varer og tjenester og dermed påvirke næringsstrukturen. Behovet for arbeidskraft i helsesektoren og eldreomsorg vil øke kraftig. Lønnspresset kan øke som følge av økt knapphet på arbeidskraft.

De utviklingstrekkene som er nevnt foran, og som medfører omstilling, bunner ikke i at markeder ikke fungerer godt. Tvert imot er det grunn til å tro at sterkere internasjonal konkurranse styrker markeders evne til å sørge for en samfunnsøkonomisk effektiv ressursbruk. Selektive støttetiltak til bedrifter, som ikke lenger er konkurransedyktige på produkt- og faktormarkedene, vil derfor lett virke mot sin hensikt. Argumenter om at spesielle næringer er særlig verdifulle gjennom sin valutaskaping, kan tilbakevises. Eksport er bare viktig for å kunne gjøre opp for seg i det internasjonale varebyttet, og dette bør skje til lavest mulig samfunnsøkonomisk kostnad. Ressursmessige annerledesland som Norge er de som har mest å tjene på en spesialisering av næringsstrukturen.

På den annen side kan de nevnte utviklingstrekkene og omstillingsbehovene skape problemer dersom ikke konkurranseevnen kan justeres fleksibelt. Nedbygging av konkurranseutsatt sektor kan ha et element av irreversibilitet over seg, særlig dersom aktiviteten kommer ned på så lavt nivå at viktige kompetansemiljøer forsvinner.

Erfaringer har vist at det vil være risikofylt å stole på at endringer i valutakursen vil sørge for en løpende tilpasning av konkurranseevnen. På denne bakgrunn er det viktig at lønnsdannelsen i Norge fortsatt baserer seg på lønnsevnen i en tilstrekkelig stor konkurranseutsatt sektor. Både de institusjonelle og markedsmessige forutsetningene for at den tradisjonelle frontfagsmodellen skal kunne videreføres er imidlertid svekket, og kan svekkes ytterligere av at industriusselsettingen faller. Høy produktivitetsvekst vil være nøkkelforutsetningen for at en tilstrekkelig stor konkurranseutsatt sektor kan gi rom for reallønnsvekst og samtidig opprettholde tilstrekkelig lønnsomhet.

Når næringslivets rammebetingelser endres, vil oppmerksomheten ofte rettes mot problemene ved omstillinger. Den næringspolitiske debatten vil derfor ikke nødvendigvis gjenspeile forholdet mellom samfunnsøkonomiske gevinster og tap. For dem som mister arbeid og næringsinntekt er imidlertid problemene ved omstilling reelle. Det er derfor forståelig at myndighetene ønsker å motvirke dramatiske utslag av strukturendringer for enkeltsamfunn i distriktene. Ikke desto mindre er det viktig å minne om at omstillinger er nødvendig for å nyte godt av fordelene ved spesialisering og arbeidsdeling. Uten omstillinger svekkes vekstevnen til norsk økonomi.

Konjunkturtendensene

Internasjonal økonomi

Fortsatt god vekst internasjonalt

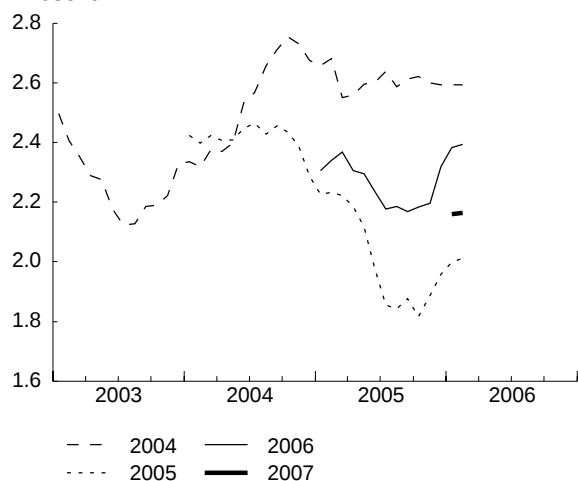
Internasjonalt er bildet nå noe blandet. I USA og euroområdet falt veksten markert i 4. kvartal i fjor, mens den japanske økonomien viste en sterk utvikling. I Kina og India fortsetter økonomiene å vokse med stor fart. Også i Øst-Europa og flere steder i Latin-Amerika er veksten høy. Vi venter at veksten vil ta seg opp igjen både i USA og euroområdet i første halvår i år. Høye oljepriser og stigende renter legger imidlertid en demper på utsiktene internasjonalt, og veksten ventes å avta noe mot slutten av året.

Den svake utviklingen i amerikansk økonomi på slutten av fjoråret kan knyttes til en rekke midlertidige forhold. Konsumveksten falt markert. Det skyldes i stor grad et kraftig fall i bilsalget. Hovedårsaken synes å være at gunstige finansieringsordninger for bilkjøp falt bort. I tillegg kan høye olje- og bensinpriser ha skapt usikkerhet, og ført til at bilkjøp i noen grad ble utsatt. Bilsalget har tatt seg noe opp igjen siden desember. Offentlig konsum falt i siste del av 2005, men det skyldtes et midlertidig fall i forsvarsutgiftene. Veksten i boliginvesteringene, som ofte har ledet på det amerikanske konjunkturforløpet, avtok også markert. Gjenoppbyggingen etter orkanenes herjinger i Mexico-golfen i fjor høst har imidlertid ikke kommet skikkelig i gang ennå, og ventes å bidra til å løfte boliginvesteringene noe framover. Bortfall av oljeproduksjon og raffineringsskapasitet i Mexico-golfen som følge av orkanene, førte til at olje og bensin i større grad måtte importeres. Produksjonen i disse installasjonene ventes å være i full gang igjen innen sommeren.

Også i euroområdet var veksten svak i 4. kvartal, etter å ha vist en positiv utvikling gjennom de foregående to kvartalene. Særlig i Tyskland var utviklingen svak. Lav konsumvekst i husholdninger og offentlig sektor, sammen med en markert nedgang i eksportveksten, trakk ned veksten i Tyskland. Næringslivets investeringer viste imidlertid høy vekst. Vi venter at veksten vil ta seg opp igjen i euroområdet de nærmeste kvartalene. Høy inntjening i næringslivet vil bidra til fortsatt vekst i investeringene, og internasjonal etterspørsel vil understøtte eksporten. Utenfor euroområdet er det høy vekst både i Danmark og Sverige. Lave renter og sterk eksportutvikling har begge steder bidratt til det. I Storbritannia tok veksten seg noe opp i andre halvår 2005, etter en periode med svak vekst etter at boligmarkedet flatet ut i 2004.

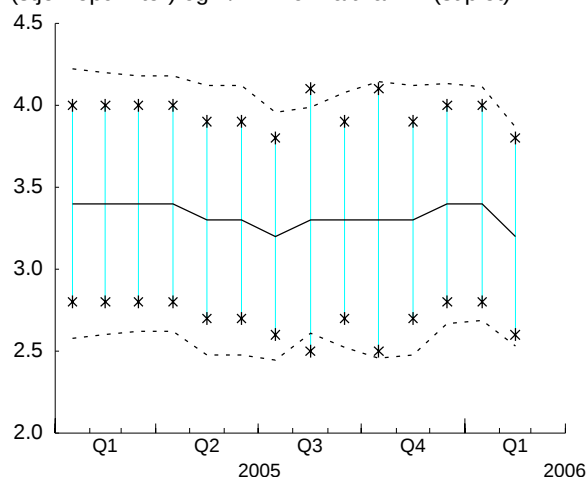
Oljeprisene var i begynnelsen av mars 2006 rundt 60 dollar fatet. Det er noe lavere enn toppen i fjor høst, men om lag dobbelt så høyt som for to år siden, og tre ganger så høyt som gjennomsnittet for 1990-tallet. Det er likevel ikke sterke tegn til inflasjonspress internasjonalt. Veksten i konsumprisene har riktig nok til- tatt de fleste steder siden i fjor sommer. Det gjelder særlig i USA, og skyldes hovedsakelig at amerikanerne har lave avgifter på bensin og fyringsolje og at de har et høyt energiforbruk. I januar var konsumprisveksten i USA på 4 prosent, målt fra samme måned året før. Kjerneinflasjonen, målt ved konsumprisveksten justert for energi og matvarer, har imidlertid ligget stabilt i overkant av 2 prosent siden slutten av 2004. I euro-

BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2004 - 2007 gitt på ulike tidspunkter
Prosent

Kilde: Consensus Forecasts.

BNP-vekstanslag for USA for 2006 på ulike tidsp.
Gjennomsnittsanslag (linje) med +/- 2 standardavvik (stjernepunkter) og +/- 2 "normalt" avvik (stiplet)

Kilde: Consensus Forecasts.

området har konsumprisveksten stort sett ligget i overkant av den øvre grensen for den europeiske sentralbankens inflasjonsmål på to prosent de siste fem årene, og i januar i år var veksten i konsumprisene 2,4 prosent regnet fra tolv måneder tidligere. Justert for energivarer har konsumprisveksten avtatt markert i den samme perioden, til 1,4 prosent. Når en ser bort fra olje og andre energivarer, er altså prisstigningen moderat. Sterkere internasjonal konkurranse og økt handel med lavkostland som Kina og India gir lav importert inflasjon i OECD-området. Industriproduksjon flyttes i økende grad utenlands. Sammen med økt arbeidsinnvandring bidrar dette til å holde lønnsveksten nede i flere land. Dette motvirker andrerundeeffektene av oljeprisøkningen på inflasjonen.

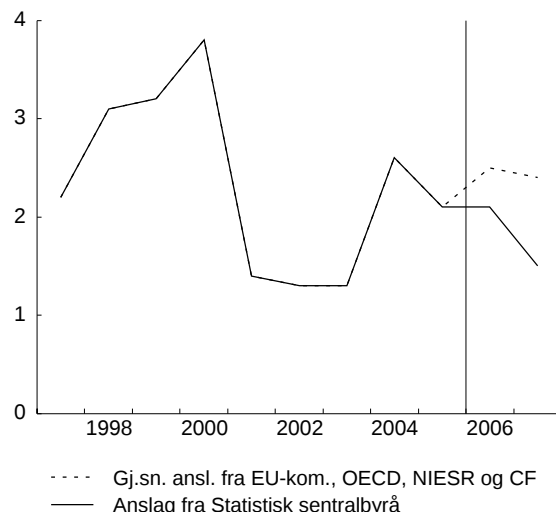
Den amerikanske sentralbanken har økt styringsrenta med et kvart prosentpoeng på hvert eneste rentemøte siden juni 2004, og renta er nå 4,5 prosent. Det innebærer en samlet økning på 3,5 prosentpoeng. Perioden med renteøkninger nærmer seg trolig slutten. Markedet priser inn ytterligere 1-2 økninger på 0,25 prosentpoeng. Den europeiske sentralbanken har også hevet renta to ganger, i desember og mars, og styringsrenta er 2,5 prosent. Vi legger til grunn at det kommer ytterligere én renteøkning på 0,25 prosentpoeng i 3. kvartal i år.

Selv om korte renter har økt markert i USA, har det kun vært en svak oppgang i lange renter siden i fjor sommer. Lave lange renter reflekterer blant annet høy sparerate globalt, særlig i Asia. I 2004 sparte Kina nær halvparten av nasjonalinntekten, hvorav en stor del ble plassert i utenlandske, og særlig amerikanske, statsobligasjoner. Dette har bidratt til å presse ned lange renter. Billig import fra lavkostland har dessuten gitt lav inflasjon og lave inflasjonsforventninger.

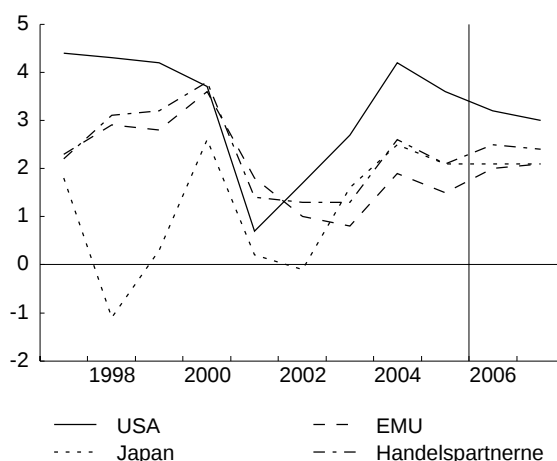
Den amerikanske dollaren styrket seg med om lag 10 prosent mot euro i første halvår 2005. Det må sees i lys av renteoppgangen i USA siden sommeren 2004. Etter at den europeiske sentralbanken i fjor vår begynte å signalisere at rentene skulle opp også i euroområdet, og siden har fulgt opp med to rentehevnninger, har kursen ligget rundt 1,2 dollar for en euro. Store underskudd på den amerikanske driftsbalansen taler isolert sett for en svekkelse av dollaren framover. Asiatiske lands investeringer i amerikanske statsobligasjoner har så langt trukket i motsatt retning. I tillegg viser data fra Bank for international settlements (BIS) at resirkulering av petrodollar fra OPEC-landene har understøttet dollarkursen siden 2004. Vi legger til grunn en kurs på rundt 1,25 dollar mot euro gjennom hele prognoseperioden.

I USA er utviklingen i boligmarkedet sentral for konjunkturutviklingen framover. Lave lange renter har lenge motivert amerikanske husholdninger til høyt konsum og høy vekst i boliginvesteringene, og boligprisene har fortsatt å øke også etter at korte renter

BNP-vekst for Norges handelspartnere

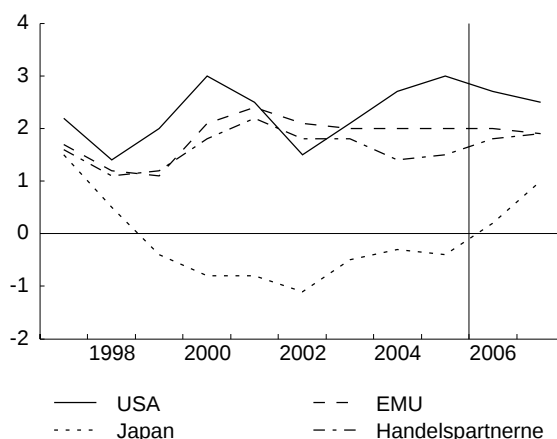

BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

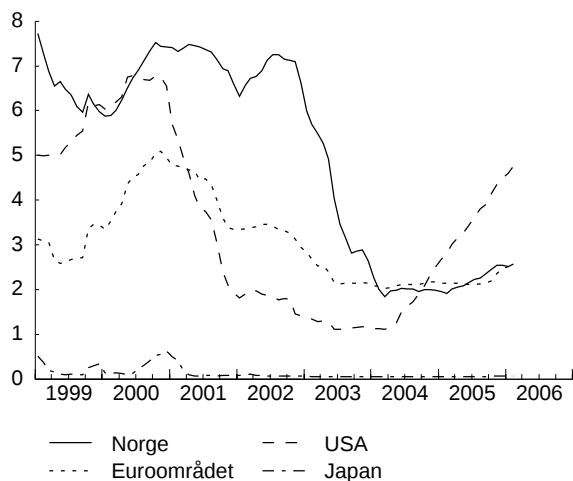
Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst							Prisvekst						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
USA														
NIESR	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	2,9	2,8	2,1	1,4	1,9	2,6	2,9	3,3	3,2
ConsF	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,2	3,0	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	2,9	2,3
EU-kom	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,2	2,7	2,8	1,6	2,3	2,7	3,3	2,9	2,2
OECD	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	3,5	3,3	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	2,8	2,5
Japan														
NIESR	0,2	0,1	1,8	2,3	2,4	2,3	2,3	-1,0	-1,4	-1,0	-0,6	-0,7	0,5	0,7
ConsF	0,2	0,1	1,8	2,3	2,5	2,3	2,2	-0,7	-1,0	-0,3	0,0	-0,3	0,2	0,5
EU-kom	0,2	-0,3	1,4	2,7	2,5	2,2	1,8	-0,6	-0,9	-0,3	0,0	-0,2	0,3	2,0
OECD	0,2	-0,3	1,4	2,7	2,4	2,0	2,0	-0,8	-0,9	-0,3	0,0	-0,4	0,1	0,8
EMU														
NIESR	1,8	1,0	0,7	1,8	1,4	1,9	2,0	2,5	2,0	1,9	1,9	1,9	2,3	2,0
ConsF	1,8	1,0	0,7	1,8	1,4	2,0	1,8	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	2,0	2,0
EU-kom	1,9	0,9	0,7	2,1	1,3	1,9	2,1	2,4	2,3	2,1	2,1	2,3	2,2	1,8
OECD	1,9	1,0	0,8	1,8	1,4	2,1	2,2	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,1	1,6
Handelspartnere														
NIESR	1,5	1,3	1,4	2,5	2,1	2,5	2,5	2,3	1,8	1,8	1,3	1,5	2,1	1,9
ConsF	1,4	1,3	1,4	2,6	2,1	2,5	2,2	2,2	1,8	1,7	1,3	1,7	1,8	2,0
EU-kom	1,4	1,3	1,3	2,7	1,9	2,3	2,4	2,2	1,8	1,8	1,4	1,7	1,8	1,8
OECD	1,5	1,3	1,3	2,5	2,0	2,6	2,5	2,2	1,9	1,7	1,4	1,6	1,8	1,7
SSB	1,4	1,3	1,3	2,6	2,1	2,1	1,5							

Kilder: EC fra oktober 05, OECD fra november 05, NIESR fra februar 06, og Consensus Forecasts fra februar 06. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder Harmonisert konsumprisindeks.

har kommet opp. I Storbritannia, der boliglån riktig nok i større grad enn i USA er knyttet opp mot utviklingen i korte renter, flatet både konsumet og boligprisene ut i kjølvannet av renteoppgangen i 2004. Det har vært svakhetstegn i det amerikanske boligmarkedet. Veksten i amerikanske boliginvesteringer falt markert i 4. kvartal i fjor, og salget av både nye og brukte boliger har avtatt markert gjennom høsten. Boligprisveksten er imidlertid fortsatt høy, og boligbyggingen tok seg godt opp i januar etter en avdemping gjennom høsten.

Internasjonale renter
 3-måneders pengemarkedsrente

Kilde: Norges Bank.

Vi legger til grunn for våre prognoser at amerikansk økonomi passerer konjunkturtoppen høsten 2006, og at euroområdet følger etter et par kvartaler senere. Markedsveksten for norsk eksport forventes å bli noe høyere i 2006 enn i 2005, før den igjen avtar i 2007. Dette tilsier en noe sterkere utvikling internasjonalt i 2006 og 2007 enn vi la til grunn i vår forrige konjunkturrapport. Veksten er imidlertid noe lavere enn anslag for samme periode fra Consensus forecasts i februar. I 2008 forutsetter vi en mer markert avmatning, før konjunkturerne igjen peker oppover i slutten av prognoseperioden. Disse anslagene innebærer et moderat konjunkturforløp sett i et historisk perspektiv.

Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend steg fra i overkant av 40 dollar per fat i begynnelsen av januar 2005 til om lag 67 dollar fatet i begynnelsen av september i fjor. Siden har oljeprisen variert noe, og lå i begynnelsen av mars i år rundt 60 dollar. Som gjennomsnitt over årets første to måneder har prisen vært om lag 61 dollar fatet, mot vel 54 dollar som årsgjennomsnitt i 2005.

Flere forhold har bidratt til den kraftige økningen i oljeprisen gjennom fjoråret. For det første har den økonomiske veksten, og dermed oljeetterspørselen, holdt seg høy i flere deler av verden. Dette førte til at etterspørselen rettet mot OPEC økte gjennom 2005, fordi oljeproduksjonen utenfor kartellet ikke maktet å holde tritt med den økte globale etterspørselen. Dette

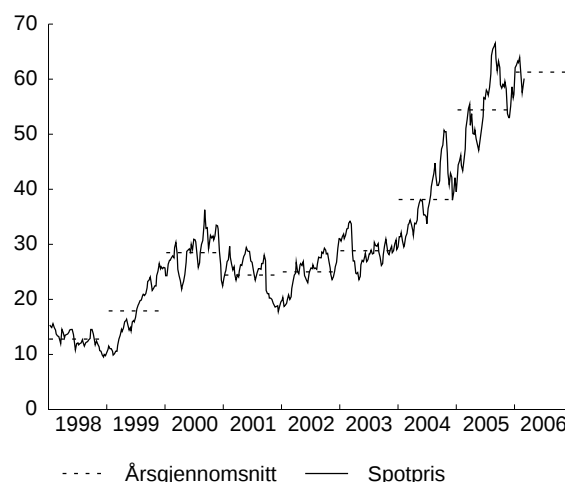
skyldes blant annet fallende produksjon i Nordsjøen og Mexico. OPEC har dessuten nådd et produksjonsnivå som er det høyeste på om lag 25 år. Som følge av den høye produksjonen, har det vært lite ledig produksjonskapasitet i kartellet. Dette har bidratt til økt bekymring for et produksjonsbortfall. I tillegg pekte mange analytikere på de lave lagrene av bensin under høysesongen for bilkjøring i USA, fra april til oktober. Dessuten var det flere ulykker ved raffinier i USA gjennom sommermånedene, og flere orkaner ødela oljeplattformer og raffinier i Mexico-golfen. Dette førte til at det senere har hersket bekymring rundt størrelsen på lagrene av fyringsolje under vinter-sesongen.

IEA (International Energy Agency) forventer at oljeetterspørselen vil øke med 1,8 millioner fat per dag fra 2005 til 2006. Oppgangen er først og fremst ventet å komme i Kina, Midt-Østen og Nord-Amerika. Samtidig anslår IEA at produksjonen utenfor OPEC går opp med 1,2 millioner fat daglig. Økningen er spesielt forventet å komme i det tidligere Sovjetunionen, Angola og til dels Brasil. Etterspørselen rettet mot OPEC vil dermed øke noe også neste år.

IEA forventer at produksjonskapasiteten i OPEC vil øke noe framover. Likevel hersker det fortsatt bekymring for konsekvensene av et produksjonsbortfall for eksempel i Irak, Nigeria eller Iran. Ifølge IEA har lagrene av råolje i OECD-området økt, og er nå noe større enn gjennomsnittet av de siste fem årene. Det er nå mindre bekymring for lagrene av fyringsolje, siden vinteren snart er over på den nordlige halvkule. Dersom OPEC opprettholder en produksjonen opp mot kapasitetsgrensen, ser det ut til at de globale lagrene av råolje i andre og tredje kvartal vil øke med noe over en million fat per dag.

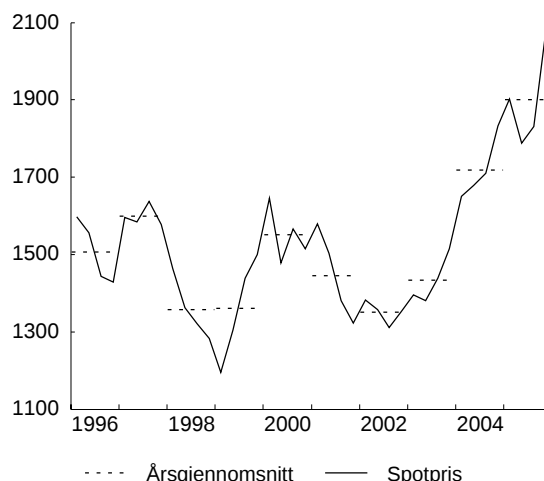
OPEC har nylig signalisert at de vil holde fast ved dagens produksjonsnivå for å forbedre lagersituasjonen. Selv om OPEC har gitt visse signaler om at de ønsker en oljepris mellom 40 og 60 dollar per fat, mener mange analytikere at kartellets ønskede nivå heller ligger mellom 50 og 60 dollar. Vi legger til grunn at oljeprisen fortsatt holder seg høy i tiden framover, men at den faller noe gjennom 2006 til om lag 50 dollar fatet ved slutten av året, og at den blir liggende på dette nivået ut prognoseperioden. En slik utvikling er betinget av at det ikke blir flere, større produksjonsbortfall i råoljemarkedet enn de som allerede har skjedd i blant annet Irak og Nigeria. En ytterligere usikkerhetsfaktor er situasjonen rundt Irans atomprogram og en eventuell reduksjon i produksjonen hos OPECs nest største oljeeksportør.

Spotprisen råolje, Brent Blend. 1998-2006
Dollar per fat

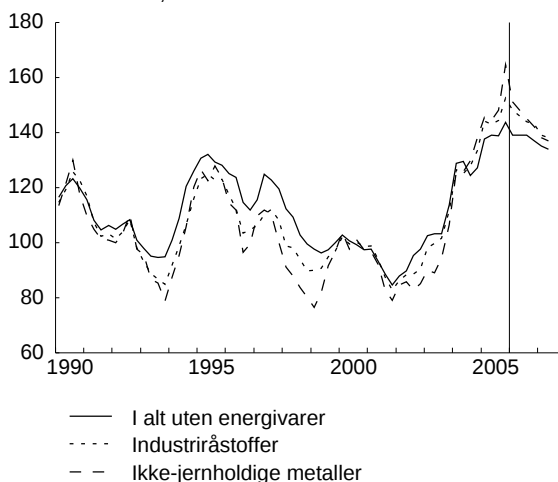
Kilde: Norges Bank.

Spotprisen på aluminium. 1996-2005
Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2006
På dollarbasis, 2000 = 100

Kilde: AIECE.

Konjunkturutviklingen i Norge

Veksten i fastlandsøkonomien fortsatte i 2005 i samme tempo som året før. Konjunkturoppgangen i norsk økonomi har nå vart i to og et halvt år. Siden konjunkturbunnen ble passert sommeren 2003, har imidlertid veksten ikke vært spesielt høy til å være i en oppgangskonjunktur. Konjunkturavviket fra et trendmessig aktivitetsnivå er derfor fortsatt beskjedent. Arbeidsledigheten har falt og er nå klart lavere enn tidligere. Konsumprisveksten har vært lav under oppgangen og er fortsatt lav dersom man justerer for energipriser og avgiftsendringer. De høye oljeprisene, som blant annet skyldes sterk vekst i verdensøkonomien over flere år, har bidratt til høy vekst i Norges disponi-

ble realinntekt og til svært store overskudd på driftsbalansen overfor utlandet.

Konjunkturoppgangen er blitt stimulert av ekspansiv pengepolitikk og finanspolitikk sammen med sterk vekst i oljeinvesteringene. Det er særlig husholdningssektoren som har blitt påvirket av den økonomiske politikken. Lavere skatter og renter har bidratt til å øke konsumet og boliginvesteringene. Dette har gjort at veksten i private tjenesteytende sektorer har vært høy. Økende oljeinvesteringer har bidratt til at industrien har vokst klart i løpet av konjunkturoppgangen og dermed snudd den svake utviklingen for industrien fra slutten på 1990-tallet.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2004-2005. Vekst fra forrige periode. Prosent

			Sesongjustert			
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	4,7	3,8	0,4	1,8	1,0	0,0
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,4	0,2	0,4	-0,2	0,4
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	8,1	10,8	-9,3	4,9	2,7	12,3
Fastlands-Norge	7,8	9,0	-6,4	4,9	2,2	8,9
Utvinning og rørtransport	7,8	15,7	-12,4	21,3	-4,8	15,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	4,0	-0,8	1,9	0,9	1,6
Eksport	0,6	0,5	-0,5	2,7	0,5	-1,1
Råolje og naturgass	-0,7	-3,4	1,7	1,4	-1,5	-1,7
Tradisjonelle varer	3,4	5,6	0,0	-1,7	4,5	1,3
Import	8,9	6,7	-2,2	3,6	3,6	1,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	0,3	4,0	4,8	0,2
Bruttonasjonalprodukt	3,1	2,3	0,0	1,5	0,7	0,2
Fastlands-Norge	3,8	3,7	0,5	1,0	0,8	1,1
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	1,9	0,9	0,2	0,2	0,2	0,1
Sysselsatte personer	0,4	0,7	0,1	0,2	0,5	0,3
Arbeidsstyrke ²	0,4	0,9	0,1	0,4	0,6	0,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,5	4,6	4,5	4,7	4,8	4,5
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	4,3	3,5	4,7	3,9	3,0	2,6
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	0,4	1,5	1,0	1,5	1,8	1,8
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	0,3	1,0	0,7	1,0	1,2	1,0
Eksportpriser tradisjonelle varer	8,4	3,2	-0,5	1,2	2,2	0,9
Importpriser tradisjonelle varer	4,5	0,3	0,5	-0,6	-0,2	0,8
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	233,0	319,7	74,9	58,3	81,9	104,6
MEMO (justerte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	2,0	2,2	2,0	2,1	2,3	2,5
Utlånsrente, banker ⁵	4,2	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0
Råoljepris i kroner ⁶	257,3	351,4	298,0	327,5	398,9	377,1
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	95,6	91,8	93,6	92,1	90,7	91,0
NOK per euro	8,37	8,0	8,24	8,05	7,88	7,88

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrukket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Internasjonal økonomi har satt preg på utviklingen i norsk økonomi gjennom flere kanaler de senere årene. Høy internasjonal vekst, særlig i Asia, har bidratt til høyere etterspørsel etter råvarer. Sammen med de usikre forholdene rundt oljeproduksjonen i enkelte OPEC-land, har dette bidratt til høye og økende oljepriser de to siste årene. Veksten i Asia har også medført sterk vekst i tilbudet av industrivarer som til dels har falt i pris. Det har bidratt til at prisstigningen i denne konjunkturoppgangen er uvanlig lav, og har derigjennom skapt grunnlag for et lavt rentenivå. Endelig har utvidelsen av EU med flere øst-europeiske land medført at arbeidskraftmobiliteten i Europa har økt. Presset i arbeidsmarkedet har dermed blitt mindre enn hva som har vært vanlig i tidligere oppgangsfaser. Dette har bidratt til å dempe lønnsveksten.

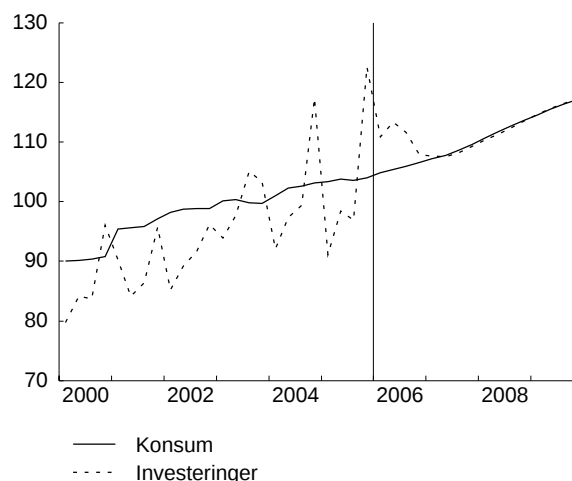
Pengepolitikken i Norge strammes nå gradvis til, mens finanspolitikken ikke lenger gir nye etterspørselsimpulser. Oljeinvesteringene kan fortsette å øke noe i 2006, men ifølge selskapenes planer vil veksttakten dempes betydelig. Oppgangen i internasjonal økonomi fortsetter, men det er tegn til noe svakere vekst i USA og Storbritannia, mens veksten i euroområdet og Japan kan være på vei opp, men fra et lavt nivå.

Det er grunn til å tro at høykonjunktoren norsk økonomi nå er inne i, vil bli moderat sammenliknet med tidligere høykonjunkturer de siste 25 årene. Usikkerheten synes nå primært å være om det lave norske rentenivået fører til en sterk vekst i innenlandsk etterspørsel som en eventuelt ikke klarer å dempe raskt nok gjennom økonomisk-politiske tiltak. Våre prognoser viser at vi tror mest på en balansert utvikling i norsk økonomi de nærmeste årene.

Finanspolitikken – raskere til handlingsregulens krittstrek, og deretter under?

Tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viser at konsum i offentlig forvaltning økte med bare 1,4 prosent fra 2004 til 2005. Den lave veksten henger delvis sammen med en betydelig nedgang i forsvarsutgiftene. Utviklingen i sysselsettingen i offentlig forvaltning viser om lag det samme mønsteret med svak vekst i sivil forvaltning og betydelig nedgang i forsvar. Bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning endret seg lite i 2005 i forhold til året før. Nedgangen i veksten i stønader til husholdningene fortsatte siste året, og fra 2004 til 2005 var summen av disse stønadene reelt uendret. Det er den laveste veksten siden 1974. Nedgang i sykepenger og dagpenger er, sammen med et stabilt antall alderspensjonister, noe av forklaring på den lave stønadsveksten. Samlet utgiftsvekst i offentlig forvaltning var altså lav i 2005. Reduksjoner i direkte skatter bidro likevel til at finanspolitikken var svakt ekspansiv målt ved det strukturelle, oljekorrigerende budsjettunderskuddet (SOBU) som andel av BNP for Fastlands-Norge. Tar en hensyn til sammensetningen av utgifter og inntekter, var imidlertid endringene i finanspolitikken tilnærmet konjunkturnøytral i 2005.

Offentlig forvaltning
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

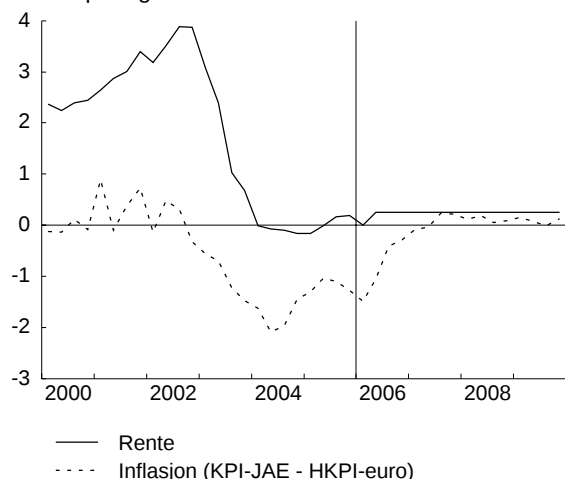
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det vedtatte finanspolitiske opplegget for 2006 er i hovedtrekk også konjunkturnøytralt. Veksten i konsumet i offentlig forvaltning er litt lavere enn antatt vekst i fastlandsøkonomien. Skattenivået økes noe sammenliknet med året før. I tillegg er skattesystemet endret. Den såkalte delingsmodellen erstattes med en beskatning av utbytte utover normal avkastning, samtidig som marginalsatt på høye lønnsinntekter er redusert for å oppnå en mer lik beskatning av arbeids- og kapitalinntekt på marginen. Satsen for «matmoms» ble økt fra siste årsskifte, noe som sammen med noen andre avgiftsendringer trekker opp veksten i konsumprisene med om lag 0,4 prosentpoeng. Samtidig er stønadene til barnehager økt for å redusere prisene, og dette trekker ned prisveksten med et drøyt tiendels prosentpoeng.

Regjeringens anslag for SOBU i 2006 og tekniske anslag for dette underskuddet deretter, viser at regjeringen tar sikte på å tilnærme seg handlingsregelen for finanspolitikken gradvis. Petroleumsfondet (Statens pensjonsfond - Utland) ved utgangen av 2005 ble større enn tidligere antatt. Sammen med høyere oljepriser så langt i 2006 og forventninger om noe høyere priser i resten av året enn tidligere lagt til grunn, anslår vi nå at Petroleumsfondet ved inngangen til 2007 blir nærmere 1750 mrd. kroner. Dersom anslagene for utgifter og skattesatser som tidligere er lagt til grunn for 2007 opprettholdes, vil SOBU kunne bli om lag 5 mrd. kroner lavere enn handlingsregelen gir rom for. Slik vi bedømmer konjunkturutsiktene bør en unngå at finanspolitikken gir nye stimulanser til norsk økonomi i 2007, med mindre man mener at rentenivået i Norge bør bli høyere enn hva som nå forventes i markedet. Vi legger som tidligere til grunn at personskattene økes med om lag 2 mrd. kroner fra 2006 til 2007, og at avgiftssatser mv. forøvrig inflasjonsjusteres. Det gir rom for litt høyere vekst i offentlig kjøp av varer og tjenester i 2007 enn i 2006. Den moderate veksten

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

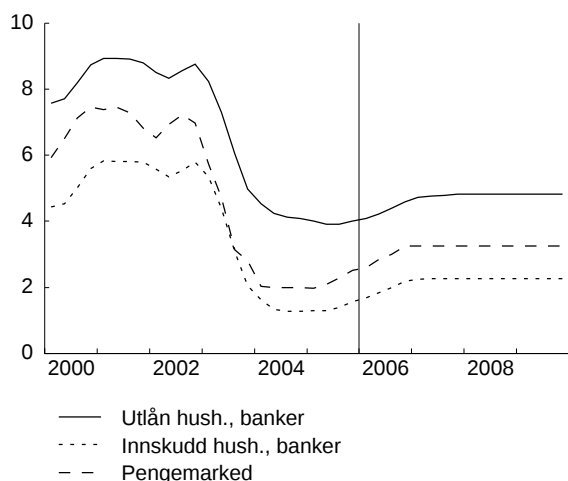
Prosentpoeng

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

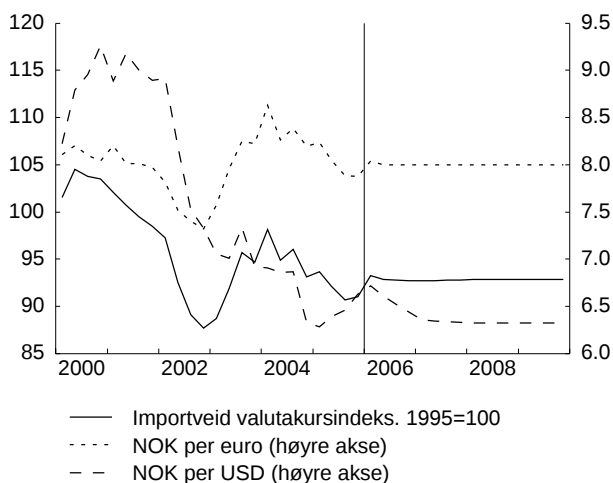
Norske renter

Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

i stønadsutbetalingene til husholdningene trekker i samme retning.

Den sterke veksten i Petroleumsfondet gjør at det blir betydelig rom for ekspansjon av finanspolitikken i 2008 og 2009 dersom handlingsregelen for finanspolitikken følges bokstavelig. Vi har lagt til grunn at skatteinivåene holdes reelt uendret i disse årene og at offentlig kjøp av varer og tjenester øker betydelig, i tråd med de vekstanslagene vi har operert med tidligere. Med de økningene av Petroleumsfondet som vil skje ifølge våre beregninger, innebærer våre anslag nå at SOBU vil ligge under handlingsregelens krittstrek også i 2008 og 2009. Samlet sett innebærer dette at våre anslag for budsjettunderskuddet (SOBU) for hele prognoseperioden 2006-2009 vil være om lag i tråd med eller litt lavere enn handlingsregelen. Disse anslagene synes vi er forenlige med utsagn fra regjeringen om at handlingsrommet for økt budsjettunderskudd ikke automatisk skal utnyttes fullt når norsk økonomi antas å være i en situasjon med høy kapasitetsutnyttning og fallende arbeidsledighet.

Litt strammere pengepolitikk i år

Siden 2. november i fjor har Norges Bank holdt renta uendret på 2,25 prosent. Den europeiske sentralbanken økte 2. mars 2006 renta med 0,25 prosentpoeng til 2,5 prosent. Etter nesten seks år uten rentehevinger var det den andre økningen i euroområdet på tre måneder. I slutten av januar 2006 økte den amerikanske sentralbanken styringsrenta for 14. gang med 0,25 prosentpoeng til 4,5 prosent. I motsetning til eurosonen og Norge, har renta i USA økt mye over lang tid blant annet av frykt for økende inflasjon. I begynnelsen av mars i år var 3 måneders pengemarkedsrente 2,7 prosent i både Norge og euroområdet, mens den var nær 5 prosent i USA.

Renta fastsettes på bakgrunn av en avveining mellom effektene av rentendringer på prisstigningen, kronekursen og aktivitetsnivået i økonomien. I tillegg tas det hensyn til finansiell stabilitet. Den innenlandske kredittveksten målt ved 12-månedersveksten i publikums innenlandske bruttogjeld, K2, var 13,4 prosent i utgangen av januar 2006. I årstalen fra Norges Bank påpekte sentralbanksjefen at den lange perioden med sterk gjeldsvekst kan føre til ustabilitet i produksjon og sysselsetting. Renteøkningene internasjonalt, god vekst i norsk økonomi og utsikter til at inflasjonen gradvis tar seg opp gir rom for Norges Bank til å øke renta noe framover. Sentralbanken har varslet at renta vil bli satt opp i små og ikke hyppige skritt framover. Fra februar 2005 til februar 2006 har konsumprisindeksen, justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), steget med 1,0 prosent. Det er klart lavere enn inflasjonsmålet. Sentralbanksjefen har uttalt at «det er ikke svikt i etterspørsel, aktivitet og sysselsetting som ligger bak den lave prisveksten.... I en periode med økt flyt av arbeidskraft over landegrensene, store teknologiske fremskritt, endringer i

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2005-2009. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2005	Prognoser							
		2006			2007		2008		2009
		SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger mv.	3,8	3,9	3,1	3 1/2	3,6	2 3/4	3,1	2	3,2
Konsum i offentlig forvaltning	1,4	2,0	1,9	2	2,3	1 3/4	3,8	3	3,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	10,8	6,6	2,7	..	-2,4	..	1,1	..	0,2
Utvinning og rørtransport ¹	15,7	6,3	0,0	2 1/2	-5,1	-2 1/2	0,0	-5	0,0
Fastlands-Norge	9,0	6,2	3,6	6	-1,0	3 1/4	1,5	2 1/2	0,3
Næringer	9,4	7,4	6,0	..	2,5	..	2,4	..	0,4
Bolig	14,5	0,5	0,9	..	-2,8	..	-1,7	..	-2,2
Offentlig forvaltning	0,7	11,7	1,6	..	-6,3	..	3,9	..	3,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	4,0	3,8	2,9	3 3/4	2,5	2 1/2	3,0	2 1/4	2,8
Lagerendring ³	0,1	0,0	..	..	0,0	..	0,0	..	0,0
Eksport	0,5	-0,3	2,7	..	4,5	..	3,7	..	0,8
Råolje og naturgass	-3,4	-3,2	1,3	..	6,6	..	5,6	..	-1,4
Tradisjonelle varer	5,6	3,0	3,6	3 1/4	3,1	3 1/2	2,0	3 1/4	3,2
Import	6,7	7,1	4,5	4 1/4	3,1	2 1/4	4,0	1 3/4	3,9
Tradisjonelle varer	8,3	4,4	5,1	..	2,8	..	3,3	..	3,4
Bruttonasjonalprodukt	2,3	1,3	2,1	2 3/4	2,5	2 1/4	2,7	2 1/4	1,4
Fastlands-Norge	3,7	2,3	2,5	3 1/4	1,9	2 1/2	2,4	2 1/4	2,2
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,7	1,5	1,0	1 1/2	0,7	1	0,7	3/4	0,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,6	3,8	4,1	4	3,7	4	3,6	4	3,4
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	3,5	3,8	3 1/2	4 1/4	4,0	4 1/2	4,2	4 1/2	4,0
Konsumprisindeksen (KPI)	1,5	2,6	1 3/4	2	1,9	2	2,0	2 1/2	1,9
KPI-JAE ⁴	1,0	1,3	1 1/2	1 3/4	2,0	2	2,0	2 1/2	2,0
Eksportpris tradisjonelle varer	3,2	1,2	..	..	-1,1	..	0,2	..	1,8
Importpris tradisjonelle varer	0,3	-0,3	..	..	-1,1	..	-0,7	..	-0,1
Boligpris ⁵	7,9	3,4	..	..	0,6	..	1,8	..	0,4
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	319,7	333,7	..	..	314,2	..	315,9	..	301,3
Driftsbalansen i prosent av BNP	16,8	16,6	15,3	..	15,3	..	14,7	..	13,6
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	12,0	3,2	5,0	..	3,3	..	3,3	..	3,3
Pengemarkedsrente (nivå)	2,2	2,9	3,0	3	3,3	3 3/4	3,3	4 1/4	3,3
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	4,0	4,3	..	..	4,8	..	4,8	..	4,8
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	351	365	350	..	317	..	316	..	316
Eksportmarkedsindikator	4,9	5,7	..	..	4,2	..	1,8	..	3,0
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	-3,9	1,1	..	-3/4	-0,2	1/2	0,1	1/2	0,0

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁵ Selveier.⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁸ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), (FIN), Norges Bank, anslag basert på terminrente og terminkurs, Inflasjonsrapport 3/2005 (NB).

konkurransforhold og nye handelsmønstre må vi med vår svært åpne økonomi kanskje godta noe større utslag i inflasjonen og avvik fra målet, slik vi har sett de siste to-tre årene.»

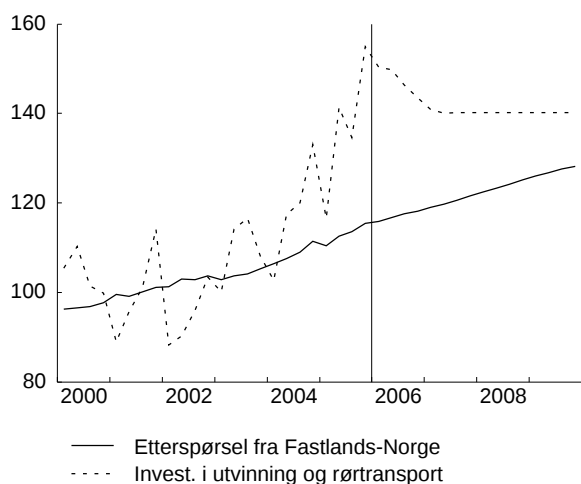
Norsk økonomi er fortsatt inne i en høykonjunktur. Vi legger til grunn at styringsrenta økes med til sammen 0,75 prosentpoeng i år. Disse økningene antas å ville føre til en pengemarkedsrente på 3,25 prosent på slutten av året. Markedets forventninger, reflektert i framtidige renteavtaler (FRA) tidlig i mars, peker i retning av en økning til om lag 3,5 prosent på samme

tid. Lavere økonomisk vekst internasjonalt og avtakende oljeinvesteringer vil etter hvert bidra til avmatning i produksjonsveksten i Fastlands-Norge gjennom resten av prognoseperioden.

Den europeiske sentralbanken ventes å øke styringsrenta gjennom 2006. Dette vil gi en eurorente på 3,0 prosent ved utgangen av året. Deretter ventet vi at den internasjonale nedgangskonjunktura vil utsette en videre renteoppgang i eurosone til etter 2009. Vi antar derfor at det ikke kommer ytterligere renteendringer i Norge innen utgangen av prognoseperioden.

Innenlandsk etterspørsel

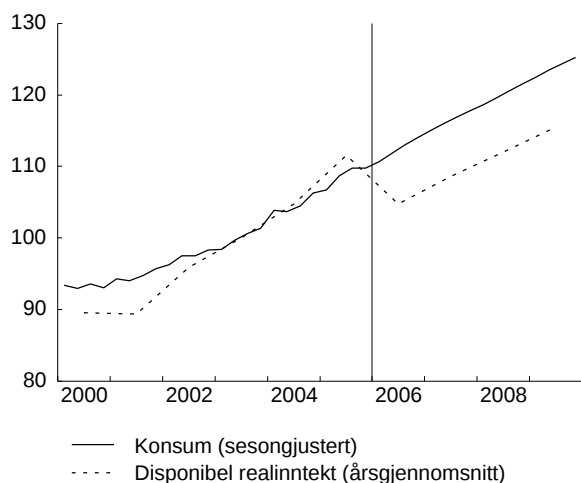
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntekt og konsum i husholdninger mv.

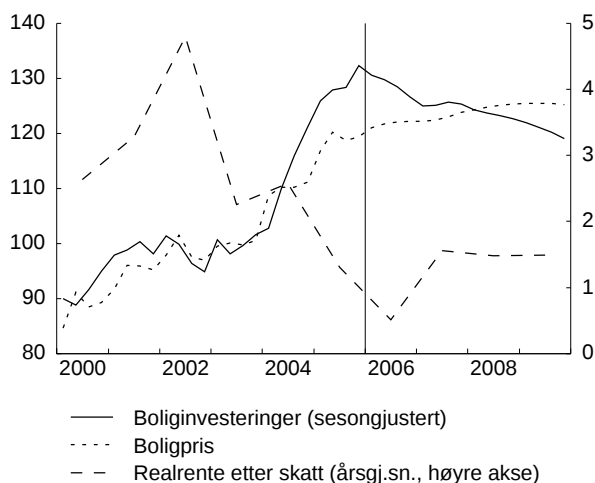
Volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligmarkedet

Venstre akse indekser, 2003=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Krona har blitt litt svakere siden vår forrige konjunkturrapport. Importveid har krona svekket seg med om lag 3,5 prosent det siste halvåret. Prisen for en euro målt i norske kroner har variert mellom 7,7 og 8,1 i denne perioden. I prognoseperioden forventer vi at kronekursen mot euro holder seg rundt 8. En videreføring av dagens situasjon med en liten, men positiv rentedifferanse mot utlandet og høye oljepriser bidrar til å opprettholde krona på dette nivået. Dette anslaget er på linje med gjennomsnittsanslaget fra Consensus Forecast i februar. Den importveide kronekursen forventes å holde seg på dagens nivå gjennom prognoseperioden.

Mer moderat vekst i oljeinvesteringene i 2006, men høyt nivå i årene som kommer

Bruttoinvesteringene i utvinning og rørtransport økte med vel 15 prosent fra 2004 til 2005 ifølge foreløpige KNR-tall. Økningen er litt lavere enn vi tidligere la til grunn. SSBs siste investeringsundersøkelse fra mars i år viser at selskapene opprettholder sine investeringsanslag for 2006 fra desember i fjor. Dette innebærer en liten oppjustering av veksten fra 2005 til 2006, siden nivået i 2005 ble litt lavere enn tidligere antatt. Det er investeringene til feltutbygging og letevirksomhet som øker mest ifølge anslagene for 2006, mens det ligger an til nedgang i investeringene i landvirksomhet og rørtransport. Også i 2005 var det stor investeringsøkning knyttet til leting og feltutbygging. Særlig på feltene Ekofisk, Troll og Valhall var investeringene høye. Når det gjelder investeringer i landanlegg var det terminalprosjektene på Aukra (Ormen Lange) og Melkøya (Snøhvit) som bidro mest til de høye investeringene. Nedgangen i anslagene for investeringer i landvirksomhet og rørtransport skyldes at flere store prosjekter nå er i sluttfasen.

Den sterke veksten i investeringer i letevirksomhet i 2006 kan tenkes å bli noe mindre enn planlagt som følge av kapasitetsproblemer i riggmarkedet. Men kontraheringen av nye rigger, vil kunne løfte letevirksomheten noe lengre fram i tid. Det er derfor grunn til å regne med at investeringer i oljevirksomheten vil kunne holde seg på et høyt nivå i årene etter 2006. De høye oljeprisene bidrar til å videreføre et høyt investeringsnivå i årene framover. Hvis selskapenes forventninger om et normalnivå for oljeprisen etter hvert øker som følge av varig høye oljepriser, kan det stimulere til ytterligere planer om utbygging. Det må imidlertid komme til svært store investeringer i nye prosjekter for å dekke opp for bortfallet i investeringer som følger av at utbyggingsprosjekter som nå er i gang blir ferdigstilt. Våre anslag er basert på at dette vil skje. Vi forventer en viss nedgang i investeringer i landanlegg etter 2006 og høyere investeringer i leting og felt i drift.

Våre anslag for oljeinvesteringene i årene etter 2006 er nær de anslagene som Oljedirektoratet nylig har kommet med. Det innebærer en svak nedgang i olje-

investeringene i 2007, og deretter et om lag uendret nivå i 2008 og 2009. Dette avviker ikke mye fra de anslagene vi tidligere har operert med for disse årene, og innebærer at oljeinvesteringene blir liggende på et høyt nivå i mange år framover. Likevel innebærer anslagene at norsk økonomi ikke får nye impulser fra disse investeringene. Impulsene blir om lag de samme, og disse forutsetningene bidrar til å dempe vekstanslagene for norsk økonomi i de neste fire årene.

Bruttoproduktet i sektoren som driver utvinning av råolje og naturgass falt med 5 prosent i faste priser fra 2004 til 2005. Oljeproduksjonen sank, mens produksjonen av naturgass økte. Dette gjenspeiles også i eksporttallene. Vi regner med at oljeproduksjonen vil fortsette å falle i 2006, men kanskje i noe mindre tempo enn gjennom fjoråret. Produksjonen av naturgass antas å endre seg lite fra 2005 til 2006. Både som følge av at nye felt starter opp produksjon og at produksjonen på noen eksisterende felt øker, regner vi nå med at både olje- og gassutvinningen vil øke noe i 2007. I årene deretter, og særlig i 2008, fortsettes gassproduksjonen å øke klart, mens oljeproduksjonen er stabil eller svakt synkende.

Høy konsumvekst framover

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte disponibel realinntekt i husholdninger og ideelle organisasjoner med hele 6,5 prosent i 2005, mot 4,8 prosent året før. Husholdningenes netto formuesinntekter ga det klart største positive bidraget til inntektsveksten i fjor, et bidrag som i hovedsak kan føres tilbake til en kraftig økning i utbetalinger av aksjeutbytte. For 2005 har nasjonalregnskapet anslått at husholdningene mottok om lag 93 milliarder kroner i aksjeutbytte, noe som tilsværer en vekst på rundt 45 prosent fra året før da utbytteutbetalingerne historisk sett også var rekordhøye. Det er grunn til å tro at skattemessige tilpasninger i forbindelse med gjeninnføringen av skatt på aksjeutbytte i 2006, har hatt stor betydning for denne utviklingen. Husholdningenes lønnsinntekter ga også et betydelig positivt bidrag til veksten i disponibel realinntekt i 2005, med god vekst i både antall sysselsatte normalårsverk og gjennomsnittlig reallønn per normalårsverk. Vekstbidragene fra næringsinntekter, offentlige stønader og skatt på inntekt og formue var mer beskjedne. Særlig stønadsveksten var lav i 2005.

Foreløpige tall viser at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner vokste med 3,8 prosent i 2005, mot 4,7 prosent året før. Konsumutviklingen i fjor må ses på bakgrunn av den høye inntektsveksten. Når en holder utbetalingerne av aksjeutbytte utenfor, som trolig i liten grad er konsummotiverende, økte inntektene reelt med 3,4 prosent i fjor og 4,1 prosent året før. Spareraten steg til et historisk rekordhøyt nivå på 12,1 prosent i 2005 fra allerede høye nivåer på mellom 9 og 10 prosent i de tre foregående årene, men dette må igjen ses i lys av de høye aksjeutbyttene.

Husholdningenes disponible realinntekter. Prosentvis vekst fra året før

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Disponibel realinntekt inkl. aksjeutbytte	4,8	6,5	-6,0	3,7	3,1	3,1
Disponibel realinntekt ekskl. aksjeutbytte	4,1	3,4	2,2	2,2	3,0	2,7

Veksten i husholdningenes disponible realinntekter ventes å bli redusert i prognoseperioden i forhold til 2005, også når en ser bort fra nedgangen i utbytteutbetalingerne. Denne utviklingen kommer til tross for sterkere vekst i lønnsinntektene og offentlige stønader framover. Husholdningenes finansielle posisjon og en moderat renteøkning bidrar imidlertid til en svak utvikling i netto formuesinntekter (også eksklusive utbytteutbetalinger) gjennom prognoseperioden. Sammen med økte direkte skatter og høyere konsumprisvekst (særlig i 2006), trekker dette realveksten i husholdningenes inntekter ned. Gjeninnføringen av skatt på utbytte i år og tilpasninger til den gjør utbytteanslagene svært usikre.

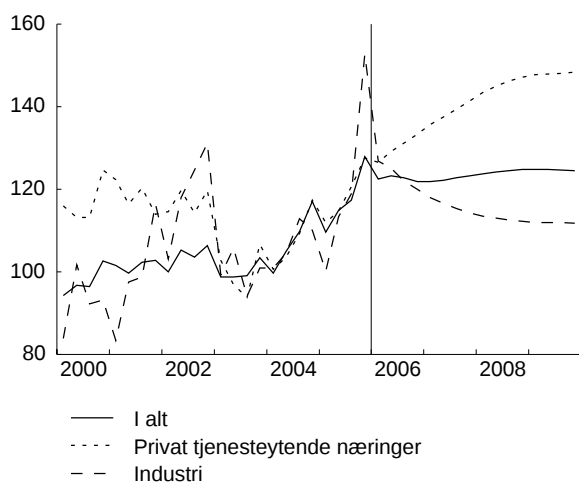
Svakere vekst i disponibel realinntekt bidrar etter hvert til å svekke konsumveksten noe. Det forventes imidlertid at utviklingen i realrenta etter skatt vil holde konsumveksten oppe i inneværende år. Selv om det nominelle rentenivået antas å bli noe høyere, vil realrenta etter skatt likevel være lav som følge av økt konsumprisvekst. Realrenta antas å ligge på rundt 1,5 prosent fra 2007 og ut prognoseperioden. Kombinasjonen av inntekts- og realrenteutviklingen gir en bane for konsumet som innebærer at konsumveksten holder seg på rundt 3,5 prosent gjennom prognoseperioden.

Med anslagene som her legges til grunn, vil spareraten falle fra det rekordhøye nivået på 12,1 prosent i 2005 til vel 3 prosent i 2006 og gjennom resten av prognoseperioden. Det kraftige fallet i spareraten gjenspeiles i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt i løpende priser, antas husholdningene å redusere sine nettofinansinvesteringer fra i underkant av 62 milliarder kroner i 2005 til om lag -7 milliarder kroner i 2009. Denne nedgangen kan imidlertid i hovedsak tilskrives de anslåtte endringene i utbytteutbetalingerne og et høyt nivå på boliginvesteringene.

Omslag i boliginvesteringene

Det ble i følge foreløpige tall for byggevirkksomhet igangsatt om lag 31 600 boliger i 2005. Dette tilsværer en oppgang på 5,4 prosent fra året før. Til sammenligning var økningen på hele 29,4 prosent i 2004. I følge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte boliginvesteringene med 14,5 prosent i fjor. Sterk realinntektsvekst og lave realrenter bidro til denne utviklingen. Høye og økende igangsettingstall for boliger gjennom 4. kvartal i fjor, peker i retning av at boliginvesteringene

Investeringer i Fastlands-Norge
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ne vil holde seg på et høyt nivå også i 2006. Igangsettingen i januar i år (sesongjustert) var imidlertid klart lavere enn gjennomsnittet i 4. kvartal i fjor og kan antyde en utflating i boliginvesteringene.

Utsikter til lavere vekst i disponibel realinntekt, noe høyere realrenter, samt fall i realprisene i annenhåndsmarkedet for boliger er faktorer bak et forventet omslag og en svakere utvikling i boliginvesteringene framover. Boligkapitalen ligger nå på et historisk sett meget høyt nivå, og det kan etter hvert bidra til lavere boligpriser. Boliginvesteringene anslås derfor å synke gradvis fra et nivå på om lag 74 milliarder kroner i 2005 til et nivå på knappe 70 milliarder kroner i 2009, målt i faste 2003-priser. Bruktboligprisene ventes å øke med vel 3 prosent i år mot rundt 8 prosent i fjor, som innebærer en meget sterk vekst i realprisene over denne toårsperioden. Deretter ventes nær uendrede nominelle bruktboligpriser.

Gradvis mindre investeringsvekst i fastlandsnæringene

De siste to årene har det vært en ganske høy vekst i bruttoinvesteringene i fastlandsnæringene etter at investeringene passerte en konjunkturbunn i 2003. I 2005 var veksten i disse investeringene nesten 10 prosent. Særlig høy var veksten i industrien, men også i mange tjenesteytende næringer økte investeringene mye. SSBs siste investeringstelling for industrien viser at industriselskapene forventer et om lag uendret investeringsnivå i 2006 sammenliknet med året før. Det innebærer at investeringsnivået i industrien blir lignende ganske høyt tatt i betraktning av at det ikke er noen spesielt store prosjekter som dominerer eller forklarer utviklingen. Vi tror videre at et ganske høyt investeringsnivå i industrien kan holde seg i noen år framover. Flere nye industriplaner, blant annet knyttet til bruk av naturgass i Norge, kan bidra til dette. For kraftforsyning tyder investeringsplanene på en kraftig økning i investeringene fra 2005 til 2006. Vi har lagt

til grunn en investeringsøkning på hele 30 prosent. Både behov for fornying av ledningsnett og investeringer i gasskraftanlegg tilsier at investeringsnivået kan bli liggende høyt noen år framover. Vi har ikke lagt til grunn noen ytterligere vekst i årene etter 2006, men at det høye nivået i dette året videreføres.

Innen tjenesteytende næringer har det også vært en jevnt høy investeringsvekst i senere tid. I tråd med konjunkturoppgangen i norsk økonomi og det vedvarende høye aktivitetsnivået, anslår vi at investeringene vil øke ytterligere i 2006, og i om lag samme tempo som i de to foregående årene. Vi regner med at veksten blir klart dempet i 2007 og årene deretter. Investeringsnivået i tjenestesektorene er nå klart høyere enn under forrige høykonjunktur.

Våre anslag for investeringsveksten for fastlandsnæringene i 2006 er ikke nevneverdig endret sammenliknet med de anslagene vi tidligere har presentert. Det gjelder også utsiktene til en mer moderat utvikling i investeringene i årene etter 2007. Med en gradvis mer moderat vekst i norsk økonomi framover i forhold til det vi har sett i de to foregående årene er det all grunn til å regne med at investeringsveksten også dempes. Renteøkningene gjennom 2005 og 2006 vil kunne bidra litt til dette, selv om våre erfaringer tilsier at det ikke er store effekter av rentenivået på investeringene i fastlandsnæringene.

Lavere eksportvekst

Sammenliknet med året før økte eksporten av tradisjonelle varer med 5,6 prosent i 2005, mot 3,4 prosent i 2004. Den høye veksten i 2005 skyldtes i stor grad høy eksport av elektrisk kraft. I 2006 og 2007 ventes en vekst rundt 3 prosent, og i 2008 en ytterligere avdemping som følge av forutsetningen om svakere markedsvekst. Fra slutten av 2009 antas eksportveksten å tilta igjen, i tråd med forutsetningen om en ny oppgang internasjonalt. Eksportveksten ventes å bli noe svakere enn markedsveksten de nærmeste årene. Det innebærer at eksportnæringenes markedsandeler reduseres.

Prisene på tradisjonelle eksportvarer steg markert i 2004, med 8,4 prosent fra året før. Høy etterspørsel internasjonalt og en kraftig svekkelse av norske kroner gjennom 2003 bidro til dette. I 2005 var prisveksten mer moderat, med 3,2 prosent. Prisen på raffinerte petroleumsprodukter, som bensin, fyringsolje og diesel, økte imidlertid markert. Fra begynnelsen av 2004 og fram til høsten 2005 styrket krona seg. Det har bidratt til å dempe prisveksten.

Råvareprisene ventes å falle i 2007 og 2008, i tråd med avmatningen internasjonalt. Det gjelder særlig for metaller. Prisene på raffinerte petroleumsprodukter holder seg på et høyt nivå gjennom lavkonjunkturen, men avtar noe i samsvar med en moderat nedgang i oljeprisen. Samlet ventes en moderat prisned-

gang på tradisjonell vareeksport gjennom 2007 og inn i 2008. Mot slutten av prognoseperioden stiger prisene igjen, når internasjonal økonomi går inn i en ny oppgangskonjunktur.

Avtagende importvekst

Importveksten i faste priser var høy i 2005, men noe lavere enn i 2004. Totalt var veksten i 2005 på 6,7 prosent, mot 8,9 prosent i 2004. For tradisjonelle varer var veksten 8,3 prosent i 2005. En nedgang i importen av skip, plattformer og trakk veksten i samlet import ned. Utviklingen i importveksten følger tendensene i konjunkturutviklingen, og er derfor i tråd med et tradisjonelt konjunkturmønster, hvor importvolumet er en god sammenfallende indikator for konjunkturutviklingen.

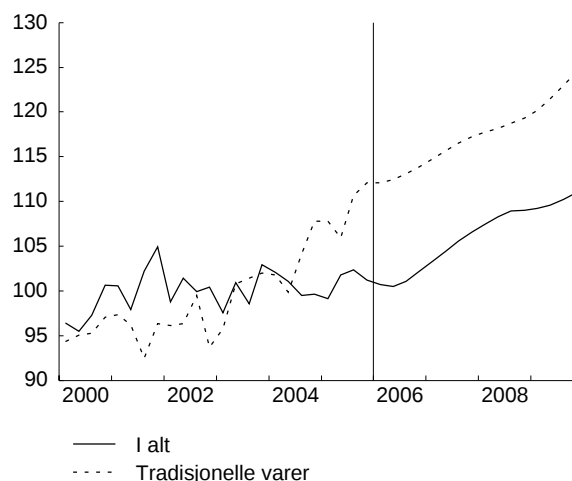
Veksten i importen av verkstedsprodukter var på 13,5 prosent i 2005 og utviklingen i denne varegruppen bidrar vesentlig til den sterke importveksten. Dette kan i stor grad tilbakeføres til høy investeringsvekst i 2005. Andre varegrupper som bidro til sterk vekst i importen er forretningsmessige tjenester og reisetrafikk.

Importprisene økte mindre i 2005 enn i 2004. Totalt økte importprisene i 2005 med 1,4 prosent, mens veksten i 2004 var 5,6 prosent. Prisveksten på importerte tradisjonelle varer har vært lav, mens prisene på råolje og naturgass samt skip, plattformer og fly har steget kraftig. Totalt blir det likevel lav prisvekst siden størsteparten av importen består av tradisjonelle varer og tjenester. Prisene på verkstedsprodukter, som utgjør en stor andel av importen av tradisjonelle varer, har gått noe ned, og bidrar til å forklare den høye importveksten for disse produktene. Utviklingen med lav prisvekst på importerte ferdigvarer, som for eksempel klær og skotøy fortsetter. For denne varegruppen falt prisen i 2005 med 3,7 prosent, noe som bidrar til økt import av disse varene. Dette prisleilet henger sammen med økt handel med land som Kina og India, som produserer arbeidsintensive ferdigvarer med lave kostnader. Derimot har prisene på industrielle råvarer steget i pris, på grunn av økt etterspørsel internasjonalt.

I årene framover forventes importveksten å avta på grunn av en avtagende investeringsvekst samt en generelt noe svakere konjunktursituasjon. I 2006 regner vi med at importveksten for tradisjonelle varer vil avta til 4,4 prosent, og den reduseres ytterligere til om lag 3,5 prosent i 2008 og 2009. Veksten i total import vil avvike noe fra dette på grunn særskilte militære investeringer. To fregatter skal overleveres i 2006, mens det i de tre påfølgende årene skal overleveres en ny fregatt hvert år. Dette bidrar til en noe høyere import totalt i 2006, bidraget i 2007 vil være negativt, mens i 2008 og 2009 vil virkningen være nøytral.

Eksport

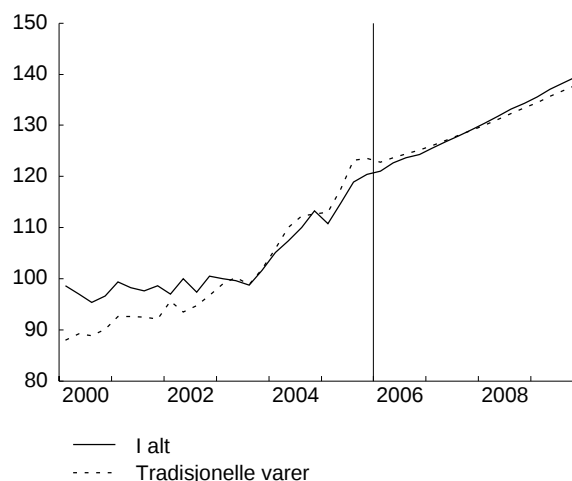
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

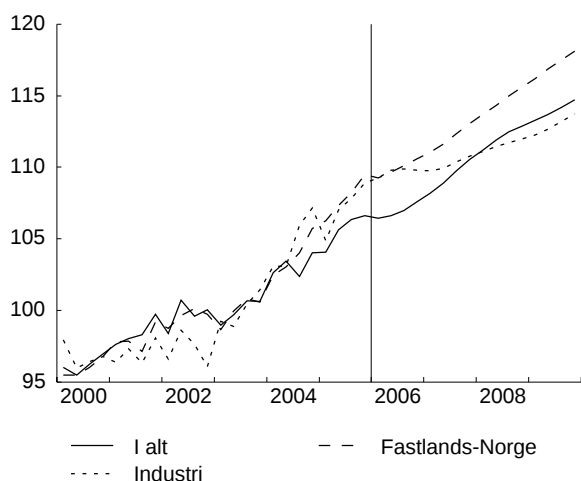
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturukslag i 2006?

Ifølge KNR økte BNP med 2,3 prosent fra 2004 til 2005. BNP for Fastlands-Norge økte med hele 3,7 prosent, som er om lag det samme som året før. Det har vært sterk vekst i privat tjenesteyting, mens veksten i offentlig forvaltnings tjenesteyting har vært mer beskjeden, jf. omtalen av finanspolitikken foran. Reviderte tall for bruttoproduktet i industrien viser sterk vekst i 2004 og en vekst på 2,4 prosent i 2005. Oppjusteringen av vekstraten i industrien for 2004 har økt anslaget for vekstraten for BNP Fastlands-Norge med 0,4 prosentpoeng til 3,8 prosent i 2004. Konjunkturoppgangen gjennom 2004 har derfor vært litt sterkere enn tidligere anslått, mens veksten gjennom fjoråret stort sett er i tråd med tidligere anslag. KNRs tall for utviklingen i boliginvesteringene gjennom 2005 har blitt justert opp siden desember, og har ført til at bruttoproduktet i bygg og anlegg også er oppjustert.

Bruttonasjonalprodukt

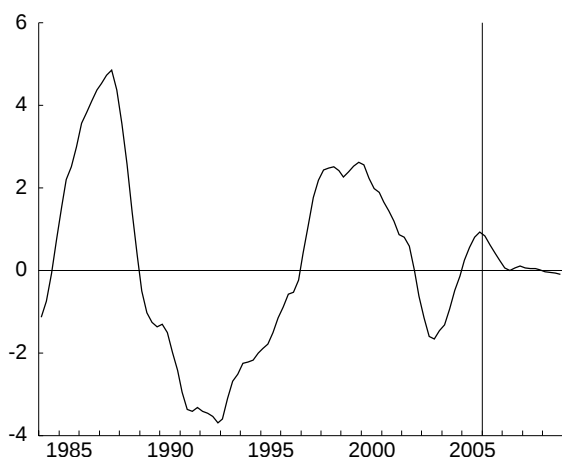
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi har i hovedsak ikke endret vår vurdering av konjunkturutviklingen de nærmeste årene. En litt svakere vekst internasjonalt bidrar til svakere eksportvekst. Beskjedne impulser fra finanspolitikken i 2006 og 2007 demper veksten i fastlandsøkonomien, både direkte ved at bruttoproduktet i offentlig forvaltning øker moderat og indirekte ved at finanspolitikken virker om lag konjunkturnøytralt på økonomien. En litt strammere pengepolitikk bidrar til at husholdningenes etterspørsel dempes, om enn bare svakt. Endelig legger vi, som nevnt foran, til grunn at oljeinvesteringene når en topp i 2006 og at de endres lite deretter. Disse forholdene bidrar til å dempe veksten i samlet etterspørsel. Fortsatt spesialisering av produksjonsstrukturen gjør at importen (og eksporten) vokser mer enn etterspørselen. Dermed blir veksten i BNP for Fastlands-Norge lavere enn etterspørselsveksten rettet mot fastlandsøkonomien. For 2006 anslår vi BNP-veksten i fastlandsøkonomien til 2,3 prosent og veksten

kan deretter bli om lag 2 prosent. Dette innebærer at vi får en moderat avdemping av høykonjunkturen framover uten noen egentlig konjunkturedgang av betydning. Våre anslag for veksten framover er noe høyere enn de vi tidligere har publisert. Særlig gjelder det for 2007. Det innebærer at vi nå ligger svakt i overkant av trendnivået for BNP Fastlands-Norge i 2007, mens tidligere anslag har ligget litt i underkant av trendnivået. Samlet BNP-vekst vil bli noe lavere i 2006 på grunn av nedgang i oljeproduksjonen, men økt gassproduksjon bidrar til økt vekst i 2007 og 2008.

Den reduserte veksten i norsk økonomi som vi ser for oss, vil berøre vareproduserende næringer sterkest. Industrien vil etter hvert bli påvirket av noe svakere konjunkturutvikling internasjonalt og mindre vekst i oljeinvesteringene. Bygge- og anleggsvirksomhet vil bli påvirket av en gradvis avtakende vekst i investeringene, herunder boliginvesteringene. Bruttonasjonalproduktet i næringsvirksomhet utenom industri vil vise en mer jevn vekst, men også her vil det ifølge våre anslag skje en gradvis nedgang i veksttakten til i underkant av 2 prosent. Når vi kommer fram til 2008 og 2009 vil veksten i konsum i offentlig forvaltning bidra til å øke produksjonen i offentlig forvaltning. Dermed kan man få en litt annen fordeling av den økonomiske veksten på næringer enn den vi har hatt så langt på 2000-tallet.

Arbeidsmarkedet i bedring

Arbeidsmarkedet har vært i bedring siden 2004. Noen markert økning i antall sysselsatte personer kom imidlertid ikke før i andre halvår 2005. Ifølge sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte sysselsettingen med 20 000 personer fra 2. kvartal 2005 til 4. kvartal 2005, en vekst på 0,9 prosent.

Veksten i sysselsettingen skriver seg i hovedsak fra forretningsmessig tjenesteyting, bygge- og anleggsvirksomhet samt helse- og sosialtjenester. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at sysselsettingsnedgangen i industrien fortsatte fra 2004 til 2005 for sjuende året på rad. Nedgangen var imidlertid mindre enn årene før. Ifølge sesongjusterte tall økte antall industriansatte med knapt 2 000 fra 3. til 4. kvartal 2005 som en følge av økt sysselsetting i blant annet verkstedsindustrien og i bygging av skip og oljeplattformer.

Siden 2000 har sysselsettingsveksten i offentlig sektor vært moderat. Blant annet bemanningsreduksjoner i forsvaret, men også lav sysselsettingsvekst i offentlig forvaltning forøvrig, har bidratt til dette. Ifølge tall fra nasjonalregnskapet tilbake til 1970 var den gjennomsnittlige veksten i den offentlige sysselsettingen på knapt 15 000 personer årlig i perioden før årtusenskiftet. Lavest var veksten i 1982, med 6 400 flere offentlig ansatte enn i 1981. Til sammenligning økte den offentlige sysselsettingen med til sammen bare 8 100 personer fra 2001 til 2005.

Etter noen år med jevn vekst i sykefraværet viste tall fra sykefraværstatistikken en nedgang på 13 prosent fra 2003 til 2004. Dette utgjorde 1,1 prosent av den samlede arbeidskraftsinnsatsen målt i timer. Utviklingen i sykefraværet har trolig bidratt til å redusere veksten i antall sysselsatte. Gjennom 2005 var sykefraværet ganske stabilt. Fra 3. kvartal 2004 til 3. kvartal 2005 økte sykefraværet med 2,4 prosent.

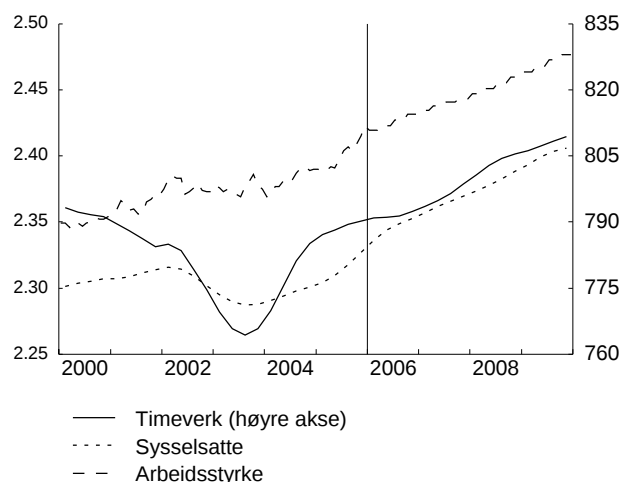
Andelen av befolkningen i aldersgruppen 16-74 år som er sysselsatt, har falt siden 2000. Dette skyldtes delvis redusert yrkesaktivitet generelt, men også at befolkningens sammensetning er endret slik at det har blitt relativt sett flere unge og eldre. Det er i disse aldersgruppene yrkesaktiviteten er lavest. For aldersgruppen 25-54 år økte andelen sysselsatte med 0,3 prosentpoeng fra 2003 til 2005, etter å ha falt med 2,2 prosentpoeng fra 2001 til 2003.

Ifølge Aetat har summen av antall registrerte helt ledige og deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak gått klart ned i 2005. Nedgangen var moderat fram til våren 2005, men har siden vært mer markert. Ved utgangen av februar 2006 var summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere (sesongjustert) kommet ned i litt over 80 000, 23 000 færre enn ett år tidligere. Nedgangen har kommet blant alle hovedyrkesgrupper. Med vel 30 prosent lavere ledighet enn året før var ledighetsnedgangen størst for personer i industri- og naturvitenskapelige yrker. Nedgangen var minst for grupper i helse, pleie og omsorg, og i handelsarbeid, med henholdsvis 13 og 15 prosent nedgang.

Både tilgangen og beholdningen av registrerte ledige stillinger annonsert i media eller meldt til Aetat økte med om lag 50 prosent fra februar 2005 til februar 2006. Målt i prosent var veksten høyest innen industriarbeid, naturvitenskapelige yrker og transportarbeid. Målt i antall ledige stillinger var imidlertid veksten høyest innen helse, pleie og omsorg. Den registrerte ledigheten hos Aetat og ledigheten ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i Statistisk sentralbyrå utviklet seg noe ulikt gjennom første halvår 2005, blant annet på grunn av høy vekst i antall yrkeshemmede. De yrkeshemmede registreres ikke som ledige hos Aetat, mens de ofte svarer slik at de blir klassifisert som ledige i AKU. Utviklingen i de to ledighetsmålene gjennom andre halvår 2005 stemte imidlertid godt overens. Fra juli til desember 2005 var det en nedgang i den sesongjusterte ledigheten på 13 000 personer i AKU og 11 000 personer hos Aetat (AKU-tallene er tremåneders glidende gjennomsnitt, mens Aetat-tallene er registreringen ved utgangen av måneden).

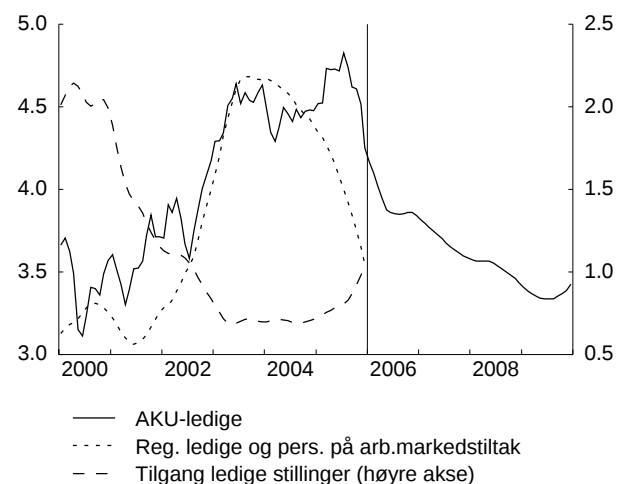
I 2005 var gjennomsnittlig ledighet ifølge AKU 4,6 prosent, men ledigheten er altså allerede ved inngangen til 2006 betydelig redusert. I gjennomsnitt var den sesongjusterte AKU-ledigheten 4,2 prosent i perioden fra november 2005 til januar 2006. I løpet av

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilder: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

2006 vil ledigheten trolig komme ytterligere ned. For 2006 som helhet anslår vi ledigheten målt ved AKU til 3,8 prosent.

Redusert vekst internasjonalt, samt svakere ekspansive effekter fra oljeinvesteringene, vil bidra til en svak nedgang i industrisysselsettingen i perioden 2007-2009, etter en viss oppgang i 2006. Det ser ut til å bli sterk sysselsetningsvekst innen privat tjenesteyting i 2006, men svakere etterspørsel fra husholdningene bidrar til klart mer moderat vekst i sysselsettingen i disse næringene etter 2006. Den offentlige sysselsetningsveksten antas å øke klart i prognoseperioden, særlig økt sysselsetting i kommunene bidrar til det. Den kommunale sysselsetningsveksten blir trolig mer moderat i 2006 og 2007 enn i 2008 og 2009, men likevel klart høyere enn i perioden 2002-2005. I gjennomsnitt øker den offentlige sysselsettingen med om lag 14 000 personer årlig i prognoseperioden.

Alternativ lønnsvekstberegning

Reviderte nasjonalregnskapstall for 2003 og 2004, samt foreløpige regnskapstall for 2005, viser at lønnsveksten i Norge har vært klart lavere enn inntektsveksten i industribedriftene i denne perioden. Lønnskostnadsandelen i industrien har ifølge nasjonalregnskapstall tilbake til 1970 aldri før blitt målt så lav. Historiske erfaringer med lønnsdannelse tilsier at disse to størrelsene skulle følge hverandre langt tettere. Riktignok skulle den økte ledigheten i perioden erfaringsvis bidra til å begrense lønnsveksten, men langt fra så mye som er nødvendig for å forklare den moderate lønnsveksten de siste tre årene.

En forklaring kan være at den unormalt høye inntektsveksten i industrien ikke har vært kjent for aktørene. Nasjonalregnskapstallene for 2003 viste ikke spesielt høy inntektsvekst i industrien før ved revideringen i desember 2005. Blant annet ny regnskapsinformasjon fra bedriftene ble da innarbeidet, og den viste en sterk vekst i industribedriftenes inntekter fra andre kilder enn fra salg av tradisjonelle industriprodukter. Nå har også 2004-tallene blitt reviderte. De viser en ytterligere økning i disse inntektene. En annen forklaring kan være at slike inntekter ikke påvirker lønningene i samme grad som inntektene fra salg av tradisjonelle industriprodukter. Det tyder i så fall på at det norske næringslivet er i endring, og at endringene forrykker inntektsfordelingen til fordel for kapitaleiere og på bekostning av lønsmottakere.

I våre prognoser har vi denne gangen, som sist, lagt til grunn at den funksjonelle inntektsfordelingen vil forbli endret. Lønnsveksten vil da bli moderat i hele prognoseperioden ifølge beregningene. I denne boksen viser vi en alternativ beregning, der vi ved å bruke vår makroøkonomiske kvartalsmodell (KVARTS) lar den funksjonelle inntektsfordelingen etter hvert bli gjenopprettet gjennom en høyere lønnsvekst.

I den alternative beregningen er den årlige lønnsveksten i gjennomsnitt om lag 1 prosentpoeng høyere enn i prognosebanen. I så fall ville veksten i lønn per normalårsverk blitt om lag 5 prosent i perioden 2006-2009. Prisene ville også ha økt mer, men økningen ville likevel blitt mindre enn økningen i lønningene. Også de norske bedriftene som konkurrerer med bedrifter i utlandet ville ha økt prisene mer, men i mindre grad enn bedrifter uten utenlandsk konkurranse. Konkurransen ville ha bidratt til at de hadde mistet markedsandeler. Resultatet av å øke lønnsveksten er altså at lønningene øker i forhold til prisene på norske produkter, som igjen øker i forhold til prisene på produkter fra utenlandske bedrifter. Denne vridningen blir dempet ved at kronekursen svekkes noe. I 2006 er virkningen av den høyere lønnsveksten på konsumprisene målt ved KPI-JAE liten, men i perioden 2007-2009 er den årlige prisstigningen i gjennomsnitt 0,5 prosentpoeng høyere enn i vår ordinære prognose.

Vridningen i relative priser bidrar til å redusere etterspørselen rettet mot norske produkter, både i Norge og utlandet. Dette fører til at eksporten synker og importen øker. Dette bidrar til å redusere sysselsettingen. Sysselsettingen i industrien er i den alternative beregningen 1,7 prosent lavere i

2009 enn i prognosebanen. I tillegg vil enkelte bedrifter kunne erstatte noe av arbeidskraften med andre innsatsfaktorer. Dette kan gjøres ved for eksempel å investere i moderne teknologi eller ved å importere mer bearbeidet halvfabrikata. Dette vil også bidra til å redusere sysselsettingen. På den annen side bidrar økt reallønn til å øke husholdningenes disponible realinntekt, noe som øker husholdningenes konsum og boliginvesteringer. Dette gir økt aktivitet og sysselsetting i de private tjenesteytende næringene samt i bygge- og anleggsvirksomhet, men gir også en ytterligere økning i importen.

Samlet sett er sysselsettingen nær uendret, men på grunn av den økte lønnsveksten lokkes noen flere inn i arbeidsstyrken, slik at ledigheten stiger moderat sammenlignet med i prognosebanen. I 2009 er ledigheten 0,2 prosentpoeng høyere i den alternative beregningen. Vridningen vekk fra å bruke arbeidskraft og over mot produktinnsats, øker produktivitetsveksten. Til tross for om lag den samme sysselsettingen, øker den årlige veksten i BNP Fastlands-Norge med 0,1-0,2 prosentpoeng i alternativbanen sammenlignet med prognosebanen.

Til tross for økt prisstigning og høyere aktivitetsvekst, har vi beholdt finanspolitikken og rentene uendret fra prognosebanen. Det kan være urealistiske antakelser, og beregningen må i så fall sees på som partiell i den forstand at den viser mulige konsekvenser før eventuelle politikkresponsen. En økning i renta for å utligne prisstigningsimpulsene fra den høyere lønnsveksten, ville gitt en sterkere kronekurs. Sysselsettingen ville da gått klart ned, både på grunn av redusert konkurranseevne ovenfor utlandet og fordi økt realrente da ville ha redusert husholdningenes etterspørsel.

På den annen side antyder beregningen uten politikkresponser hvor stor lønnsvekst som må til for at prisstigningsmålet på 2,5 prosent skal nås. I perioden 2007-2009 er den gjennomsnittlige lønnsveksten 5,2 prosent, mens konsumprisene i gjennomsnitt stiger med 2,3 prosent årlig i samme periode.

Alternativ beregning med høyere lønnsvekst. Avvik fra prognosebanen i prosent, der ikke annet framgår

	2006	2007	2008	2009
Konsum i husholdningene	0,2	0,5	1,0	1,6
Bruttoinvesteringer i fast kapital	0,1	0,5	1,1	1,7
Boliginvesteringer	0,3	1,3	3,4	5,8
Eksport, tradisjonelle varer	-0,0	-0,1	-0,1	-0,2
Import	0,2	0,6	1,2	1,8
BNP Fastlands-Norge	0,1	0,2	0,3	0,6
Bruttoprodukt i industrien	-0,1	-0,4	-0,6	-0,9
Sysselsetting	-0,0	-0,1	-0,1	-0,0
Lønn	0,9	1,8	2,9	4,2
Boligpris	0,3	1,7	3,9	6,6
Kronekurs	0,1	0,3	0,8	1,3
Endring i prosentpoeng:				
Inflasjon (målt ved KPI-JAE)	0,1	0,3	0,5	0,6
Lønnsvekst	1,0	0,9	1,2	1,2
Arbeidsledighetsrate	0,1	0,1	0,2	0,2

I 2006 forventes den totale sysselsettingen å øke med om lag 35 000 personer, mens vi ser for oss en noe lavere vekst i sysselsettingen i 2007 og 2008. Samtidig vil demografiske endringer og økt arbeidsinnvandring bidra til å øke tilgangen på arbeidskraft i denne perioden. Samlet sett synker ledigheten bare moderat i 2007 og 2008, før sysselsettingsveksten i offentlig sektor antas å bringe ledigheten ned til 3,4 prosent som årsgjennomsnitt i 2009.

Høy lønnsomhet i næringslivet gir økt lønnsvekst framover

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i lønn per normalårsverk 3,5 prosent fra 2004 til 2005, hvorav anslagsvis 0,3 prosentpoeng kan tilskrives nedgangen i langtidssykefraværet gjennom 2004. Den gjennomsnittlige årslønnsveksten, som viser lønnsveksten for lønnstakere som utfører et fullt årsverk, ble for samme periode anslått til vel 3¼ prosent i en foreløpig rapport fra det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Sist lønnsveksten var så lav var i etterkant av den kraftige lavkonjunktoren tidlig på 1990-tallet.

Lønnsveksten har siden 2003 vært moderat. Lav vekst i konsumprisene har imidlertid gitt en relativt høy reallønnsvekst i denne perioden. At reallønnsveksten likevel ikke ble høyere må blant annet sees i sammenheng med en økning i arbeidsledigheten gjennom 2002 og 2003, og da særlig blant industriarbeidere. Industri-sysselsettingen gikk ytterligere ned i 2004 og 2005.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene for 2005, samt revisjoner av tallene for 2003 og 2004 på bakgrunn av blant annet ny regnskapsinformasjon fra bedriftene, tyder på at nedbemanningen i industrien har gått sammen med en betydelig vekst i distribusjonssektorens driftsresultater. Industrisektoren har ifølge nasjonalregnskapstallene samlet sett kommet seg gjennom perioden med nedbemanning med klart høyere lønnsomhet, noe som samtidig har gitt seg utslag i en usedvanlig høy vekst i arbeidskraftsproduktiviteten de siste årene.

Timelønnsveksten i Norge har tradisjonelt fulgt utviklingen i inntektsveksten i industrien. Nasjonalregnskapstallene for perioden 2003-2005 viser imidlertid et annet forløp. Målt i løpende priser økte bruttoproduktet per timeverk i industrien med til sammen 17,8 prosent fra 2002 til 2005. Veksten i timelønningene var til sammenligning kun 10,2 prosent i samme periode.

Forskjellen mellom inntektsveksten og lønnsveksten kan enten bety at lønnsdannelsen har blitt endret i denne perioden, eller at det har vært en uvanlig stor økning i en del av bedriftenes inntekter som ikke påvirker lønnsveksten. Regnskapsstatistikken for 2003 og 2004 viser at inntektsveksten disse årene i vesent-

lig grad kom som følge av sterk vekst i inntektene fra andre kilder enn salg av tradisjonelle industrivarer. Dette kan bidra til å styrke en antakelse om at ikke alle inntekter påvirker lønnsveksten i like stor grad. Dessuten kan det i denne perioden ha skjedd endringer i sammensetningen av industrisektoren, som i seg selv har bidratt til å øke den gjennomsnittlige lønnsomheten. Dette kan ha skjedd ved at de bedriftene med lavest lønnsomhet har blitt lagt ned, og de med høyest lønnsomhet har blitt værende igjen. På grunn av en relativt høy sentraliseringsgrad i norsk lønnsdannelse er det trolig liten variasjon i lønnsnivået mellom de ulike bedriftene, lønnsveksten vil i så fall ikke bli påvirket av slike strukturendringer i samme grad. Hadde all lønnsdannelse skjedd desentralisert ville antakelig lønnsveksten ha blitt høyere i disse årene.

Vi legger til grunn at lønnsveksten forblir lite påvirket av økningen i den gjennomsnittlige inntektsveksten i industrien i 2003 og 2004, og ser således for oss en relativt moderat lønnsvekst i prognoseperioden fram til 2009. I en egen boks viser vi resultatene fra en alternativ beregning der vi lar den økte lønnsomheten i industrien de senere årene komme lønsmottakerne til gode i form av høyere lønnsvekst.

Generell god lønnsomhet i næringslivet og et klart strammere arbeidsmarked vil bidra til å øke lønnsveksten i de nærmeste årene. En noe høyere vekst i konsumprisene vil også bidra til dette. Kostnadsøkningen som følge av obligatorisk tjenstepensjon fra 1. januar 2006 trekker derimot i motsatt retning.

2006 er et hovedoppgjør med forbundsvise forhandlingene. Tariff tilleggene antas likevel å bli moderate, til tross for et relativt lavt overheng fra tillegg gitt gjennom 2005. Økt mangel på enkelte typer arbeidskraft vil trolig øke lønnsglidningen sammenlignet med gjennomsnittet de siste årene. Samlet sett legger vi til grunn en vekst i lønn per normalårsverk på 3,9 prosent i 2006.

Våre prognoser innebærer en relativt balansert utvikling i norsk økonomi i årene framover. Ledigheten antas å synke til 3,4 prosent, og konsumprisene øker med rundt 2 prosent per år. En lønnsvekst på om lag 4 prosent, som i våre prognoser for perioden 2007-2009, medfører en reallønnsvekst som er nær gjennomsnittlig reallønnsvekst siden 1950.

Fortsatt lav inflasjon

På årsbasis økte konsumprisindeksen (KPI) i 2005 med 1,6 prosent, mot 0,4 prosent året før. Den underliggende prisveksten har vært meget lav i de siste tre årene. Som årsgjennomsnitt var veksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) 1,0 prosent i 2005. 12-månedersveksten i KPI-JAE har ligget rundt dette nivået i over ett år og var i februar også 1,0 prosent.

Utsiktene i kraftmarkedet framover

I 2005 var den gjennomsnittlige systemprisen på kraft i NordPool-området 23,5 øre/kWh. Så langt i 2006 har prisen ligget på 34,2 øre/kWh. Terminprisene på NordPool indikerer for 2006 samlet en gjennomsnittlig systempris på i underkant av 38 øre per kWh, en prisøkning på 60 prosent fra 2005. Elektrisitetsprisen (inkludert nettleie og avgifter) i konsumprisindeksen lå i januar i år 6,7 prosent høyere enn samme måned i fjor, mens den tilsvarende økning i februar var 24,4 prosent. Som årsgjennomsnitt antas den å øke med om lag 20 prosent fra 2005 til 2006.

Høyere forventet elektrisitetspris, fortsatt økonomisk vekst og normale temperaturforhold i resten av 2006 tilsier en økning i kraftforbruket i alminnelig forsyning på om lag 2 TWh på årsbasis sammenlignet med 2005. For kraftintensiv industri og elektrokjeler kan det ligge an til at kraftforbruket i sum faller med om lag 1 TWh i 2006. Samlet norsk totalforbruk av kraft i 2006 kan da bli om lag 127 TWh eller 1 TWh høyere enn i 2005.

Ved inngangen til 2006 var vannmagasinbeholdningen om lag 4 prosentpoeng over normalen. Så langt i år har samlet tilsig til magasinene vært omtrent som normalt. Snømengden i fjellet per uke 10 antas å være om lag 6 TWh under normalen. Med en normal nedbørsutvikling gjennom resten av året, vil en norsk totalproduksjon på 120 TWh i 2006, 13 prosent under nivået i 2005, gi en magasinutfylling ved inngangen til 2007 omtrent på normalnivået. Netto handel med kraft kan dermed komme til å skifte fra en nettoeksport i 2005 på 12 TWh til en nettoimport i 2006 på om lag 7 TWh.

Ut fra observerte terminpriser på NordPool ser systemprisen ut til å kunne bli 4 prosent lavere i 2007 sammenlignet med

2006. Terminprisen for årene 2008 og 2009 ligger om lag 7 prosent lavere enn for 2007. Gasskraftverket på Kårstø, som er forventet satt i drift fra høsten 2007, kan være en årsak til at terminprisen faller ytterligere i 2008 og 2009. Hvis elektrisitetsavgiften og nettleien øker omtrent i takt med forventet endring i konsumprisindeksen i årene framover, kan elektrisitetsprisen (inkludert nettleie og avgifter) i konsumprisindeksen omtrent ligge på samme nivå i 2009 som i år.

Med om lag uforandrede elektrisitetspriser, økt produksjon i næringslivet og økte inntekter til husholdningene fram mot 2009, kan det ligge an til at elektrisitetsforbruket i alminnelig forsyning øker med anslagsvis 4 TWh i forhold til 2006. I tillegg er det forventet økt elektrisitetsforbruk i industri- og byggsektoren som Ormen Lange og Snøhvit. På den annen side vil bortfall av noen av de gunstige kraftkontaktene til energitilgang industri medføre redusert elektrisitetsforbruk. Alt i alt kan det ligge an til en økning i elektrisitetsforbruket med om lag 5 TWh i 2009 sammenlignet med 2006. Dermed kan totalt norsk elektrisitetsforbruk i 2009, gitt normale temperaturer, bli om lag 132 TWh. Når det gjelder kraftproduksjonen i 2009, vil gasskraftverket på Kårstø og gasskraftverket i tilknytning til Snøhvit-anlegget til sammen produsere om lag 5,5 TWh i løpet av et år. Selv om et felles norsk-svensk marked for pliktige elsertifikater ikke ble realisert, tilsier signaler fra politisk hold at alternative ordninger rettet mot utbygging av ny fornybar kraft vil bli introdusert. Dette medfører at kraftproduksjonen i 2009 kan ligge 8 TWh høyere enn i 2006, gitt normale tilsig til vannmagasinene. Med normal nedbør kan da nettoimporten av kraft være om lag 4 TWh i 2009.

I hvert av de to siste årene har avgiftsøkninger utover prisveksten bidratt til å trekke opp veksten i KPI med om lag 0,4 prosentpoeng. Fra 1. januar 2006 ble momsen økt fra 11 til 13 prosent, mens den lave momssatsen ble økt fra 7 til 8 prosent. Sammen med enkelte andre avgiftsjusteringer vil dette gi et bidrag til KPI-veksten i år på om lag 0,4 prosentpoeng. I motsetning trekker nedjusteringen av maksimalprisen for barnehageplasser fra 1. januar 2006, som bidro til å redusere veksten i så vel KPI som KPI-JAE med vel 0,1 prosentpoeng.

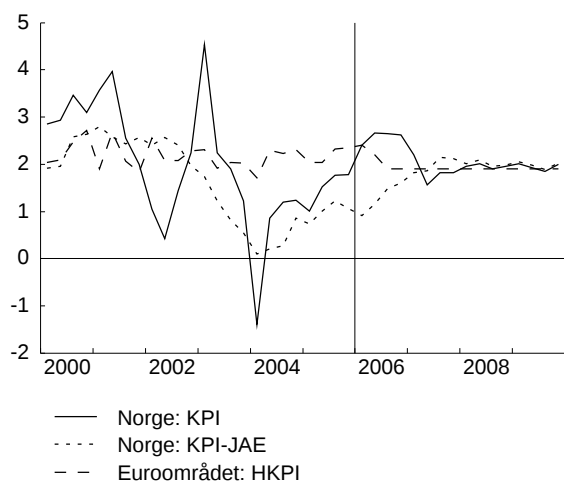
På årsbasis bidro utviklingen i energiprisene til å trekke KPI-veksten opp med 0,2 prosentpoeng i 2005 mot et negativt bidrag på 0,4 prosentpoeng året før. Utviklingen i energiprisene har imidlertid gjennom det siste året gitt et økende bidrag til prisstigningstakten, og i februar i år var bidraget på 1,4 prosentpoeng. Elektrisitetsprisene var da over 24 prosent høyere enn tolv måneder tidligere, mens bensinprisene lå om lag 13 prosent over nivået året før. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen i alt har dermed økt gjennom det siste året, fra 1,0 prosent i februar 2005 til 2,6 prosent i februar i år.

Elektrisitetsprisene ventes å holde seg høye framover, men veksten på 12-månedersbasis vil trolig øke relativt moderat i de neste månedene og deretter gå ned. Den høye prisstigningstakten på drivstoff er i stor grad en følge av at veksten i råoljeprisene slo ut i klart høyere bensinpriser gjennom vinteren i fjor. Deretter har disse prisene holdt seg forholdsvis stabile, og denne utviklingen antar vi vil fortsette slik at utviklingen i bensinprisene framover i tid bare i beskjeden grad vil bidra til veksten i KPI.

Den underliggende inflasjonen målt ved KPI-JAE ventes å stige litt gjennom 2006. Kronesvekkelsen gjennom siste halvår vil bidra til å redusere de negative prisstigningsimpulsene fra importerte konsumvarer. Videre ligger det an til at produktivitetsveksten dempes i slutten av konjunkturoppgangen, mens lønnsveksten antas å ta seg litt opp. Timelønnskostnadene vil også kunne øke på grunn av innføringen av obligatorisk tjenestepensjon. De økte energiprisene må forventes å bidra til å trekke opp den underliggende inflasjonen en tid framover, men denne effekten vil deretter kunne snu med tendenser til fall i energiprisene. Ren-

Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

teøkingene som har vært foretatt og de vi venter vil komme, bidrar til å trekke veksten i husleiene noe opp. Vi regner imidlertid med fortsatt økning i importen fra lavkostland. Dette bidrar til at veksten i KPI-JAE vil stabilisere seg i årene etter 2006. I beregningene blir den liggende på om lag 2,0 prosent ut beregningsperioden. Lønnskostnadene per produsert enhet anslås å ville øke litt mer enn dette, men prisutviklingen på importvarer trekker prisveksten ned.

Rekordhøyt overskudd i utenriksøkonomien

Overskuddet på handelen med utlandet i 2005 økte med over 35 prosent i forhold til året før, til vel 330 milliarder kroner. Veksten kom i handelen med varer, og den var størst for olje-, petroleums- og verkstedprodukter. Tjenesteoverskuddet holdt nivået på 25 milliarder fra året før. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen økte til 12 milliarder kroner. Dermed ble overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet i 2005 på rekordhøye 320 milliarder kroner.

Den kraftige veksten i handelsoverskuddet de siste par årene skyldtes i stor grad økende oljepris. I de kommende årene forventer vi at veksten flater ut. Konjunkturavmatningen internasjonalt som forventes ved utgangen av 2006 og en antatt reduksjon i oljeprisen gjennom 2006 vil bidra til det. Overskuddet i utenriksøkonomien vil imidlertid holde seg høyt, og ventes å ligge i området 300-340 milliarder kroner i året gjennom prognoseperioden.

Import av varer og tjenester vil fortsette å vokse i volum, mens det ligger an til nullvekst i eksportvolumet i 2006. Samtidig øker eksportprisene betydelig mer enn importprisene. Samlet sett gir det om lag uforandret handelsoverskudd i 2006. I 2007-2009 ventes noe større vekst i importvolumet enn eksportvolumet, samt litt svakere vekst i eksportprisene enn i importprisene. Det vil redusere overskuddet på handelsbalansen med snaut ti prosent ved slutten av perioden.

Verdien av handelsoverskuddet vil allikevel holde seg over 300 milliarder kroner i året.

Høye oljeinntekter øker Petroleumsfondet. Det gir økte kapitalinntekter til Norge. På den annen side bidrar høye oljeinntekter til stort aksjeutbytte til utlandet. Høy nasjonalinntekt øker også stønadsutbetalingen til utlandet, i hovedsak i form av U-hjelp/bistand. I sum forventes rente- og stønadsbalansen i de kommende årene å bedre seg litt i forhold til de siste årene, men vil fortsatt vise underskudd.

Stor usikkerhet, men små systematiske feil i anslagene

Statistisk sentralbyrå presenterte sine første kvantifiserte prognoser for norsk økonomi i 1988, og har siden 1990 med få unntak publisert prognoser for to år fram i tid i februar/mars, juni, september og desember hvert år. Vi gir her en evaluering av prognosevirksomheten. Evalueringen begrenses til veksten i konsumprisindeksen (KPI), veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge og arbeidsledigheten i prosent av arbeidsstyrken (AKU). Det undersøkes spesielt om anslagene har avveket systematisk fra foreløpige tall fra nasjonalregnskapet, og spredningen i avvikene. Analysen benyttes også til å si noe om usikkerheten i anslagene for 2006 og 2007 som publiseres nå.

Det er ofte avvik mellom de foreløpige BNP-tallene som publiseres i februar/mars året etter regnskapsåret («Utsynsregnskapet»), og de endelige tallene som normalt først er klare nærmere to år senere. De «endelige» tallene kan dessuten bli revidert i forbindelse med periodiske revisjoner hvor ny statistikk innarbeides eller ved omlegginger av beregningsprinsipper o.l.. Vi benytter foreløpige BNP-tall fra Utsynsregnskapet som «fasit» av fire grunner. For det første foreligger ikke endelige regnskapstall for årene etter 2003. Anslagene for disse årene må derfor uansett sammenlignes med foreløpige regnskapstall. For det andre er prognosene laget med utgangspunkt i foreløpige - ikke endelige - regnskapstall for den nære forhistorien. For det tredje kan endringer i basisår mellom Utsynsregnskapet og de etterfølgende regnskapene medføre at tallene ikke er direkte sammenlignbare. For det fjerde ble det ved hovedrevisjonene i 1995 og 2002 foretatt endringer i definisjoner, noe som innebar at prognoser og endelige tall ikke knytter seg til de samme størrelsene.

Hvor gode har anslagene vært?

Figurene 1-3 viser utviklingen over tid i det absolutte avviket mellom anslag og foreløpig regnskap for veksten i BNP for Fastlands-Norge, KPI og AKU-ledigheten. Alle figurene viser at anslagene er blitt bedret over tid. Dette kan skyldes at økonomien gradvis er blitt mindre preget av usikkerhet, men også at det ligger en gevinst i å opparbeide seg erfaring med prognosearbeid. Etter 1995 har det ikke vært en like

klar forbedring i anslagene. For i størst mulig grad å synliggjøre dagens usikkerhet, har vi derfor kun benyttet prognosene for årene etter 1995 i beregningene nedenfor.

Figurene 4, 5 og 6 viser gjennomsnittlig avvik mellom anslag gitt på ulike tidspunkter og regnskapstall for henholdsvis veksten i BNP for Fastlands-Norge, veksten i KPI og ledigheten. Figurene gir også en indikasjon på spredningen i avvikene ved at de inkluderer tre intervaller rundt gjennomsnittet. Disse intervallene er regnet ut på bakgrunn av den historiske spredningen. De sier ikke noe om hvor mange av avvikene som faktisk ligger innenfor intervallene¹. Under gitte forutsetninger er sikkerheten for at avviket mellom fremtidige anslag og regnskapstall ligger innenfor disse intervallene henholdsvis 50, 80 og 90 prosent.

Har det vært systematiske avvik?

I gjennomsnitt ligger anslagene for BNP-veksten to år fram i tid kun 0,1 prosentpoeng under den realiserte. Det samme gjør anslagene gitt i juni samme år. Anslagene gitt i september og desember året før prognoseåret ligger i gjennomsnitt henholdsvis 0,3 og 0,4 prosentpoeng under «fasiten». I anslagene gitt i prognoseåret er det igjen mindre avvik.

Gjennomsnittlig prognoseavvik på veksten i KPI er nær null på alle prognosetidspunkt. Avviket er maksimalt 0,1 prosentpoeng.

Anslagene på ledigheten har hatt en tendens til å ha blitt noe for høye, avvikene har imidlertid i gjennomsnitt vært små. Prognosene gitt i februar/mars året før prognoseåret er i gjennomsnitt 0,2 prosentpoeng for høye, deretter er gjennomsnittlig avvik 0,1 prosentpoeng på hvert prognosetidspunkt fram til og med februar/mars samme år. Etter dette er avvikene i gjennomsnitt tilnærmet null. Sett i lys av den store spredningen i disse anslagene og at det kun er 11 observasjoner med i analysen, tyder resultatene på at det ikke er store systematiske feil i våre anslag for de tre hovedstørrelsene.

Spredningen i anslagene

Det har vært relativt stor spredning i avviket mellom anslaget på BNP-veksten offentliggjort i februar/mars året før prognoseåret og det foreløpige regnskapstallet. Anslagene i 1991 og 1994 bommet mest, med henholdsvis 2,6 og 2,0 prosentpoeng. Av de 11 anslagene vi har laget på dette tidspunktet fra og med 1995-prognosen, ligger imidlertid kun 4 mer enn 1 prosentpoeng unna det foreløpige regnskapstallet. Én gang traff prognosen helt nøyaktig - i 1996. Variasjonen i avvikene er i gjennomsnitt betydelig mindre i de prognosene som er gitt i desember året før, men fort-

satt bommer 3 av 11 anslag med mer enn 1 prosentpoeng. Til tross for stadig mer informasjon om den økonomiske utviklingen i det året det gis prognoser for, er spredningen i avvikene deretter om lag den samme helt fram til og med prognosene i september det samme året. Først i den siste prognosen vi gir før «fasiten» foreligger, er det på ny en viss nedgang i spredningen i avvikene.

Vi finner et lignende mønster i anslagene for årsveksten i KPI. Det er betydelig variasjon mellom de første fem anslagene og resultatet, men anslagene fra og med juni samme år er meget treffsikre. Etter dette er ingen anslag mer enn 0,3 prosentpoeng fra den faktiske veksttakten. Variasjonen i de foregående anslagene er 3-4 ganger så store. Siden KPI ikke revideres, avspeiler dette at faktisk utvikling i KPI gradvis blir kjent med full sikkerhet gjennom året.

Spredningen i avviket mellom anslag på ledigheten og resultatet viser en jevn nedgang etter hvert som prognosehorisonten blir kortere. Det gjennomsnittlige absoluttavviket er på 0,6 prosentpoeng i februar/mars året før og 0,3 prosentpoeng i februar/mars samme år. Deretter synker spredningen gradvis. Også for ledigheten reduseres prognosefeilen betraktelig i de tre siste prognosene før resultatet foreligger. Etter dette ligger ingen prognoser mer enn 0,3 prosentpoeng fra regnskapstallet. Som med KPI skyldes dette at tallet blir gradvis kjent gjennom året.

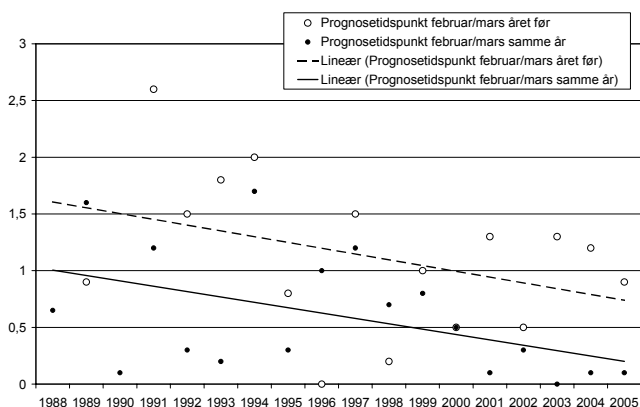
Prognosene for 2006 og 2007 er usikre

I figurene 7, 8 og 9 vurderes usikkerheten i anslagene for 2006 og 2007 gitt i denne rapporten. Vi anslår nå veksten i BNP for Fastlands-Norge til 2,3 prosent i 2006 og 1,9 prosent i 2007. Basert på analysen over, er vi 50 prosent sikre på at BNP-veksten for Fastlands-Norge vil ligge mellom 1,9 og 2,7 prosent i 2006 og mellom 1,2 og 2,6 prosent i 2007. Vi er 80 prosent sikre på at den prosentvise veksten vil ligge mellom 1,4 og 3,2 i 2006 og mellom 0,5 og 3,3 i 2007. Et intervall på til sammen 2,2 prosentpoeng i 2006, og 3,6 prosentpoeng i 2007, dekker den prosentvise veksten med 90 prosent sikkerhet.

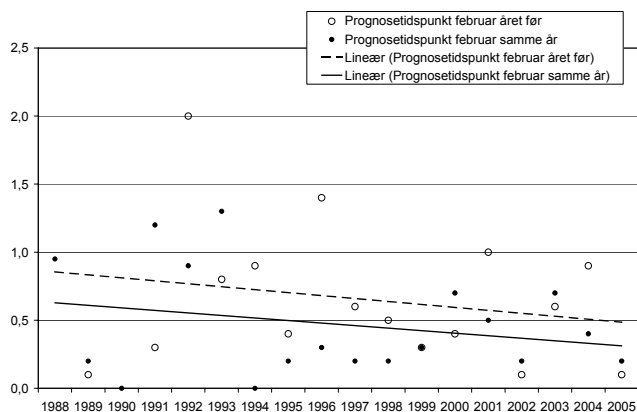
Veksten i KPI var på 1,6 prosent i 2005. For 2006 og 2007 anslår vi veksten til henholdsvis 2,6 og 1,9 prosent. Vi er 50 prosent sikre på at anslagene for 2006 og 2007 ikke bommer med mer enn henholdsvis 0,3 og 0,5 prosentpoeng. Med 80 prosent sikkerhet bommer vi ikke med mer enn 0,6 prosentpoeng i 2006 og 1,0 prosentpoeng i 2007. Vi er 90 prosent sikre på at intervallet mellom 1,8 og 3,4 dekker den faktiske KPI-veksten i 2006, og at intervallet mellom 0,6 og 3,2 dekker KPI-veksten i 2007.

¹ Intervallene er likevel valgt fordi man ved å gjøre en rimelig antakelse om at alle avvik tilhører en gitt statistisk fordeling (normalfordeling med lik forventning og spredning) og er uavhengige, kan regne ut sannsynligheten for at fremtidige avvik ligger innenfor intervallet.

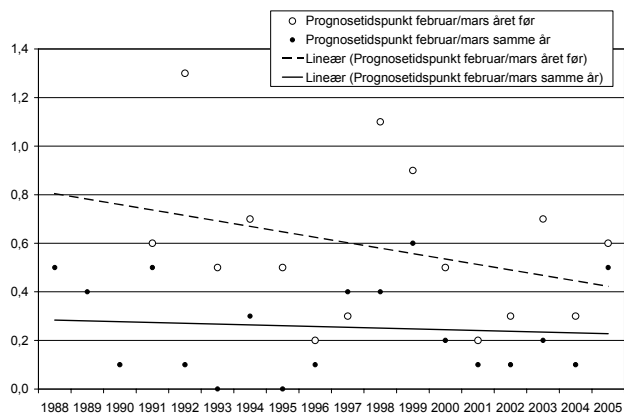
Figur 1. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Absolutt avvik fra foreløpig regnskap

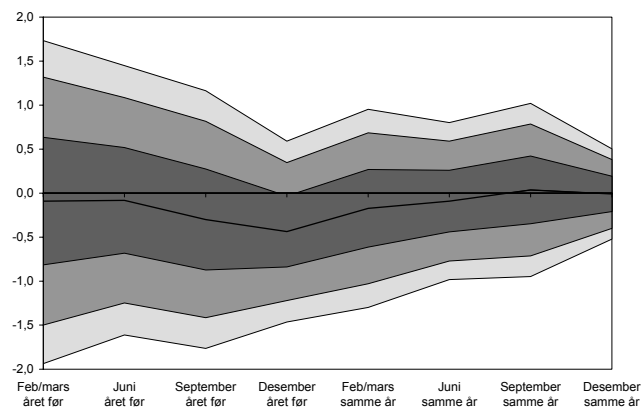
Figur 2. Anslag på prosentvis endring i KPI. Absolutt avvik fra regnskap

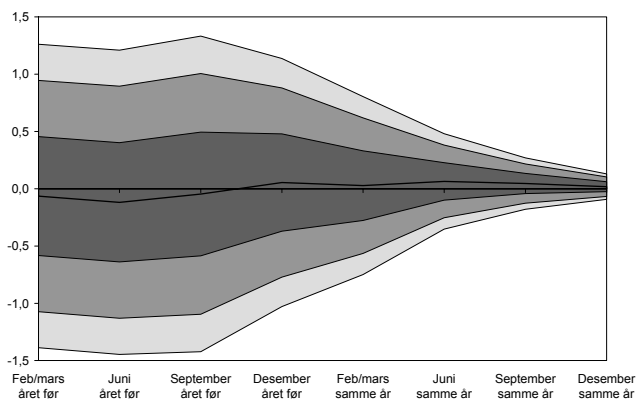
Figur 3. Anslag på arbeidsledighet (AKU) foretatt i februar samme år. Absolutt avvik fra regnskap

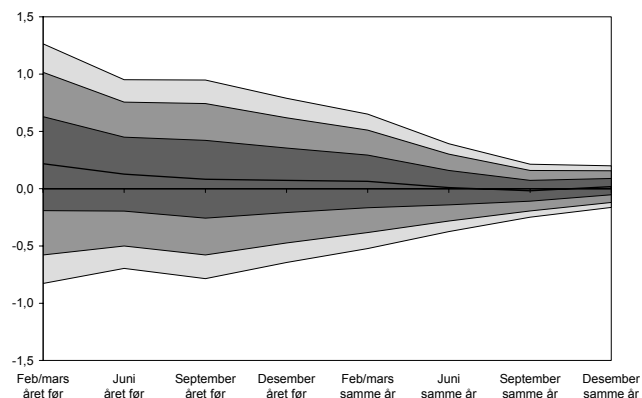
Figur 4. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Avvik fra foreløpig regnskapstall og spredningen i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 prosents konfidensintervaller

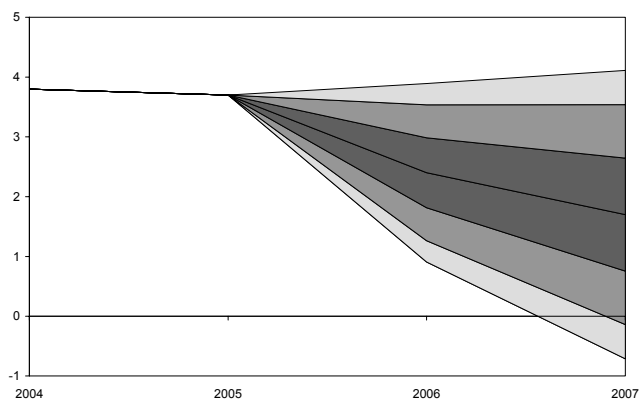
Figur 5. Anslag på prosentvis endring i KPI. Avvik fra regnskapstall og spredningen i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 prosents konfidensintervaller

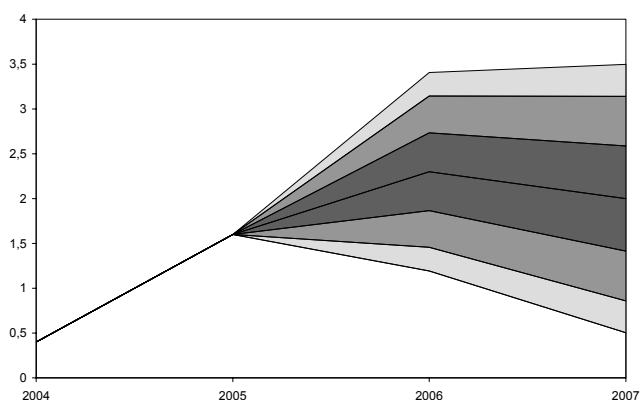
Figur 6. Anslag på arbeidsledighet (AKU). Avvik fra regnskapstall og spredningene i disse. Intervallene viser henholdsvis 50, 80 og 90 prosents konfidensintervaller

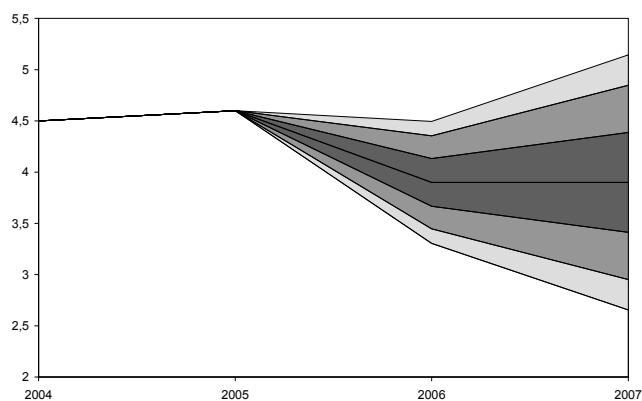
Figur 7. Anslag på prosentvis endring i BNP for Fastlands-Norge. Sikkerheten for at det foreløpige regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Figur 8. Anslag på prosentvis endring i KPI. Sikkerheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Figur 9. Anslag på arbeidsledighet (AKU). Sikkerheten for at regnskapstallet vil ligge innenfor de tre intervallene er henholdsvis 50, 80 og 90 prosent

Nivået på arbeidsledigheten er anslått til 3,8 prosent i 2006 og 3,7 prosent i 2007. Mens de historiske prognosefeilene tilsier at prognosen for 2006 kan betraktes med en relativt stor grad av sikkerhet, behefter det seg betydelig mer usikkerhet til prognosen for året etter. For eksempel vil regnskapstallet med 80 prosent sikkerhet ikke ligge mer enn 0,4 prosentpoeng fra vårt anslag for 2006. I 2007 derimot er det 80 prosent sikkerhet for at ledigheten blir innenfor et intervall på 0,8 prosentpoeng over og under anslaget. Intervallet som dekker ledighetstallet for 2007 med 90 prosent sikkerhet spenner seg fra 2,7 til 4,7, et intervall på hele 2,0 prosentpoeng.

Hvor godt traff SSBs prognoser for 2005?

Det er presentert prognoser for sentrale makroøkonomiske variabler i 2005 i de tolv siste utgavene av SSBs konjunkturanalyser. I tabellen nedenfor gjengis de siste åtte av disse prognosene. Det er de som ble gitt gjennom 2004 og 2005, det vil si fra og med Økonomiske analyser nr. 1/2004 (ØA 1/04). I tabellkolonnen ytterst til høyre (ØA 1/06) vises de foreløpige anslagene fra nasjonalregnskapet for 2005 sammen med øvrige regnskapstall. Disse tallene kan betraktes som en (foreløpig) fasit.

Hovedbildet av norsk økonomi har vært på plass i alle disse konjunkturrapportene; en høyere aktivitetsvekst i fastlandsøkonomien enn trenden, høy vekst i husholdningenes konsum, lav vekst i offentlig konsum, moderat vekst i tradisjonell vareeksport og en høy vekst i fastlandsinvesteringene. Konjunkturoppgangen som ble beskrevet gikk også sammen med lav inflasjon – klart under Norges Banks inflasjonsmål og en lønnsvekst noe under 4 prosent.

Med hovedtrekkene i konjunkturutviklingen fanget riktig opp, er det ikke så overraskende at renteanslagene traff bra. Det maksimale avviket fra de realiserte pengemarkedsrentene var på bare 0,2 prosentpoeng i disse åtte prognosene.

De virkelig store feilvurderingene som ble gjort i 2004, er ikke særlig overraskende knyttet til oljevirk-somheten: Oljeprisen og oljeinvesteringene ble begge kraftig undervurdert, mens petroleumsproduksjonen ble overvurdert. Undervurderingen av oljeinvesteringene har bidratt til at veksten i BNP Fastlands-Norge ble enda høyere enn vi først anslo. De høye oljeprisene har trolig bidratt til at kronekursen ble sterkere og den underliggende inflasjonen enda lavere enn de relativt lave nivåene vi så for oss for 2005 et år i forveien.

SSBs framskrivninger for 2005. Vekstrater i prosent der ikke annet fremgår

	ØA 1/04	ØA 3/04	ØA 4/04	ØA 6/04	ØA 1/05	ØA 3/05	ØA 4/05	ØA 6/05	ØA 1/06
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger mv.	5,1	5,3	4,7	4,6	4,5	4,1	4,2	4,2	3,8
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	1,8	1,7	1,9	1,7	1,7	2,1	1,7	1,4
Bruttoinvestering i fast kapital	2,9	2,5	4,7	10,7	10,8	12,5	11,8	8,8	10,8
Oljevirkosomhet	2,8	2,4	6,8	23,1	23,9	25,0	21,8	19,5	15,7
Fastlands-Norge	3,7	2,4	3,5	5,2	4,9	6,9	7,0	5,3	9,0
Eksport	1,8	4,0	3,5	3,6	3,3	1,5	-0,3	0,4	0,5
Råolje og gass	0,2	2,9	3,3	3,0	2,8	0,0	-3,3	-2,2	-3,4
Eksport tradisjonelle varer	3,8	4,9	4,8	5,0	4,5	3,4	3,3	5,5	5,6
Import	5,9	5,7	5,1	7,4	7,1	7,1	7,3	7,0	6,7
Import tradisjonelle varer	6,3	6,3	6,9	7,2	5,6	5,9	7,2	8,0	8,3
BNP i alt	2,3	3,3	3,3	3,9	3,7	3,1	2,6	2,4	2,3
BNP Fastlands-Norge	2,8	3,3	2,9	3,6	3,8	3,8	3,9	3,4	3,7
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	0,9	0,9	0,7	1,1	1,0	0,6	0,5	0,6	0,7
AKU-ledighet (nivå)	4,0	4,0	4,0	4,0	4,1	4,3	4,5	4,6	4,6
Priser og lønninger									
Lønn per normalårsverk	3,8	3,6	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	3,9	3,5
Konsumprisindeksen (KPI)	1,7	1,7	1,1	1,2	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6
KPI-JAE	1,9	1,9	1,3	1,1	1,2	1,2	1,0	1,1	1,0
Eksportpris tradisjonelle varer	0,3	-1,2	1,1	-0,4	1,5	1,3	2,6	2,5	3,2
Importpris tradisjonelle varer	0,0	1,1	0,4	-2,1	-1,3	-1,5	-0,8	0,2	1,4
MEMO:									
Pengemarkedsrente (nivå)	2,4	2,4	2,4	2,0	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2
Utlånsrente (nivå)	4,7	4,7	4,4	4,2	4,2	4,0	4,0	4,0	4,0
Importveid kronekurs (44 land)	-0,9	0,7	-0,1	-2,9	-1,7	-2,7	-4,7	-3,9	-3,9
Driftsbalanse, mrd. kroner	192,4	230,9	253,3	246,8	246,5	258,1	319,4	290,8	319,7
Eksportmarkedsindikator	5,3	5,1	5,1	5,1	5,0	4,0	4,0	4,1	5,3
Råoljepris, kroner per fat	196	210	225	229	268	301	356	351	351

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Til tross for at aktivitetsveksten ble undervurdert, har arbeidsledigheten blitt høyere enn anslått. Dette skriver seg fra at sysselsettingen økte litt mindre enn anslått, mens antall utførte timeverk per sysselsatt og tilstrømningen til arbeidsmarkedet ble litt større.

Fra høsten 2004 begynte mange av brikkene å falle på plass. Oljeinvesteringsanslaget ble første gang oppjustert i september 2004. I alle senere rapporter, fra og med desember 2004 til og med desember 2005, ble den sterke økningen i oljeinvesteringene faktisk overvurdert. Virkningen av denne feilen på vekstanslaget for BNP Fastlands-Norge ble imidlertid motvirket av for lave anslag på investeringene i fastlandsøkonomien. I de fem siste konjunkturrapportene har vekstanslagene for BNP Fastlands-Norge derfor plassert seg

Konjunkturtrekk i norsk økonomi de siste 25 årene

Tidligere konjunkturstudier i SSB¹ tyder på at konjunkturutviklingen i Norge fram til tidlig på 1980-tallet i stor grad var styrt av utviklingen internasjonalt, med noe tidsetterslep. Syklene var relativt korte og med små utslag. Midt på 1980-tallet ble konjunkturerne markert endret. Syklene ble lengre og med større utslag, og utviklingen internasjonalt fikk mindre betydning for norske konjunkturer og var til dels i motfase. Det var altså innenlandske impulser som dominerte det norske konjunkturforløpet i denne perioden. En viktig årsak til dette var oljeinvesteringene, som med store svingninger har påvirket det norske konjunkturmønsteret markert. Etter hvert bidro også dereguleringen av bygge-, bolig-, kreditt- og valutamarkedene til «sæmorske» konjunkturimpulser. Siden tidlig på 1990-tallet har konjunkturforløpet vist en økende samvariasjon med internasjonale konjunkturer.

Konjunkturforløpet beskrives her ved avviket mellom BNP² og en beregnet trend i BNP.³ Den stiplede linjen som går igjen i alle figurene viser BNP-avviket. Når BNP er høyere enn trenden er BNP-avviket positivt og økonomien er i en *høykonjunktur*. Motsatt, når BNP-avviket er negativt, er økonomien i en *lavkonjunktur*. *Konjunkturtoppene og -bunnene* nås der tallverdien av avviket mellom faktisk serie og trend er størst. I disse punktene er den faktiske veksten lik trendveksten. *Konjunkturoppgang* regnes fra konjunkturtopp til -topp. Tilsvarende regnes *konjunkturnedgang* fra konjunkturtopp til -bunn. Lavkonjunkturer på begynnelsen av 1980-tallet var kortvarig og moderat. Deretter kom den kraftige høykonjunktureren rundt midten av 1980-tallet, fulgt av en sterk konjunkturnedgang som nådde bunnen i 1992-3. Nedgangen ble avløst av en langvarig oppgang, til slutten av 1990-tallet. Siden har konjunkturutslagene igjen vært mer moderate, med den kortvarige og moderate lavkonjunktureren fra 2002 til 2004.

For å antyde noe om drivkreftene i konjunkturforløpet, beregnes avvik fra trend i noen sentrale etterspørselskomponenter som prosentvis andel av trenden i BNP, heretter kalt skalert konjunkturavvik.⁴ Graden av samvariasjon mellom det skalerte konjunkturavviket i en variabel – illustrert ved den tykke linjen i hver figur – og BNP-avviket, antyder hvor viktig denne variabelen er som kilde for BNP-avviket. Jo sterkere samvariasjon, desto større bidrag gir variabelen til konjunktursvingningene. Omvendt vil en variabel som er i motfase til BNP-avviket, bidra til å dempe konjunktursvingningene.⁵

Det skalerte konjunkturavviket avhenger dels av størrelsen på variabelen (angitt i parentes som prosentvis andel av BNP)⁶, og dels av hvor mye variabelen svinger over konjunkturerne. Figurene viser at det er store skalerte konjunkturavvik i husholdningenes konsum (57), oljeinvesteringer (6) og investeringer i fastlandsnæringer (16), mens det er mer moderate utslag i boliginvesteringer (4), tradisjonell eksport (14) og offentlig konsum og investeringer (31). Det skalerte konjunkturavviket i offentlig konsum og investeringer er relativt beskjedent, til tross for at offentlig konsum og investeringer utgjør en stor andel av BNP. Det betyr at svingningene i denne komponenten er relativt små. Oljeinvesteringene er derimot gjenstand for store skalerte konjunkturavvik, til tross for at oljeinvesteringene utgjør en relativt liten andel av BNP. Det skyldes at det er store svingninger i oljeinvesteringene.

Figur 1 viser at husholdningenes konsum er viktig for konjunkturforløpet gjennom hele perioden. Hvor viktig varierer imidlertid over tid. For eksempel «forklarer» husholdningskonsumet i større grad lavkonjunktureren på begynnelsen av 1980-tallet enn lavkonjunktureren på begynnelsen av 1990-tallet. Videre kommer nedgangen på slutten av 1980-tallet senere i BNP enn i konsumet. Det skyldes blant annet at boliginvesteringer, investeringer i fastlandsnæringer og offentlig konsum og investeringer toppet seg senere enn husholdningskonsumet, og således bidro til å forlenge høykonjunktureren. Også investeringer i fastlandsnæringer viser stor samvariasjon med BNP-avviket, og følgelig kan en stor del av konjunkturutviklingen tilbakeføres til investeringsutviklingen, se figur 2.

Oljeinvesteringer har vært en viktig drivkraft for konjunkturutviklingen, se figur 3. Svingningene har vært store og tendert til å ligge noe i forkant av utviklingen i BNP. Unntaket er første halvdel av 1990-tallet, da oljeinvesteringene var i motfase og kun bidro til å dempe lavkonjunktureren. I høykonjunkturerne på slutten av 1980-tallet og rundt 2000, samt i inneværende høykonjunktur, har konjunkturimpulsene fra oljeinvesteringer – slik de beregnes her – vært markerte.⁷

Figur 4 viser at det tidlig på 1980-tallet var liten sammenheng mellom boliginvesteringer og konjunkturforløpet i økonomien som helhet. Det kan føres tilbake til regulering av bolig- og kredittmarkeder. Siden reguleringene ble opphevet har boliginvesteringene spilt en betydelig rolle for konjunkturforløpet, særlig i andre halvdel av 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet. Deretter fulgte en periode med mindre konjunkturbidrag fra boliginvesteringer, før det igjen kom et markert oppsving samtidig med oppgangskonjunktureren fra 2003.

Den tradisjonelle eksporten viser betydelig samvariasjon med BNP fra begynnelsen av 1990-tallet, se figur 5. Det tyder på at norsk økonomi utvikler seg mer i fase med utlandet enn på 1980-tallet. I så fall har økonomien nærmet seg det tradisjonelle konjunkturmønsteret fram til tidlig på 1980-tallet, da utviklingen i stor grad var styrt av utlandet.

Figur 6 viser at offentlig sektors konsum og investeringer ikke er sterkt korrelert med konjunkturforløpet. Et unntak er første halvdel av 1990-tallet, da den virket klart motsyklisk. Det er i tråd med tidligere studier, som har funnet at finanspolitikken gjennomgående bidrar motsyklisk, men med tendenser til medsykliske bidrag på slutten av oppgangene.

Referanser

Johansen, P.R. og T. Eika (2000): Drivkrefter bak konjunkturforløpet på 1990-tallet. Vedlegg 11 i «En strategi for sysselsetting og verdiskapning», NOU 2000:21.

Statistisk sentralbyrå (1997): Kilder til konjunkturbevegelser i norsk økonomi 1973-93. Økonomiske analyser 8/97, s. 3-5.

Wettergreen, K. (1978): Konjunkturbølger fra utlandet i norsk økonomi. Samfunnsøkonomiske studier 36, Statistisk sentralbyrå.

¹ Se Wettergreen (1978), Statistisk sentralbyrå (1997) og Johansen og Eika (2000).

² Bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge, for enkelthets skyld omtalt som BNP.

³ Trenden viser den volumutviklingen BNP ville fått dersom BNP hadde fulgt et svært jevnt forløp over tid, dvs. uten konjunktursvingninger. Trenden er beregnet vha. et HP-filte med $\lambda = 40\,000$. Se f.eks. Johansen og Eika (2000) for en omtale av metoden for trendrensing.

⁴ F.eks. er skalert konjunkturavvik for eksport gitt ved $\frac{A - \hat{A}}{BNP}$, der A = eksportvolum, og $\hat{A}$ over en variabel angir trend.

⁵ Denne indikatoren gir imidlertid ikke et helt dekkende bilde. For eksempel vil husholdningenes konsum ikke bare bli dekket av innenlandsk verdiskapning, men i stor grad også av import. Et spesielt høyt eller lavt konsum vil normalt også kunne tilbakeføres til spesielle inntekts- eller formuesforhold - eller til strukturelle endringer som dereguleringen av kredittmarkedet på 1980-tallet. Utviklingen i husholdningenes konsum vil således ikke kunne betraktes som en selvstendig drivkraft i konjunkturutviklingen. Se Johansen og Eika (2000) for modellbaserte beregninger av nettoeffekten av en rekke kilder til BNP-avviket. Se også egen boks om import-andeler.

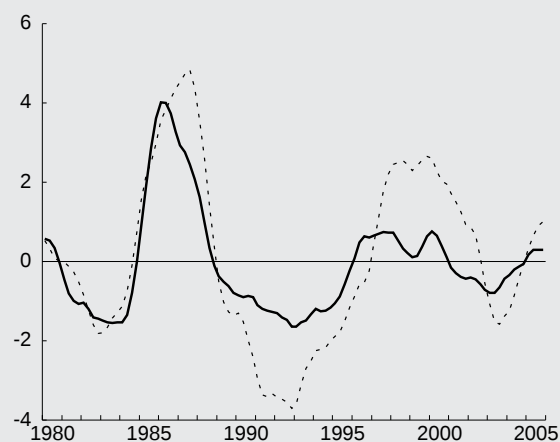
⁶ Gjennomsnitt for 1990-2005.

⁷ Oljeinvesteringene er spesielt importintensive, så impulsene mot norsk økonomi er klart mindre enn figuren antyder, men likevel store.

Skalert konjunkturavvik og BNP-avvik for Fastlands-Norge i prosent av trend-BNP

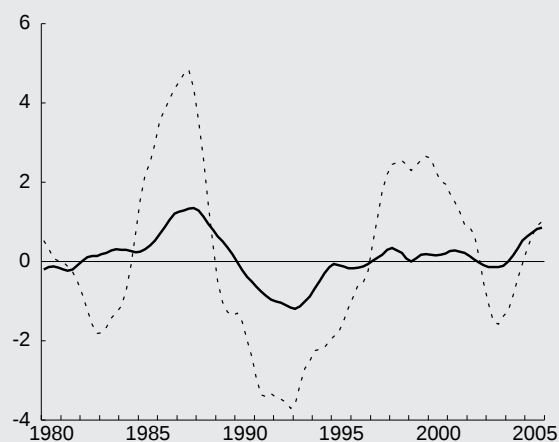
--- BNP-avvik
— Skalert konjunkturavvik

Figur 1. Husholdningenes konsum

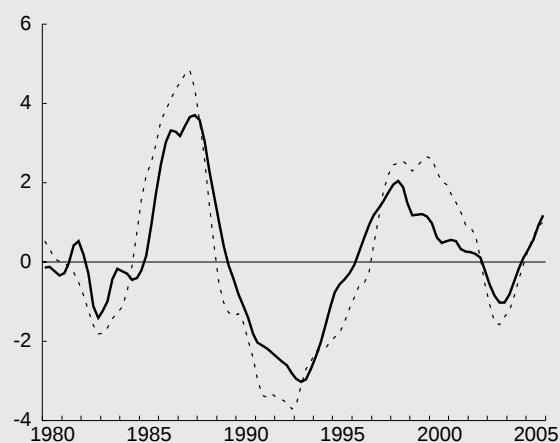
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Boliginvesteringer

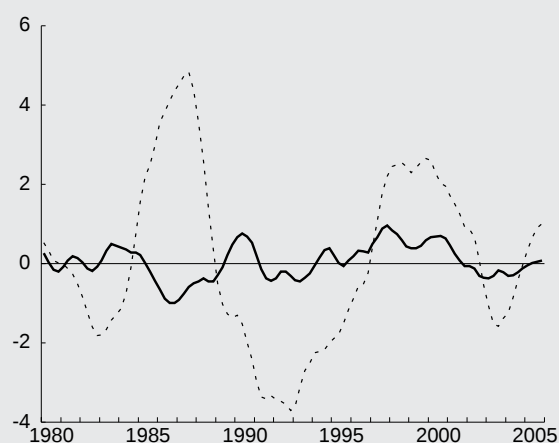
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Investeringer i fastlandsnæringer

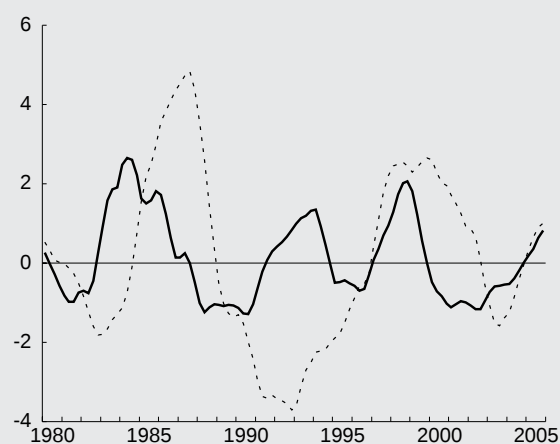
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Tradisjonell eksport

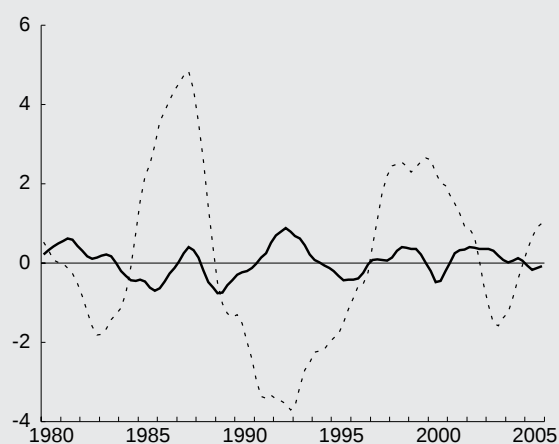
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Oljeinvesteringer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Offentlig konsum og investeringer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Direkte og indirekte importandeler

Bruken av varer og tjenester kan deles inn i sluttleveringer (konsum, investeringer og eksport) og produktinnsats (kryssløssleveringer). En del av sluttleveringene dekkes direkte gjennom import, mens resten leveres fra innenlandske produsenter. I den norske produksjonen benyttes også importert produktinnsats. Den andelen som importert produktinnsats utgjør av en sluttlevering, defineres som den indirekte importandelen. Den totale andelen av import i en sluttlevering er dermed større enn den direkte andelen. Fordi størrelsen på importandelene er forskjellige, vil en gitt endring i en sluttleveringskomponent medføre ulike impulser mot norsk produksjon.

Importandelene beregnes her ved å studere virkningen på importen av den enkelte sluttleveringskomponent i en statisk kryssløpsmodell. Dette innebærer at man ikke tar med virkninger av endringer i relative priser, ringvirkninger fra endringer i inntektsoptjening, behov for endret produksjonskapasitet (investeringer) og mulige effekter på renter og valutakurs. Importandelen gjengitt i tabellen er beregnet for 2003, som er det siste året med endelige nasjonalregnskapstall. Tilsvarende importandelsberegninger for årene 1997 og 2002 ble presentert i fjorårets utsyn (ØA 1/2005 side 59-60).

Importandeler

Av hovedgruppene av sluttleveringskategorier er det eksporten og offentlig konsum som har de klart laveste direkte importandelene. Når man også tar med den indirekte importen, kommer importandelen for eksport imidlertid nær gjennomsnittet. Offentlig konsum, som i stor grad består av lønnskostnader, fremstår som den komponenten med klart lavest total importandel. Investeringer har de klart høyeste importandelene, både direkte og totalt.

I likhet med de andre hovedgruppene, er det store forskjeller når man ser på undergrupper av investeringer. De direkte importandelene for investeringer i bygninger og anlegg, er meget beskjedne. Selv om de indirekte importandelene er forholdsvis lave, er den totale importandelen bare litt under gjennomsnittet. For investeringer i maskiner, skip, oljeplattformer og biler, utgjør den direkte importen over 1/3, mens den totale importen tilsvarer om lag halvparten av sluttleveringen. Oppdelt på næringer har utenriks sjøfart den høyeste importandelen med 56,5 prosent. I oljevirksomheten ligger importandelen om lag som på gjennomsnittet for investeringer, mens investeringene i offentlig forvaltning ligger klart lavere.

Innenfor husholdningenes konsum, er det store variasjoner i importandelene. Nordmenns konsum i utlandet er naturligvis i sin helhet å regne som direkte import. Deretter skiller kjøp av egne transportmidler seg ut med en høy direkte importandel. Ettersom det produseres svært få biler i Norge, kan andelen på litt over 40 prosent oppfattes som overraskende lav. Forklaringen ligger i det høye avgiftsnivået på biler samt varehandelsavanse.

Innenfor eksport er det også store variasjoner i importandelene. Eksporten fra utenriks sjøfart har høyest importinnhold, noe som henger sammen at det meste av produktinnsatsen er kjøpt utenfor Norge. På den andre enden av skalaen skiller olje og gass seg ut, med liten grad av import. Produktinnsatsen er i svært stor grad produsert innenlands, samt at en stor del av produksjonsverdien utgjøres av petroleumsrente (definert i avsnittet om petroleumsinntektene i kapitlet om produksjon og markedsforhold).

Importandeler 2003

	Andel av sluttleveringene	Direkte	Indirekte	Totalt
Samlede sluttleveringer	1,000	9,0	12,2	21,2
Konsum	0,553	10,5	7,7	18,2
Konsum i husholdn. og ideelle org. ¹	0,373	14,8	8,2	23,0
Nærings- og nytelsesmidler	0,065	9,4	11,5	20,9
Energivarer mm.	0,028	7,5	3,4	10,9
Egne transportmidler	0,015	39,3	1,3	40,6
Div. varer	0,078	29,3	6,5	35,8
Bolig	0,058	0,3	4,1	4,4
Andre tjenester	0,112	1,5	12,4	13,9
Nordmenns konsum i utlandet	0,016	100,0	0,0	100,0
Offentlig konsum	0,180	1,6	6,8	8,4
Nyinvesteringer	0,138	19,9	14,4	34,3
Etter art:				
Bygninger og anlegg	0,063	0,5	16,9	17,4
Skip	0,008	39,7	17,1	56,8
Øvrige arter	0,067	35,7	11,7	47,4
Etter næring:				
Utvinning og røtransport	0,034	19,3	14,2	33,5
Utenriks sjøfart	0,007	39,7	16,8	56,5
Fastlands-Norge	0,098	17,9	14,1	32,0
Industri	0,010	23,4	21,4	44,8
Andre vareproduserende næringer	0,006	14,8	28,2	43,0
Off. forvaltning	0,021	10,7	16,0	26,7
Boliger	0,025	0,5	16,9	17,4
Andre tjenesteytende næringer	0,036	30,5	11,8	42,3
Eksport¹	0,309	1,5	19,1	20,6
Trad. varer	0,095	4,9	24,5	29,4
Olje og gass	0,143	0,0	5,5	5,5
Andre varer	0,003	0,0	25,8	25,8
Utenriks sjøfart mm.	0,042	0,0	54,6	54,6
Andre tjenester	0,022	0,5	14,9	15,4

¹ Husholdningenes konsum er regnet inklusiv korreksjonspostene nordmenns konsum i utlandet samt utlendingers konsum i Norge. Sistnevnte blir derfor trukket ut av sluttleveransen eksport. Salg av brukt realkapital er også tatt bort fra eksporten.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003- priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	753 923	782 563	186 904	186 542	187 893	191 213	191 980	195 508	197 529	197 434
Konsum i husholdninger	722 765	749 069	179 110	178 867	180 098	183 310	183 855	187 139	189 077	188 871
Varekonsum	394 044	404 606	97 950	97 250	97 778	99 865	99 517	101 787	102 244	101 129
Tjenestekonsum	313 188	322 689	77 503	77 886	78 455	79 127	79 442	80 162	81 139	81 878
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	43 031	8 724	8 867	8 945	9 491	10 112	10 460	10 909	11 475
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-5 067	-5 136	-5 080	-5 173	-5 216	-5 270	-5 215	-5 611
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 494	7 794	7 675	7 795	7 903	8 125	8 369	8 452	8 562
Konsum i offentlig forvaltning	362 156	367 268	89 395	90 544	90 871	91 338	91 554	91 896	91 743	92 099
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 244	47 815	48 185	48 230	48 361	48 385	48 320	48 230	48 319
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	163 013	166 111	40 375	40 765	40 878	40 996	41 510	41 540	41 487	41 586
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 133	7 440	7 420	7 352	7 365	6 874	6 780	6 743	6 733
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	174 024	41 580	42 360	42 642	42 977	43 170	43 576	43 513	43 781
Bruttoinvestering i fast realkapital	298 950	331 214	67 547	71 793	75 451	84 242	76 391	80 098	82 288	92 404
Utvinning og rørtransport	68 568	79 316	14 878	17 018	17 389	19 283	16 886	20 483	19 501	22 445
Tjenester tilknyttet utvinning	840	-1 634	34	100	40	667	106	-2 790	989	62
Utenriks sjøfart	9 775	13 999	1 847	1 190	2 111	4 627	3 525	3 816	1 937	4 721
Fastlands-Norge	219 768	239 533	50 788	53 486	55 912	59 666	55 874	58 588	59 860	65 176
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	171 329	190 762	39 836	41 909	44 092	45 708	45 041	46 880	48 335	50 599
Næringer	106 591	116 626	25 019	26 063	27 386	28 242	26 891	28 445	29 832	31 531
Industri og bergverk	19 562	22 219	4 614	4 773	5 154	5 029	4 579	5 181	5 434	6 977
Annen vareproduksjon	20 855	21 478	4 938	5 360	5 429	5 166	5 102	5 638	5 867	4 929
Tjenester	66 174	72 929	15 467	15 929	16 803	18 048	17 211	17 625	18 531	19 625
Boliger (husholdninger)	64 738	74 136	14 817	15 846	16 705	17 465	18 150	18 435	18 502	19 068
Offentlig forvaltning	48 439	48 771	10 952	11 577	11 820	13 958	10 834	11 708	11 525	14 577
Lagerendring og statistiske avvik	33 108	32 790	9 294	11 410	7 109	4 251	9 465	8 109	10 358	4 225
Bruttoinvestering i alt	332 058	364 004	76 842	83 203	82 560	88 493	85 856	88 206	92 645	96 629
Innenlandsk sluttanvendelse	1 448 138	1 513 835	353 141	360 289	361 324	371 043	369 390	375 611	381 917	386 162
Etterspørsel fra Fastl.-Norge (ekskl. lagerendring)	1 335 847	1 389 363	327 088	330 573	334 675	342 216	339 409	345 993	349 132	354 709
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	410 595	416 038	100 347	102 121	102 691	105 296	102 388	103 604	103 268	106 676
Eksport i alt	640 937	644 372	162 775	161 091	158 666	158 810	158 087	162 324	163 132	161 397
Tradisjonelle varer	193 477	204 313	47 610	46 719	48 728	50 440	50 424	49 568	51 782	52 434
Råolje og naturgass	278 867	269 280	72 745	71 197	68 815	66 456	67 560	68 509	67 495	66 355
Skip, plattformer og fly	8 584	7 622	2 555	3 099	1 662	1 268	521	4 496	1 910	683
Tjenester	160 010	163 157	39 866	40 076	39 462	40 646	39 582	39 751	41 945	41 925
Samlet sluttanvendelse	2 089 075	2 158 207	515 916	521 380	519 990	529 854	527 477	537 934	545 049	547 558
Import i alt	463 796	495 063	111 890	114 288	117 110	120 631	117 924	122 144	126 513	128 227
Tradisjonelle varer	309 040	334 771	74 197	77 071	78 662	78 996	79 206	82 412	86 339	86 550
Råolje og naturgass	1 511	2 176	213	414	656	297	578	463	479	654
Skip, plattformer og fly	11 672	6 548	2 894	2 364	2 825	3 589	1 320	1 667	1 584	1 977
Tjenester	141 573	151 567	34 587	34 439	34 966	37 750	36 821	37 603	38 112	39 045
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1 625 279	1 663 144	403 890	407 068	402 867	409 404	409 525	415 645	418 524	419 518
Bruttonasjonalprodukt Fastl.-Norge (markedsverdi)	1 305 000	1 353 603	321 399	323 291	326 318	331 737	333 321	336 816	339 624	343 422
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	320 279	309 541	82 490	83 777	76 550	77 666	76 204	78 829	78 900	76 095
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 147 605	1 193 599	283 257	284 619	287 579	291 323	293 807	297 050	299 588	302 535
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	886 447	927 514	219 303	219 566	221 828	224 947	227 677	230 702	232 982	235 510
Industri og bergverk	164 025	167 947	40 354	40 343	41 468	41 944	41 052	41 886	42 208	42 632
Annen vareproduksjon	124 282	134 451	31 042	30 975	31 000	31 124	33 066	33 886	33 304	34 230
Tjenester inkl. boligjenester	598 140	625 115	147 908	148 247	149 360	151 878	153 559	154 930	157 470	158 648
Offentlig forvaltning	261 158	266 086	63 954	65 054	65 751	66 376	66 130	66 348	66 607	67 025
Korreksjonsposter	157 395	160 004	38 142	38 672	38 738	40 414	39 514	39 766	40 035	40 888

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003-priser. Prosentvis endring fra foregående periode

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,7	3,8	2,5	-0,2	0,7	1,8	0,4	1,8	1,0	0,0
Konsum i husholdninger	4,7	3,6	2,4	-0,1	0,7	1,8	0,3	1,8	1,0	-0,1
Varekonsum	5,4	2,7	3,2	-0,7	0,5	2,1	-0,3	2,3	0,4	-1,1
Tjenestekonsum	3,3	3,0	1,3	0,5	0,7	0,9	0,4	0,9	1,2	0,9
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	19,6	6,3	1,6	0,9	6,1	6,5	3,4	4,3	5,2
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	5,3	1,4	-1,1	1,8	0,8	1,0	-1,0	7,6
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,5	3,5	-1,5	1,6	1,4	2,8	3,0	1,0	1,3
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,4	1,3	1,3	0,4	0,5	0,2	0,4	-0,2	0,4
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,3	2,8	0,8	0,1	0,3	0,0	-0,1	-0,2	0,2
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,8	1,9	3,4	1,0	0,3	0,3	1,3	0,1	-0,1	0,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-8,3	-0,6	-0,3	-0,9	0,2	-6,7	-1,4	-0,5	-0,1
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,6	-0,5	1,9	0,7	0,8	0,4	0,9	-0,1	0,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,1	10,8	0,2	6,3	5,1	11,7	-9,3	4,9	2,7	12,3
Utvinning og rørtransport	7,8	15,7	-5,1	14,4	2,2	10,9	-12,4	21,3	-4,8	15,1
Tjenester tilknyttet utvinning	119,3	..	-102,5	192,5	-60,1	..	-84,2	..	-135,4	-93,8
Utenriks sjøfart	11,7	43,2	403,2	-35,6	77,5	119,2	-23,8	8,3	-49,2	143,7
Fastlands-Norge	7,8	9,0	-3,7	5,3	4,5	6,7	-6,4	4,9	2,2	8,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	9,6	11,3	-1,5	5,2	5,2	3,7	-1,5	4,1	3,1	4,7
Næringer	8,0	9,4	-3,0	4,2	5,1	3,1	-4,8	5,8	4,9	5,7
Industri og bergverk	7,3	13,6	0,0	3,5	8,0	-2,4	-9,0	13,2	4,9	28,4
Annen vareproduksjon	9,9	3,0	3,4	8,5	1,3	-4,9	-1,2	10,5	4,1	-16,0
Tjenester	7,6	10,2	-5,7	3,0	5,5	7,4	-4,6	2,4	5,1	5,9
Boliger (husholdninger)	12,3	14,5	1,1	6,9	5,4	4,5	3,9	1,6	0,4	3,1
Offentlig forvaltning	1,9	0,7	-10,9	5,7	2,1	18,1	-22,4	8,1	-1,6	26,5
Lagerendring og statistiske avvik	131,9	-1,0	436,8	22,8	-37,7	-40,2	122,7	-14,3	27,7	-59,2
Bruttoinvestering i alt	14,2	9,6	11,1	8,3	-0,8	7,2	-3,0	2,7	5,0	4,3
Innenlandsk sluttanvendelse	6,1	4,5	3,9	2,0	0,3	2,7	-0,4	1,7	1,7	1,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	4,5	4,0	1,1	1,1	1,2	2,3	-0,8	1,9	0,9	1,6
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,3	-0,2	1,8	0,6	2,5	-2,8	1,2	-0,3	3,3
Eksport i alt	0,6	0,5	-0,8	-1,0	-1,5	0,1	-0,5	2,7	0,5	-1,1
Tradisjonelle varer	3,4	5,6	-0,2	-1,9	4,3	3,5	0,0	-1,7	4,5	1,3
Råolje og naturgass	-0,7	-3,4	3,9	-2,1	-3,3	-3,4	1,7	1,4	-1,5	-1,7
Skip, plattformer og fly	-44,6	-11,2	-59,1	21,3	-46,4	-23,7	-58,9	763,1	-57,5	-64,3
Tjenester	3,9	2,0	-0,7	0,5	-1,5	3,0	-2,6	0,4	5,5	0,0
Samlet sluttanvendelse	4,3	3,3	2,4	1,1	-0,3	1,9	-0,4	2,0	1,3	0,5
Import i alt	8,9	6,7	3,5	2,1	2,5	3,0	-2,2	3,6	3,6	1,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	4,0	3,9	2,1	0,4	0,3	4,0	4,8	0,2
Råolje og naturgass	-17,1	44,0	-34,2	94,9	58,4	-54,7	94,4	-19,9	3,4	36,7
Skip, plattformer og fly	14,5	-43,9	45,7	-18,3	19,5	27,0	-63,2	26,3	-5,0	24,9
Tjenester	6,2	7,1	0,4	-0,4	1,5	8,0	-2,5	2,1	1,4	2,4
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3,1	2,3	2,0	0,8	-1,0	1,6	0,0	1,5	0,7	0,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,8	3,7	1,9	0,6	0,9	1,7	0,5	1,0	0,8	1,1
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	0,4	-3,4	2,5	1,6	-8,6	1,5	-1,9	3,4	0,1	-3,6
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,6	4,0	1,8	0,5	1,0	1,3	0,9	1,1	0,9	1,0
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	4,0	4,6	2,4	0,1	1,0	1,4	1,2	1,3	1,0	1,1
Industri og bergverk	4,7	2,4	1,6	0,0	2,8	1,1	-2,1	2,0	0,8	1,0
Annen vareproduksjon	3,3	8,2	5,2	-0,2	0,1	0,4	6,2	2,5	-1,7	2,8
Tjenester inkl. boligjenester	3,9	4,5	2,1	0,2	0,8	1,7	1,1	0,9	1,6	0,7
Offentlig forvaltning	2,2	1,9	-0,3	1,7	1,1	1,0	-0,4	0,3	0,4	0,6
Korreksjonsposter	5,3	1,7	2,4	1,4	0,2	4,3	-2,2	0,6	0,7	2,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2003=100

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,9	102,1	100,4	100,9	100,8	101,9	101,1	101,5	102,6	103,3
Konsum i offentlig forvaltning	102,4	105,6	100,9	101,9	103,1	103,6	104,5	105,4	106,1	106,5
Bruttoinvestering i fast kapital	103,6	107,5	101,6	102,9	104,5	105,0	106,5	107,7	107,3	108,3
Fastlands-Norge	103,3	105,5	101,7	103,0	104,2	104,0	105,0	105,3	105,4	106,3
Innenlandsk sluttanvendelse	101,8	104,0	101,2	101,7	102,6	102,0	101,8	105,6	104,9	103,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	101,7	103,6	100,7	101,5	102,0	102,7	102,7	103,2	104,0	104,7
Eksport i alt	114,3	133,8	107,9	110,1	116,6	122,7	125,7	128,0	136,5	144,4
Tradisjonelle varer	108,4	112,0	106,5	106,9	110,4	109,9	109,3	110,7	113,1	114,1
Samlet sluttanvendelse	105,6	112,9	103,3	104,3	106,9	108,2	109,0	112,4	114,3	115,5
Import i alt	105,6	107,1	104,7	104,3	105,9	107,1	107,3	106,4	106,9	107,8
Tradisjonelle varer	104,5	104,9	104,3	103,9	105,0	104,8	105,3	104,6	104,4	105,2
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	105,6	114,6	103,0	104,3	107,2	108,6	109,5	114,2	116,5	117,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	102,1	104,3	100,9	102,0	103,0	103,0	101,7	105,7	104,5	105,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert							
	2004	2005	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3	05.4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	0,2	0,5	-0,1	1,1	-0,8	0,4	1,1	0,6
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,2	0,1	1,1	1,2	0,4	0,9	0,9	0,7	0,3
Bruttoinvestering i fast kapital	3,6	3,7	2,1	1,3	1,6	0,5	1,4	1,1	-0,4	1,0
Fastlands-Norge	3,3	2,1	2,7	1,3	1,2	-0,2	1,0	0,2	0,2	0,8
Innenlandsk sluttanvendelse	1,8	2,1	1,5	0,5	0,9	-0,6	-0,1	3,7	-0,7	-1,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1,7	1,9	0,5	0,8	0,5	0,7	0,0	0,5	0,8	0,6
Eksport i alt	14,3	17,1	3,3	2,0	6,0	5,2	2,4	1,8	6,6	5,8
Tradisjonelle varer	8,4	3,2	4,3	0,4	3,3	-0,5	-0,5	1,2	2,2	0,9
Samlet sluttanvendelse	5,6	6,9	2,0	0,9	2,5	1,2	0,7	3,1	1,7	1,0
Import i alt	5,6	1,4	1,9	-0,4	1,5	1,1	0,2	-0,8	0,5	0,8
Tradisjonelle varer	4,5	0,3	2,0	-0,3	1,0	-0,2	0,5	-0,6	-0,2	0,8
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	5,6	8,5	2,0	1,3	2,8	1,3	0,9	4,3	2,1	1,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,1	2,1	0,3	1,0	1,0	0,1	-1,3	3,9	-1,1	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den økonomiske politikken

Finanspolitikken

Handlingsrommet for finanspolitikken

Siden behandlingen av statsbudsjettet for 2002 har den såkalte handlingsregelen vært retningsgivende for budsjettpolitikken. Retningslinjene (se St.meld. nr. 29, 2000-2001) innebærer at:

- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Petroleumsfondet¹, anslått til 4 prosent.
- Det legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.

Finansdepartementet måler bruken av petroleumsinntekter ved det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet. Størrelsen på dette underskuddet framkommer ved å korrigere differansen mellom alle statens utgifter og inntekter for netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, samt aktivitets- og regnskapsmessige forhold (se nærmere forklaring i egen boks og tabell).

Siden handlingsregelen ble innført med virkning fra og med 2002, har det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet vært høyere enn den forventede realavkastningen av Petroleumsfondet (se figur). I Stoltenberg II regjeringens justerte budsjett, presentert i St.prp. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), anslås denne merbruken til 22 mrd. kroner eller 52 prosent av forventet realavkastning i 2005. Større budsjettunderskudd enn forventet i perioden fra 2002 til 2005 har delvis sammenheng med at verdien av Petroleumsfondet har utviklet seg svakere enn opprinnelig anslått i norske kroner. I tillegg er det strukturelle underskuddet påvirket av svingninger i skatteinntekter, utover

det som beregningsmessig skyldes konjunkturmessige forhold. Finansdepartementet understreker i budsjett-dokumentene at siktemålet med handlingsregelen er å sørge for en «gradvis og langsiktig opprettholdbar innfasing av oljeinntektene i årene framover». Da handlingsregelen ble vedtatt, ble det understreket at svingninger i fondskapitalen og i faktorer som påvirker det strukturelle underskuddet, ikke bør slå direkte ut i budsjettpolitikken i det enkelte år. I budsjettet for 2006 legges det vekt på «raskt å vende tilbake til 4-prosentbanen». Regjeringen legger i budsjettet opp til en merbruk på 13 mrd. kroner i 2006, eller 20 prosent av forventet realavkastning 2006. På grunn av høyere avkastning og oljepris enn anslått, utgjør dette en merbruk på 9,9 mrd. basert på fondets verdi 31. 12. 05. Basert på anslag i St.prp. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), og en forutsetning om uendret bruk av oljeinntekter over statsbudsjettet neste år, er det strukturelle underskuddet anslått å nå banen for forventet realavkastning i 2007.

Finanspolitikken i 2005

I Nasjonalbudsjettet 2005 ble det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet for dette året anslått til 66,4 mrd. kroner. Høyere skatteinntekter enn anslått førte til at underskuddet i Nasjonalbudsjettet 2006 ble justert til 62,3 mrd. kroner.

Det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet målt i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge indikerer at finanspolitikken i årene 2002-2005 har virket ekspansivt. Denne indikatoren tar imidlertid ikke hensyn til at endringer i forskjellige inntekts- og utgiftsposter har ulik virkning på norsk økonomi. Mens endringer i offentlig forvaltnings kjøp av varer og tjenester gir et direkte bidrag til endringer i samlet etter-

Den strukturelle, oljekorrigerte budsjettbalansen. Mrd. kroner

	2003	2004	2005	2006
Oljekorrigert overskudd på statsbudsjettet	-66,2	-79,3	-69,6	-70,8
- Overføringer fra Norges Bank utover beregnet trendnivå	-4,7	-4,9	-4,9	-4,9
- Netto renteinntekter utover beregnet trendnivå	-2,6	-5,2	-4,3	-4,8
- Særskilte regnskapsforhold	-0,8	-0,7	0,0	-1,7
- Aktivitetskorrigeringer	-9,1	-11,2	1,8	6,4
= Strukturelt budsjettoverskudd	-50,0	-57,3	-62,3	-65,9
Målt i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge	-4,0	-4,4	-4,6	-4,6
Endring fra året før i prosentpoeng ¹	-0,7	-0,5	-0,2	0,0

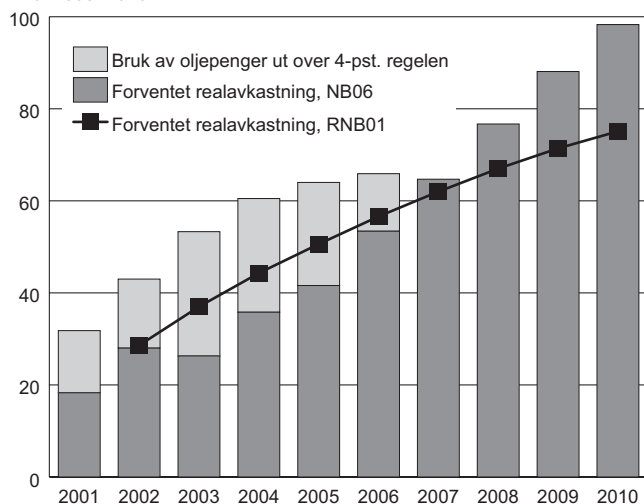
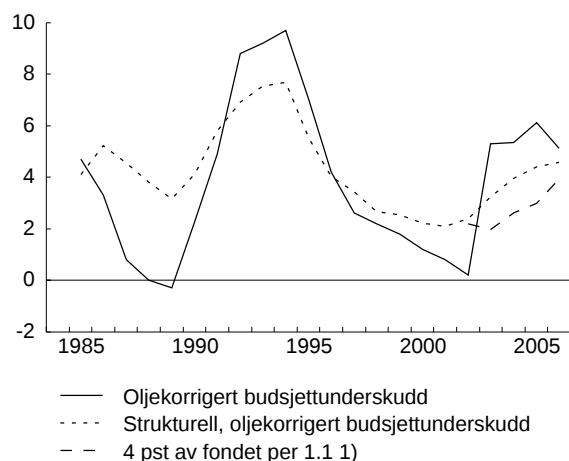
¹ Negative tall indikerer at budsjettet virker ekspansivt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet, St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006.

¹ Ved Lov om Statens pensjonsfond (2005) oppheves Lov om Statens petroleumsfond (1990) med virkning fra 1. januar 2006. Dette medfører at Statens petroleumsfond blir en del av Statens pensjonsfond – Utland. I tillegg blir Folketrygdfondet en del av Statens pensjonsfond – Norge. Virksomhetene i de to fondene er videreført innenfor den nye overbygningen. I denne omtalen av finanspolitikken i 2005 finnes det mest hensiktsmessig å referere til Petroleumsfondet og Folketrygdfondet.

Fondsavkastning og strukturelt underskudd

Mrd. 2006-kroner

Budsjettunderskudd 1984-2006
Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

1) Basert på faktisk fondsverdi
Kilde: Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 2006.

spørsel og innenlandsk produksjon, virker endringer i direkte skatter eller i overføringene fra offentlig forvaltning på aktivitetsnivå og sysselsetting gjennom privat sektors inntekter og etterspørsel. En forbedring av budsjettbalansen som i hovedsak skyldes høyere skatteinngang, virker derfor mindre kontraktivt på kort sikt enn om det offentlige aktivitetsnivået synker.

Anslag i Nysaldert statsbudsjett (St.prp. nr. 29 (2005-2006)) indikerer et strukturelt, oljekorrigert underskudd på 63,3 mrd. kroner for 2005 (se boks og tabell ovenfor som redegjør for sammenhengen mellom begrepene). Dette utgjør en økning på 1,0 mrd. kroner i forhold til anslaget i Revidert nasjonalbudsjett 2005. Endringen skyldes tilleggsbevilgninger foreslått i forbindelse med Nysaldert budsjett (1½ mrd. økning) og anslagsendringer (½ mrd. reduksjon).

Den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter fra 2004 til 2005 er i Nysaldert budsjett an-

Noen sentrale begreper

Det strukturelle oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet viser endringene i overskuddet på statsbudsjettet korrigert for inntekter og utgifter fra petroleumsvirksomheten, overføringer fra Norges Bank utover beregnet trendnivå, netto renteinntekter fra Norges Bank og utlandet utover beregnet trendnivå, særskilte regnskapsmessige forhold, samt virkninger på inntekter og utgifter av avvik mellom den faktiske økonomiske aktiviteten og aktivitetsnivået i en nøytral konjunktursituasjon. Korreksjonene gjøres av Finansdepartementet. For å få et anslag på hvor mye av endringen i budsjettbalansen som skyldes det sistnevnte forhold, gjøres følgende «aktivitetskorreksjon»: For skatter og avgifter beregnes den isolerte effekten på budsjettbalansen av at veksten i skattegrunnlaget avviker fra trendutviklingen. Korreksjonen er ulik for ulike skattearter. For bilavgifter utføres særskilte beregninger av hvordan budsjettet påvirkes av at førstegangsregistreringen av biler avviker fra en trendmessig utvikling. I tillegg korrigeres dagpengeutbetalingene ved å ta utgangspunkt i avvik fra et trendberegnet ledighetsnivå. Ved høyere ledighet enn dette, korrigeres balansen for beregnede ekstraavgifter til ledighetstrygd, og tilsvarende ved lavere ledighet.

Indikatoren for den underliggende realveksten i statsbudsjettets utgifter er basert på statsbudsjettets utgifter fra trukket utgifter til petroleumsvirksomheten, dagpenger og renteutgifter. I tillegg er det korrigert for regnskapsmessige forhold som påvirker sammenliknbarheten av budsjettallene for påfølgende år.

Offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer uttrykker den transaksjonsbaserte endringen i forvaltningens netto fordringer overfor husholdninger, foretak og utlandet. Netto finansinvesteringer fremkommer som differansen mellom offentlig forvaltnings totale inntekter og utgifter. Nasjonalregnskapets definisjon er: Netto finansinvesteringer = Bruttosparing - Brutto realinvestering i fast realkapital - Netto kjøp av tomt og grunn - Netto kapitaloverføringer.

Netto finansinvesteringer for offentlig forvaltning er summen av netto finansinvesteringer i stats- og kommuneforvaltningen. For statsforvaltningen omfatter begrepet i tillegg til statsbudsjettet og Statens petroleumsfond overskuddet på andre stats- og trygderegnskaper, bl.a. Folkestrygdfondet, Statens Banksikringsfond, Statens Bankinvesteringsfond og andre statlige fond. Kapitalinnskudd i den løpende forretningsdriften kommer også i tillegg.

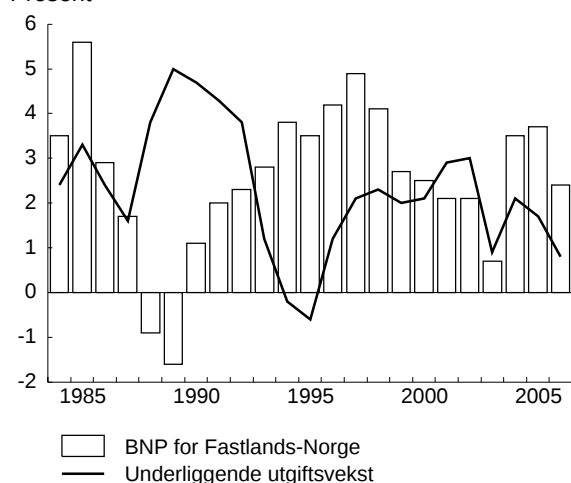
Netto finansinvesteringer i offentlig forvaltning oppgis i påløpt verdi. Dersom netto finansinvesteringene i stats- og kommuneforvaltningen oppgis i bokførte verdier, må det derfor korrigeres for forskjellen mellom bokførte og påløpte skatter. Bokført skatt er skatt som er innbetalt i en gitt periode, mens påløpt skatt er den skatt som er utlignet, men ikke nødvendigvis innbetalt i den samme perioden.

Hovedtall for statsbudsjettet og Statens petroleumsfond. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2006 og Nysaldert budsjett 2005¹.**Mrd. Kroner**

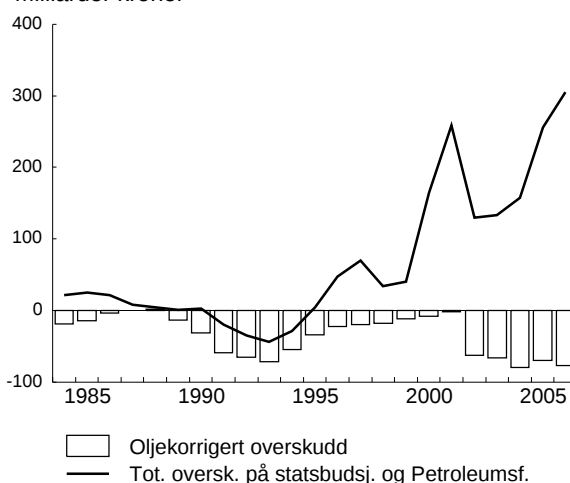
	2004 ²	2005 ³	2006 ⁴
Totale inntekter	746,4	863,1	933,9
Inntekter fra petroleumsvirksomhet	222,1	306,7	348,3
Inntekter utenom petroleumsinntekter	524,3	557,0	585,6
- Totale utgifter	622,2	650,6	676,8
Utgifter til petroleumsvirksomhet	18,7	23,1	20,4
Utgifter utenom petroleumsvirksomhet	603,6	627,6	656,4
= Overskudd før overføring til statens petroleumsfond	124,2	212,5	257,1
- Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten	203,4	283,0	327,9
= Oljekorrigert overskudd	-79,2	-70,6	-70,8
+ Overført fra Statens petroleumsfond	80,7	70,6	70,8
= Overskudd på statsbudsjettet	1,5	0,0	0,0
+ Netto avsatt i Statens petroleumsfond	122,7	212,4	257,1
+ Renter og utbytte, Statens petroleumsfond	33,3	40,9	59,4
= Samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond	157,4	253,3	316,4

¹ Tall for 2004 og 2005 kan avvike fra tilsvarende tall fra SSB pga. ulikt informasjonsgrunnlag og definisjonsforskjeller.² Regnskap 2004. Kilde: St.meld. nr. 1 (2005-2006).³ Anslag på regnskap 2005. Kilde: St.prp. nr. 29 (2005-2006).⁴ Budsjett 2006. Kilde: St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006. (2005-2006).

Kilde: Finansdepartementet.

Statsbudsjettets reelle, underliggende utgiftsvekst og vekst i BNP for Fastlands-Norge. 1984-2006
Prosent

Kilde: Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 2006.

Overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond. 1984-2006
Milliarder kroner

Kilde: Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 2006.

slått til om lag 2 prosent. De samlede utgiftene på statsbudsjettet utenom petroleumsvirksomheten i 2005 er i Nysaldert budsjett anslått til 651 mrd. kroner.

Statsbudsjettets netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten i 2005 ble i Nysaldert budsjett anslått til 283,0 mrd. kroner. Dette er 78,5 mrd. kroner høyere enn i vedtatt budsjett. Økningen har i første rekke sammenheng med betraktelig høyere oljepriser i 2005 enn opprinnelig lagt til grunn. Etter overføringen på 70,6 mrd. kroner til statsbudsjettet for å dekke det oljekorrigerte underskuddet, kan det ifølge disse anslagene avsettes 212,4 mrd. kroner til Petroleumsfondet i 2005. Ifølge tall fra Norges Bank utgjorde kapitalen i Statens petroleumsfond 1399 mrd. kroner ved

utgangen av 2005 mot 1016 mrd. kroner ved utgangen av 2004. Den faktiske avsetningen til fondet endte på 220 mrd. kroner.

Nasjonalregnskapet måler utviklingen i offentlig forvaltnings budsjettoverskudd med begrepet netto finansinvesteringer. Det er dette overskuddet som benyttes i Maastricht-kriteriene for offentlig budsjettbalanse i EU-landene. I tillegg til statsbudsjettet og Statens petroleumsfond omfatter dette overskuddsbegrepet andre stats- og trygdeordninger, bl.a. Folketrygd-fondet, og andre statlige fond. Videre inngår kommuneforvaltningen som et eget forvaltningsnivå. Offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer er anslått til å ha økt nominelt fra 197,8 mrd. kroner i 2004 til 289,8 mrd. kroner i 2005. Dette skyldes i

Offentlig forvaltning. Påløpte skatter etter art. Mrd. kroner

	2003	2004	2005
Påløpte skatter i alt	677,7	762,0	855,8
Produksjonsskatter	212,8	227,4	244,9
Merverdiavgift	135,8	145,6	157,7
Toll	1,6	1,7	1,8
Avgifter på utvinning av petroleum	4,3	4,5	4,1
Avgifter på alkohol mv.	8,6	9,0	10,4
Avgifter på tobakksvarer	6,8	6,8	6,8
Avgift på bensin	8,7	8,8	8,6
Andre avgifter på motorvogner mv.	20,5	24,4	26,5
Eiendomsskatt	3,2	3,5	4,1
Andre produksjonsskatter	23,4	23,0	25,0
Trygde og pensjonspremier	155,5	163,7	172,8
Fra arbeidstakere	61,9	64,9	67,6
Fra arbeidsgivere	93,6	98,8	105,2
Skatt på inntekt, formue mv.	309,3	370,9	438,0
Skatt på inntekt og formue unntatt ved utvinning av petroleum	206,6	228,9	235,5
Skatt på inntekt og formue ved utvinning av petroleum	96,2	136,1	196,4
Årsavgift på motorvogner betalt av husholdninger	4,8	5,8	6,0
Annen skatt på inntekt, formue mv.	0,8	0,1	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå, offentlig forvaltnings inntekter og utgifter.

Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning. Mrd. kroner

	2004	2005	2006
A. Netto finansinvesteringer i statsforvaltningen, påløpt verdi	205,3	291,1	328,0
Statsbudsjettets overskudd	1,5	0,0	0,0
Overskudd i Statens petroleumsfond	155,9	255,5	305,1
Overskudd i Andre stats- og trygderegnskap	3,2	3,5	5,8
Definisjonsforskjell i statsregnskapet/nasjonalregnskapet ¹	41,8	22,3	13,4
Kapitalinnskudd i forretningsdriften ²	3,0	9,9	3,7
B. Netto finansinvesteringer i kommuneforvaltningen, påløpt verdi	-7,6	-1,3	0,9
Kommuneforvaltningens overskudd, bokført verdi	-10,1	-8,0	-7,3
Påløpte, ikke innbetalte kommuneskatter	2,5	6,6	8,2
C. Offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer (=A+B)	197,8	289,8	328,8
Målt som andel av BNP	11,7	15,6	17,0

¹ Inkluderer statsforvaltningens påløpte, men ikke bokførte skatter.

² Kapitalinnskudd (investeringer) i statlig petroleumsvirksomhet regnes som finansinvesteringer i nasjonalregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

første rekke økte petroleumsinntekter som følge av høyere oljepriser. I 2005 utgjorde offentlig forvaltnings netto finansinvesteringer 15,6 prosent av BNP. Norge er derfor i en helt annen situasjon enn de fleste industriland, som har budsjettunderskudd. Imidlertid avspeiler dette omplasseringen av petroleumsformuen til finansielle fordringer, og de løpende inntektene fra petroleumsvirksomheten kan derfor ikke regnes som inntekter i vanlig forstand. I Nasjonalbudsjettet for 2006 er netto finansinvesteringene for offentlig forvaltning i inneværende år anslått å øke til 328,8 mrd. kroner, eller 17,0 prosent av BNP. Økningen har sammenheng med at det er lagt til grunn høyere anslag for påløpte skatter fra petroleumsvirksomheten enn for 2005. Målt ved netto finansinvesteringer er kommuneforvaltningens underskudd anslått å komme ned i 1,3 mrd. kroner fra 2004 til 2005. I Nasjonalbudsjettet 2006 anslås kommunenes underskudd,

målt på denne måten, å forsvinne og et lite overskudd på 0,9 mrd. kroner være igjen.

Ifølge foreløpige tall fra Statistisk sentralbyrå anslås påløpte skatter i 2005 til 856 mrd. kroner. Dette utgjør en økning på 15,6 prosent sammenlignet med 2004. Det er særlig skatteinntektene fra utvinning av petroleum som anslås å øke kraftig på grunn av de høye oljeprisene i 2005. I alt anslås påløpte oljeskatter til 196,4 mrd. kroner i 2005, mot 136,1 mrd. kroner i 2004. Anslagene for 2005 innebærer også en klar økning i skatteinntektene fra fastlandsøkonomien. De påløpte skatteinntektene fra inntekt og formue utenom petroleumsvirksomheten anslås å ha økt med 2,9 prosent, til 235,5 mrd. kroner. Merverdiavgiften og trygdeavgiftene anslås å ha økt med henholdsvis 7,2 og 5,3 prosent. Endelig statistikk for påløpte skatter for personer og foretak for 2005 vil først foreligge mot slutten av 2006.

Definisjonsforskjeller mellom stats- og kommuneregnskapet og offentlige finanser i nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstermt og helhetlig bilde av norsk økonomi i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land. Her bearbeides og sammenstilles blant annet offentlig forvaltnings finanser sammen med inntekter og utgifter for andre sektorer i økonomien. Ifølge internasjonale standarder skal nasjonalregnskapet settes opp etter det såkalte påløptprinsippet. Dette prinsippet innebærer at utgiftene skal registreres når aktiviteten finner sted, og inntektene skal henføres til den periode de er opptjent.

Kildene*Statsregnskapet*

Statsregnskapet (St.meld. nr. 3) gir informasjon om de økonomiske transaksjonene i statskassen medregnet folketrygden, samt driftsresultatet i den statlige forretningsdriften. Den statlige forretningsdriften omfatter næringsvirksomhet der staten har et ubegrenset økonomisk ansvar. Eksempler på slike enheter er Statsbygg og Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE). I statsregnskapet benyttes kontantprinsippet for registrering av økonomiske transaksjoner. Dette er et regnskapsprinsipp som gir oversikt over kontante inn- og utbetalinger og endring i likviditet. Dette medfører at regnskapstransaksjonene i en periode ikke nødvendigvis gjenspeiler aktiviteten som har funnet sted i den samme perioden, da det er betalingstidspunktet som er avgjørende for hvilken periode transaksjonen skal føres. Av praktiske årsaker har imidlertid SSB valgt å legge til grunn de fleste utgiftskomponentene i statsregnskapet uten videre bearbeiding. Per i dag er det kun statsforvaltningens skatter og avgifter på inntektssiden, samt produksjonssubsidier på utgiftssiden som føres etter påløptprinsippet i nasjonalregnskapet. I tillegg beregner nasjonalregnskapet kostnader ved bruk av realkapital (bygninger, maskiner, utstyr mv.).

Andre stats- og trygderegnskap

Den økende tendensen til fristilling av forvaltningsenheter de siste årene har medført at det ikke er tilstrekkelig å kun bruke statsregnskapet som kilde for den økonomiske aktiviteten i statsforvaltningen. Et eksempel på fristilling av enheter er nettobudsjettering. Dette innebærer at driftsregnskapet for disse enhetene er flyttet ut av det sentrale statsregnskapet, og Stortingets økonomiske kontroll er begrenset til fastsetting av bevilgninger til virksomheten. I statsregnskapet er slike enheter kun representert med overføringsposter. For beregning av sentrale nasjonalregnskapsstørrelser gir disse overføringspostene ikke tilstrekkelig informasjon, og tilleggsinformasjon om aktiviteten i disse forvaltningsenhetene må hentes inn. Totalt dreier dette seg om nærmere 100 enheter (blant annet samtlige helseforetak, universiteter og høyskoler og kapitalforvaltningsenheter som Folketrygdfondet og Petroleumsforsikringsfondet). Enhetene i denne delsektoren av statsforvaltningen er underlagt regnskapsloven, noe som betyr at institusjonenes regnskap må settes opp etter påløptprinsippet.

Kommuneregnskapet

Kommuneforvaltningen omfatter kommunene, fylkeskommunene, kirkelige fellesråd og kommunale foretak som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Regnskapsprinsippet som brukes i kommuneforvaltningen kalles *anordningsprinsippet*. Dette prinsippet innebærer at alle kjente utgifter,

utbetalinger, inntekter og innbetalinger skal tas med i regnskapet for vedkommende periode, uavhengig av om de er betalt eller ikke når perioden avsluttes. Anskaffelse og anvendelse av varer og tjenester bokføres ved henholdsvis mottak og levering. Bokførte verdier i kommuneregnskapet er i de fleste tilfeller sammenfallende med påløpte verdier, og krever slik sett mindre bearbeiding enn statsregnskapet for å inngå som en del av nasjonalregnskapet.

Ulike overskuddsbegreper

For å illustrere forskjellen mellom statsregnskapet og statlige finanser i nasjonalregnskapet, kan man ta utgangspunkt i de ulike overskuddsbegrepene som benyttes. Som mål for overskudd bruker statsregnskapet overskudd før lånetransaksjoner, mens det i nasjonalregnskapet benyttes nettofinansinvestering. Det er særlig tre forhold som forklarer avvik mellom overskuddsberegningene i statsregnskapet og nasjonalregnskapet:

Sektoromfang

I nasjonalregnskapet defineres offentlig forvaltning som institusjonelle sektorer som i tillegg til å ivareta et politisk ansvar, har som oppgave å iverksette og håndheve reguleringer, produsere tjenester (hovedsakelig ikke-markedsrettet) for individuelt og kollektivt konsum, samt omfordele inntekt og formue. Statlig og kommunalt eide foretak regnes som markedsprodusenter og faller derfor utenfor nasjonalregnskaps definisjon av offentlig forvaltning.

Kapitalinnskudd

Kapitalinnskudd i statsforvaltningen omfatter tilskudd til investeringer i og salg av eiendeler knyttet til statens forretningsdrift, deriblant SDØE. I statsregnskapet føres disse transaksjonene som løpende inntekter og utgifter. I nasjonalregnskapet blir de behandlet som finanstransaksjoner, siden statens forretningsdrift i hovedsak driver med markedsrettet aktivitet, og kapitalinnskudd i disse enhetene kan medføre avkastning. Finansdepartementets føringsmåte av investeringene i forretningsdriften innebærer dermed et driftsresultat som avviker fra nettofinansinvesteringene i nasjonalregnskapet.

Påløpte skatter

Ifølge nasjonalregnskapet skal tall for skatter, medregnet trygde- og pensjonspremier, og produksjonssubsidier regnskapsføres med påløpte beløp for det enkelte år, mens skatteinntektene i statsregnskapet er bokført etter kontantprinsippet. For enkelte skattearter er differansen mellom bokførte og påløpte skatter betydelige, noe som må tas hensyn til i nasjonalregnskapet. Spesielt gjelder dette for petroleumsvirksomheten, der svingninger i dollarkurs og oljepris betyr mye for sektorens skattepliktige inntekter. I finansstatistikken for offentlig forvaltning fanges differansen mellom påløpte og bokførte skatter opp av en korreksjonssektor, for å sikre konsistens i regnskapsføringen av skatter i offentlig forvaltning i alt og i de enkelte forvaltningssektorene.

I tillegg til differansen mellom påløpte og bokførte skatteinntekter fanger denne korreksjonssektoren også opp avvik i overføringer mellom stats- og kommuneregnskapene. Dette skyldes som nevnt at kommuneforvaltningen benytter anordningsprinsippet i sine regnskaper, mens statsforvaltningen benytter kontantprinsippet.

Offentlig forvaltnings formue

Kilder

Statistisk sentralbyrås kildemateriale for utarbeidelse av offentlig forvaltnings fordringer og gjeld er statens kapitalregnskap (Stortingsmelding nr. 3) og balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner. I tillegg innhentes balanseregnskapene fra statens nettobudsjetterende virksomheter. Dette er enheter som ikke rapporterer til statsregnskapet, men som institusjonelt sett er en del av offentlig forvaltning. I statsregnskapet blir realinvesteringer utgiftsført samme år som betalingen finner sted. Dette innebærer at det ikke akkumuleres noen beholdning for realkapital i statens kapitalregnskap, med unntak av realkapitalen i statens forretningsdrift. Eksempler på enheter i statens forretningsdrift er Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE), Statsbygg og Statens kartverk.

Noen sentrale begreper i finansstatistikken for offentlig forvaltning

For å ivareta hensynet til internasjonal sammenlignbarhet grupperes balanseinformasjonen fra virksomheter i offentlig forvaltning i tråd med EU's European System of Accounts (ESA) og FN's System of National Accounts (SNA). Sentrale begreper i statistikk for offentlig forvaltnings fordringer og gjeld er totale fordringer, total gjeld og nettofordringer. Totale fordringer og total gjeld omfatter offentlig forvaltnings finansobjekter gruppert etter hovedtype og debitor/kreditorsektor. Nettofordringer er definert som totale fordringer fratrasket total gjeld. Spesifikasjon av fordringer og gjeld på kreditor- og debitorsektor gjør det mulig å konsolidere fordringer og gjeld i offentlig forvaltning. Nettofinansinvesteringer er det resultatmål som benyttes for offentlig forvaltning, og fremkommer som differansen mellom totale inntekter og totale utgifter.

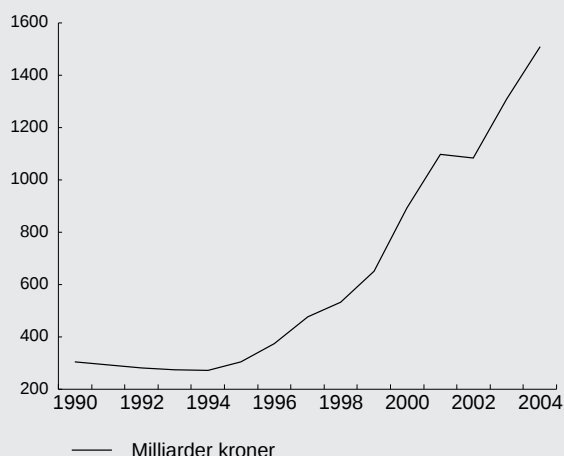
Utvikling i offentlig forvaltnings formue

Offentlig forvaltnings nettofordringer har de siste 15 årene vært sterkt økende. I 1990 utgjorde forvaltningens nettofordringer 304 milliarder kroner mot 1509 milliarder kroner i 2004. Årene etter 1990 har vært preget av store overskudd,

målt ved nettofinansinvesteringene, grunnet kontantstømmen fra petroleumsvirksomheten. Handlingsreglen for bruk av petroleumsinntekter har medført at disse overskuddene i stor grad er blitt tilført Statens petroleumsfond. Statens aksjebeholdning utenom Statens petroleumsfond bokføres etter pålydende verdi. Dette medfører at statens eierskap i helt eller delvis statseide aksjeselskaper som Telenor, Statoil og Norsk Hydro ikke viser en verdiendring i takt med markedsverdien av aksjene.

Det faktum at verdien av statlige bygninger, kjøretøyer og maskiner holdes utenfor statens kapitalregnskap innebærer at offentlig forvaltnings nettofordringer er betydelig undervurdert. Statistisk sentralbyrås egne beregninger viser at verdien av denne realkapitalen beløp seg til 739 milliarder kroner i 2004. Statens formue plassert i aksjer vil også i stor grad bli undervurdert sammenlignet med markedsverdien på grunn av at aksjebeholdningen bokføres etter pålydende verdi.

Offentlig forvaltnings nettofordringer, 1990-2004. Mrd kroner

— Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Statsbudsjettet for 2006

Stoltenberg II regjeringens justerte budsjett ble presentert i St.prp. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006). Her er det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet for inneværende år anslått til 65,9 mrd. kroner. Dette representerer en underliggende økning i bruken av petroleumsinntekter på 2,6 mrd. kroner fra 2005 til 2006. Underskuddet er anslått til 4,6 prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge, og innebærer et uendret nivå i forhold til anslaget for 2005. Et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd i denne størrelsen er vel 13 mrd. kroner over forventet realavkastning av forventet kapital i Petroleumsfondet ved inngangen til 2006.

Budsjettet for 2006 innebærer en reell, underliggende realvekst i statsbudsjettets utgifter på drøyt 1½ prosent. Budsjettet for 2006 fremstår som om lag nøytralt målt ved størrelsen på det strukturelle underskuddet som andel av trend-BNP. Også i forhold til det økono-

miske aktivitetsnivået har Finansdepartementet beregnet at budsjettoplegget virker om lag nøytralt. Budsjettet virker imidlertid noe mer ekspansivt enn budsjettforslaget som ble presentert i Nasjonalbudsjettet 2006 av Regjeringen Bondevik II, grunnet en dreining av budsjettet mot høyere kjøp av varer og tjenester.

Anslagene i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) tilsier et samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond i 2006 på om lag 316 mrd. kroner. Når en tar hensyn til omvurderinger, bl.a. som følge av valutakursendringer, er den samlede kapitalen i Petroleumsfondet (Statens pensjonsfond – Utland) ved utgangen av 2006 i St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 anslått til 1657 mrd. kroner. Offentlig forvaltnings samlede nettofordringer er i Nasjonalbudsjettet 2006 anslått til om lag 1970 mrd. kroner ved utgangen av inneværende år, om lag på størrelse med forventet BNP i 2006.

Omlegging av skattesystemet

Med virkning fra og med inntektsåret 2006 er det gjennomført prinsipielle og til dels store endringer i skattesystemet. Skattereformen innebærer både nye prinsipper for beskatning av næringsinntekter og foretak og en tilnærming av skattesatsene på arbeidsinntekter og kapitalinntekter. Maksimal marginalskatter på lønn mm reduseres noe gjennom lavere toppskatt, mens kapitalinntekter som realiseres som aksjeutbytte og salgsgevinster (i husholdningssektoren), vil få høyere maksimal marginalskatt.

Skattereformen av 1992 siktet mot et mer nøytralt skattesystem som skulle gi mindre skattemotiverte investeringer, og innebar blant annet et bredere skattegrunnlag og en lavere, flat og uniform skattesats på alle kapitalinntekter. For å skille ut kapitalavkastningen fra næringsinntekter i enkeltmannsforetak og foretak med aktive eiere, ble normal kapitalavkastning fastsatt ved sjablongregler og beskattet med 28 prosent, mens den overskytende næringsinntekten ble beskattet progressivt som arbeidsinntekt. Denne delingsmodellen oppmuntrerte til en viss grad til tilpasninger for å få mest mulig av næringsinntektene regnet som lavt beskattet «kapitalinntekt». I løpet av 1990-tallet ble det gradvis mer lønnsomt med slike skattetilpasninger, ettersom forskjellene i skattesats økte. Samtidig ble det også lettere å omgå delingsmodellen fordi reglene ble mer lempelige.

Den mest nærliggende måte omgå delingsmodellen på var å organisere næringsvirksomhet som aksjeselskap med mer eller mindre proforma passive eiere, og realisere inntekten som aksjeutbytte. Sammen med bedre konjunkturer og økte selskapsoverskudd har tilpasning til delingsmodellen ført til at aksjeutbytterne har økt kraftig siden 1992. Mens aksjeutbytte utgjorde om lag 1,8 prosent av husholdningenes inntekt etter skatt i 1993, var denne andelen økt til om lag 7,4 prosent i 2003 (se Økonomiske analyser 1/2005 og <http://www.ssb.no/emner/05/01/>).

Skatteplanlegging medfører både uønsket sløsing med ressurser og undergraver skattesystemets legitimitet. Tilpasningene til delingsmodellen førte også til en skattemessig forskjellsbehandling av høye arbeidsinntekter og til en svekkelse av den faktiske progresjonen i skattesystemet. Slik sett sviktet skattereformen av 1992 med senere modifikasjoner vedtatt i Stortinget noe i forhold til den sentrale målsetningen om et mest mulig nøytralt skattesystem. Dette, sammen med internasjonale forpliktelser og krav til likebehandling av utbytte opptjent i Norge og i utlandet, var bakgrunnen for nedsettelsen av Skatteutvalget i 2002. Utvalgets utredning ble fremlagt i 2003 og er i stor grad lagt til grunn for de nye skattereglene.

Hovedtrekkene i det nye systemet

For å gi økt skattemessig likebehandling av arbeids- og kapitalinntekter, skal aksjeutbytte og gevinster utover et skjermingsfradrag heretter beskattes som alminnelig inntekt for personlige aksjonærer, med 28 prosent, uavhengig av at overskuddet først er beskattet som alminnelig inntekt i foretaket. Samlet maksimal skattesats på overskudd som realiseres av personlige eiere, blir da 48 prosent. Samtidig reduseres toppskattesatsene, og maksimal marginalskatt på lønn blir 47,8 prosent. På grunn av arbeidsgiveravgiften vil lønnsinntekter fremdeles være noe hardere beskattet enn kapitalinntekter. På den annen side gir lønn opptjening i folketrygden.

Skjermingsfradraget er ment å skjerme kapitalavkastningen mot dobbeltbeskatning, med sikte på å begrense negative

virksomheter av skatt på sparing og investeringer. Skjermingsfradraget bestemmes av en administrativt fastsatt skjermingsrente og av skjermingsgrunnlaget som baseres på aksjens kostpris (i deltakerlignede selskaper knyttes fradraget til eiernes individuelle investeringer i virksomheten), med tillegg av eventuelle ubenyttede skjermingsfradrag fra tidligere år. Det er bare aksjeutbytte og salgsgevinster utover skjermingsrenten som blir beskattet ved realisasjon hos eier. For aksjeselskaper skjer skjermingen i en såkalt aksjonærmodell, mens den tilsvarende skjermingen tilpasset deltakerlignede selskaper kalles deltakermodellen. For å unngå komplikasjoner i tilknytning til kjede-beskatning blir aksjeutbytter og gevinster innen selskapssektoren, dvs. fra et selskap til et annet, skattefrie. Dette kalles fritaksmodellen. For enkeltmannsforetak skjer skjermingen gjennom den såkalte foretaksmodellen. Inntekt av fast eiendom (utleie, salgsgevinster) regnes som næringsvirksomhet og blir gjenstand for dobbeltbeskatning og skjerming dersom virksomheten har et visst omfang, ellers som kapitalinntekt. Detaljene i det nye skattesystemet er nærmere beskrevet i Inntekt, skatt og overføringer 2005 (Statistiske analyser 77, Statistisk sentralbyrå).

Mulige virkninger av skatteomlegningen og skatte-tilpasninger

Når aksjeutbytte og kursgevinster blir beskattet hardere, samtidig som eiernes bruttouttak fra nært eide aksjeselskap i større grad tar form av lønn og honorarer, vil den faktiske progresjonen i skattesystemet øke. I motsatt retning trekker mindre progressiv beskatning av lønnsinntekter. En flat beskatning av en skjevt fordelt inntektskomponent kan virke like utjevnenende som en progressiv skatt på en relativt jevnt fordelt inntektskomponent. Nettoeffekten av skattereformen på totalproveny og inntektsfordeling er usikker, og vil avhenge av hvordan skattyterne tilpasser seg. Tilsynelatende kan det lønne seg for personlige skattytere å bruke et aksjeselskap eller et holdingselskap som «sparebøsse» framfor selv å investere i finansmarkedet, og på slutten av 2005 ble det registrert en mengde nye aksjeselskaper. Det er imidlertid viktig å være klar over at penger ikke forrenter seg raskere på denne måten, idet både selskaper og personer står overfor den samme skattesatsen på 28 prosent på kapitalinntekter. For identisk tidsprofil for konsumet er skatten uavhengig av når utbyttet fra selskapet blir utbetalt. Misforståelsene omkring mulighetene for skatteplanlegging og skjermingsmodellens virkemåte, kan likevel føre til nedgang i aksjeutbytter de nærmeste årene. Dette kan forsterkes dersom selskapene spekulerer i at tilbakeholdte utbytter i fremtiden vil bli frigitt, helt eller delvis gjennom en lempelse av skjermingsreglene.

Det er blitt hevdet at fritaksmodellen vil gjøre det lønnsomt å starte nye prosjekter som en del av ordinær virksomhet og slik få fradrag for oppstartskostnader. Senere, når prosjektet gir overskudd, kan det skilles ut som eget selskap og selges skattefritt som et finansaktivum. Imidlertid vil kjøpere av slike prosjekter generelt ikke være villige til å betale mer enn nåverdien av prosjektets framtidige overskudd etter skatt. Skatten vil derfor i slike tilfeller være kapitalisert i prosjektets markedsverdi og skattefordelen blir da null.

Rederiskatteutvalget peker på at fritaksmodellen gjør det lettere for norske selskaper å nyttiggjøre seg av lavskatteregimer i utlandet. Modellen innebærer i stor grad kildebeskatning av kapitalavkastning og øker skattekilnen mellom investeringer i Norge og utlandet. Den øker betydningen av skatt i selskapenes lokaliseringsbeslutning.

I forhold til forslaget til Nasjonalbudsjett har Regjeringen Stoltenberg II økt skatter og avgifter, primært ved å reversere deler av de skattelettelsene Regjeringen Bondevik II foreslo innført i 2006 (5,1 mrd. kroner), men også ved å reversere skattelettelser innført i 2005 (3 mrd. kroner påløpt). Skattenivået i 2006 vil påløpt totalt sett være nesten 10 mrd. kroner høyere enn foreslått i Bondevik II regjeringens budsjettforslag for 2006. De viktigste endringer på inntektssiden i forhold til Nasjonalbudsjettet 2006 er:

- Økt toppskatt, 3,6 mrd. kroner.
- Redusert minstefradrag, økt sats, medfører skatteskjerpelse på 1,3 mrd. kroner.
- Økt formuesskatt, 1,9 mrd. kroner.
- Økt næringsbeskatning, 1,9 mrd. kroner.
- Økte avgifter, 1,3 mrd. kroner.

De viktigste endringer på utgiftssiden i forhold til Nasjonalbudsjettet 2006 er:

- Økte overføringer til kommunesektoren, 4,6 mrd. kroner.
- Reduserte anslag på utgiftene til regelstyrte ordninger, 1,2 mrd. kroner.
- Reduserte ytelser under regelstyrte ordninger, 0,6 mrd. kroner.
- Ekstra bevilgninger til helseforetakene, 0,5 mrd. kroner.

Statsforvaltningens stønader til husholdningene

Foreløpige tall for Statsregnskapet viser at de samlede stønadene til husholdningene fra statsforvaltningen var over 250 mrd. kroner i 2005. Alderspensjonen utgjør den største utgiftsposten med nærmere 100 mrd. kroner. Av de andre stønadene er det særlig uførepensjon, sykepenges og attføringsstønader som veier tungt. Utgiftene til sykepenges og attføringsstønader har økt kraftig siden 1995, og utbetalingene til uførepensjon har også i prosent økt klart sterkere enn utgif-

Statsforvaltningens stønader til husholdningene og antall personer omfattet i 2005

Stønad	Mrd. kr ¹	Personer i 1000
Alderspensjon ²	99,6	629
Uførepensjon ²	47,4	320
Andre pensjonsstønader	8,1	
Sykepenges ³	24,1	110
Fødselspenges m.m. ⁵	9,3	48
Barnetrygd	14,3	
Kontantstøtte	2,9	
Arbeidsløshetsstønader ⁴	9,6	83
Attføringsstønader ²	19,9	116
Utdanningsstønader	9,1	
Andre stønader	6,1	
I alt	250,5	1 306
Utenom alderspensjon	150,9	677

¹ Beløpene er foreløpige anslag i Statsregnskapet fra Statistisk sentralbyrå.

² Antall personer som mottar hhv. alderspensjon, uførepensjon og attføringsstønader er hentet fra Rikstrygdeverket.

³ Tallet på mottakere av sykepenges er omregnet til heltidsansatte med utgangspunkt i tapte dagsverk i Sykefraværstatistikken fra Statistisk sentralbyrå.

⁴ Tallet på mottakere av arbeidsløshetsstønader er tilnærmet med tallet på registrerte ledige fra Aetat.

⁵ Tallet på mottakere av fødselspenges er tilnærmet med antall kvinner med fødselspenges registrert hos Rikstrygdeverket.

Framskrivning av folketrygdens utgifter til alderspensjon. Mrd. 2005-kroner i faste lønnsbeløp

	2005	2010	2020	2030	2040	2050
Dagens system	86	93	136	174	207	217
Modernisert folketrygd			123	149	173	179

Kilde: Statistisk sentralbyrå, MOSART-modellen.

tene til alderspensjon. Om alle personene i yrkesaktiv alder som er omfattet av de ulike velferdsordningene i stedet hadde arbeidet fulltid, ville det ha tilsvart rundt 675 000 årsverk. Med tillegg av 37 000 mottakere av avtalefestet pensjon (AFP), kommer tallet opp i over 700 000 årsverk. Dette utgjør om lag 35 prosent av det samlede tallet på utførte årsverk i Norge.

Et tilnærmet uendret antall alderspensjonister er hovedårsaken til at ugiftene til alderspensjon bare har økt forholdsvis moderat i de siste 15 årene. At utgiftene (målt i faste lønnsbeløp) likevel har økt, har sammenheng med opparbeiding av rettigheter til tilleggspensjon i folketrygden. Etter 2010 vil de store årskullene født etter krigen begynne å nå pensjonsalder. I tillegg er det ventet at levealderen fortsetter å øke. Basert på Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivinger vil tallet på alderspensjonister, forutsatt uendret pensjonsalder, øke fra om lag 630 000 personer i dag til over 1 million i 2030, og fordobles til over 1 ¼ million i 2050. Samtidig fortsetter oppbyggingen av rettigheter til tilleggspensjon. Ved hjelp av MOSART-modellen er det anslått at folketrygdens utgifter til alderspensjon vil øke fra 86 mrd. kr i 2005 til over 170 mrd. 2005-kroner regnet i fast lønnsnivå fram til 2030, og øke ytterligere til over 215 mrd. kroner i 2050. Når det samtidig ikke er grunn til å regne med noen særlig vekst i den yrkesaktive befolkningen, medfører de økte utgiftene en økt finansieringsbyrde.

For å begrense veksten i utgiftene til alderspensjon sluttet flertallet på Stortinget i mai 2005 seg til flere av hovedprinsippene til et nytt pensjonssystem foreslått av Pensjonskommissjonen i 2004 (NOU 2004:1). Regjeringen Bondeviks forslag til nytt pensjonssystem er anslått til å redusere utgiftene til alderspensjon i 2030 med 25 mrd. 2005-kroner regnet i fast lønnsnivå, eller 14 prosent, i forhold til dagens folketrygd. I 2050 kan utgiftene bli 38 mrd. kroner, eller 17 prosent, lavere enn anslått uten reform. Men selv med denne pensjonsreformen vil utgiftene til folketrygdens alderspensjon være mer enn dobbelt så store i 2050 som i dag. Det er foreløpig ikke politisk avklart i hvil-

Folketrygdens utgifter til utvalgte stønader i utvalgte år. Mrd. kroner i faste 2005 lønnsbeløp

	1990	1995	2000	2004	2005
Alderspensjon	71,9	76,2	81,0	84,6	86,0
Uførepensjon	34,1	35,3	40,3	46,1	47,4
Sykepenges	21,7	18,2	26,6	27,8	24,1
Attføringsstønader	9,2	10,5	11,9	20,3	19,9

Kilde: Rikstrygdeverket og Statistisk sentralbyrå, Statsregnskapet.

ken grad AFP-ordningen skal videreføres, om de offentlige tjenestepensjonene skal omfattes av levealder-sjusteringen og om uførepensjonistene skal gå over til en lavere alderspensjon ved 67 år når levealderen øker.

Fra 1993 til 2005 økte antall personer med uføretrygd i Norge fra 225 000 til nærmere 320 000. Dette utgjør over 11 prosent av befolkningen i aldersgruppen 20-66 år. Ifølge en oversikt fra OECD (2003) hadde Norge en av de høyeste tilstrømningsratene til uførepensjon på 1990-tallet, og andelen av den yrkesaktive befolkningen som var uførepensjonister var i 1999 høyere enn i noe annet OECD-land. Utgiftene til ordningen utgjorde over 47 mrd. kroner i 2005, en økning på 13 mrd. i faste lønnsbeløp siden 1990.

For å begrense veksten i tallet på uførepensjonister ble det i 2004 innført en ny ordning med tidsbegrenset uførestønad, som gis til personer man mener har utsikt til økt arbeidsevne. Fra 1. januar 2004 til utgangen av september 2005 har 17 000 personer, tilsvarende 33 prosent av alle nye uførepensjonister, blitt omfattet av den nye ordningen. Siden 2000 er det dessuten innskjerpet at attføring skal være forsøkt før uførepensjon kan innvilges. Summen av personer under yrkesrettet attføring og medisinsk rehabilitering med stønad fra folketrygden har derfor økt fra 75 000 personer i 2000 til 116 000 personer i 2005. Dette er hovedårsaken til at de samlede utbetalingerne til attføringsstønad målt i faste 2005 lønnsbeløp økte fra nærmere 12 mrd. kroner i 2000 til om lag 20 mrd. kroner i 2005. Selv om tiltakene kan ha bidratt til at noen uførepensjonister er kommet tilbake i arbeid, eller har høyere arbeidsinnsats enn de ellers ville ha hatt, er det foreløpig for tidlig å si om de har stor effekt på summen av personer som er uføre og under attføring/rehabilitering. Den siste arbeidskraftundersøkelsen (AKU) fra Statistisk sentralbyrå indikerer at yrkesdeltakingen for personer i aldersgruppen 55-66 år har gått svakt ned fra 2002 til 2005.

Etter å ha økt hvert eneste år fra 1994 til 2003, gikk sykefraværet i Norge klart tilbake i 2004, og det var ytterligere nedgang i 2005. Mens sykefraværet målt som andel av avtalte dagsverk for alle arbeidstakere nådde hele 8,2 prosent i 2003, indikerer gjennomsnittet for de tre første kvartalene av 2005 at tallet kan komme ned i 6,6 prosent. Reduksjonen i sykefraværet har gjort seg gjeldende i alle næringer, både for menn og kvinner og for alle aldersgrupper. Omlegging av ordningen til økt bruk av graderte sykemeldinger er trolig en viktig årsak til at sykefraværet har gått ned. Som en konsekvens av nedgangen er utgiftene til sykepenges i 2005 anslått til 24,1 mrd. kroner mot 31,2 mrd. i 2003 målt i faste 2005 lønnsbeløp. Til tross for nedgangen er sykefraværet i Norge fortsatt høyt sammenlignet med mange andre land.

Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter i Norge sett i et internasjonalt perspektiv

Et lands skattenivå bestemmer i stor grad landets muligheter til å finansiere offentlig konsum og omfordelingspolitikk. Selv om skatter kan brukes til å påvirke ulike former for markedsatferd, vil beskatning utover skatt på grunnrente i praksis påføre samfunnet et økonomisk effektivitetstap. Som summarisk mål på skattenivået brukes ofte de samlede skatter og avgifter, inkludert trygde og pensjonspremier, som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP). BNP indikerer i denne sammenheng størrelsen på det potensielle skattegrunnlaget, slik at forholdet mellom samlet skatteproveny og BNP sier noe om det generelle «skatte- og avgiftstrykket». Det er også dette målet på skattetrykket som lettest kan sammenlignes mellom land, noe som gjøres nedenfor. I tillegg presenteres tall som belyser i hvilken grad det er slik at land med høyt skattenivå også har store subsidier og stønader til private og høyt offentlig konsum.

Flere forhold gjør det vanskelig å tolke sammenligninger av skattenivået mellom land. For eksempel vil beskatning av trygder og offentlige overføringer til private «blåse opp» tallene. Et innslag av brukerbetalinger på offentlige tjenester vil isolert sett redusere behovet for ordinær skattlegging. Videre kan endringer i konjunktursituasjonen slå forskjellig ut på samlede skatter og avgifter og på BNP, og utslagene kan variere mellom land.

Et spesielt problem ved internasjonale sammenligninger av det norske skattenivået er den norske petroleumssektorens store bidrag til både BNP og statens inntekter. Denne sektoren genererer en betydelig grunnrente, som er meravkastningen i sektoren som følge av at prisen i markedet ligger langt over kostnadsnivået, herunder normal avkastning på investert kapital. Det meste av denne meravkastningen tilfaller staten gjennom særskilt beskatning eller overføringer fra direkte statlig eierskap i petroleumsvirksomheten. Statens inntekter fra petroleumssektoren gjennom dens direkte økonomiske engasjement er fritatt for skatt. Inntektene fra petroleumssektoren reduserer isolert sett statens behov for å skattlegge ordinær verdiskaping i Fastlands-Norge. Når formålet er å foreta internasjonale sammenligninger av beskatningen av ordinær verdiskaping, taler disse momentene for å korrigere skatteinntektene i Norge for de betydelige bidragene fra petroleumssektoren. Grunnrenten i petroleumsvirksomheten bør ikke regnes med i den verdiskapingen som kan underlegges ordinær beskatning. I tillegg fluktuerer disse bidragene mye, blant annet som følge av svingninger i oljepris og dollarkurs. Det vil i seg selv gjøre det vanskelig å trekke slutninger fra beregninger i enkelte år om skattenes andel av totalt BNP i Norge sammenlignet med andre land.

St.meld. nr. 1 (2001-2002) (boks 4.1 side 113) presenterer en metode som korrigerer både BNP og skatteinntektene for bidragene fra den ekstraordinære avkastningen på ressursene anvendt i petroleumssektoren. Metoden tar utgangspunkt i samlet BNP for Fastlands-Norge og utenriks sjøfart. Deretter legges det til en anslått normalavkastning på arbeid og kapital brukt i petroleumssektoren, som antas å tilsvare den verdiskapning denne ressursbruken ville gitt dersom Norge hypotetisk sett ikke hadde hatt noen petroleumssektor. I beregningene av skattene summerer man samlede påløpte skatter for Fastlands-Norge og utenriks sjøfart, samt beregnet skatt (etter vanlige regler for bedriftsbeskatning) på normalavkastningen av egenkapitalen til selskapene i petroleumssektoren og på kapitalen i SDØE. Linjen «petroleumskorrigert» i tabellen over skatteandeler viser hvilken skatteandel denne metoden gir. Korreksjonen av det enkle målet på skattetrykk gjennom fratrekk av petroleumsinntekter i både skatteinntekter og BNP, kan slå begge veier. Den petroleumskorrigerte skatteandelen var høyere enn den ukorrigerte i 1999 og 2000, men fra 2001 har den petroleumskorrigerte andelen vært lavere.

Den petroleumskorrigerte skatteandelen av BNP er beregnet til 42,4 prosent i 2004. Den ukorrigerte skatteandelen lå vel to prosentpoeng høyere. Veksten på 1,5 prosentpoeng i den ukorrigerte skatteandelen over perioden 1999-2004 gir et misvisende bilde av utviklingen i det ordinære skattetrykket. Målt ved den petroleumskorrigerte skatteandelen falt dette skattetrykket med vel ett prosentpoeng fra 1999 til 2004. Dette gjenspeiler at veksten i statens petroleumsinntekter som andel av samlede skatter i gjennomsnitt har vokst raskere enn BNP-andelen av grunnrenten knyttet til petroleum. Dermed har petroleumskorreksjonen gitt en nedjustering av det ordinære skattetrykket som har tiltatt over de senere årene i forhold til det ukorrigerte skatteandeler viser.

Også etter korreksjon for grunnrenten i petroleumssektoren er det forhold som kompliserer sammenligninger av skattenivået i Norge med andre land. En viktig faktor er at man i Norge beskatter offentlige overføringer til private, som f.eks. ulike trygder, mens man i en del andre land ikke gjør det. Samme problem gir *skatteutgifter*, som er skattelettelser i forhold til ordinær beskatning som følge av unntak og særregler i skattesystemet. Dette kan sidestilles med overføringer over offentlige budsjetter, men i motsetning til overføringer som kan beskattes og dermed «blåse opp» tallene, vil skatteutgifter redusere nivået på skatt som andel av BNP. Et annet moment er knyttet til selve oppgavefordelingen mellom offentlig og privat sektor. Hvilke oppgaver og problemer man velger å løse i offentlig versus privat sektor varierer mellom land. I Norge produseres det meste av helse-, omsorgs- og utdanningstjenestene i offentlig sektor. I andre land, f.eks. USA og Storbritannia, har man i større grad valgt å løse disse oppgavene i privat sektor. Også konjunktur-

Påløpte skatter i alt som andel av BNP¹. Prosent

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Norge ²	43,0	43,3	43,3	43,7	43,0	44,5
Petroleumskorrigert ³	43,5	43,7	42,8	42,3	41,5	42,4

¹ Nye tall etter nye beregninger i Finansdepartementet.

² Alle skatter og avgifter dividert med samlet BNP.

³ Se forklaring i teksten.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Bokførte skatter i alt som andel av BNP¹ for ulike land. Prosent

Land	1975	1985	1990	1995	2000	2002	2003	2004
Norge	39,3	43,0	41,5	41,1	43,2	43,8	43,4	44,9
Sverige	42,0	48,2	53,2	48,5	53,9	50,1	50,6	50,7
Danmark	40,0	47,4	47,7	49,5	50,1	48,7	48,3	49,6
Finland	36,8	40,2	44,3	46,0	48,0	45,8	44,8	44,3
Storbritannia	35,3	37,7	36,5	35,1	37,5	35,6	35,6	36,1
Tyskland ¹	35,3	37,2	35,7	37,2	37,2	35,4	35,5	34,6
USA	25,6	25,6	27,3	27,9	29,9	26,3	25,6	25,4
Uvektet gjennomsnitt								
EU15	33,1	38,6	39,3	40,1	41,7	40,6	40,5	
OECD	30,3	33,5	34,8	35,7	37,1	36,4	36,3	

¹ Gjenforent Tyskland fra 1991.

Kilde: Revenue Statistics of OECD Member Countries, 2004 Edition

situasjonen i det enkelte land har betydning for forholdet mellom skatteinntektene og BNP.

Bokførte skatter gir uttrykk for hvor store skatteinntekter som er innbetalt til offentlig sektor i løpet av året. Påløpte skatter viser hvor mye skatt man skal betale av den inntekten man har opptjent i løpet av året. Da det kan være forskyvninger i tidspunktene for når skatten påløper og når den skal betales, vil påløpte skatter kunne gi et bedre bilde av skattenivået i et land. Reglene for skattlegging av petroleumssektoren i Norge er et eksempel på dette. Petroleumssektoren betaler de beregnede skattene for første halvår i oktober samme år, mens beregnede skatter for andre halvår betales i april året etter. Dette betyr at dersom inntektene fra petroleumssektoren endres, vil bokførte petroleumsskatter endre seg relativt mindre enn bruttoproduktet i petroleumssektoren. I perioder med økte petroleumsinntekter vil de påløpte skattene være større enn de bokførte fordi skatten betales inn etter skuddsvis. Endringer i inntektene fra sektoren vil dermed bidra til spesielt store svingninger i skatt som andel av BNP dersom skattene er basert på bokførte verdier.

OECDs Revenue Statistics 2004 sammenligner skatteandeler i ulike land. Her sammenlignes bokførte skatter, og det korrigeres ikke for petroleumsinntekter i statlige inntekter og BNP i de norske tallene. Som påpekt over, gir en slik korreksjon en flatere utvikling i den norske skatteandelen over de senere årene, og i 2004 er nedjusteringen vel 2 prosentpoeng. Uten korreksjon er den norske skatteandelen på linje med den finske i 2004, se tabell. Også etter petroleumskorreksjon ligger det norske skattetrykket betydelig høyere enn i Storbritannia og Tyskland der skatteandelen lå rundt 35 prosent i 2004. Skatteandelen i USA lå ytter-

Offentlig forvaltning, totale utgifter etter formål. Prosent av BNP

Formål	1995				2004			
	Tyskland	Sverige	Storbritannia	Norge	Tyskland	Sverige	Storbritannia	Norge
Totalt	54,8	67,1	45,0	51,5	46,9	56,7	43,7	46,0
Alminnelig offentlig tjenesteyting	6,7	12,0	5,9	6,2	6,0	7,6	4,8	4,3
Forsvar	1,3	2,5	3,1	2,5	1,1	1,9	2,6	1,8
Politi, rettsvesen mv	1,6	1,4	2,2	1,0	1,6	1,4	2,6	1,1
Næringsøkonomiske formål	11,1	6,0	3,4	7,0	3,6	4,8	2,9	4,1
Miljøvern	1,0	0,2	0,5	1,0	0,5	0,3	0,7	0,7
Boliger og nærmiljø	0,8	2,8	1,2	0,9	1,1	0,8	0,7	0,8
Helsepleie	6,3	6,3	5,6	6,9	6,1	7,0	7,0	7,8
Fritid, kultur og religion	0,8	1,9	0,7	1,3	0,7	1,0	0,5	1,2
Utdanning	4,4	7,1	4,7	6,6	4,0	7,4	5,8	6,2
Sosiale omsorgstjenester	20,8	26,9	17,5	18,2	22,1	24,3	16,2	17,9

Kilde: Eurostat.

Subsidier og stønader til private i alt som andel av BNP¹ for ulike land. Prosent

	2000	2001	2002	2003	2004
Sverige	19,1	18,9	19,0	19,8	19,5
Danmark	18,3	18,3	18,7	19,2	19,1
Finland	18,0	17,8	18,2	18,4	18,1
Norge	15,4	15,9	17,2	18,1	17,2
Storbritannia	13,8	14,3	14,1	14,1	14,1
Tyskland	20,1	20,0	20,5	20,7	20,4

¹ Bruttonasjonalprodukt i markedspriser.

Kilde: National Accounts of OECD Countries, 2005 utgave, volum 2.

Offentlig konsum, kollektivt og individuelt, som andel av BNP¹ for ulike land. Prosent

	2000	2001	2002	2003	2004
Sverige	26,6	27,0	27,9	28,3	27,7
Danmark	25,3	25,9	26,5	26,7	26,7
Finland	20,6	21,0	21,6	22,1	22,4
Norge	19,1	20,6	22,3	22,8	22,0
Storbritannia	18,6	19,1	20,0	20,9	21,2
Tyskland	18,7	18,7	18,9	18,9	18,4

¹ Bruttonasjonalprodukt i markedspriser.

Kilde: National Accounts of OECD Countries, 2005 utgave, volum 2.

ligere ca. 10 prosentpoeng lavere enn dette. Tabellen viser at skattetrykket i Storbritannia, Tyskland og USA alt i alt har endret seg relativt lite fra 1975 til 2004. I samme periode har skattetrykket økt markert i de nordiske landene. Også den gjennomsnittlige skatteandelen for EU15-landene økte med vel 7 prosentpoeng i denne perioden. Det meste av denne økningen fant sted mellom 1975 og 1985. Veksten i skatteandelen for OECD landene sett samlet trekkes ned av den flate utviklingen i USA.

Eurostat sammenligner BNP-andelene for offentlig forvaltnings utgifter til ulike formål for fire land i 1995 og 2004. Definisjonen av totale utgifter her avviker noe fra Statistisk sentralbyrås definisjon. Tabellen viser at de totale utgifters andel av BNP er lavere i 2004 enn i 1995 i alle land. Spesielt stor er nedgangen i Sverige og Tyskland. Sosialomsorg inkl. overføringer er den største av formålsgruppene i alle land. Av de fire landene har Storbritannia den laveste andelen, der sosiale omsorgstjenester utgjør 16,2 prosent

av BNP i 2004. I Sverige ligger denne andelen på 24,3 prosent. Rangeringen mellom de ulike formålene i de fire landene er ganske lik og stabil. Foruten sosialomsorg bruker alle landene mye på helse, utdanning og næringsøkonomiske formål.

Norge ligger omtrent midt på treet blant landene i tabellen når det gjelder nivået på skatteandeler og overføringer. I Norge reflekterer overføringsandelen en stor omfordeling fra yrkesaktive til uføre- og alderspensjonister. Skattefinansiering av overføringer til husholdninger innebærer at tall for skattetrykket alene gir et mangelfullt bilde av hvilken kjøpekraft som netto trekkes inn fra husholdningene som helhet. Sverige, Danmark og Finland er klare eksempler på dette, mens Storbritannia i forhold til de andre landene har lavt skattenivå og lavt nivå på subsidier og stønader til private målt som andel av BNP. Tyskland skiller seg ut ved å ha et forholdsvis lavt skattenivå, men et relativt høyt nivå på overføringene til private.

Pengepolitikk og finansiell stabilitet**Pengepolitikk**

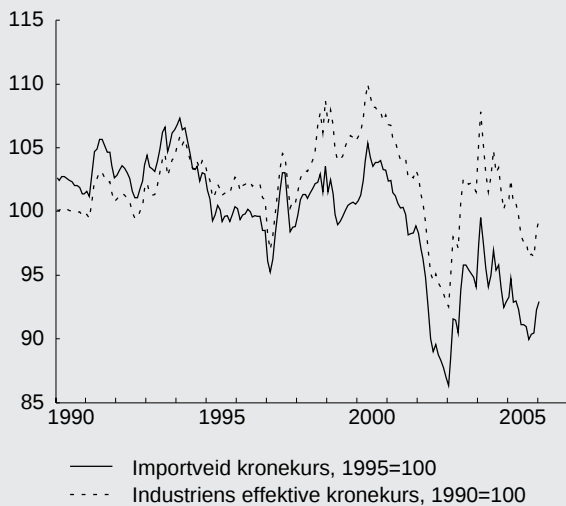
Retningslinjene for pengepolitikken er fastlagt i forskrift av 29. mars 2001. Der heter det blant annet: «Det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent. Det skal i utgangspunktet ikke tas hensyn til direkte effekter som skyldes endringer i rentenivået, skatter, avgifter og særskilte midlertidige forstyrrelser.» Videre sies det at pengepolitikken skal sikte mot «stabilitet i den norske kronens nasjonale og internasjonale verdi, herunder også stabile forventninger om valutakursutviklingen. Pengepolitikken skal samtidig bidra til å understøtte finanspolitikken ved å bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting.»

I utøvelsen av pengepolitikken legger Norges Bank særlig vekt på utviklingen i inflasjonen målt ved 12-måneders veksten i KPI-JAE. Konsumprisindeksen er her justert for avgiftsendringer, og energivarer er tatt ut. Norges Bank anvender en fleksibel inflasjonsstyring. Rentesettingen er fremoverskuende og legger vekt på forløpet til inflasjonen. Dessuten tas det hen-

Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs

Om lag 40 prosent av Norges utenrikshandel i tradisjonelle varer (dvs. eksport og import av varer unntatt olje, gass, skip og plattformer) skjer med land som er med i EUs pengeunion. Kronekursen målt mot euro gir følgelig begrenset informasjon om den norske kronens internasjonale verdi. Det er derfor viktig å supplere med alternative valutakursindikatorer som i større grad gjenspeiler bredden i vårt handelsmønster. Eksempler på slike er industriens effektive kronekurs (konkurranskursindeksen) og importveid kronekurs. Industriens effektive kronekurs er beregnet på grunnlag av kursen på norske kroner mot valutaene for Norges 25 viktigste handelspartnere, og er et geometrisk gjennomsnitt basert på OECDs løpende konkurransevekter. Vektene i den importveide kronekursen er beregnet med utgangspunkt i sammensetningen av importen av tradisjonelle varer fra Norges 44 viktigste handelspartnere. Begge indeksene er konstruert slik at høye verdier betyr en svak krone, og lave verdier en sterk krone. Figuren viser at forløpet til de to indeksene ikke er helt sammenfallende. For eksempel var krona i januar i år om lag 9 prosent sterkere enn gjennomsnittet for 1990-tallet målt ved den importveide kronekursen, mens den ifølge industriens effektive kronekurs var 3 prosent sterkere. Dette gjenspeiler at de to indeksene er konstruert for litt ulike formål; konkurransekursindeksen skal gjenspeile norsk industris konkurranseflate både på eksport- og hjemmemarkedet, mens den importveide kronekursen viser kursutviklingen for et gjennomsnitt av norske importvarer

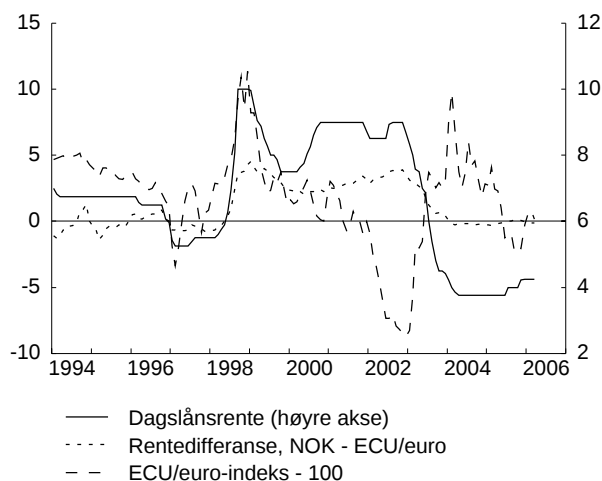
Importveid kronekurs og industriens effektive kronekurs

Kilde: Norges Bank.

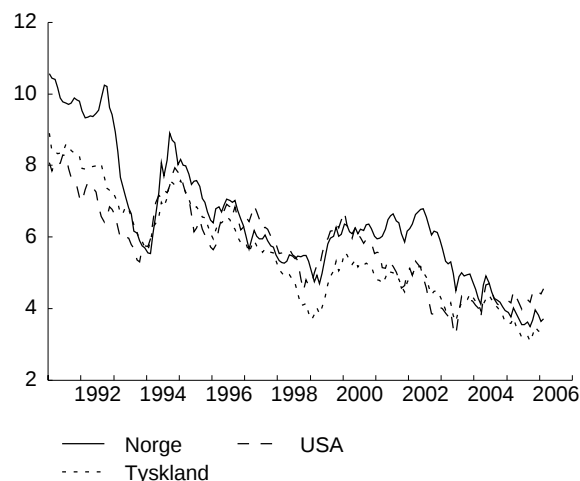
syn til konjunktursituasjonen og utsiktene for produksjon og sysselsetting. I 2004 endret Norges Bank formuleringen om hvilken tidshorisont som legges til grunn for å stabilisere inflasjonen. Før vurderte Norges Bank utsikter for inflasjon to år fram i tid. Nå heter det at Norges Bank skal sette «renten med sikte på å stabilisere inflasjonen på målet innen en rimelig tidshorisont, normalt 1 - 3 år. Den aktuelle horisonten vil avhenge av forstyrrelsene økonomien er utsatt for

Norges Banks dagslånsrente, rentedifferanse og valutakurs mot ECU/euro. 1994 - 2006

Kilde: Norges Bank.

Renter på obligasjoner med om lag 10 års gjenstående løpetid. 1991 - 2006

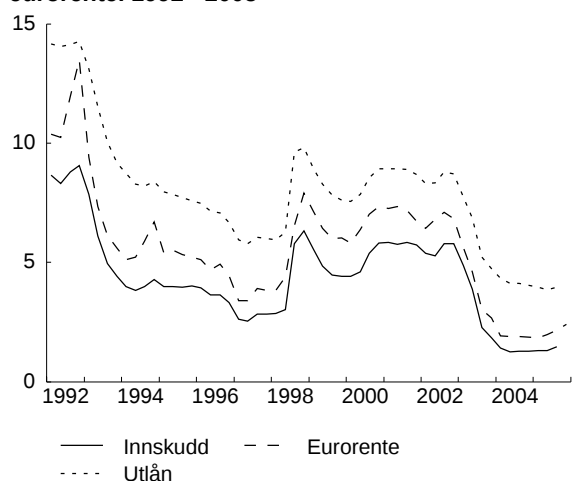

Kilde: Norges Bank.

og hvordan de vil virke inn på forløpet for inflasjon og realøkonomi fremover.» Omformuleringen som Norges Bank kom med i 2004, øker sentralbankens rom for fleksibilitet i rentefastsettelsen når hensynet til inflasjon balanseres mot hensynet til produksjon og sysselsetting.

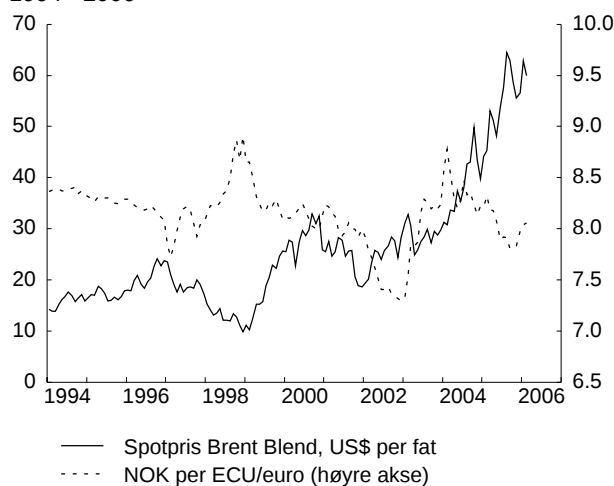
I november 2005 publiserte Norges Bank for første gang et eget anslag på fremtidig rente, i tillegg til prognoser på produksjon og inflasjon. Prognoser for inflasjon og produksjon var tidligere basert på markedets implisitte renteforventninger eller mer tekniske forutsetninger. En renteprognose gjør pengepolitikken mer forutsigbar, og gjør det lettere å etterprøve anslag. Men Norges Bank påpeker at det finnes flere rentebaner som vil kunne sies å gi en rimelig avveing mellom avvik i inflasjonsmålet og produksjonsgapet, som er et mål på kapasitetsutnyttningen i økonomien. 12-månedersveksten i KPI-JAE har siden august 2002 ligget under målet på 2,5 prosent, og siden mai 2003 har den underliggende inflasjonen ligget under 1,5

Gjennomsnittlig innskudds- og utlånsrenter i private banker og 3 måneders norsk eurorente. 1992 - 2005

Kilde: Norges Bank.

NOK per ECU/euro og spotpris Brent Blend 1994 - 2006

Kilde: Norges Bank.

prosent. En viktig årsak til denne langvarige lave prisveksten er det vedvarende fallet i prisene på importerte konsumvarer. I 2005 var konsumprisene, målt ved KPI-JAE, i gjennomsnitt 1,1 prosent høyere enn i 2004. I begynnelsen av 2006 er prisveksten fortsatt lav, - i februar 2006 var prisenivået målt ved KPI-JAE 1,0 prosent høyere enn i samme måned året før.

Etter over ett år med en foliorente på 1,75 prosent, satte Norges Bank styringsrenten opp to ganger med til sammen 0,5 prosentpoeng i 2005. Den første renteøkningen på $\frac{1}{4}$ prosentpoeng skjedde med virkning fra 1. juli, og den andre fra 3. november. Foliorenten kom dermed opp i 2,25 prosent. Pengemarkedsrenten har i stor grad fulgt foliorenten med et lite påslag, og lå tidlig i mars 2006 på om lag 2,6 prosent. Også tremåneders pengemarkedsrente for euro økte i 2005, men renteøkningen var ikke så stor som for den norske pengemarkedsrenten. Mens den norske tremåneders pengemarkedsrenten var om lag 0,2 prosentpoeng lavere enn tilsvarende i euroområdet i februar

2005, var pengemarkedsrenten i Norge omtrent på linje med eurorenten på slutten av 2005 og de første to månedene i 2006.

Mens avkastningen på statsobligasjoner med 3 års gjennomsnittlig løpetid økte med 0,6 prosentpoeng til 3,3 prosent fra januar til desember 2005, var avkastningen på statsobligasjoner med 10 års gjenstående løpetid i desember 2005 på 3,8 prosent, omtrent det samme nivået som i januar 2005. Forskjellene i avkastning mellom statsobligasjoner av forskjellig gjenstående løpetid ble dermed redusert gjennom 2005. I de første to månedene av 2006 har denne forskjellen holdt seg konstant. I februar i år var avkastningen på obligasjoner med 3 og 10 års løpetid henholdsvis 3,2 og 3,7 prosent.

Den norske kronens verdi økte i 2005 i forhold til året før. Industrien effektive kronekurs økte med 4,4 prosent fra 2004 til 2005, målt som årsgjennomsnitt. Den tilsvarende styrkingen i den importveide kronekursen var på 3,9 prosent. Mens en euro kostet rundt 8,20 kroner de fem første månedene i 2005, lå verdien for en euro rundt 7,90 norske kroner de siste syv månedene av fjoråret. Styrkingen av kronen mot euro må sees på bakgrunn av at renten økte mer i Norge enn i euroområdet i 2005 og at oljeprisen gikk opp. I de første to månedene av 2006 har eurokursen variert mellom 7,9 og 8,1. Målt mot amerikanske dollar sveket kronen seg noe gjennom 2005. Dette kan skyldes at renteøkningene har vært større i USA enn i Norge.

Finansiell utvikling

Den innenlandske kredittveksten målt ved 12-månedersveksten i publikums innenlandske bruttogjeld, K2, var i januar 2004 6,8 prosent. Den innenlandske utlånsveksten vokste til 13,2 prosent i desember 2005 og 13,4 prosent i utgangen av januar 2006. Utviklingen i kredittveksten skyldes i første rekke endringer i utlån til ikke-finansielle foretak. Kredittveksten til husholdningene har holdt seg stabilt høy de siste årene, og lå rundt 13 prosent gjennom 2005.

Bankenes gjennomsnittlige utlånsrente lå gjennom 2005 noenlunde uendret på 4,0 prosent. I samme periode økte gjennomsnittlig rente på bankinnskudd fra 1,3 prosent til 1,6 prosent. Rentemarginen falt dermed i løpet av 2005 fra 2,8 prosentpoeng til 2,4 prosentpoeng.

Hovedindeksen på Oslo Børs økte i løpet av 2005 med 40,5 prosent. Dette er en økning på linje med 2003 og 2004. I løpet av disse tre årene har aksjene på Oslo Børs nesten blitt tre ganger så mye verdt i gjennomsnitt. Også på de store børsene i Europa steg kursene i 2005. Hovedindeksen på Frankfurt-børsen steg med 27 prosent, mens London-børsen steg med 17 prosent. I USA lå børskursene i gjennomsnitt noenlunde på samme nivå ved utgangen av 2005 som ved inngangen av året.

Utviklingen i langsiktige renter

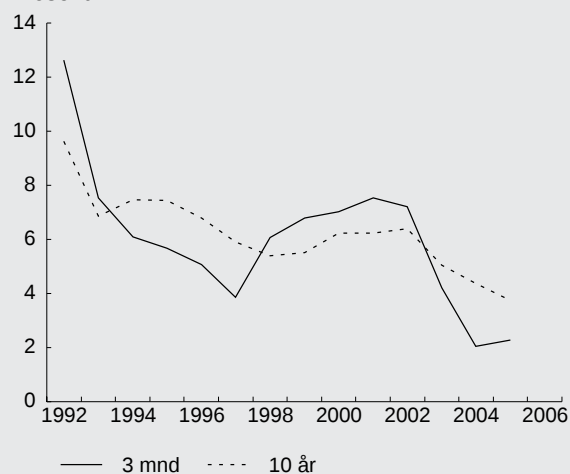
Lange renter er rentenivået på statsobligasjoner med gjenstående løpetid over ett år. I Norge utstedes normalt statsobligasjoner med løpetid mellom 2 og 11 år. I fjor ble det utstedt obligasjoner med 50 års løpetid i blant annet Storbritannia og Frankrike. I USA ble salg av 30 års obligasjoner gjenopptatt i februar.

For å forstå hvordan lange renter blir bestemt, er det viktig å vite at statsobligasjoner har en fast rente. Denne rentesatsen henger sammen med markedrenten når obligasjonene selges for første gang. Det finnes altså mange obligasjoner med mange forskjellige rentesatser i markedet. Lange renter beregnes ved å veie sammen flere obligasjoner med forskjellig gjenstående løpetid slik at man får et gjennomsnitt på for eksempel 3, 5 eller 10 år.

Selv om korte renter som styringsrenten til Norges Bank og utlånsrenter får mest oppmerksomhet i media, er lange renter viktige for den økonomiske utviklingen. Lange renter påvirker kostnaden ved å lånefinansiere investeringer i mange bedrifter. Også når man binder renten i studie- eller boliglån er satsene knyttet opp mot slike lange renter. For pensjonskasser og livsforsikringsselskap gir obligasjoner med lang løpetid en mulighet til å investere langsiktig. Slik kan selskapene jamføre sine investeringer med sine langsiktige forpliktelser til å utbetale pensjon og forsikring til sine medlemmer. I 2004 var cirka 48 prosent av norske pensjonskassers eiendeler plassert i obligasjoner. Norges Bank utstedet obligasjoner for 11,5 mrd. kroner i første halvår av 2005 og for 22,0 mrd. kroner i 2004.

I de første 2 månedene i år var pengemarkedsrenten 2,61 prosent, mens rente på en 10 års obligasjon var 3,69 prosent. I samme periode i fjor var disse satsene henholdsvis 1,98 og 3,84 prosent. Utlånsrenten for husholdninger var 4,00 prosent. Dette viser at de korte rentene har steget mer enn de lange (se også figur 1).

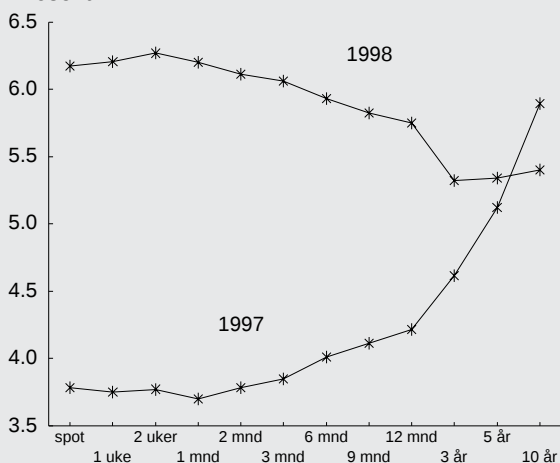
Figur 1. Utviklingen av 3 mnd. eurorente (NIBOR) og effektiv rente på en 10 års statsobligasjon
Prosent

Kilde: Norges Bank

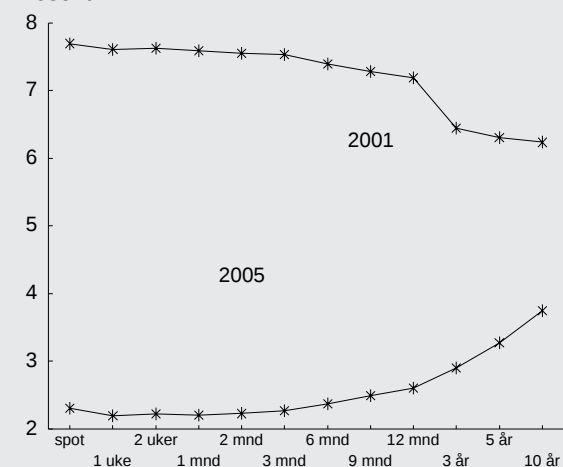
Sammenhengen mellom lange og korte rentesatsene er altså ikke fast. Endringen i relasjonen kan sees i rentekurver, som viser renter med forskjellig løpetid på gitte tidspunkter. Figur 2 illustrerer dette ved å vise renter med en løpetid mellom spot (dagens kurs) og om 10 år for både 1997 og 1998. Da foliorenten ble satt opp fra 1997 til 1998 fulgte korte renter raskt etter, mens lange renter ble liggende på et lavt nivå. I perioden 2001 - 2005 var det motsatte tilfelle, se figur 3. 10-års renter har siden 2001 gått ned med rundt 2 prosentpoeng i forhold til foliorenten som ble satt ned nesten 5 prosentpoeng. Denne forskjellen i endring av rentene skyldes forskjellige forventninger i markedet, endrede kapitalkrav for norske forsikringsselskaper, og en sterk etter-spørsel etter obligasjoner med lang løpetid.

Figur 2. Rentekurve.
Renter med forskjellig løpetid i 1997 og 1998
Prosent

Kilde: Norges Bank.

Figur 3. Rentekurve.
Renter med forskjellig løpetid i 2001 og 2005
Prosent

Kilde: Norges Bank.

Produksjonsevne og konsummuligheter

Økonomisk utsyn gir en omfattende analyse og beskrivelse av den aktuelle økonomiske situasjonen og en vurdering av den løpende økonomiske utviklingen. I et kortsiktig perspektiv har konjunktursvingningene betydning for utnyttningen av økonomiens ressurser, blant annet arbeidsledighet og kapasitetsutnytting. I et lengre tidsperspektiv er veksten i økonomiens produksjonsevne avgjørende for et lands konsummuligheter. Økonomisk vekst bestemmes av tilgangen på ressurser og evnen til å omsette disse i varer og tjenester. Langsiktig økonomisk vekst tilskrives tradisjonelt tre kilder: økning i mengde og kvalitet av arbeidskraft, økning i mengde og kvalitet av kapital, og produktivtetsvekst som følge av teknisk framgang og organisatoriske forbedringer i den enkelte bedrift og i hele samfunnsøkonomien. Teknisk framgang kan blant annet oppstå gjennom forskning og utvikling. Tilgangen på kapital i forskjellige næringer vil avhenge av avkastningen på realinvesteringer i forhold til avkastningen på alternative plasseringer av sparing. Tilgang på kvalifisert arbeidskraft bestemmes hovedsakelig av individers valg av utdanning og deres tilbud av arbeidskraft.

Produksjon og privat konsum

OECD beregner tall for landenes BNP og konsum korrigert for prisforskjeller (kjøpekraftspariteter, PPP). BNP pr. innbygger for Norge i 2004 lå 42 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet. Imidlertid påvirkes BNP-sammenlikningen i Norges favør av at olje og gass for tiden utvinnes i høyt tempo til høye priser. Norges petroleumsinntekter representerer ikke bare inntekter i realøkonomisk forstand, fordi de delvis motsvares av en tilsvarende tapping av Norges formue av olje og gass under havbunnen. Trekkes Norges petroleumsrente, som utgjorde 13,5 prosent av BNP i 2004, fra BNP tallet som oppgis av OECD, ville BNP pr. innbygger ligget ca. 22 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet.

Ifølge OECDs beregninger lå summen av husholdningers konsum, konsumutgifter til ideelle organisasjoner og offentlige utgifter til individuelle konsumgoder og tjenester, delt på antall innbyggere, for Norge om lag 12 prosent høyere enn OECD-gjennomsnittet i 2004. Hovedårsaken til den betydelige forskjellen mellom forholdstallene for BNP og privat konsum pr. innbygger ligger i forskjeller i sparingen. Norge har en betydelig høyere sparerate enn andre land. Den høye spareringen for Norge er imidlertid et utslag av at høye petroleumsinntekter bidrar til høy disponibel inntekt slik dette beregnes i nasjonalregnskapet. Det er først og fremst staten som står for den høye sparingen, som er en konsekvens av statens store eierandel i petroleumsvirksomheten og handlingsregelen for finanspolitikken. Ifølge handlingsregelen skal de løpende

petroleumsinntektene spares i Statens pensjonsfond-Utland gjennom oppbygging av finansielle fordringer på utlandet. Siden denne politikken kun omplasserer nasjonalformuen, uten å øke den, innebærer den ikke reell sparing. Det ble imidlertid gjort nye funn av olje og gass i 2004, som bidrar til å øke oljeformuen.

Tilgang på arbeidskraft

Den norske befolkningen består av ca. 4,6 mill. innbyggere. Av disse var ca. 2,3 mill. sysselsatt med å produsere varer og tjenester i 2005. I tillegg vil personer under utdanning tilegne seg kunnskap som øker deres evne til å produsere varer og tjenester i fremtiden. Totalt hadde nesten 1,1 mill. personer utdanning som sin hovedaktivitet i 2005. Omlag 1,1 mill. innbygger

BNP og konsum pr. innbygger i utvalgte OECD-land beregnet vha kjøpekraftspariteter (PPP). OECD = 100

	BNP per innbygger			Konsum per innbygger ¹		
	1995	2000	2004	1995	2000	2004
Norge	118	146	142	106	110	112
Danmark	113	116	113	109	108	104
Finland	95	104	107	82	88	93
Sverige	107	109	109	101	105	104
Frankrike	104	105	104	105	106	107
Italia	103	101	96	100	102	96
Nederland	112	115	116	101	106	106
Spania	79	85	91	79	86	91
Storbritannia	98	103	108	106	115	124
Tyskland	110	103	100	110	105	101
USA	137	139	139	143	145	145
Japan	112	105	104	98	92	91

OECD-nivå i USD \$14 211 \$17 875 \$20 955

¹ For Norge kan oljeprisen, av beregningstekniske årsaker, være av stor betydning for resultatet.

Kilde: National Accounts of OECD Countries 2006 - Vol. 1

Personer etter hovedaktivitet i 2005¹, tall i 1 000

Befolkning totalt, 1.1.	4 606
Antall barn, 0 t.o.m. 5 år, 1.1.	350
Antall studenter, grunnskole og videregående skole	851
Antall studenter, høyere utdanningsinstitusjoner, 1.10.	211
Antall studenter i utlandet ²	14
Sysselsatte, heltid ³	1 676
Sysselsatte, deltid ³	606
Hjemmearbeidende i gr 16-74 år	93
Arbeidsledige (AKU)	111
Alderspensionister	629
Antall på uførepensjon	320
Sosialhjelpsmottakere ⁴	47
Restantall/differanse	-302

¹ Tallene er hentet fra forskjellige kilder. Det kan derfor ikke utelukkes at samme person inngår i flere hovedaktiviteter.

² Tall fra 1.10. 2003.

³ Tallene inkluderer selvstendige næringsdrivende og familiearbeidende, som utgjorde ca. 170 000 personer.

⁴ Antall som mottok sosialhjelp mer enn 6 mnd. av året, 2004.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidskraftundersøkelsen (AKU).

Yrkesdeltaking, gjennomsnittlig timer arbeidet og arbeidsledighet i utvalgte OECD-land. 2004

	Yrkesdeltakingsraten i befolkningen 15-64 år ¹			Yrkesdeltakingsraten i befolkningen 55-64 år ¹			Gjennomsnittlig antall timer arbeidet pr. sysselsatt	Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken ²
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner		
Norge	79,1	82,5	75,7	68,8	74,3	63,1	1363	4,4
Danmark	80,2	84,2	76,1	65,5	73,3	57,6	1454	5,4
Finland	73,8	75,5	72,0	55,0	55,7	54,3	1736	8,9
Sverige	78,7	80,7	76,6	73,1	76,0	70,2	1585	6,4
Frankrike	69,5	75,3	63,7	39,6	44,3	35,0	1441	9,7
Italia	62,5	74,5	50,6	31,8	44,0	20,4	1585	8,0
Nederland	76,6	83,9	69,2	46,3	58,7	33,6	1357	4,6
Spania	69,7	81,6	57,7	44,4	62,7	27,2	1799	10,8
Storbritannia	76,2	83,1	69,6	58,0	68,0	48,3	1669	4,6
Tyskland	72,7	79,1	66,1	44,2	54,8	33,8	1443	9,5
USA	75,4	81,9	69,2	62,3	68,7	56,3	1824	5,5
Japan	72,2	84,2	60,2	66,0	82,5	50,1	1789	4,7
EU-15	70,8	78,8	62,8	44,6	55,2	34,5		
OECD	70,1	80,3	60,1	53,1	64,7	42,2		

¹ For Norge, Sverige, Spania, Storbritannia og USA angis arbeidsstyrken i prosent av befolkningen 16-64 år.

² OECD standard.

Kilde: OECD Employment Outlook 2005: Statistical Annex.

Andel med utdanning i forskjellige kohorter i utvalgte OECD-land. 2003

	Andel av befolkningen med fullført videregående skole				Andelen av befolkningen med utdanning utover videregående skole				
	25-34	35-44	45-54	55-64	25-34	35-44	45-54	55-64	25-64
Norge	95	92	85	76	40	33	28	22	31
Danmark	86	82	80	74	35	34	32	26	32
Finland	89	85	73	55	40	38	31	24	33
Sverige	91	88	80	69	40	35	32	26	33
Frankrike	80	69	59	48	37	23	18	14	23
Italia	60	50	39	24	12	11	10	7	10
Nederland	76	71	62	53	28	26	24	19	24
Spania	60	48	33	19	38	27	18	11	25
Storbritannia	71	65	64	57	33	28	27	21	28
Tyskland	85	86	84	78	22	26	25	22	24
USA	87	88	89	85	39	39	40	35	38
Japan	94	94	82	65	52	45	33	19	37

Kilde: Education at a Glance 2005, OECD.

gere hadde som hovedaktivitet å motta trygd eller pensjon i en eller annen form.

Sammenlikninger med andre land viser at yrkesdeltakingen i Norge er blant de høyeste i OECD. Andelen av befolkningen 15-64 år i arbeidsstyrken var 79,1 prosent i 2004. Yrkesdeltakingen blant kvinner på 75,7 prosent var høyere enn i alle andre land i tabellen utenom Sverige og Danmark. I forhold til OECD-landene er yrkesdeltakingen i den eldre delen av befolkningen blant de høyeste for Norge, med 68,8 prosent av befolkningen 55-64 år i arbeidsstyrken.

Gjennomsnittlig antall utførte arbeidstimer per sysselsatt i Norge var 1363 i 2004. Dette er lavere enn i de fleste andre land. For eksempel var gjennomsnittet 1824 for USA og 1585 for Sverige. Årsaken til det lave timetallet i Norge er delvis at mange arbeider deltid og at vi har mange fridager. Andelen av sysselsatte som arbeider deltid var ifølge AKU ca. 26 prosent i 1990 og ca. 27 prosent i 2005. Gjennom 90-tallet og i

begynnelsen av dette århundre har gjennomsnittlig arbeidstid blitt redusert i de fleste OECD-landene.

Arbeidsledigheten har tradisjonelt ligget lavt i Norge sammenlignet med andre land. I 2005 hadde Norge ifølge OECD en ledighet på 4,6 prosent.

Økt utdanning fører generelt til økt arbeidskraftproduktivitet, noe som gjenspeiles i at utdanning som regel gir høyere lønn. I 2003 hadde 40 prosent av befolkningen i alderen 25-34 år gjennomført en utdanning på minst 6 måneder utover videregående skole i Norge. I forhold til andre OECD-land er dette et høyt nivå, og bare Japan ligger høyere. Italia skiller seg kraftig ut med en andel på bare 12 prosent. De eldre kohortene har gjennomgående en lavere andel med utdanning utover videregående skole. For befolkningen 25-64 år er andelen 31 prosent for Norge, som er tilnærmet det samme som våre naboland, mens USA og Japan har en noe høyere andel. Ser vi på andelen av befolkningen som har fullført videregående skole, ligger Norge helt i toppen i alle aldersgrupper.

Produktivitetsvekst

Veksten i arbeidskraftproduktivitet, definert som bruttoproduksjon pr. timeverk, dekomponeres i bidrag fra kapitalinnsats, produktinnsats og total faktorproduktivitet (TFP). Vekst i total faktorproduktivitet beregnes som differansen mellom vekst i arbeidskraftproduktiviteten og bidraget fra veksten i kapital- og produktinnsatsintensiteten. TFP-begrepet er nærmere forklart i egen boks. Bidraget til produktivitetsvekst fra økt kapital- og produktinnsatsintensitet beregnes ved å multiplisere veksten i disse innsatsfaktorene med deres andel av de totale kostnadene. Veksten i produksjon og bruk av innsatsfaktorer er vist i egen tabell.

I praksis vil produktivitetsveksten påvirkes av konjunkturbevegelser. Det skyldes blant annet at det ikke er lønnsomt for bedriftene å variere kapitalutstyr og sysselsetting like raskt og mye som svingningene i salg og produksjon. I tabellen har en valgt en periodeinndeling slik at produktivitetsveksten i de ulike periodene i liten grad skal påvirkes av konjunkturbevegelser.

Hovedtrekk for Fastlands-Norge

Foreløpige beregninger tyder på at den gjennomsnittlige årlige vekstraten i arbeidsproduktivitet for bedrifter i Fastlands-Norge for årene 2004-2005 var 2,9 prosent. Siden 1973 har gjennomsnittlig årlig vekst ligget mellom 2,5 og 3,7 prosent. I perioden 1997-2005 vokste arbeidsproduktiviteten med 3,4 prosent i gjennomsnitt pr. år. Mesteparten av denne veksten kunne tilskrives økt produktinnsats pr. timeverk, som bidro med 2,0 prosent, mens TFP-veksten bidro med 1,0 prosent og økt kapitalintensitet med 0,3 prosent. Dette størrelsesforholdet mellom vekstbidragene fra produktinnsats og kapital har vært et generelt trekk inntil de siste årene. Det høye vekstbidrag fra produktinnsatsen skyldes at produktinnsatsen i de fleste år har vokst raskere enn både realkapitalen og produksjonsvolumet, og at produktinnsatsen samlet sett utgjør en langt større andel av bedriftenes kostnader enn realkapital. En mulig forklaring bak det høye vekstbidraget fra produktinnsatsen kan være at bedriftene i økende grad har gått fra selv å produsere sin produktinnsats til å kjøpe disse varene og tjenestene fra andre bedrifter.

Den gjennomsnittlige årlige TFP-veksten var høyest i perioden 1989 til 1996, hvor den lå på 1,5 prosent. Både i perioden før og etter har TFP-veksten ligget i underkant av 1 prosent. De bakenforliggende beregninger viser spesielt svak TFP-vekst i siste halvdel av 1970-tallet.

Næringsvise forskjeller

TFP-veksten for Fastlands-Norge etter 1988 har særlig blitt løftet av utviklingen innenfor privat tjenesteyting. For denne næringen var den gjennomsnittlige vekstraten omtrent 1,5 prosent i perioden 1989-2005. Dette, samt en gjennomsnittlig årlig vekst i produktinnsats per timeverk på mellom 2,1 og 2,4 prosent, ga hoved-

Mål på produktivitet

Produktivitetsvekst er et mål på hvor mye av produksjonsveksten som ikke kan tilskrives økt bruk av ressurser. Ren produktivitetsvekst innebærer derfor at en får noe «gratis» og er derfor en av de fundamentale drivkreftene bak økt økonomisk velstand. Viktige faktorer bak ren produktivitetsvekst er økt kunnskap, forskningsresultater og innovasjoner som ikke forringes selv om flere får glede av dem. I praksis er det umulig å måle den rene produktivitetsveksten, nettopp fordi det krever innsikt og måling av alle de forhold som har betydning for produksjonsresultatet. Det produktivitetsbegrepet som kommer nærmest «idealet» er den såkalte «totale faktorproduktiviteten» (TFP). TFP-veksten måler forskjellen mellom den relative produksjonsveksten og veksten i en indeks som uttrykker veksten i ressursinnsatsen. Jo mer detaljert en kan spesifisere og måle produksjonen og ressursinnsatsen, desto bedre blir TFP som mål på teknologisk utvikling eller evnen til å utnytte en gitt mengde innsatsfaktorer. Målt på denne måten, vil TFP-veksten også påvirkes av endret kapasitetsutnyttning, stordriftsfordeler, bidrag fra uspesifiserte innsatsfaktorer osv.

I beregningene i dette avsnittet, som baserer seg på nasjonalregnskapstall, bruker en som produksjonsmål bruttoproduksjonsverdi i faste priser, mens ressursinnsatsen omfatter arbeidskraft målt i timeverk (både for lønns-tagere og selvstendig næringsdrivende), realkapital og produktinnsats. Flere produktivitetsstudier benytter bruttoprodukt som produksjonsmål og utelater produktinnsatsen blant innsatsfaktorene. Dette gjelder typisk internasjonale sammenligninger av produktivitetsvekst, som normalt begrenser seg til beregninger for hele økonomien.

Arbeidskraftsproduktivitet er et mer hyppig brukt produktivitetsmål, blant annet fordi det enkelt beregnes som forholdet mellom produksjon og arbeidsinnsats. Arbeidskraftsproduktivitet er imidlertid ikke noe godt mål på den rene produktivitetsveksten, fordi arbeidskraften kan bli mer produktiv ved at den utstyres med mer realkapital og produktinnsats. Ensidig satsing på vekst i arbeidskraftsproduktivitet kan innebære lavere produktivitet for kapital og produktinnsats og lavere generell effektivitet.

Volumveksten i produksjon og faktorinnsats for grupper av næringer, eksempelvis industri, er beregnet på en noe annen måte i produktivitsberegningene enn det som ligger bak volumveksten for disse størrelsene i nasjonalregnskapet.

bidraget til at arbeidsproduktiviteten i privat tjenesteyting økte med rundt 4 prosent som årlig gjennomsnitt fra 1989 til 2005. Dette er en veksttakt som ligger nær 2 prosentpoeng høyere enn den tilsvarende veksten i perioden 1982-1988. Den estimerte TFP vekstraten for 2004-2005 er imidlertid bare på 1,0 prosent.

Blant de tjenesteytende næringene er det særlig varehandel og innenriks samferdsel som trekker gjennomsnittet opp for TFP-veksten etter 1988. Samferdselsek-

toren omfatter blant annet post- og telekommunikasjon, som har opplevd en rask teknologisk utvikling gjennom økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Dette har vært framholdt som en mulig årsak til TFP-veksten i denne sektoren, men produktivitetsberegninger alene gir et svakt grunnlag for en slik hypotese. Selv om revisjonene av nasjonalregnskapstallene har bedret beskrivelsen av produksjon og faktorinnsats i tjenesteytende næringer, er det fortsatt grunn til å peke på at de store måleproblemene for disse næringene gjør tallene usikre.

Den gjennomsnittlige årlige veksten i arbeidskraftsproduktiviteten i industri har ligget i overkant av 3,0 prosent i perioden 1973-2005. Bidraget til veksten i arbeidsproduktivitet fra endring i produktinnsats pr. timeverk har vært relativt stort i denne næringen, mens TFP-veksten har vært relativt svak.

Gjennomsnittlig årsvekstrate for arbeidskraftsproduktiviteten i annen vareproduksjon; Primærnæringene, Produksjon av elektrisk kraft og Bygg og anlegg, gikk ned fra rundt 4,0 prosent fra 1973 til 1996, til 3,1 prosent i perioden 1997-2005. Med unntak av periodene 1989-1996 og 2004-2005, da TFP-veksten var rundt 2,0 prosent pr. år i gjennomsnitt, har TFP-vekstraten ligget rundt 1,0 prosent. Utviklingen for enkelt-næringene innenfor denne næringsgruppen er imidlertid meget sammensatt.

FoU og nyskaping i norsk næringsliv

Totalt ble det utført FoU for 27,7 mrd. kroner i Norge i 2004. Dette var nominell økning på 450 mill. kroner, eller 1,7 prosent, i forhold til 2003, men målt i faste priser var dette en nedgang på 1,1 prosent. Siden bruttonasjonalproduktet (BNP) økte vesentlig mer enn FoU-utgiftene fra 2003 til 2004, med 8,9 prosent, innebærer dette en klar nedgang i FoU-utgiftenes andel av BNP. Andelen var 1,62 prosent i 2004, mot 1,73 prosent i 2003. I «Forskningsmeldingen» (Vilje til forskning, St. melding. nr. 20/2004-2005) er det politiske målet å øke FoU-andelen til 3 prosent innen 2010 i tråd med EUs målsetning. 3 prosent-målet er dermed blitt en enda større utfordring. Næringslivets FoU-utgifter viste en reell nedgang på 7 prosent fra 2003 til 2004. Bare universitets- og høyskolesektoren hadde en realvekst som holdt tritt med BNP-veksten, 7 prosent. Realveksten i instituttsektoren var 2 prosent.

Til sammenligning brukte Sverige 3,7 prosent, Finland 3,5 prosent og Danmark 2,6 prosent av BNP på forskning og utvikling i 2004. Foreløpige tall for EU15-gjennomsnittet for 2004 er 1,95 prosent, også dette er svakt lavere enn for 2003. Av våre nordiske naboland hadde også Sverige en nedgang i FoU som andel av BNP i 2004.

FoU-reduksjonen i næringslivet bidro mest til at andelen går ned for Norge totalt. For 2004 var andelen 0,76 prosent av samlet BNP, mens den var 0,85 i 2003.

Andelen var svakt økende fram til 2003. Inkluderes de næringslivsorienterte forskningsinstituttene var andelen 0,89 prosent for 2004. Tilsvarende var andelen i Sverige, Finland og Danmark henholdsvis 2,75 prosent, 2,46 prosent og 1,81 prosent av BNP for 2004. For 2005 indikerer foretakenes egne anslag en viss realvekst i FoU-aktivitet i forhold til 2004.

En nylig utkommet rapport fra OECD om innovasjon og økonomisk vekst (Economic Policy Reforms: Going for Growth) antyder at den norske næringsstrukturen er en viktig grunn til at Norge plasserer seg godt under gjennomsnittet i OECD og EU15 i FoU-innsats, og lavest blant de nordiske landene. I rapporten blir næringslivets FoU-intensitet beregnet både ut fra landspesifikk næringsstruktur og den gjennomsnittlige næringsstrukturen i G7-landene for årene 1999-2002. Etter landspesifikk næringsstruktur ligger Norge under OECD-gjennomsnittet (1,8 mot 2,0 prosent) og klart lavere enn de andre nordiske landene. Etter G7-næringsstruktur rykker Norge kraftig opp og ligger høyere enn OECD-gjennomsnittet (2,39 mot 1,87) og på samme nivå som Finland (2,33) og Danmark (2,44). Sverige ligger fortsatt høyest (3,67). Både Sveriges og Finlands FoU-intensitet blir betydelig redusert med korreksjon for næringsstruktur. Årsaken til dette er at både Sverige og Finland har høy produksjon i næringer med høy FoU-intensitet, mens Norge har lav produksjon i næringer med høy FoU-intensitet. Dette betyr også at Norge har relativt høy FoU-intensitet når vi sammenlikner bransje for bransje.

Innovasjonsaktiviteten ser også ut til å være lavere i Norge enn i de øvrige nordiske landene og i de fleste EU15-landene. Dette viser bl.a. totalindeksen i EUs Innovation Scoreboard (sammensatt indikator av om lag 20 ulike variable) og EUs innovasjonsundersøkelser. Foreløpige resultater fra innovasjonsundersøkelsen for 2004 viser heller ingen særlig endring i forhold til tidligere. Andelen innovative foretak, definert som foretak med utvikling av nye eller vesentlige endrede produkter eller prosesser, ligger på rundt 25 prosent. For industrien er andelen høyere, 37 prosent, mens den for tjenesteytende virksomhet ligger på 28 prosent. I undersøkelsen for 2004 ble det også spurt om organisasjonsmessig og markedsmessig innovasjon, basert på det utvidete innovasjonsbegrepet i den reviderte Oslo-manualen. Om lag 1/5 av foretakene rapporterer at de har gjennomført vesentlige organisasjonsmessige endringer og en tilsvarende andel at de har gjennomført markedsinnovasjoner (ny eller vesentlig endret design eller salgsmetoder eller åpning av nye markeder).

Samspeilet mellom forskning og utvikling og kommersialisering av nye produkter er komplisert. Suksessfulle foretak kan gjerne utvikle nye produkter ved å imitere andres produkter og videreutvikle disse uten å drive egen forskning. Nye former for markedstilgang kan også utvikles uten tung forskning bak. Selv om

Dekomponering av vekst i arbeidskraftsproduktivitet (bruttoproduksjon per timeverk) i perioden 1973-2005¹. Gjennomsnittlige prosentvise årlige vekstrater

Sektor	Periode	Arbeidskrafts- produktivitet	Bidrag fra endring i kapitalintensitet	Bidrag fra endring i produktinnsats- intensitet	Total faktor- produktivitet
Bedrifter i Fastlands-Norge ²	1973-1981	3,3	0,6	1,9	0,8
	1982-1988	2,5	0,3	1,6	0,7
	1989-1996	3,7	0,0	2,2	1,5
	1997-2005	3,4	0,3	2,0	1,0
	2004-2005	2,9	0,0	1,7	1,1
Industri ³	1973-1981	3,6	0,4	2,9	0,4
	1982-1988	3,4	0,2	2,7	0,5
	1989-1996	3,1	0,0	2,7	0,4
	1997-2005	3,6	0,3	2,7	0,6
	2004-2005	3,0	0,2	2,1	0,7
Annen vareproduksjon	1973-1981	4,5	0,9	2,2	1,4
	1982-1988	3,5	0,3	2,5	0,8
	1989-1996	4,0	0,5	1,4	2,0
	1997-2005	3,1	0,1	2,1	1,0
	2004-2005	5,4	-0,2	3,3	2,3
Privat tjenesteyting ⁴	1973-1981	3,0	0,7	1,2	1,1
	1982-1988	2,1	0,3	1,1	0,8
	1989-1996	4,0	-0,2	2,4	1,9
	1997-2005	3,8	0,4	2,1	1,4
	2004-2005	2,4	0,0	1,4	1,0

¹ Dataene for 2004 og 2005 er foreløpige.² Eksklusive bolig, bank og forsikring og oljeraffinering.³ Eksklusive oljeraffinering.⁴ Eksklusive bolig, bank og forsikring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og innsatsfaktorer i perioden 1973-2005¹. Gjennomsnittlige prosentvise årlige vekstrater

Sektor	Periode	Produksjon	Timeverk	Produktinnsats	Realkapital
Bedrifter i Fastlands-Norge ²	1973-1981	3,1	-0,3	3,5	3,7
	1982-1988	2,9	0,5	3,4	2,3
	1989-1996	2,9	-0,8	3,4	-1,0
	1997-2005	4,0	0,6	4,2	2,8
	2004-2005	4,5	1,6	4,8	1,8
Industri totalt ³	1973-1981	2,1	-1,5	2,9	3,1
	1982-1988	1,4	-2,0	1,9	0,9
	1989-1996	2,5	-0,6	3,3	-0,1
	1997-2005	2,1	-1,5	2,4	2,0
	2004-2005	2,8	-0,3	2,9	1,5
Annen vareproduksjon	1973-1981	3,3	-1,2	4,2	3,1
	1982-1988	3,6	0,1	5,4	1,5
	1989-1996	0,3	-3,6	-0,5	-1,2
	1997-2005	3,2	0,1	4,4	0,5
	2004-2005	6,8	1,4	8,1	0,7
Privat tjenesteyting ⁴	1973-1981	4,1	1,1	4,4	4,4
	1982-1988	4,0	2,0	4,5	3,5
	1989-1996	4,3	0,3	5,7	-1,2
	1997-2005	5,4	1,5	5,8	4,4
	2004-2005	4,7	2,3	5,1	2,6

¹ Dataene for 2004 og 2005 er foreløpige.² Eksklusive bolig, bank og forsikring og oljeraffinering.³ Eksklusive oljeraffinering.⁴ Eksklusive bolig og bank og forsikring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forskningsmeldingen Vilje til forskning (St.meld. nr. 20 2004-2005)

Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) la i mars 2005 fram stortingsmeldingen Vilje til forskning og som ble vedtatt i Stortinget juni 2005. Regjeringen legger opp til i meldingen å øke den offentlige forskningsinnsatsen slik at Norge skal bli en nasjon som ligger i teten internasjonalt når det gjelder ny teknologi, kompetanse og kunnskap.

Hovedpunkter i meldingen:

Samlet forskningsinnsats øker til tre prosent av bruttonasjonalproduktet innen 2010, hvorav én prosent fra offentlige kilder og to prosent fra næringslivet, utlandet og andre kilder.

Fondet for forskning og nyskaping er foreslått økt fra 36 til 50 mrd. kroner fra 2006.

Gjennomgående prioriteringer:

- Internasjonalisering
- Grunnforskning med vekt på kvalitet og realfag, forskningsbasert nyskaping
- Innovasjon i offentlig og privat sektor

Fire tematiske områder som bygger på temasatsingene fra forrige melding:

- Energi og miljø
- Helse
- Hav
- Mat

Tre teknologiområder som skal bygge opp under de øvrige prioriteringene:

- Nano- og materialteknologi
- Bioteknologi
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Noen av tiltakene og virkemidlene:

- Nasjonal strategi for å styrke grunnforskning i realfagene
- Økte midler til frie prosjekter på alle fagfelt i Forskningsrådet
- Ordning der gaver til forskning på minst fem millioner kroner utløser offentlig bidrag tilsvarende 25 prosent av gavebeløpet
- Ressurssenter for internasjonal forskermobilitet
- Bred strategisk prosess for å forsterke innsatsen rettet mot forskningssamarbeidet med EU
- Gradvis åpning av nasjonale forskningsprogrammer for utenlandske søkere
- Etablererstipend for forskere som vil kommersialisere ideer
- Formidlingskomponent i finansieringen av universiteter og høyskoler
- Etablering av Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI)
- Utvidelse av ordningene Sentre for fremragende forskning (SFF) og Yngre fremragende forskere (YFF)
- Økte midler til brukerstyrt forskning
- Nye regionale innovasjonssentre
- Nasjonale forskerskoler
- Nasjonal forsker- og ekspertportal for journalister
- Sikre fortsatt sterk instituttsektor, styrking av Forskningsrådets strategiske rolle

det ikke er en enkel sammenheng, er det likevel en erkjennelse av at FoU er viktig for innovasjonsevnen.

Skattefradrag for FoU

Det har lenge vært et politisk mål å øke FoU-innsatsen spesielt i næringslivet. For å stimulere FoU i små og mellomstore foretak ble det derfor for 2002 innført en ordning med 20 prosent skattefradrag for FoU-kostnader (SkatteFUNN). Foretak som ikke er i inntekts- og skatteposisjon får tilsvarende beløp utbetalt i forbindelse med skatteoppgjøret. For å bli definert som små/mellomstore foretak og komme inn under ordningen måtte to av følgende tre vilkår være oppfylt for virksomheten:

- inntil 100 ansatte
- mindre enn 80 mill. kroner i salgsinntekt
- mindre enn 40 mill. kroner i regnskapsbalanse

Maksimalt fradragsgrunnlag er 4 mill. kroner for egenutført FoU; ev. i samarbeid med andre foretak. Foretaket kan i tillegg få økt fradragsgrunnlaget med inntil 4 mill. kroner ved samarbeid eller kjøp av FoU-tjenester fra godkjent FoU-institusjon.

For 2003 ble ordningen utvidet til å gjelde alle skattepliktige norske foretak, uansett størrelse. For foretak som ikke omfattes av EUs definisjon av små og mellomstore foretak, i praksis foretak med mer enn 250 ansatte, er skattefradraget 18 prosent. Fradragsgrunnlaget er det samme.

Ordningen har vist seg å være populær, selv om antall søknader er på retur. For 2003 kom det inn 4740 søknader; dette ble redusert til 4200 i 2004 og 3100 i 2005. Andelen av søknadene som blir godkjent har variert noe. For 2005 ble nær 2000 søknader, eller 70 prosent, godkjent. Budsjetterte FoU-kostnader i 2005 for godkjente prosjekter var om lag 9,4 mrd. kroner. Av dette utgjorde kjøp av tjenester fra godkjent FoU-institusjon 750 millioner kroner. Budsjetterte kostnader omfatter nye prosjekter godkjent i 2005 og flerårige prosjekter godkjent tidligere. Tilsvarende budsjetterte FoU-kostnader var på 9,9 mrd. kroner i 2004 og 9,0 mrd. kroner i 2003. Den klare økningen fram til toppåret 2004 og nedgang for 2005 kan tyde på at mange planlagte prosjekter ble initiert av ordningen, men at den kan ha nådd en viss «metning». Men det

kan også tenkes at mange foretak med flerårige prosjekter ønsker å gjennomføre disse før nye prosjekter blir fremmet.

Oppgaver fra Skattedirektoratet viser imidlertid at ikke alle godkjente SkatteFUNN-prosjekter blir gjennomført etter den oppsatte planen. Av de 4159 foretakene med godkjente prosjekter for 2004 har bare 3284 foretak rapportert inn utførte prosjekter til skattemyndighetene og dermed berettiget til skattefradrag for 2004. De opprinnelige budsjetterte FoU-kostnadene for 2004 på 9,9 mrd. kroner ble dermed redusert til 7,75 mrd. kroner for de gjennomførte prosjektene, dvs. en gjennomføringsprosent på 78. Denne har vært fallende i perioden 2002-2004. Det er i hovedsak de mindre foretakene, spesielt de aller minste med færre enn 5 ansatte, som ikke gjennomfører prosjektene som planlagt.

Det samlede skattefradraget for 2004 var 1,3 mrd. kroner. Av dette ble hele 925 mill. kroner utbetalt til foretak som ikke var i skatteposisjon eller betalte lite skatt, mens direkte fradrag i skatten for foretak som betalte skatt utgjorde 375 mill. kroner. Forholdet mellom utbetalt fradrag og samlet fradrag i skatt har endret seg lite i perioden.

Selv om ordningen ble utvidet til å gjelde alle foretak f.o.m. 2003, er det klar overvekt av mindre foretak som bruker ordningen. 57-58 prosent av søknadene i 2004 kom fra foretak med færre enn 10 ansatte. Vel 50 prosent av FoU-kostnadene i SkatteFUNN for 2004, tilsvarende nær 4 mrd. kroner, ble utført av disse foretakene. Den årlige FoU-undersøkelsen for næringslivet omfatter ikke foretak med færre enn 10 sysselsatte. Samlede FoU-kostnader i næringslivet for enheter med minst 10 ansatte lå på 12,9 mrd. kroner i 2004. Dette antyder at foretak med færre enn 10 ansatte kan ha FoU-aktivitet som utgjør rundt 20 prosent av samlet FoU i næringslivet.

FoU-undersøkelsen for 2004

Stagnasjon i næringslivets FoU-aktivitet

Næringslivet satset i underkant av 12,9 mrd. kroner på egenutført FoU i 2004. Dette er en reduksjon med 536 millioner kroner fra 2003. Antall utførte FoU-årsverk er imidlertid på samme nivå som i 2003.

Lønnskostnader til eget FoU-personell viser en svak økning, siden utførte FoU-årsverk opprettholdes på samme nivå som i 2003. Nedgangen i samlede FoU-kostnader på 4 prosent skyldes reduksjon i andre driftskostnader enn lønn og investeringer til maskiner/utstyr og bygninger med henholdsvis 8 og 26 prosent. Nedgangen i andre driftskostnader gjelder i hovedsak for foretak med færre enn 200 sysselsatte. Nedgang i investeringer til FoU skjer stort sett i alle

størrelsesgrupper innen industri, mens utviklingen er mer variert innen tjenesteyting og andre næringer.

Små og mellomstore foretak økte sin andel av de samlede FoU-kostnadene i forhold til de store både i 2001, 2002 og 2003. Denne utviklingen har imidlertid stoppet opp. De store foretakene med over 250 sysselsatte hadde en viss økning i FoU-kostnadene i 2004, mens det var nedgang for de små enhetene. De store foretakene økte sin andel fra 43 prosent av næringslivets samlede FoU i 2003 til 46 prosent i 2004.

Om lag hvert femte foretak hadde utgifter til forskning og utvikling i 2004. Forskningsstunge foretak betyr likevel mye for den samlede FoU-aktiviteten. De 20 største FoU-foretakene sto for 27 prosent av næringslivets FoU-aktivitet i 2004, mot 23 prosent i 2003. Sammenlignet med Sverige er imidlertid konsentrasjonen av FoU-tunge foretak lavere i Norge. I Sverige står de 20 største foretakene for omtrent 70 prosent av næringslivets forskning og utviklingsaktivitet.

Industrien har lenge bidratt mest til den samlede FoU-aktiviteten i næringslivet. Slik var det også i 2004, selv om industrien reduserte sine kostnader med 6,5 prosent fra 2003. I 2004 utførte industrien omtrent 53 prosent av næringslivets totale FoU aktivitet. I 2003 var tilsvarende andel cirka 55 prosent.

Tjenesteytende næringer satset mer på forskning og utvikling i 2004 enn i 2003. De samlede kostnadene økte med 3,4 prosent. Det innebærer at sektoren utførte litt under 38 prosent av næringslivets totale FoU-virksomhet, mot 34 prosent i 2003.

Store enkeltnæringer

Innenfor industri er de tre største FoU-næringene *produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter, produksjon av maskiner og utstyr og produksjon av kommunikasjonsutstyr*, alle med rundt 1 mrd. kroner i egenutførte FoU-kostnader. Innsatsen økte for alle disse næringene fra 2003 til 2004. Størst var økningen for kjemikalier og kjemiske produkter. Viktige næringer som reduserte FoU-aktiviteten var *produksjon av medisinske instrumenter og måleutstyr, nærings- og nytelsesindustrien og produksjon av transportmidler*.

Databehandlingsvirksomhet brukte mest ressurser til FoU i hele næringslivet, tilsvarende 1,8 mrd. kroner i 2004, en reduksjon på 300 mill. kroner fra 2003. *Teknisk testing og konsulentvirksomhet* er en annen betydelig tjenestenæring i FoU-sammenheng med 1,2 mrd. kroner FoU-kostnader i 2004, en økning på 280 mill. kroner fra 2003. FoU-aktiviteten i *telekommunikasjon* var på samme nivå som i 2003, om lag 500 mill. kroner.

Av andre næringer opplevde både *fiskeoppdrett* og *utvinning av olje og gass* nedgang fra 2003 til 2004.

Nettokapitalavkastningsrater (i prosent) i ulike perioder i årene 1973-2005¹

Produksjonssektor	1973-1981	1982-1988	1989-1996	1997-2005	2004	2005
Bedrifter i Fastlands-Norge ²	4,1	4,4	6,3	10,0	11,2	12,9
Industri total ³	7,8	8,3	9,7	13,2	15,8	15,6
Annen vareproduksjon	-1,4	0,9	2,6	4,6	5,2	8,4
Privat tjenesteyting ⁴	7,8	5,9	8,0	12,1	12,9	14,4
Jordbruk, jakt og viltstell	-13,1	-9,3	-5,6	-7,5	-8,6	-7,6
Skogbruk	10,1	11,1	25,1	25,2	23,7	25,4
Fiske og fangst	6,2	0,0	-8,3	-8,8	-6,1	-1,5
Fiskeoppdrett	19,3	23,3	17,0	30,2	-2,1	34,3
Produksjon av konsumprodukter	12,7	10,8	13,9	13,3	16,5	15,3
Produksjon av vareinnsats- og investeringsprodukter	9,6	9,5	10,6	17,2	21,9	22,3
Treforedling	3,6	2,8	5,7	4,1	2,2	0,7
Kjemiske råvarer	1,3	7,1	8,4	7,1	9,3	9,7
Metaller	8,4	10,9	7,3	12,3	16,1	10,0
Produksjon av verkstedsprodukter	9,6	5,7	6,9	18,3	18,7	23,0
Produksjon av skip og oljeplattformer	0,7	8,0	14,2	14,1	14,9	21,8
Bygg og anlegg	13,1	10,2	20,7	33,6	29,9	38,9
Produksjon av elektrisk kraft	4,0	5,5	5,3	7,4	9,2	11,5
Innenriks samferdsel inkl. lufttransport	-5,1	-1,5	5,2	3,8	4,8	4,4
Varehandel	19,2	9,3	9,4	16,8	12,5	14,4
Annen privat tjenesteproduksjon	10,9	10,5	9,9	15,6	17,2	19,4

¹ Dataene for 2004 og 2005 er foreløpige.

² Eksklusive oljeraffinering og bank og forsikring.

³ Eksklusive oljeraffinering.

⁴ Eksklusive bank og forsikring.

Kilde: SSB Nasjonalregnskap.

Flere utførte FoU-årsverk

Det ble totalt utført 14 000 FoU-årsverk i 2004. Dette var svak økning fra 2003. Innenfor industri utførte store foretak flere FoU-årsverk, mens det var nedgang for små industriforetak. Samlet sett var det en nedgang i utførte FoU-årsverk for personer med høyere utdanning og doktorgrad. Vel 21 000 personer var involvert i FoU-aktivitet i 2004. Økningen har vært høyere enn for utførte årsverk.

Lønnskostnadene pr. FoU-årsverk økte med 3,7 prosent fra 2003.

Innkjøpt FoU

I tillegg til egenutført FoU er foretak ofte avhengig av komplementær kompetanse utenfra. Foretakene i næringslivet kjøpte inn FoU-tjenester fra andre for ca. 3,9 mrd. kroner i 2004, en økning på 420 mill. kroner fra 2003. Dette skyldes økt kjøp av tjenester fra utlandet og fra forskningsinstitutter og universiteter i Norge. Av innkjøpene ble vel 40 prosent foretatt fra andre norske foretak. Innkjøp fra utlandet og innkjøp fra forskningsinstitutter, universiteter eller høyskoler utgjorde omtrent en fjerdedel hver. Om lag 10 prosent av FoU-tjenestene ble kjøpt fra eget konsern i Norge.

FoU-statistikken bygger på innhentede oppgaver fra foretakene. Undersøkelsen omfatter alle foretak med minst 50 sysselsatte. I tillegg trekkes det et utvalg av foretak med 10-49 sysselsatte, og det beregnes totaltall basert på dette utvalget. Usikkerheten i resultatene for de minste foretakene er derfor større enn for de store foretakene.

Kapitalavkastning

Kapitalavkastningen, som sier noe om hvor mye man får igjen for investeringer i en bedrift, kan anslås ved driftsresultatet som beregnes ved å trekke lønnskostnader, utgifter til produktinnsats og verdien av kapitalslitet fra verdien av bruttoproduksjonen. Driftsresultatet i seg selv eger seg imidlertid dårlig som mål for sammenligning av lønnsomhet mellom næringer, da kapitalinnsatsen kan variere mye fra næring til næring. Derfor beregner man kapitalavkastningsrater, som er driftsresultat i forhold til kapitalinnsats. Nivået på den beregnede avkastningen vil avhenge av hvilket datagrunnlag som brukes. Her benytter vi nasjonalregnskapet som kilde da vi ønsker å måle avkastningen i produksjonsmessig forstand og sammenligne denne mellom næringer.

Avkastningsrater beregnet med utgangspunkt i nasjonalregnskapet viser at avkastningen for bedrifter i Fastlands-Norge (utenom bank og forsikring og oljeraffinering) har gått kraftig opp målt som gjennomsnitt over perioder siden første halvdel av 1970-tallet fram til i dag. Den har økt fra vel 4 prosent i perioden 1973-1988 til vel 9 prosent i perioden 1997-2005. Spesielt kraftig har økningen vært gjennom slutten av 1990-tallet og begynnelsen dette århundre. I 2005 var avkastningen målt på denne måten 10,3 prosent. Avkastningen varierer mye fra år til år, spesielt i de mest konjunkturutsatte bransjene. Dette betyr at inndelingen i perioder er viktig ved slike sammenligninger. Inndelingen i perioder i tabellen er gjort med henblikk på at hver periode skal representere en konjunktursykel.

På kort sikt vil kapitalavkastningen kunne øke som følge av prisøkning på produktene og produktivitetsøkninger i bedriftene. Økning i prisene på innsatsfaktorer virker i motsatt retning. Forskjeller i avkastning mellom næringer kan bl.a. skyldes ulikheter i risiko (som igjen kan gi seg utslag i ulike lånerenter etc), tregheter i tilpasninger over tid, ulike reguleringer overfor ulike bransjer, etableringshindringer, ulik grad av grunnrente knyttet til bransjen osv.

En tolkning av den langsiktige økningen i avkastningen i Norge kan være at avkastningen av kapital internasjonalt også øker og at man over tid har hentet inn tidligere forskjeller mot internasjonale investeringer. Deregulering av markeder kan påvirke avkastningen i to retninger. Effektivisering som følge av deregulering vil bedre avkastningen. Økt konkurranse som følge av deregulering vil presse avkastningen nedover.

Det er spesielt noen enkelt næringer som bidrar sterkt til den samlede økningen i kapitalavkastning. Det kan også være sammensetningseffekter som forklarer endringen for Fastlands-Norge totalt.

Den gjennomsnittlige utviklingen for Fastlands-Norge er representativ for grove næringsgrupper som industri, annen vareproduksjon og privat tjenesteyting (utenom bank- og forsikringssektoren). Den er klart mindre representativ for enkelt næringer som for eksempel jordbruk, fiske og fangst. Jordbruket har fortsatt en negativ kapitalavkastning, slik som nasjonalregnskapet måler dette, på tross av en relativt kraftig omstilling med færre årsverk innenfor jordbruket enn tidligere. Tradisjonelt fiske har stadig en lav avkastning, selv om det har vært en viss bedring de siste årene. Fiskeoppdrett som er en relativt ny ressursbasert næring har i perioder en meget høy avkastning. Variasjonen er imidlertid også stor som for eksempel mellom 2004 med negativ avkastning og 2005 med ekstremt høy avkastning. Den høye avkastningen kan henge sammen med delvis regulerte muligheter for ekspansjon av oppdrett i relativt produktive områder, sykdom i fisken og regulerte priser internasjonalt. Skogbruket har en god avkastning, men her er kapitalmålingen vanskelig på grunn av de omfattende jordressursene.

Tradisjonell industri som metallproduksjon og produksjon av verkstedsprodukter har en sterkt varierende avkastning, hovedsakelig på grunn av sterk variasjon i eksportprisene for disse sektorenes produkter. Treforedling har over lang tid hatt lav avkastning. Bygge- og anleggsektoren har en sterkt stigende avkastning. For kraftsektoren har avkastningen vært lav i mange år, men for de siste årene har et strammere marked og stigende fossilt baserte kraftpriser i Europa drevet avkastningen i vannkraftproduksjon oppover.

Produksjon og markedsforhold

Offentlig forvaltning

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg konsumet i offentlig forvaltning med 1,4 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Til sammenligning var veksten i BNP og BNP Fastlands-Norge henholdsvis 2,3 og 3,7 prosent. Investeringsene i offentlig forvaltning økte med 0,7 prosent, målt i faste priser. På begynnelsen av 1990-tallet økte konsumet i offentlig forvaltning sterkere enn BNP Fastlands-Norge, hovedsakelig som følge av sterk vekst i statlig konsum. I perioden 1993-1998 vokste offentlig konsum svakere enn verdiskapingen for fastlandsøkonomien. I tidsrommet 1999-2002 under ett var forholdet omvendt, mens fra 2003 har det offentlige konsumet igjen steget svakere.

Målt i løpende priser utgjorde konsumet og investeringsene i offentlig forvaltning samlet sett 23,1 prosent av BNP i fjor. Til sammenlikning var dette forholdet 24,8 prosent i 1990.

Antall utførte timeverk i offentlig forvaltning økte med 1,1 prosent fra 2004 til 2005. Antall sysselsatte økte med 0,8 prosent, tilsvarende nesten 6 000 personer, til 729 500 personer. I perioden 1990-2005 økte antall sysselsatte personer i offentlig forvaltning med 149 500 personer. Offentlig forvaltnings andel av samlet sysselsetting økte fra 28 prosent i 1990 til 31,5 prosent i fjor, mens den tilsvarende andelen av totalt utførte timeverk steg fra 25 til 27 prosent. Forvaltningens andel av sysselsettingen og utførte timeverk var tilnærmet den samme i 2005 som i 2004. Det er flere som arbeider deltid i offentlig forvaltning enn i arbeidslivet for øvrig.

Statsforvaltningen

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg konsumet i statsforvaltningen med 0,3 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Konsumet i statsforvaltningen var på nærmere 205 milliarder kroner i fjor, tilsvarende om lag 11 prosent av BNP. Forsvarskonsumet gikk ned med 8,3 prosent, mens det sivile konsumet (utdanning, helse- og sosialomsorg, offentlig administrasjon mv.) økte med 1,9 prosent. Statens finansiering av individuelt konsum i forbindelse med utdanning og helse- og omsorgstjenester utgjorde 58 prosent av samlet statlig konsum, hvorav drøyt fire femdel var finansiering av helse- og omsorgstjenester.

Offentlig forvaltnings utgifter etter formål i prosent av totale utgifter. 1994-2004. Utgiftsandeler i prosent

	1994	2000	2004 ¹
Totale utgifter i løpende priser.			
Mill. kroner	436 661	581 282	739 192
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	12,0	9,9	9,6
011 Utøvende og offentlig tjenesteyting	2,4	2,6	3,6
012 Internasjonal økonomisk bistand	1,8	1,8	2,0
017 Offentlige gjeldstransaksjoner	6,2	3,8	2,9
02. Forsvar	5,3	4,7	4,0
03. Politi, rettsvesen mv	1,9	2,2	2,2
04. Næringsøkonomiske formål	12,8	10,3	8,2
042 Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3,3	2,6	2,0
045 Transport	5,8	5,7	4,5
05. Miljøvern	1,1	0,8	0,7
06. Boliger og nærmiljø	1,4	0,7	0,9
07. Helsepleie	13,0	16,2	17,0
071 Medisinske produkter, apparater og utstyr	1,4	1,5	1,8
072 Helsetjenester utenfor helseinstitusjoner	3,4	4,2	3,3
073 Helseinstitusjoner	7,7	9,9	11,1
08. Fritid, kultur og religion	2,4	2,5	2,5
09. Utdanning	12,4	13,5	13,9
091 Grunnskoler og førskoler	4,4	5,6	6,0
092 Videregående skoler	3,4	3,1	3,3
094 Universiteter og høyskoler	3,2	3,4	3,5
10. Sosial omsorg inkl. trygder og pensjoner	37,0	38,6	40,6
101 Sykdom og uførhet	9,2	11,7	15,6
102 Alderdom	14,1	15,9	12,7
104 Barn og familie	6,8	7,0	7,2
105 Arbeidsledighet	2,9	1,2	1,9

¹ Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Antall sysselsatte personer i staten økte med 0,4 prosent fra 2004 til 2005. I forsvaret gikk sysselsettingen ned med 8,2 prosent. Det er vedtatt to langtidsplaner for omlegging og modernisering av Forsvaret i periodene 2002-2005 og 2005-2008. En av målsettingene i dette arbeidet er å redusere antall årsverk og personeldriftskostnader. Sysselsettingen i sivil statlig forvaltning økte med 1,6 prosent fra 2004 til 2005.

Konsum i offentlig forvaltning og BNP Fastlands-Norge. Årlig volumendring i prosent

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
Konsum i offentlig forvaltning	2,7	1,5	1,5	3,1	2,5	3,3	3,2	1,3	5,8	3,7	1,3	2,2	1,4
BNP Fastlands-Norge	2,8	3,8	3,5	4,2	4,9	4,1	2,7	2,5	2,1	1,4	1,4	3,8	3,7

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og konsum i offentlig forvaltning

Produksjonen i offentlig forvaltning verdsettes som summen av produktinnsats (varer og tjenester som offentlig forvaltning disponerer til sine produksjonsformål), lønnskostnader (bruken av egen arbeidskraft), kapitalslit (bruken av egen produksjonskapital) og netto næringskatter på egen virksomhet. Enheter i offentlig forvaltning betaler i praksis ikke næringskatter og mottar ikke næringsubsidier med unntak av noen meget små beløp. Konsum i offentlig forvaltning er definert som forvaltningens utgifter til konsum. Disse utgiftene er lik produksjonsverdien, som definert over, fratrasket gebyrinntektene ved salg til andre sektorer. I tillegg kommer direkte produktkjøp til husholdningene, definert som offentlig forvaltnings kjøp/betaling av varer og tjenester fra private aktører og som formidles direkte videre til husholdningene. Størstedelen av dette er betaling for ulike helse- og omsorgstjenester, legemidler og annet medisinsk utstyr levert fra private aktører. Andre eksempler på slike «direkte produktkjøp» er det offentliges finansiering av skolebusskjøring utført av private busselskaper.

Konsumet i offentlig forvaltning deles i to hovedkategorier, kollektivt konsum og individuelt konsum. De siste årene har det vært et økende omfang av at kommunalt produserte tjenester legges ut på anbud. Denne overgangen fra produsentrollen til bestillerrollen for offentlig forvaltning vil i liten grad påvirke offentlig forvaltnings konsum. Kommunene vil i de fleste av disse tilfellene fortsatt betale for tjenestene selv om de ikke lenger produserer dem. Men dette betyr at man i fremtiden vil få større forskjell mellom offentlig konsum og offentlig produksjon.

Konsum og produksjon i offentlig forvaltning. Milliarder kroner (løpende priser)

	2004	2005
Produksjon i offentlig forvaltning	384,0	400,7
Gebyrinntekter (-)	50,3	51,7
Produktkjøp til husholdningene (+)	37,1	38,9
= Konsum i offentlig forvaltning	370,8	387,9

Innenfor næringen helse- og omsorgstjenester, som består av de statlige helseforetakene, rusmiddelomsorg og barnevernsinstitusjoner, økte antall sysselsatte personer med 2,2 prosent. Innenfor undervisning (universitetene) var det 1,1 prosent færre sysselsatte i 2005. Antall utførte timeverk i statsforvaltningen var uendret i forhold til året før. Det var én arbeidsdag mindre i 2005 enn i 2004, og dette bidro isolert sett til å trekke ned veksten i utførte timeverk i forhold til veksten i sysselsatte personer. Statsforvaltningen sysselsatte 270 800 personer i 2005, tilsvarende 11,7 prosent av landets samlede sysselsetting. Innen undervisning og helse- og omsorgstjenester var det henholdsvis 36 200 og 124 600 sysselsatte personer i fjor, mens annen statlig virksomhet sysselsatte 110 000 personer.

Bruttorealinvesteringene i statlig forvaltning steg med 5,1 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Investeringene i forsvaret gikk kraftig ned med 16 prosent. I nasjonalregnskapet føres forsvarets kjøp av større materiell kun som investering dersom materiellet kan sies å ha en alternativ sivil anvendelse. Det betyr at «investeringer» i militært materiell hovedsakelig føres som forsvarskonsum det året man kjøper materiellet. Stortinget har fra 2001 bevilget store midler til kjøp av fregatter. Disse er foreløpig ikke levert, noe som betyr at dette ikke er registrert verken som investering eller konsum. Det skjer først når fregattene overtas av forsvaret.

Innenfor helseforetakene, rusmiddelomsorgen og barnevernsinstitusjonene (helse- og omsorgstjenester) økte investeringene med 3,4 prosent i fjor. Investeringene i annen statlig virksomhet (dvs. utenom forsvaret og helse- og omsorgstjenester) økte med om lag 8,6 prosent. Investeringene i statsforvaltningen var på 24,4 milliarder kroner i fjor, tilsvarende 6,8 prosent av landets samlede bruttorealinvesteringer. I offentlig administrasjon (som også omfatter veier, broer mv.) og tjenester tilknyttet transport ble det investert for 14 milliarder kroner i fjor, mens investeringene innen helsetjenester var på 7,2 milliarder kroner. Mye av

Nøkkeltall for offentlig forvaltning, 1999-2005. Løpende priser. Mrd.kr.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
Nettofinansinvestering							
Offentlig forvaltning, påløpte verdier	77,1	228,6	206,9	140,9	118,8	200,2	300,5
Statsforvaltningen, bokførte verdier	61,2	178,6	221,3	130,1	135,7	166,6	267,1
Kommuneforvaltningen, bokførte verdier	-9,8	-5,5	-8,7	7,0	-15,8	-10,2	-7,4
Offentlig forvaltning, påløpte verdier, prosent av BNP	6,2	15,6	13,6	9,3	7,5	11,7	15,8
Omfanget på offentlig forvaltning							
Utgifter i offentlig forvaltning, prosent av BNP	44,6	39,6	41,1	44,5	45,7	43,1	40,2
Konsum i offentlig forvaltning, prosent av BNP	21,4	19,1	20,6	22,3	22,5	22,3	22,1
Utførte timeverk, prosent av samlet sysselsetting	26,6	26,6	26,8	26,8	27,0	26,9	27,0
Påløpte skatter, prosent av BNP	43,0	43,1	43,4	43,7	43,0	44,4	44,9

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

dette er blant annet knyttet til de store byggeprosjektene ved St. Olavs Hospital i Trondheim og sykehuset i Akershus.

Kommuneforvaltningen

Ifølge foreløpige anslag fra KOSTRA steg konsumet i kommuneforvaltningen med 2,6 prosent i fjor, målt i faste priser. Målt i løpende priser utgjorde utdanning og helse- og omsorgstjenester 79 prosent av kommunalt konsum i fjor. Drøyt halvparten av dette igjen var helse- og omsorgstjenester. Mesteparten av helse- og omsorgsutgiftene er knyttet til pleie og omsorg for eldre og funksjonshemmede og til barnehagedrift. Konsumet i kommuneforvaltningen var på 183 milliarder kroner i fjor, tilsvarende 10 prosent av BNP.

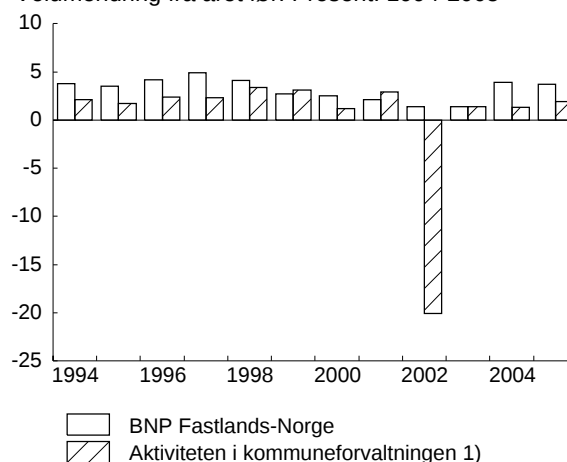
Lønnskostnadene i kommunal forvaltning steg med 5,4 prosent i fjor målt i løpende priser, i følge foreløpige nasjonalregnskapstall. Dette skyldes økte time-lønnskostnader på 3,6 prosent og en økning i antall utførte timeverk på 1,8 prosent. Innenfor helse- og omsorgstjenester og undervisning økte antall utførte timeverk med henholdsvis 2,4 og 2 prosent fra 2004 til 2005. Det er registrert en økning i tallet på heltidssysselsatte, særlig innenfor helse- og omsorg. Sammen med nedgang i sykefraværet forklarer dette den sterke veksten i utførte timeverk innenfor kommunale helse- og omsorgstjenester. I annen kommunal virksomhet (offentlig administrasjon, kultur, vannforsyning og renovasjon) ble antall utførte timeverk redusert med 0,1 prosent.

Antall sysselsatte personer i kommuneforvaltningen økte med 1,1 prosent i fjor. Innenfor helse- og omsorgstjenester og undervisning (grunnskoler og videregående skoler) gikk antallet sysselsatte personer opp med 1,3 prosent, mens sysselsettingen i annen kommunal virksomhet falt med 0,2 prosent. Det var i alt 458 700 sysselsatte personer og 339 100 normalårsverk i kommuneforvaltningen i 2005. De sysselsatte utgjør knapt 20 prosent av landets sysselsatte, mens antall utførte timeverk utgjør drøyt 15 prosent av alle utførte timeverk. Dette reflekterer at det er mange deltidsansatte i kommuneforvaltningen. Kommunal undervisning og helse- og omsorgstjenester sysselsatte henholdsvis 126 800 og 271 200 personer i fjor, mens annen kommunal virksomhet sysselsatte 60 700 personer.

Ifølge foreløpige anslag for kommunal forvaltning falt bruttorealinvesteringene med 3 prosent i 2005, målt i faste priser. Innen helse- og omsorgstjenester falt investeringene både i 2004 og 2005 med henholdsvis 18,6 og 14,8 prosent. Dette har hovedsaklig sammenheng med utfasing av handlingsplanen for eldreomsorg (1998-2001) og de store tilskuddene kommunene fikk til bygging av sykehjem og omsorgsboliger i årene etter tusenårsskiftet. Tilskuddene ble gitt utover handlingsplanperioden for alle bygg som var under planlegging eller igangsatt.

Aktiviteten i kommuneforvaltningen og BNP Fastlands-Norge

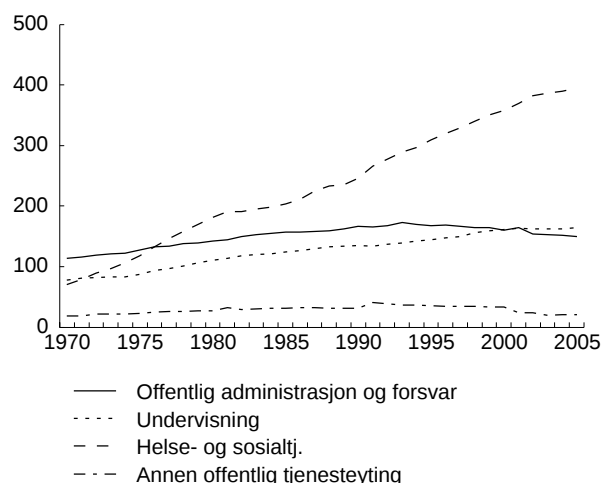
Volumendring fra året før. Prosent. 1994-2005

1) Fra 2002 er spes.helsetj. overført fra kommune til statsforvaltning.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sysselsatte i offentlig forvaltning. 1970-2005

1000 personer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I undervisningssektoren økte investeringene med 1,1 prosent. I 1996 og 1997 foretok kommunene store investeringer i skolebygg i forbindelse med reform-97. I perioden 2002-2005 er det igjen registrert vekst i investeringsutgiftene. I 2002 ble det innført en ordning med rentekompensasjon for å stimulere kommunesektoren til å bygge nye skoleanlegg og rehabilitere og ruste opp eksisterende skolebygg. Ordningen skal sette kommunesektoren i stand til å ta opp lån til investeringer i skolebygg ved at staten dekker renteutgiftene over en periode på åtte år. Investeringer i annen kommunal virksomhet gikk ned med 0,4 prosent. Bruttorealinvesteringene i kommuneforvaltningen var på 27,2 milliarder kroner i fjor, målt i løpende priser, og utgjorde 7,6 prosent av landets samlede bruttorealinvesteringer.

Nærmere om fordelingen av offentlige utgifter etter formål

Tabellen for offentlig forvaltnings utgifter viser offentlige utgifter fordelt på formål etter den internasjonale standarden for formålsguppering (COFOG). Sosial omsorg inkl. trygder og pensjoner legger beslag på den største andelen av de totale utgiftene. Fra 1994 til 2004 økte denne gruppens andel av forvaltningens totale utgifter fra 37 til 40,6 prosent, og i 2004 utgjorde disse utgiftene 300 milliarder kroner. Over halvparten av denne økningen skyldes høyere utgifter til sykepenges og uføreytelser. Det er folketrygden som dekker utbetalingene til dette formålet. Utgiftsandelen for sykdom og uførhet økte fra 9,2 prosent i 1994 til 15,6 prosent i 2004. Økningen i denne utgiftsandelen var særlig sterk fra 2000 til 2001 og fra 2002 til 2003. I 2004 ble det registrert nedgang i sykefraværet sammenliknet med 2003. Folketrygdens utbetalinger av sykepenges har blitt redusert i dette tidsrommet, mens utgiftene til uføreytelser har økt. I 2004 var utgiftene til syke og uføre 38,4 prosent av de samlede utgiftene til sosial omsorg, en økning på 13,6 prosentpoeng sammenliknet med andelen i 1994. Utgiftene til alderstrygd har også vokst kraftig i perioden, men ikke så kraftig som de andre overføringene. Andelen av overføringer som gikk til alderstrygd ble redusert fra 38 prosent i 1994 til 31,2 prosent i 2004.

Den nest største utgiftsposten er helsepleie. Utgiftene til helsepleie, målt som andel av offentlig forvaltnings samlede utgifter, steg fra 13 prosent i 1994 til 17,0 prosent i 2004. Den økte andelen må ses i sammenheng med flere satsninger på eldre og helse på slutten av 1990-tallet, jf. blant annet Handlingsplanen for eldreomsorg 1998-2001, Opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006, Nasjonal kreftplan 1999-2003 og Plan for utstyrsinvesteringer ved norske sykehus 1998-2002.

Utgiftsandelen til utdanningsformål økte fra 12,4 til 13,9 prosent i løpet av samme tidsrom, vesentlig som følge av økte utgifter til grunnskoler knyttet til grunnskolereformen.

Utgiftsandelen til næringsøkonomiske formål har gått ned, fra 12,8 prosent i 1994 til 8,2 prosent i 2004.

I samme periode ble utgiftsandelen til alminnelig offentlig tjenesteyting redusert fra 12,0 til 9,6 prosent, noe som skyldes lavere utgifter knyttet til offentlige gjeldstransaksjoner.

Nærmere om utgifter til helse

I tillegg til utgifter gruppert etter formål, utarbeider Statistisk sentralbyrå et eget helseregnskap som følger retningslinjene i OECDs system for helseregnskap («A System of Health Accounts»). Dette ble publisert for første gang i 2005, se blant annet www.ssb.no/emner/09/01/helsesat/ og www.ssb.no/vis/valgaktuelt/arkiv/art-2005-08-31-01.html. I forhold til hva som defineres som helsepleie i COFOG-grupperingen som er nevnt over, er definisjonen av helseutgifter i helseregnskapet noe videre. Blant annet vil meste parten av utgiftene til pleie og omsorg av eldre og funksjonshemmede i helseregnskapet klassifiseres som helseutgifter, mens det i COFOG-grupperingen hovedsakelig vil klassifiseres under sosial omsorg. Helseregnskapet omfatter i tillegg alle utgifter, enten de er offentlig eller privat finansierte. Ifølge foreløpige tall for 2004 var de totale helseutgiftene i Norge nesten 168 milliarder kroner. Dette tilsvarer om lag 10 prosent av BNP. Til sammenlikning utgjorde andelen 8,5 prosent i 1997. Veksten i helseutgiftene var særlig sterk på slutten av 1990-tallet som følge av en rekke satsninger på helse og omsorg, jamfør omtalen over. Den største utgiftsposten er relatert til sykehustjenester, som utgjorde nesten 30 prosent av samlede helseutgifter i 2004. Utgifter til eldreomsorg (sykehjemsplasser og hjemmebasert helse-tilbud) utgjorde om lag 23 prosent av helseutgiftene. Denne andelen har økt siden 1997, blant annet som følge av handlingsplanen for eldreomsorg. 84 prosent av helseutgiftene i 2004 ble finansiert av det offentlige, og denne andelen har økt med 2,5 prosentpoeng i perioden 1997-2004. Ser man offentlige utgifter til helse i forhold til totale offentlige utgifter, viser tallene at helseandelen økte gjennom perioden fra 16 prosent i 1997 til 19 prosent i 2004. Det betyr at utgiftene til helse har økt mer enn utgiftene til andre offentlige tjenester. Sett i et internasjonalt perspektiv viser tall fra OECD at Norges helseutgifter som andel av BNP er på linje med land som Island, Frankrike og Canada, men noe under USA, Sveits og Tyskland. Sammenligner man derimot helseutgifter per innbygger (kjøpekraftskorrigerte og i felles valuta), ligger Norge i øvre sjikt og har utgifter per innbygger som er nærmere 60 prosent over gjennomsnittet for OECD (OECD Health at a Glance 2005).

Kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i 2005

Overskudd før lånetransaksjoner, som tilsvarer begrepet nettofinansinvesteringer, er en viktig indikator ved vurdering av kommuneøkonomien. Ifølge foreløpige regnskapstall var det et underskudd på 7,4 milliarder kroner i 2005. Underskuddet har blitt redusert med om lag 3 milliarder kroner fra 2004.

Kommuneforvaltningens samlede løpende inntekter i 2005 er anslått til 215 milliarder kroner, en økning på 7 prosent fra året før. Veksten skyldes økt skatteinngang og økte overføringer fra staten. Skatteinntektene

økte med 6,3 prosent i fjor, mens formuesinntektene økte med 9,1 prosent.

Kommuneforvaltningens samlede utgifter, inklusive bruttorealinvesteringer, økte med 5,3 prosent, eller 11 milliarder kroner, fra 2004 til 2005. Lønnskostnadene steg med 5,4 prosent. De foreløpige regnskapstallene indikerer at bruttorealinvesteringene gikk ned med 0,4 prosent i 2005, mens overføringene til private (produksjonssubsidier, stønader til husholdninger og overføringer til ideelle organisasjoner) økte med 1 milliard, eller 4,8 prosent.

**Kommuneforvaltningens inntekter og utgifter etter art.
Millioner kroner**

	2003	2004	Anslag 2005
A. Løpende inntekter	195 389	200 629	214 626
1. Formuesinntekter	9 269	7 123	7 771
2. Skatteinntekter	96 943	101 240	107 615
3. Andre løpende overføringer	84 910	88 975	95 867
Overføringer innen off. forvaltning	82 141	85 832	92 350
Andre overføringer	2 769	3 143	3 517
4. Driftsresultat ¹	4 267	3 291	3 373
C. Totale inntekter (=A)	195 389	200 629	214 626
D. Løpende utgifter	199 261	200 891	212 668
1. Formuesutgifter	8 434	6 801	6 820
2. Overføringer til private	22 564	21 483	22 522
3. Andre løpende overføringer	1 149	-647	223
Overføringer innen off. forvaltning	2 259	1 944	1 741
Overføringer til kommunal for.drift	-1 110	-2 591	-1 518
4. Konsum i kommuneforvaltningen	167 114	173 254	183 103
Lønnskostnader	127 074	130 843	137 891
Produktinnsats	43 748	46 070	47 403
Kapitalslit	14 949	16 408	17 381
Gebyrer (-)	-31 271	-33 086	-34 215
Korr. driftsresultat	4 267	3 291	3 373
Produktkjøp til husholdninger	8 347	9 728	11 270
E. Sparing (A-D)	-3 872	-262	1 958
F. Kapitalutgifter	11 925	9 945	9 356
1. Nettoinvestering i fast realkapital	12 392	10 867	9 800
Bruttoinvestering i fast realkapital	27 341	27 275	27 181
Kapitalslit (-)	-14 949	-16 408	-17 381
2. Netto kjøp av tomter og grunn	-783	-1 329	-844
3. Kapitaloverføringer	316	407	400
G. Totale utgifter (D+F)	211 186	210 836	222 024
H. Nettofinansinvesteringer (C-G)	-15 797	-10 207	-7 398
1. Overskudd før lånetransaksjoner	-15 797	-10 207	-7 398

¹ Driftsresultat i kommunal vannforsynings-, avløps- og renovasjonsvirksomhet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nærmere om kommunenes økonomi

Kommunene inkludert Oslo fikk samlet sett en bedring av netto driftsresultat sammenliknet med året før. Fylkeskommunene kan også vise til en økning i driftsresultatet i 2004. Kommunene og fylkekommunene har hatt ulik utvikling i netto driftsresultat de senere år. I perioden 1999-2001 hadde kommunene en bedre økonomisk stilling enn fylkeskommunene. Dette forholdet var omvendt i 2002-2004, men netto driftsresultatet var særlig lavt i 2002 og 2003 både i kommunene og fylkeskommunene. Svekkelsen hadde sammenheng med lav skatteinngang og store pensjonskostnader. I 2004 var netto driftsresultat vesentlig forbedret. I kommunene inkludert Oslo utgjorde netto driftsresultat 1,8 prosent av driftsinntektene, en betydelig bedring siden 2003. Netto driftsresultat for fylkeskommunene utenom Oslo var på 4,3 prosent av driftsinntektene.

Driftsresultat og nettofinansinvesteringer i kommunene

Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen til kommuneregnskapene. Den viser differansen mellom driftsinntekter og driftsutgifter inklusive renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor mye av inntektene som brukes til å betale renter og avdrag. Netto driftsresultat kan enten brukes til å finansiere investeringer eller avsettes til senere bruk.

Netto finansinvesteringer, eller overskudd før lånetransaksjoner, bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Dette måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, inklusive utgifter til bruttorealinvesteringer, mens låne- og avdragsutgifter holdes utenom. Netto finansinvesteringer, tillagt eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommuneforvaltningens netto fordringsposisjon. Dersom netto finansinvesteringer er negativt, kalles det også underskudd før lånetransaksjoner.

Driftsresultat i kommuneregnskapene er et annet begrep enn driftsresultat i nasjonalregnskapet. I nasjonalregnskapet er det en målekonvensjon at offentlig forvaltning ikke har driftsresultat.

Gjennomsnittlig brutto driftsresultat¹ for kommunene utenom Oslo utgjorde 0,9 prosent av brutto driftsinntekter i 2004. For Oslo kommune var resultatet det samme. For å kunne analysere økonomien for ulike typer kommuner, har Statistisk sentralbyrå utviklet en analytisk gruppering av kommunene. Grupperingen legger spesiell vekt på i hvor stor grad kommunenes utgifter følger av lover og pålegg («bundne utgifter»), og i hvor stor grad de har inntekter som kan disponeres fritt etter kommunestyrets ønsker. I 2004 var det kommunene i gruppen «Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter» og «Mellomstore kommuner med lave bundne kostnader per innbygger, lave frie disponible inntekter» som kom best ut, med et brutto driftsresultat som utgjorde henholdsvis 2,7 og 2,3 prosent av brutto driftsinntekter. Gruppen av de ti kommunene med høyest frie disponible inntekter per innbygger hadde det svakeste resultatet med -3,3 prosent.

I prosent av brutto driftsinntekter var kommunenes og fylkeskommunenes langsiktige gjeld henholdsvis 157 og 134 prosent i 2004. Sammenliknet med 2003 økte den langsiktige gjelden med 7,3 prosentpoeng i kommunene og 15,7 prosentpoeng i fylkeskommunene utenom Oslo. Fra og med 2003 er tall for pensjonsforpliktelser inkludert i beregningen av langsiktig gjeld. Det er derfor vanskelig å sammenligne disse tallene med tidligere tall.

¹ Det er ikke gjort fradrag for netto rente- og avdragsutgifter i brutto driftsresultat, som i stor grad kan sammenliknes med begrepet driftsresultat hos bedrifter.

Brutto investeringsutgifter i kommunene økte jevnt fra et nivå på 8,8 prosent av brutto driftsinntekter i 1993 til 13,4 prosent i 2004. I første del av perioden finansierte kommunene både stadig økte investeringsutgifter og en viss nedbetaling av gjeld gjennom tilskudd fra driftsmidler, egne fond og salgsinntekter. Perioden 1993-2003 var preget av et høyt investeringsnivå knyttet til reformer og satsinger innen grunnskole, eldreomsorg og helsesektoren, og ble i økende grad finansiert gjennom økt gjeldsbelastning.

I 2004 var gjennomsnittlig netto lånegjeld per innbygger for kommunene eksklusive Oslo 58 954 kroner. Oslo kommunes netto lånegjeld per innbygger var klart lavere, 24 135 kroner per innbygger. For Bergen, Trondheim og Stavanger samlet lå dette tallet om lag 14 500 kroner høyere enn for Oslo. Gjennomsnittet for store kommuner utenom de fire største byene var om lag 57 000 kroner per innbygger. Kommuner med høyest frie disponible inntekter per innbygger kjenne- tegnes av et høyt innslag av inntekter fra kraftutbygging. Disse kommunene hadde en gjennomsnittlig netto lånegjeld per innbygger på 91 329 kroner i 2004. Høyest netto lånegjeld per innbygger hadde gruppen «Små kommuner med høye bundne kostnader per innbygger og høye frie disponible inntekter». I denne gruppen var gjennomsnittlig netto lånegjeld 93 658 kroner per innbygger.

Utvinning av råolje og naturgass

Produksjon og markedsforhold

I fjor var de nominelle prisene på råolje rekordhøye. Den gjennomsnittlige prisen på Nordsjøoljen Brent Blend for 2005 var på hele 54,5 dollar per fat, mot 38,3 dollar i 2004. Siden 2003 har prisene steget med 89 prosent. Omregnet til norske kroner gikk oljeprisen opp med 37 prosent fra 2004 til 2005, til 351 kroner per fat. Stadig økende etterspørsel etter olje og lav reservekapasitet i oljeproduksjonen bidro til de høye prisene. Oljeprisen svingte mye i løpet av året. På sitt høyeste var prisen oppe i hele 67,8 dollar per fat 16. august, mens den var nede i 39,6 dollar 4. januar.

Ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) var verdien av olje- og gassproduksjonen 471 milliarder kroner i 2005, mot 370 milliarder kroner i 2004. Oppgangen fra 2004 til 2005 skyldes høyere oljepris, men også høyere gasspris og -produksjon.

Eksportverdien av råolje økte til 297 milliarder kroner i 2005, mot 238 milliarder i 2004. Tilsvarende økte eksportverdien av naturgass fra 74 til 102 milliarder kroner. I tillegg kommer eksport av LPG, råbensin, whitespirit mv. Dette utgjorde 34 milliarder kroner. Samlet eksportverdi av petroleumsprodukter var i 2005 på 433 milliarder kroner.

Produksjon av olje (inkl. NGL og kondensat) og gass i 2005

	Produksjon 2005	Endring fra 2004		Andel av henholdsvis olje- og gass- produksjonen
	Tusen Sm ³ o.e.	Tusen Sm ³ o.e.	Prosent	Prosent
Petroleum i alt	257 247	-6 759	-2,6	
Olje i alt	172 283	-13 258	-7,1	100,0
Herav:				
Åsgard	11 627	-1 372	-10,6	6,7
Gullfaks	13 269	-447	-3,3	7,7
Statfjord	9 896	-1 610	-14,0	5,7
Ekofisk	20 435	-495	-2,4	11,9
Troll Vest	15 402	-3 093	-16,7	8,9
Heidrun	8 225	-518	-5,9	4,8
Snorre	9 361	-2 440	-20,7	5,4
Oseberg	8 632	-1 266	-12,8	5,0
Gass i alt	84 964	6 499	8,3	100,0
Herav:				
Troll Øst	28 340	1 978	7,5	33,4
Sleipner Øst	14 321	1 630	12,8	16,9
Ekofisk	3 527	-96	-2,6	4,2
Gullfaks Sør	3 803	590	18,4	4,5
Oseberg	6 564	-590	-8,3	7,7
Åsgard	10 513	310	3,0	12,4

Kilde: Oljedirektoratet.

Den samlede produksjonen av petroleum på norsk sokkel falt med 2,6 prosent til 257 millioner Sm³ olje-ekvivalenter (o.e.) fra 2004 til 2005. Av den totale produksjonen utgjorde produksjonen av råolje (inkl. NGL og kondensat) 67 prosent, og produksjonen av naturgass 33 prosent. Oljeproduksjonen gikk ned med 7,1 prosent fra 2004 til 2005, en betydelig større nedgang enn fra 2003 til 2004. Den store nedgangen skyldes i stor grad bortfallet av produksjon på Snorre, forsinket oppstart av Kristin og utsatte boreplaner på en rekke felt. Produksjonen av olje var i fjor 13 prosent lavere enn toppnivået i 2001. Gassproduksjonen fortsetter å øke, og steg med 8,3 prosent fra 2004 til 2005. Siden 2001 har utvinningen av gass vokst med 58 prosent. Nye gassfelt blir stadig satt i drift, og de siste er Mikkel, Skirne og Kvitebjørn.

Ved årsskiftet 2005-2006 var det 50 produserende felt på norsk kontinentalsokkel. Ekofisk, det første feltet som ble satt i drift på norsk sokkel i 1971, hadde også i 2005 størst produksjon. Dette feltet produserte alene 24,0 millioner Sm³. Andre store felt er Troll Vest, Gullfaks og Åsgard. To nye felt, Kristin og Urd, ble satt i drift i 2005.

Den norske produksjonen av naturgass domineres av de tre store feltene Troll, Sleipner og Åsgard. I 2005 produserte disse tre feltene henholdsvis 28,3, 14,3 og 10,5 millioner Sm³ o.e. naturgass, eller 63 prosent av den samlede gassproduksjonen på norsk sokkel. To andre store gassfelt, Oseberg og Gullfaks Sør, sto for totalt 10,4 millioner Sm³ o.e. naturgass. Til sammen

Produksjons- og eksportutviklingen for olje og gass. 1994-2005

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tall i millioner Sm ³ o.e.												
Produksjon ¹												
Samlet produksjon	183,1	196,3	225,5	233,3	226,3	230,7	244,4	252,3	259,0	262,5	264,0	257,2
Olje	146,3	156,8	175,4	175,9	168,7	168,7	181,2	180,9	173,6	165,5	162,8	148,1
NGL	7,1	7,9	8,2	8,1	7,4	7,0	7,2	10,9	11,8	12,9	13,6	15,7
Kondensat	2,8	3,7	4,4	6,4	6,0	6,5	6,3	6,6	8,0	11,1	9,1	8,4
Gass	26,8	27,8	37,4	43,0	44,2	48,5	49,7	53,9	65,5	73,1	78,5	85,0
Eksport												
Olje	132,5	145,0	162,8	163,7	156,2	152,9	163,8	169,0	161,3	151,0	150,3	134,3
Gass	27,2	27,6	37,8	42,3	42,7	46,7	48,5	50,5	64,4	71,4	74,2	82,8
Tall i milliarder kroner												
Eksportverdi ²	106,4	113,2	156,7	163,7	118,3	159,2	306,6	295,7	257,3	257,9	311,5	399,2
US dollar per fat												
Oljepris, Brent Blend	15,83	16,96	20,63	19,16	12,76	18,09	28,58	24,40	24,96	28,90	38,29	54,50

¹ Netto salgbar mengde.² Eksklusive eksport av LPG, råbensin, whitespirit mv.

Kilde: Oljedirektoratet, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Påløppte og antatte investeringskostnader. Utvinning av råolje og naturgass og rørtransport. 2001-2006. Mill.kr

	2001	2002	2003	2004	2005 ¹	2005 ²	2006 ¹	2006 ²
I alt	57 144	54 000	64 362	71 473	88 453	87 137	92 673	92 759
Utvinning av råolje og naturgass i alt	54 967	52 924	61 466	65 327	78 438	76 686	87 532	87 069
Leting	6 815	4 476	4 134	4 010	7 511	7 107	11 957	12 185
Feltutbygging og felt i drift	47 376	44 860	46 561	44 962	53 913	51 714	60 738	59 287
Feltutbygging	20 168	17 884	16 773	13 717	19 518	20 088	23 532	22 115
Varer	11 278	9 981	7 982	4 887	6 247	6 980	12 098	10 562
Tjenester	2 678	4 254	5 070	5 152	8 405	8 253	4 500	4 346
Produksjonsboring	6 213	3 650	3 720	3 679	4 866	4 856	6 933	7 207
Felt i drift	27 208	26 975	29 788	31 245	34 395	31 626	37 206	37 172
Varer	2 712	2 383	2 796	2 133	2 082	1 985	2 685	3 602
Tjenester	6 084	6 578	9 779	11 434	8 411	8 330	11 292	11 621
Produksjonsboring	18 412	18 014	17 213	17 678	23 901	21 311	23 229	21 949
Landvirksomhet ³	776	3 589	10 771	16 355	17 014	17 865	14 838	15 598
Rørtransport	2 177	1 076	2 896	6 146	10 015	10 451	5 141	5 690

¹ Registrert 1. kvartal 2006.² Registrert 4. kvartal 2005.³ Omfatter kontorer, baser og terminalanlegg på land.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

står disse fem feltene for hele 75 prosent av gassproduksjonen på norsk sokkel.

Ifølge Oljedirektoratet var det ved utgangen av 2005 samlet produsert 4,3 milliarder Sm³ o.e. på norsk sokkel siden starten i 1971. De totale utvinnbare ressursene (inkludert det som allerede er produsert) anslås til 13,1 milliarder Sm³ o.e. De gjenværende utvinnbare ressursene er beregnet til 8,8 milliarder Sm³ o.e., med et usikkerhetsspenn på mellom 6,3 og 12,0 milliarder Sm³ o.e. Gjenværende reserver i felt som er omfattet av godkjent plan for utbygging og drift (PUD) anslås til 4,0 milliarder Sm³ o.e., tilsvarende 44,8 prosent av de antatt totalt gjenværende utvinnbare ressursene. Resten av ressursene er knyttet til funn uten godkjent PUD, mulige tiltak for økt utvinning og ikke-oppdagede ressurser.

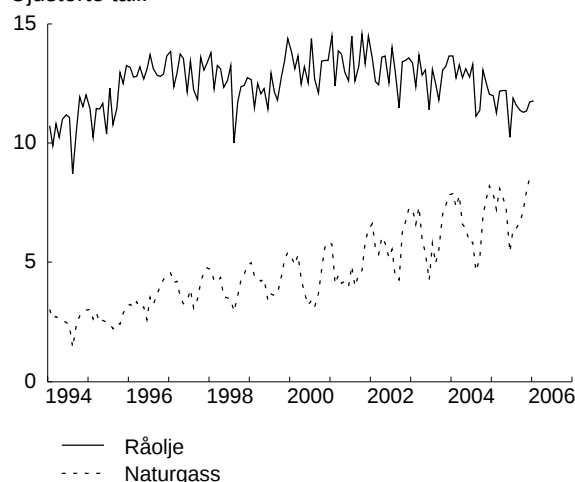
Investeringer*Endelige investeringer for 2005*

Ifølge oljestatistikkenes tall for kvartalsvise investeringer var de samlede investeringene i olje- og gassvirksomheten, inkludert rørtransport, 88,5 milliarder kroner i 2005. Dette er 1,3 milliarder høyere enn man anslo i forrige kvartal, og en økning på 17,0 milliarder kroner fra 2004. Økningen kommer innenfor leting, feltutbygging, produksjonsboring og rørtransport, mens det er en nedgang i tjenester til felt i drift. Omfattende prosjekter knyttet til gassproduksjon er den viktigste årsaken til det høye investeringsnivået.

De endelige investeringene i letevirksomhet i 2005 var 7,5 milliarder kroner. Dette er 3,5 milliarder kroner høyere enn i 2004, en økning på hele 87 prosent, noe som må ses i sammenheng med at vi i 2004 hadde de

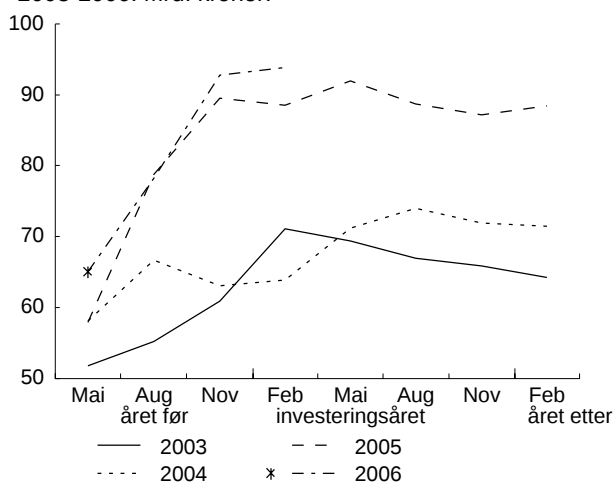
Olje- og gassproduksjon. 1994-2006

Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm³)
Ujusterte tall.

Kilde: Oljedirektoratet.

Årsanslag for investeringskostnader i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006. Mrd. kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

laveste investeringene i leting siden tellingen startet i 1988. De høye olje- og gassprisene har gjort det mer attraktivt å lete etter nye olje- og gassfelt.

For feltutbygging og felt i drift samlet ble det i 2005 investert 53,9 milliarder kroner, mot 45,0 milliarder i 2004. Investeringene i feltutbygging økte mest fra 2004 til 2005, med 5,8 milliarder til 19,5 milliarder kroner. Investeringene i felt i drift utgjorde 34,4 milliarder kroner, opp 3,2 milliarder fra 2004. Det var spesielt feltene Ekofisk, Troll og Valhall som skilte seg ut med høyt investeringsnivå i fjor. Mens de totale investeringene i felt i drift har økt, har investeringene i tjenester falt med 3,0 milliarder.

Investeringene i landvirksomhet holdt seg på et meget høyt nivå i 2005. Fra et bunnivå på 0,8 milliarder i 2001 har disse investeringene økt til hele 16,4 og 17,0 milliarder kroner i 2004 og 2005. Det er terminalprosjektene på Aukra og Melkøya som bidrar mest til de høye investeringene på land.

For rørtransporten økte investeringene med hele 3,9 milliarder, til 10,0 milliarder kroner i 2005. Også fra 2003 til 2004 hadde rørtransporten en kraftig økning i investeringene. Dette kan relateres til flere store utbygginger, blant annet i forbindelse med Snøhvit og Langede.

Anslag for 2006

Oljestatistikken samler hvert kvartal inn oljeselskapenes egne anslag for sine fremtidige investeringskostnader. Statistikken inkluderer alle aktive lisenser, alle felt og rør som er i drift og som skal bygges ut, som har godkjent PUD, samt landanlegg direkte knyttet mot olje- og gassproduksjonen. Investeringene til olje- og gassvirksomheten i 2006, inkludert rørtransport, ble i 1. kvartal 2006 anslått til 92,7 milliarder kroner. Tilsvarende anslag for 2005, gitt 1. kvartal 2005 var

88,5 milliarder kroner, som for øvrig er det samme som de endelige tallene for 2005 viser. Det er spesielt investeringene i feltutbygging og til letevirksomhet som forventes å øke i år.

Investeringene i letevirksomhet i 2006 er anslått til hele 12,0 milliarder kroner. Dette indikerer at den sterke økningen fra 2004 til 2005 vil fortsette. Høy oljepris bidrar til høy leteaktivitet.

Investeringene i felt anslås til 60,7 milliarder kroner i 2006. Sammenlignet med tilsvarende anslag for 2005 gitt i 1. kvartal 2005 er dette en oppgang på 14,6 prosent. For feltutbygging anslås investeringene nå til 23,5 milliarder kroner i 2006. Det er Ormen Lange, Statfjord Senfase og Alvheim som står for de største anslagene. For felt i drift anslås investeringene i 2006 til 37,2 milliarder kroner. Dette er en oppgang på 2,1 milliarder sammenlignet med tilsvarende anslag for 2005 gitt i 1. kvartal 2005. I år er det spesielt Ekofisk, Troll og Heidrun som planlegger store investeringer.

Investeringene til landvirksomhet og rørtransport i 2006 er nå anslått til henholdsvis 14,8 og 5,1 milliarder kroner. Disse er historisk sett fortsatt på et høyt nivå, men går en del ned sammenlignet med 2005. Nedgangen kan forklares med at flere store prosjekter nå er i slutfasen.

Petroleumsinntektene

Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, definert som bruttoprodukt minus lønnskostnader og løpende investeringer, økte med 88,1 milliarder kroner, til 336 milliarder kroner fra 2004 til 2005. Økningen på 35,5 prosent skyldes en oppgang i prisen på råolje målt i norske kroner på nær 37 prosent fra året før. Prisen på gass følger i store trekk oljeprisutviklingen men med noe forsinkelse. Det var en samlet nedgang i produksjonen, målt i Sm³ oljeequivalenter, på 2,6 pro-

Petroleumsrente og andel av BNP¹, 1992-2005

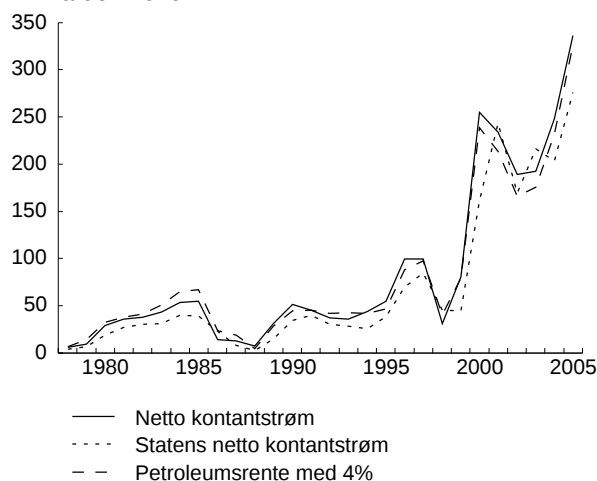
	Petroleums- rente	Petroleumsrentens andel av bruttonasjonalprodukt
1992	40,4	5,1
1993	41,3	5,0
1994	41,0	4,7
1995	47,0	5,1
1996	87,6	8,6
1997	97,1	8,9
1998	40,2	3,7
1999	79,1	6,6
2000	238,6	16,8
2001	213,3	14,0
2002	165,9	10,9
2003	175,5	11,2
2004	231,6	13,5
2005	325,9	17,2

¹ Ved beregning av renten er det benyttet en normalavkastning på 4 prosent.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

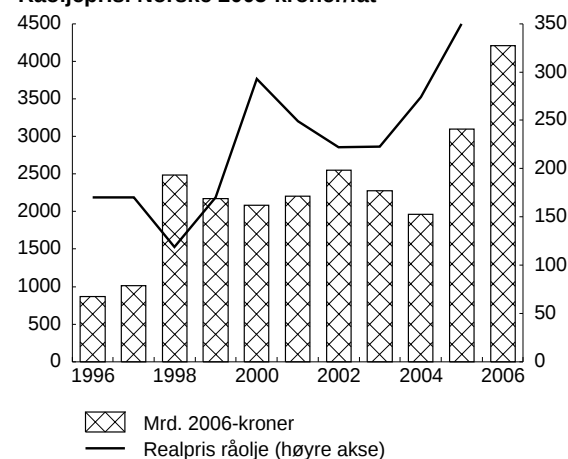
sent. Gassproduksjonen økte med 8,3 prosent, mens det var en nedgang på 7,1 prosent i utvinningen av råolje. Kontantstrømmen ble også påvirket av at investeringene økte med 13,1 milliarder kroner. Lønnskostnadene, som tilsvarer kun 4,8 prosent av netto kontantstrømmen, økte med 2,4 prosent. *Statens netto kontantstrøm* fra petroleumsvirksomheten anslås nå til 276 milliarder kroner i 2005, en oppgang på 72,2 milliarder fra 2004. Skatter og avgifter økte med 44 prosent eller med 50,6 milliarder kroner, mens det var en økning på 29,4 prosent eller 22,6 milliarder i inntekter fra Statens direkte eierandeler.

Petroleumsrenten er et uttrykk for meravkastningen som oppnås i petroleumssektoren utover normal avkastning på realkapital. Den er definert som driftsresultat i sektoren inklusive indirekte skatter, fratrullet kapitalslit og en antatt normal realavkastning på 4 prosent. Petroleumsrenten kan anslås til 326 milliarder kroner i 2005, en økning på 94,4 milliarder eller vel 40 prosent fra 2004. Petroleumsrentens andel av BNP økte kraftig fra 2004 til 2005, til 17,2 prosent, som var 0,4 prosentpoeng høyere enn i det tidligere toppåret 2000. Petroleumsrenten er lik netto kontantstrømmen tillagt løpende investeringer og fratrullet løpende kapitalkostnader. Netto nåverdi av all framtidig kontantstrøm og petroleumsrente er under visse forutsetninger like.

Petroleumsformuen er verdien av petroleum som ennå ikke er utvunnet inkludert verdien av realkapitalen, og defineres som nåverdien av den framtidige netto kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten. Anslag på petroleumsformuen er svært usikre, og avhenger av anslag på framtidige priser, produksjonsmengde og produksjonsprofil, produksjonskostnader og realrente. I Nasjonalbudsjettet 2005 har Finansdepartementet anslått petroleumsformuen til 4210 milliarder kroner. Dette er 1160 milliarder kroner høyere enn anslaget gitt i forrige års nasjonalbudsjett og 2310 milliarder

Petroleumsrente og kontantstrøm fra utvinning av olje og gass. 1978 - 2005
Milliarder kroner

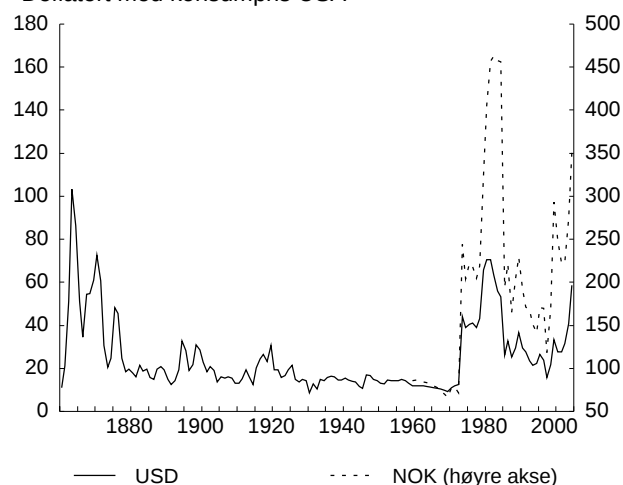
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Petroleumsformuen anslått i nasjonalbudsjettet for ulike år. Milliarder 2006-kroner
Råoljepris. Norske 2005-kroner/fat

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Realpris på råolje. 1861-2005

2005-priser per fat
Deflatert med konsumpris USA

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

mer enn anslaget i nasjonalbudsjettet for to år siden. Oppjusteringen denne gang skyldes en oppjustering av prisanslagene. I 2005 var det gjennomsnittlige oljeprisenivået vel 350 kroner per fat. Finansdepartementet har lagt dette til grunn også for inneværende år. De antar videre at oljeprisen faller gradvis til 220 kroner (2006-kroner) fram mot 2014.

Anslagene over petroleumsformuen har steget betydelig fra 1996 til i dag, til tross for den akkumulerte utvinningen av olje og gass i denne perioden, se figur. Det var en kraftig oppjustering av formuesanslagene fra 1997 til 1998, fra vel 1000 milliarder kroner til nesten 2500 milliarder kroner (faste 2004-priser). Denne oppjusteringen skyldes i hovedsak at man gikk over fra å bruke en kalkulasjonsrente på 7 prosent til å bruke en rente på 4 prosent. Tallene fra og med 1998 inneholder i tillegg verdien av realkapitalen i form av maskiner og utstyr på sokkelen. I perioden 1998-2004 var anslagene rimelig upåvirket av de kort-siktige variasjonene i råoljeprisene. Det er i første omgang reviderte reserveanslag som har påvirket anslagene. På tross av at råoljeprisen i faste kroner steg med 150 prosent i perioden 1998-2000, fikk dette ingen innflytelse på de langsiktige anslagene. Etter at råoljeprisen hadde holdt seg på et relativt høyt nivå i 5 år, med spesielt høye priser i 2004 og 2005, er imidlertid anslaget mer enn fordoblet siden 2003. Utviklingen i anslagene for petroleumsformuen må også sees i sammenheng med at det i denne perioden har vært en tapping av realformuen.

Den samlede formuen fra petroleumsvirksomheten kan defineres som summen av petroleumsformuen og Statens pensjonsfond - Utland (tidligere Petroleumsfondet). Over tid omplasseres realformuen på havbunnen til finansiell formue internasjonalt. Ved årsskiftet 2005-2006 var dette fondet på 1399 milliarder kroner, 383 milliarder kroner høyere enn året før. Porteføljen er sammensatt av 582 milliarder i aksjer og 817 milliarder kroner i obligasjoner (renteporteføljen). Tilførselen av kapital til fondet fra Finansdepartementet var 220 milliarder kroner i 2005. Resten av oppgangen skyldes en avkastning på fondskapitalen målt i norske kroner. Samlet nominell avkastning for Petroleumsfondets portefølje var 11,1 prosent målt i internasjonal valuta.

Summen av petroleumsformuen og Statens pensjonsfond - Utland anslås nå til 5609 milliarder kroner, en økning på 1543 milliarder kroner fra i fjor. *Permanentinntekten* er en anslått realavkastning av denne samlede formuen, og er det vi i prinsippet kan bruke uten å redusere realverdien av den aktuelle formuen. Basert på 4 prosent realrente var permanentinntekten vel 224 milliarder kroner ved årsskiftet 2004-2005, en økning på 62 milliarder kroner fra ett år tidligere.

Statens andel av petroleumsformuen er i nasjonalbudsjettet for 2005 anslått til 3710 milliarder 2005-kroner. Statens samlede formue fra petroleumsvirksomheten er dermed 5109 milliarder kroner. Permanentinntekten av denne er 204 milliarder kroner. Handlingsregelen for bruk av petroleumsinntektene sier at vi kan bruke den forventede avkastningen av Statens pensjonsfond - Utland hvert år. Dette utgjør i år 56 milliarder kroner, altså vesentlig mindre enn permanentinntekten av den statlige formuen. Etter hvert som mer av petroleumsformuen omplasseres i finansiell formue, vil det som kan brukes etter handlingsregelen nærme seg permanentinntekten av den statlige formuen.

Industri og bergverksdrift

Ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte produksjonen i industrien med 2,1 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Dette skyldes en klar vekst i de tre siste kvartalene. I første kvartal av fjoråret var det nedgang i produksjonen. Bruttoproduktet i industrien, som utgjør differansen mellom produksjon og produktinnsats, steg med 2,4 prosent fra 2004 til 2005 målt i faste priser. Bruttoproduktet i industrien utgjorde 11,9 prosent av samlet bruttoprodukt i Fastlands-Norge i 2005, målt i løpende priser.

Verkstedindustrien og bygging av skip og plattformer har sammen med trelast- og trevareindustrien bidratt til veksten i norsk industriproduksjon fra 2004 til 2005. Nærings- og nytelsesmiddelindustrien hadde en nedgang i produksjonen på 2,9 prosent i samme tidsrom. Svak utvikling i eksport og hjemmелеveranser av fisk og fiskeprodukter har bidratt til en nedgang i denne næringen. Resten av nærings- og nytelsesmiddelindustrien har hatt en uendret eller fallende produksjon i 2005, sammenlignet med året før.

Økt eksport og i noen grad økte hjemmелеveranser bidro til at samlet produksjon av tradisjonelle industri- og bergverksprodukter² vokste med 1,8 prosent fra 2004 til 2005. Eksporten økte med 3,2 prosent, mens hjemmелеveransene økte med 1,0 prosent. Både eksporten og hjemmелеveransene hadde en svak volumutvikling i første halvår, mens de hadde klar vekst i andre halvår av 2005. Samtidig var det en volumvekst på hele 9,7 prosent i importen av tradisjonelle industri- og bergverksprodukter. Innenlandsk etterspørsel økte med 3,7 prosent fra 2004 til 2005.

Verkstedprodukter, metaller og trevarer trakk samlet eksport opp, mens fisk- og fiskeprodukter og treforedlingsprodukter trakk i motsatt retning. Det har vært en økning i eksportprisene på tradisjonelle industri- og bergverksprodukter på 3,1 prosent i 2005 sammenlignet med året før. Eksportprisene er klart påvirket av en sterk økning i prisene for raffinerte oljeprodukter.

² Disse produktene omfatter ikke skip, oljeplattformer og moduler samt petroleumsforbindelser som krever lite bearbeiding.

Industri og bergverksdrift. Produksjon og faktoretterspørsel. Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr ¹ 2005	Volum					Pris				
		2005	05:1	05:2	05:3	05:4	2005	05:1	05:2	05:3	05:4
Produksjon	564,3	2,1	-1,9	1,4	1,1	0,9	3,5	0,4	1,3	1,0	0,8
Produktinnsats	396,2	1,9	-1,8	1,1	1,3	0,8	5,5	0,7	1,5	3,4	-0,2
Bruttoprodukt	168,1	2,4	-2,1	2,0	0,8	1,0	-1,1	-0,4	1,0	-4,4	3,3
Bruttoinvesteringer i alt	22,7	13,6	-9,0	13,2	4,9	28,4	0,1	-2,6	3,0	-0,9	0,9
Bruttoinvesteringer i bygg og anlegg	4,8	22,0	-22,7	50,2	1,3	57,0	4,7	-10,0	8,2	2,5	1,3
Bruttoinvesteringer i maskiner	17,9	11,7	-6,1	6,7	5,8	21,7	-1,1	-0,9	1,7	-1,7	0,1
Syssetting ²	268,4	-0,8									

¹ Nivå tall i løpende priser, ujusterte tall.² Lønnstakere og selvstendige, 1 000 personer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for tradisjonelle industri- og bergverksprodukter¹. Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode²

	Mrd.kr ⁴ 2005	Volum					Pris				
		2005	05:1	05:2	05:3	05:4	2005	05:1	05:2	05:3	05:4
Produksjon	460,8	1,8	-3,2	1,4	2,2	0,9	3,1	0,4	0,6	1,9	0,2
Eksport ³	174,4	3,2	-2,6	-1,2	5,2	0,0	3,1	0,3	0,4	1,5	1,1
Hjemmeleveranser	286,4	1,0	-3,6	3,3	0,3	1,5	3,1	0,5	0,9	2,0	-0,5
Import	340,9	9,7	1,5	4,2	5,0	0,3	0,0	0,1	-0,5	-0,3	0,6
Innenlandsk anvendelse	627,3	5,5	-0,9	3,8	2,8	0,8	1,5	0,3	0,1	0,8	0,1
Lagerendringer	32,1	2,0	-1,3	3,9	-0,4	1,0	58,3	-26,1	145,2	-5,3	10,2
Innenlandsk etterspørsel	595,2	3,7	0,4	-0,1	3,5	-0,2	1,5	-0,1	0,2	0,7	0,6

¹ Tradisjonelle industri- og bergverksprodukter er en analytisk gruppering som ikke omfatter skip, oljeplattformer og moduler samt petroleumsforbindelser som krever liten bearbeiding. Industri og bergverksprodukter er ellers definert i henhold til den internasjonale produktklassifiseringen CPA - Classification of Products by Activity.² Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavanse.³ Inneholder reeksport.⁴ Nivå tall i løpende priser, ujusterte tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Syssettingen i industri og bergverksdrift

I 2005 var 264 400 sysselsatte i industrien ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Det var 0,8 prosent lavere enn i 2004. Syssettingen i bygging av skip og plattformer gikk opp med 3,4 prosent fra 2004, mens verkstedindustrien hadde en økning på 0,4 prosent. I nærings- og nytelsesmiddelindustrien var det en nedgang på 3,4 prosent i samme tidsrom. Industriens andel av samlede timeverk i Norge var i 2005 på 13,1 prosent, mot 13,2 prosent i 2004. I 2005 var 4000 sysselsatte i bergverksdrift, som er det samme som i 2004.

Konjunktursituasjonen og industriens fremtidsvurderinger

Konjunkturbarometeret gir en pekepinn på hvordan norske industriledere vurderer utviklingen for den aktuelle perioden samt fremtidsutsiktene for egen virksomhet. Det sistnevnte dreier seg først og fremst om kortsiktige vurderinger, det vil si for neste kvartal, men barometeret vil til en viss grad også reflektere oppfatninger om utviklingen på lengre sikt.

Kvartalsvise resultater fra Konjunkturbarometeret i 2005 antyder en styrking av konjunkturforløpet gjennom året (kvalitativ vurdering). Resultatene for 4. kvartal bekrefter denne utviklingen. Produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning viste tiltagende vekst i annet halvår, mens nedgangen i antall sysselsatte synes å ha stoppet opp i løpet av 2. kvartal. Resultate-

ne for 3. og 4. kvartal antyder vekst i samlet sysselsettingsnivå. Dette bekreftes av en merkbar økning i tallet på industriledere som oppgav mangel på kvalifisert arbeidskraft som begrensende faktor for produksjonen.

Bedret ordretilgang i hjemme- og eksportmarkedet sørget for vekst i samlet ordrebeholdning. Tallet på arbeidsmånedene som dekkes av ordrebeholdningen var klart høyere i 4. kvartal enn på samme tid i 2004, og færre industriledere oppgav etterspørsels- og konkurranseforhold som begrensende faktorer for produksjonen. Industrilederne la til grunn at hjemmemarkedsprisene synes å ha økt gjennom hele 2005, og at det har vært en moderat bedring i eksportprisene. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad for industrien er beregnet til 82 prosent i 4. kvartal 2005. Dette er noe over gjennomsnittet for de siste 10 år.

Generelle utsikter på kort sikt (1. kvartal 2006) ble vurdert som bedre av et høyt antall industriledere. Økt vilje til å justere opp vedtatte investeringsplaner tyder på positive forventninger også på noe lengre sikt. En sammensatt konjunkturindikator for industrien signaliserer ytterligere vekst i samlet produksjonsvolum i 2006.

Produsenter av innsatsvarer (treforedling, kjemisk industri, metallindustri med flere) meldte om lavere produksjonsvekst enn i 2004, men ved utgangen av

Næringspolitikk innenfor EØS-regelverket: Nye rammebetingelser for den kraftkrevende industrien

Som del av EFTA og EØS er Norge underlagt mange av direktivene som vedtas av EU-kommisjonen. De senere årene er flere næringspolitiske virkemidler anklaget for å være i strid med EUs konkurranselovgivning. Blant annet gjelder dette gunstige ordninger som den kraftkrevende industrien tradisjonelt har nytt godt av. Kraftkrevende industri omfatter produksjon av metaller (aluminium, ferrolegeringer, stål) og kjemiske råvarer. Deres bruttoforbruk av kraft var på 35 TWh i 2004, mens øvrig forbruk var på 88 TWh. I denne temaboksen inkluderer vi også treforedlingssektoren i begrepet kraftkrevende industri. I 2003 var nettoforbruket i denne sektoren på 6 TWh.

Norsk økonomi er i en spesiell situasjon med storparten av valutainntjeningen basert på olje- og gassproduksjon, som på sikt vil fases ut. Kraftkrevende industri står for en betydelig andel av Norges øvrige eksportinntekter. Hovedargumentene for å legge til rette for gode konkurransevilkår for den kraftkrevende industrien har vært at det er viktig med en levedyktig konkurranseutsatt sektor også når offshorevirksomheten avtar. I tillegg oppfattes mange industribedrifter som viktige hjørnesteiner for sysselsetting og velferd i distriktene.

De kraftkrevende industrinæringene har tradisjonelt nytt godt av kraftkontrakter til gunstige priser, fritak for forbrukeravgiften på elektrisitet for industrien, nedsatt arbeidsgiveravgift og fritak for CO₂-avgift. Ifølge beregninger i Fæhn mfl. (2001) sto kraftkontraktene og elektrisitetsavgiftsfritaket for om lag 40 prosent hver av den beregnede støtten til disse næringene i 1998, mens fritaket fra CO₂-avgift tilsvarte om lag 15 prosent. Redusert arbeidsgiveravgift hadde bare liten betydning. Det totale beløpet ble beregnet til 5 milliarder kroner.

Elektrisitetsavgiften er først og fremst begrunnet i statens behov for inntekter. Provenyet fra elektrisitetsavgiften har ligget rundt 5 milliarder kroner de siste 5 årene. De ordinære satsene har ligget på mellom 9 og 10 øre/kWh, utenom for kraftkrevende industri og nordlige landsdeler. Kraftkrevende industris gunstige pris- og volumkontrakter for kraft, på såkalt myndighetsbestemte vilkår, ble inngått med Statkraft allerede på 1950- og 1960-tallet. Begrunnelsen var å gi nødvendig leveransesikkerhet til såpass store industriprosjekter. Kontraktene var lange, 50-60 år, med beskjeden prisregulering. Etter hvert som de rimeligste fossefallene var utbygd og kostnaden ved å utvikle nye kraftverk økte, fremsto kontraktsprisene som mer og mer gunstige i forhold til prisen ellers i kraftmarkedet. De fleste kontraktene utløper i perioden 2008-2011.

De senere årene er kraftkrevende industri anklaget av EFTAs overvåkingsorgan, ESA, for å motta ulovlig konkurransevridende støtte. Dette skjer med bakgrunn i EUs konkurranselovgivning og nye miljøstøtteretningslinjer vedtatt i 2001. ESAs krav har vært at kontrakter skal ta utgangspunkt i markedsverdier og at forskjellsbehandling i avgiftssystemet etter næringsvirksomhet må unngås. Slike tilpasninger kan bety svært store kostnadsøkninger og dermed dårligere konkurranseforhold for deler av kraftkrevende industri, og i mange tilfeller nedleggelse. Alternative favoriserende ordninger er derfor vurdert, og til dels innført.

Elektrisitetsavgiften ble midlertidig fjernet for all næringsvirksomhet i første halvdel av 2004. Fra annen halvdel av 2004 ble det innført avgiftsdifferensiering etter bruksformål, som er lovlig ifølge EØS-reglene, snarere enn etter næringsvirksomhet. Forbruk til de mest energiintensive industriprosessene har fullt fritak, mens øvrige produksjonsprosesser i industrien ilegges EUs minimumssats (0,45 øre/kWh i 2006). Treforedlingsindustrien gis fullt fritak ved deltakelse i et eget energieffektiviseringsprogram. Industrien ilegges normal sats for forbruk i såkalte administrasjonsbygg. Bedrifter i nordlige områder får fritak på grunnlag av regler om bagatellmessig statsstøtte.

I praksis har det nye systemet nesten samme næringsmessige og geografiske fordelingsprofil som det tidligere næringsdifferensierte systemet, samtidig som systemet genererer tilnærmet like mye skatteproveny. Bjertnæs og Fæhn (2006) finner at et differensiert elektrisitetsavgiftssystem er en samfunnsøkonomisk relativt kostbar måte å skaffe provenyinntekter til staten på. Det fremstår også som et kostbart nærings- og regionalpolitisk verktøy i forhold til andre støttetiltak. Tilgangen på alternative, lovlig støttetiltak er imidlertid begrenset av regelverket i EØS-området.

For å erstatte kraftkontraktene når disse utløper i 2008-2011, diskuteres det å etablere et eget marked for kraft for den kraftintensive industrien. Hensikten er at et slikt marked skal gi lavere priser. Et eget ekspertutvalg har vurdert både juridiske og økonomiske forhold ved et slikt eventuelt industrikraftmarked; se Bull mfl. (2005). Konklusjonen er at det er juridisk mulig å etablere et slikt marked, men at de juridiske forholdene stiller så strenge krav på tilbudssiden (ikke subsidier av noen art) og på etterspørselsiden (objektive kriterier for å begrense markedet) at et slikt marked ikke vil gi lavere priser enn i det ordinære kraftmarkedet.

Selv om anledningen til å støtte enkelt næringer eller bedrifter er svært begrenset innenfor EØS, finnes det fortsatt muligheter, noe utformingen av det nye, innfløkte formålsdifferensierte elektrisitetsavgiftssystemet illustrerer. Dersom avgiftsfritak skal være lovlig, må de i utgangspunktet gjelde for all næringsvirksomhet. Støtte kan begrunnes med målsettinger knyttet til miljø eller til forskning og utvikling. ESAs holdning til bruk av differensiert arbeidsgiveravgift og transportstøtte er fortsatt ikke avklart.

Referanser

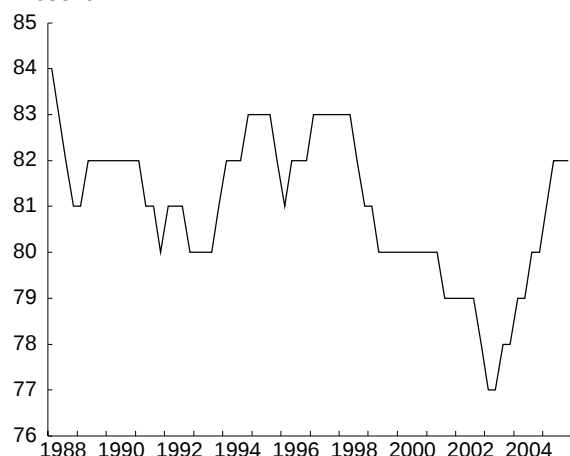
Bjertnæs, G. H. og T. Fæhn (2006): Mål og dilemmaer i utformingen av elektrisitetsavgiften, kommer i *Økonomiske analyser* 2/2006, Statistisk sentralbyrå.

Bull, H., T. Bye, L. Sjørgard og S. Teigum (2005): Et eget kraftmarked for industrien? http://odin.dep.no/filarkiv/249655/Kraftmarkedsutredning_juni_05.pdf

Fæhn, T., J.A. Jørgensen, B. Strøm, T. Åvitsland og W. Drzwi (2001): *Effektive satser for næringsstøtte 1998 – beregninger som inkluderer skatteutgifter*, Rapporter 2001/18, Statistisk sentralbyrå.

Industriens gjennomsnittlige kapasitetsutnyttning ved utgangen av kvartalet

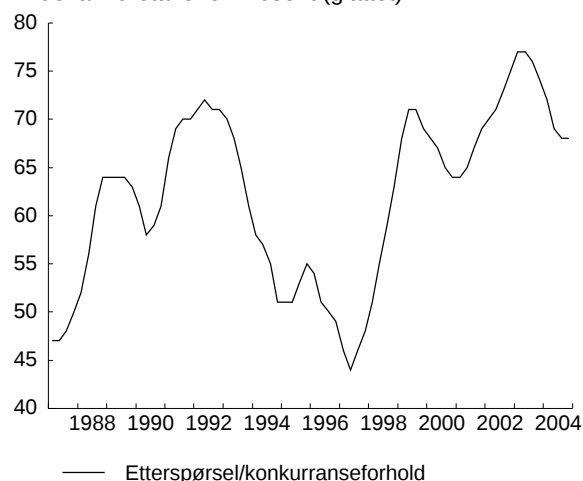
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Faktorer som begrenser produksjonen for industrien i inneværende kvartal

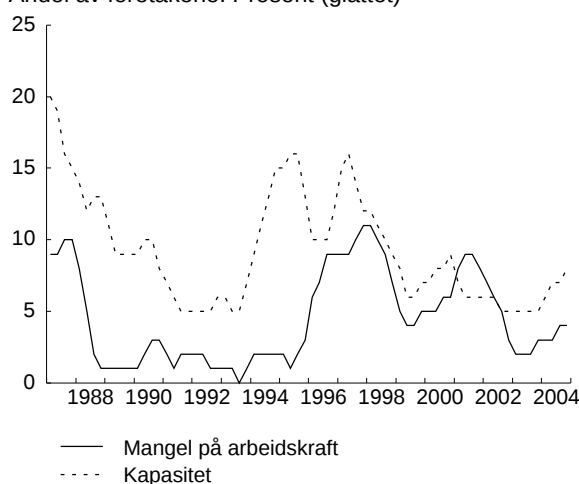
Andel av foretakene. Prosent (glattet)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Faktorer som begrenser produksjonen for industrien i inneværende kvartal

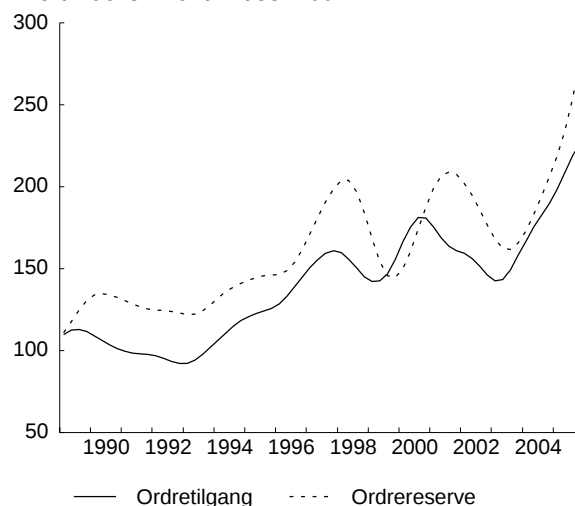
Andel av foretakene. Prosent (glattet)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ordretilgang og ordreserve i industri i alt

Verdiindeks. Trend. 1988=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2005 var det ingen signaler om nedgang i produksjonsvolum eller kapasitetsutnyttning. Samlet sysselsettingsnivå synes å ha steget gjennom hele 2005. Bedret ordretilgang i hjemmemarkedet kombinert med stabil utvikling i eksportmarkedet sørget for vekst i samlet ordrebeholdning. Industrilederne la til grunn at hjemmemarkedets prisene fortsatte å styrke seg i 2005, mens eksportprisene hadde en mer variabel utvikling. Tallet på arbeidsmånedene som dekkes av ordrebeholdningen nådde en topp i første halvår, men var i 4. kvartal i fjor på om lag samme nivå som året før. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad er beregnet til 85 prosent i 4. kvartal 2005. Generelle utsikter på kort sikt ble bedømt som bedre av et økende antall industrilederne. Forventning om høyere ordretilgang og gunstig prisutvikling i eksportmarkedet bidro til å underbygge dette resultatet.

Produsenter av investeringsvarer (metallvarer, maskinvarer, plattformer og skipsverft med flere) meldte om tiltagende vekst i produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning i 2. halvår 2005. Dette gjelder i første rekke leverandører til olje- og gassvirksomheten, enkelte segmenter innenfor verftsindustrien samt disse bransjenes underleverandører. Høy ordretilgang både i hjemme- og eksportmarkedet var drivkraft bak denne utviklingen. Tallet på arbeidsmånedene som dekkes av ordrebeholdningen er beregnet til 7,8 i 4. kvartal 2005, noe som svarer til toppnivået fra 1997. Industrilederne vurderte at hjemmemarkedets prisene steg gjennom hele 2005, og at fallet i eksportprisene synes å ha stoppet opp i løpet av andre halvår. Etterspørselen etter arbeidskraft var markert stigende, og det kan synes som om mangel på kvalifisert personell er i ferd med å bli et problem for denne delen av industrien. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad er beregnet til 86 prosent. Generelle utsikter på kort sikt ble

Markedsandeler

Norske produsenters markedsandeler er forholdet mellom deres leveranser og samlet omsetning i markedet. For eksportvarer beregnes endringer i markedsandelen for de enkelte varegrupper ved å sammenholde volumveksten i den norske eksporten av den aktuelle varen med et veid gjennomsnitt av volumveksten i importen hos våre handelspartnere. Beregningene kan bare gjøres for relativt grove varegrupper. Utviklingen i eksportmarkedsandelene gjenspeiler derfor utviklingen i norsk eksport i forhold til importen av både produkter som ligger svært nær de norske og produkter som avviker betydelig. Utviklingen i eksportmarkedsindikatoren vil bli påvirket av hvordan etterspørselen etter varespekteret til de norske produsentene utvikler seg relativt til gjennomsnittet for varegruppen, i tillegg til deres konkurranseedyktighet vis-à-vis utenlandske produsenter av lignende produkter.

Hjemmemarkedsandelene for de enkelte varegrupper beregnes som forholdet mellom leveranser fra innenlandske produsenter og samlet innenlandsk anvendelse, begge deler regnet i volum. Generelt påvirkes markedsandelen av mange faktorer, slik som prisutviklingen på norske varer i forhold til konkurrentenes utenlandsproduserte varer, varenes kvalitet, produktspesialisering, markedsføring og eventuelle kapasitetsskranke og lønnsomheter i produksjonen.

ansett som gode av svært mange industriledere. Forventning om prisvekst i hjemme- og eksportmarkedet kombinert med høy ordretilgang bidro til å underbygge dette resultatet. Et økende antall ledere overveide å justere opp vedtatte investeringsplaner.

Produsenter av konsumvarer (næringsmiddelindustri, forlagsvirksomhet, farmasøytisk industri med flere) rapporterte om økt produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning i 2005. Høyere innenlandsk etterspørsel var drivkraft bak denne utviklingen. Industrilederne la til grunn at hjemmemarkedsprisene synes å ha steget gjennom året, og eksportprisene holdt seg om lag uendret. Den langvarige nedgangen i sysselsettingen viste tegn til å stoppe opp i løpet av 4. kvartal. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad er beregnet til 78 prosent. Generelle utsikter på kort sikt ble bedømt som bedre av et økende antall ledere. Forventning om ytterligere vekst i produksjonsvolum og etterspørsel bidro til å underbygge dette resultatet.

Investeringer

Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser en økning på 13,6 prosent i samlede bruttoinvesteringer for industri og bergverksdrift fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Veksten var sterkest fra 3. til 4. kvartal. Målt i løpende priser utgjorde samlede investeringer 22,7 milliarder kroner i 2005. Dette er noe over gjennomsnittet for de siste 10 år. Høyt investeringsnivå innenfor oljeraffinering og kjemisk industri

bidro i sterk grad til denne utviklingen. Andre næringer med merkbar vekst i investeringsnivået var nærings- og nytelsesmiddelindustri samt mineralproduktindustrien. Ferdigstilling av flere store prosjekter innenfor produksjon av ikke-jernholdige metaller trekker tallene ned for metallindustrien. Metallvareindustrien opplevde også en betydelig nedgang i investeringene.

Industriens markedsandeler etter 1991

Tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet viser at lønnskostnadene per time i norsk industri økte med 3,4 prosent fra 2004 til 2005. Lønnskostnadene for våre handelspartnere økte med 2,7 prosent i samme periode, viser foreløpige tall fra Det tekniske beregningsutvalget for lønnsoppgjørene. Samtidig har den norske kronen styrket seg med 4,4 prosent gjennom 2005, målt ved industriens effektive valutakurs. Dette har ført til at de relative timelønnskostnadene i Norge målt i felles valuta økte med 5,3 prosent i 2005 sammenlignet med 2004. Det var først og fremst endringene i valutakursen som svekket norsk industris konkurranseevne i 2005. Gjennomsnittlige timelønnskostnader for alle ansatte i industrien (både funksjonærer og arbeidere) var i 2005 anslagsvis 21 prosent høyere i Norge enn et handelsvektet gjennomsnitt av handelspartnerne. For industriarbeiderne alene lå de norske kostnadene 35 prosent høyere enn for gjennomsnittet av handelspartnerne.

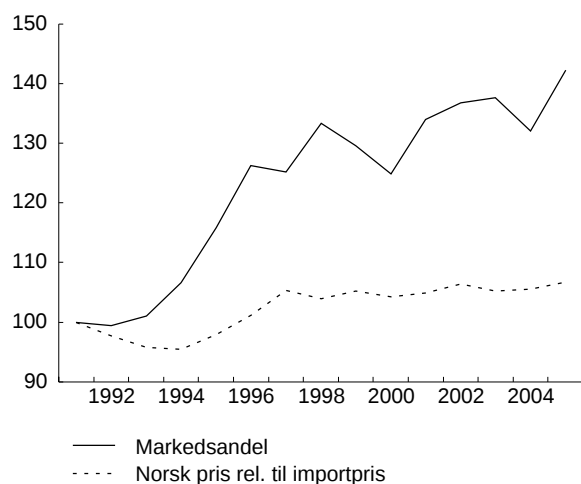
Etter en periode med bedring av industriens kostnadmessige konkurranseevne fram til 1996, økte timelønnskostnadene klart sterkere i Norge enn hos handelspartnerne i årene fram til og med 2002. Økningen i de relative timelønnskostnadene i disse seks årene var større enn nedgangen gjennom første halvdel av 1990-tallet. Fra 1997 til 2000 svekket kronekursen seg om lag tilsvarende økningen i relative lønnskostnader for norsk industri. Fra våren 2000 og fram til utgangen av 2002 styrket imidlertid kronekursen seg markert, målt ved industriens effektive valutakurs. Samtidig holdt lønnsveksten i norsk industri seg klart høyere enn hos handelspartnerne. De relative timelønnskostnadene målt i felles valuta økte med hele 15 prosent i 2001 og 2002 sett under ett.

Ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte norske lønnskostnader mer enn hos våre handelspartnere også i 2003, mens de hadde en lavere veksttakt i 2004. Kronekursen svekket seg både i 2003 og 2004, med henholdsvis 3,8 og 3 prosent, målt ved industriens effektive valutakurs. Utviklingen i kronekursen og kostnadsutviklingen i 2004 har bidratt til at norsk industris kostnadmessige konkurranseevne bedret seg i 2003 og 2004. For disse årene sett under ett var nedgangen i de relative timelønnskostnadene på 6,7 prosent.³

³ Dette avviker noe fra Det tekniske beregningsutvalgets tall og er basert på det kvartalsvise nasjonalregnskapet.

Eksport av verkstedprodukter

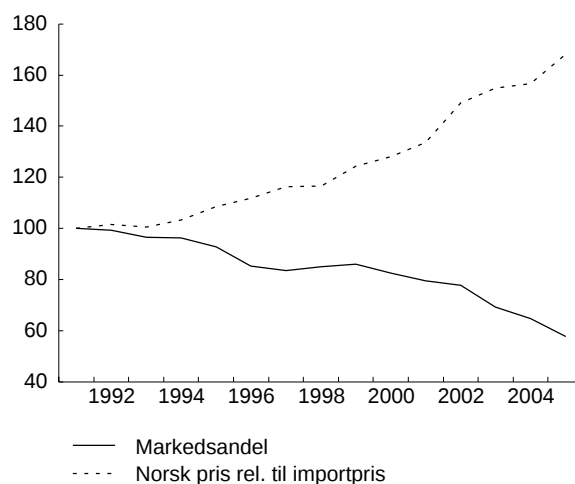
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av verkstedprodukter

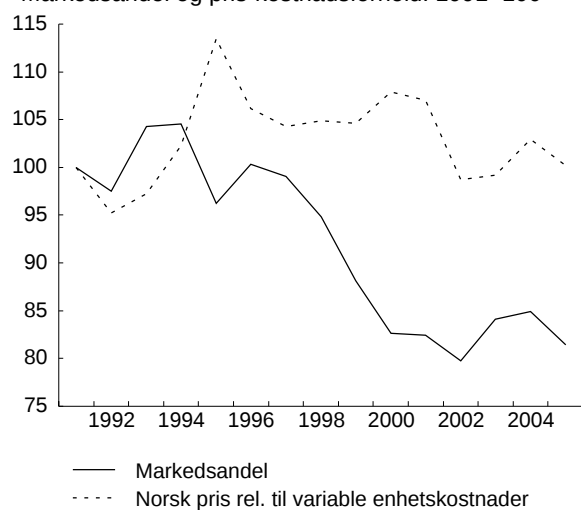
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport av industrielle råvarer

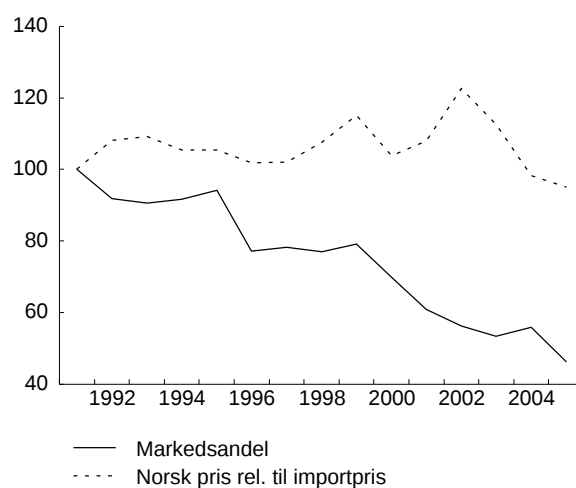
Markedsandel og pris-kostnadsforhold. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av industrielle råvarer

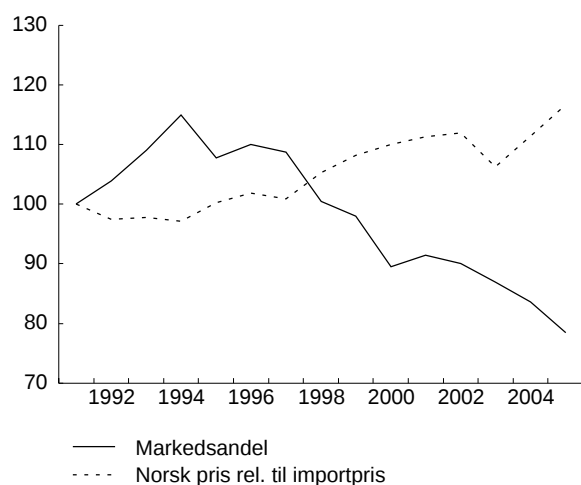
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport av andre varer fra industri og bergverk

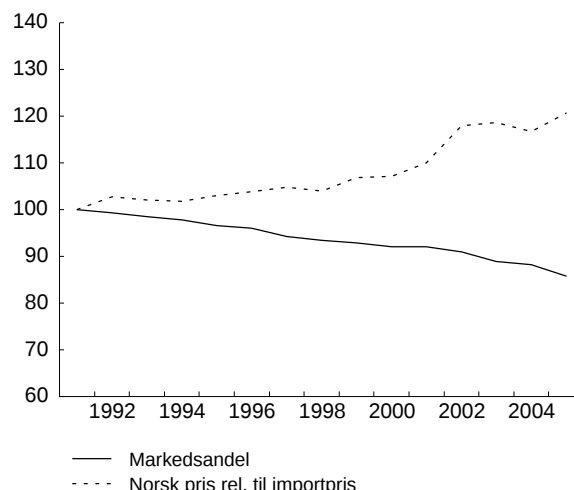
Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

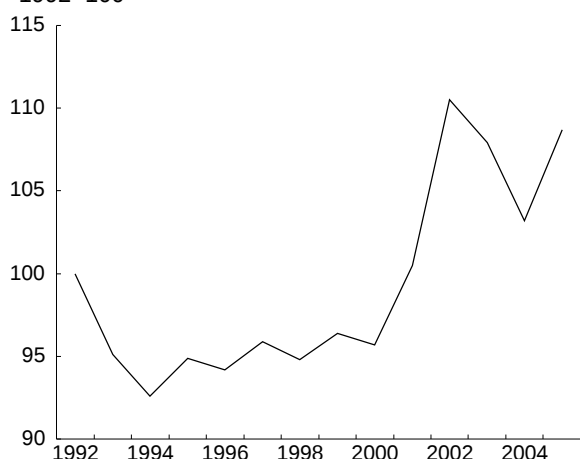
Hjemmeleveranser av andre varer fra industri og bergverk

Markedsandel og relativ pris. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Timelønnskostnader i norsk industri i forhold til handelspartnerne i norske kroner 1992=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, TBU for inntektsoppgjørene og OECD.

Markedsandelen for norsk eksport av verkstedprodukter steg markert fra 2004 til 2005 og var 42 prosent større i 2005 enn i 1991. Eksporten av verkstedprodukter utgjorde 48,0 milliarder kroner i 2005 målt i løpende priser, 13 prosent høyere enn tilsvarende tall for 2004. Volumveksten var på 14,7 prosent, mens prisene falt med 1,6 prosent. Om lag halvparten av norsk produksjon av verkstedprodukter ble eksportert i 2005. I denne sektoren har det vært en vridning fra hjemmemarkedet til eksportmarkedet siden 1990-tallet, samtidig som innenlands etterspørsel i større grad har blitt dekket av import.

Hjemmemarkedsandelen for norske verkstedprodukter falt markert i 2005 og var 58 prosent av hva den var i 1991. Hjemmemarkedsandelen falt også i 2004. Endringene siden 1991 er trolig et resultat av at prisene på innenlandske produserte varer har steget sterkere enn prisene på importerte varer, og av økt internasjonal spesialisering. Prisen på innenlands produserte varer steg langt mer enn prisen på importerte varer i 2005, og den relative prisforskjellen har økt med 68 prosent siden 1991. Siste halvdel av 2002 og hele 2003 var preget av kraftig aktivitetsnedgang, og samtlige bransjer tapte terreng, spesielt i hjemmemarkedet. Innenlands omsetning i verkstedsbedrifter tilknyttet Norsk Industri⁴ hadde en nedgang på 12 prosent i 2003 sammenlignet med 2002. Norsk Industris medlemsbedrifter har ca. 110 000 ansatte og dekker to tredeler av industriens sysselsetting og produksjon, og nesten 90 prosent av eksporten av industrivarer. Norsk Industris konjunkturrapport for 2006 legger til grunn at fjoråret har vært et bra år for bedriftene. Hovedbildet er at både omsetning og eksport økte i 2005.

Industrielle råvarer omfatter metaller, treforedlingsprodukter, oljeraffineringsprodukter, kjemiske råvarer og kjemiske og mineralske produkter. Det var et fall i markedsandelen for norsk eksport av industrielle råvarer i 2005 sammenlignet med 2004 og prisene falt sammenlignet med kostnadsutviklingen. Eksportvolumet av treforedlingsprodukter og kjemiske råvarer hadde en liten nedgang fra 2004 til 2005, mens eksporten av metaller økte med 2,8 prosent. Økt konkurranse fra utlandet har virket negativt inn på eksporten av enkelte metaller og av treforedlingsprodukter i 2005. I årene 2002 til 2004 var det en klar vekst i eksporten av industrielle råvarer. Den økte eksporten hadde sin bakgrunn både i økt volum og økte eksportpriser. Framgangen i eksporten var knyttet til flere faktorer, blant annet svekket kronekurs og økte produktpriser på grunn av etterspørselsutviklingen i Kina. I tillegg kom økt lønnsomhet på grunn av lavere kraftpriser og en økt produksjonskapasitet ved norske aluminiumsverk.

Hjemmeleveransene av industrielle råvarer falt ytterligere i 2005 og markedsandelen utgjorde 46 prosent av hva den var i 1991. Nedgangen skjedde på tross av fall i norske priser relativt til importprisene for industrielle råvarer.

Andre næringer innen industri og bergverksdrift er nærings- og nytelsesmiddelindustri, trevareindustri, grafisk industri, møbelindustri og annen industri ellers. Aktiviteten i denne gruppen er med unntak av fiske og fiskevarer hovedsakelig rettet mot hjemmelieferanser. Markedsandelen for hjemmelieferanser av andre varer fra industri og bergverksdrift falt noe i 2005 og var om lag 16 prosent lavere enn i 1991. Norske priser sammenlignet med importpriser steg ytterligere i 2005 og den relative prisforskjellen var 21 prosent større enn i 1991. En stor del av prisøkningen kom i 2002 da norske priser relatert til importpriser steg med 7 prosent i forhold til året før. Dette var knyttet til valutakursendringer. Endringene i de norske priser gjennom 2004 og 2005 bidro ytterligere til å vri den innenlandske etterspørselen bort fra hjemlig produksjon og i retning av økt import.

Markedsandelen for norsk eksport fra andre næringer innen industri og bergverk falt ytterligere i 2005 og var 20 prosent lavere enn i 1991. Norske eksportpriser relativt til importpriser har vokst videre i 2005 og den relative prisforskjellen mellom norske eksport- og importpriser var 17 prosent høyere i 2005 enn i 1991. En stigende utvikling siden 1991 i eksportmarkedsandelene for disse varer fra industri og bergverk snudde til en nedgang fra og med 1997. Siden 1997 har norske eksportpriser steget mer enn konkurrentenes priser.

⁴ Norsk Industri er en sammenslutning av tidligere Teknologibedriftenes Landsforbund (TBL) og Prosessindustriens Landsforening (PIL).

Bygge- og anleggsvirksomhet

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at den markedsrettede produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten økte med 8,4 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. De sesongjusterte tallene viser at produksjonen steg gjennom hele året. De to siste årene har produksjonen steget med hele 16 prosent, noe som henger sammen med de siste års konjunkturoppgang. Bruttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomheten steg med 4,2 prosent fra 2004 til 2005.

De sesongjusterte nasjonalregnskapstallene viser at bygge- og anleggsinvesteringene sank i begynnelsen av 2005, for så å øke gjennom resten av året. For året sett under ett steg bygge- og anleggsinvesteringene med 9,4 prosent sammenlignet med 2004. Boliginvesteringene økte med 14,5 prosent, mens investeringene innen offentlig sektor økte med 0,8 prosent. Innenfor kraftforsyning var det en nedgang på 4,0 prosent. For det øvrige Fastlands-Norge økte investeringene med 10,2 prosent fra 2004 til 2005.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at gjennomsnittlig antall sysselsatte (lønnstakere og selvstendige) i bygge- og anleggsvirksomheten økte med 3,0 prosent fra 2004 til 2005. Det er antall lønnstakere som har hatt størst økning, nærmere bestemt 3,4 prosent. Antall selvstendige økte i tilsvarende periode med 0,9 prosent. En del av veksten i sysselsettingen kan tilskrives stadig økt bruk av utenlandsk arbeidskraft i næringen etter EU-utvidelsen 1. mai 2004.

Utviklingen i sysselsettingen bekreftes også av Arbeidsdirektoratets statistikk, som viser en nedgang på hele 14 prosent i antall ledige bygge- og anleggsarbeidere i fjor. I gjennomsnitt for 2005 var det registrert 5 936 helt arbeidsledige, noe som utgjør en ledighetsprosent på 4,2 i forhold til arbeidsstyrken, dvs. summen av sysselsatte og arbeidsledige.

Boliger og næringsbygg

Etter en økning i byggevirksomheten (nybygging og rehabilitering) gjennom hele 2004 og første halvår 2005, var det en svak nedgang fra 2. til 3. kvartal 2005. Mot slutten av året økte imidlertid byggeaktiviteten igjen, ifølge sesongjusterte tall fra den kvartals-

visse produksjonsindeksen. For fjoråret sett under ett steg byggevirksomheten med 9,9 prosent sammenlignet med 2004, drevet av sterk vekst i nybyggingen.

Boliger

Det ble påbegynt bygging av 31 608 boliger i 2005, ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå sin byggearealstatistikk. Dette er 5,4 prosent flere boliger enn i 2004, og det høyeste antallet nye boliger som er registrert igangsatt siden 1982. Trenden, som tar hensyn til de sesongmessige svingningene, viser at igangsettingen av boliger gikk svakt ned i begynnelsen av fjoråret for så å stige kraftig mot slutten av året.

Den største økningen i antall nye boliger i 2005 har kommet i Akershus, Hordaland og Rogaland, alle med over 800 flere nye boliger sammenlignet med året før. I Oslo, som hadde en økning i igangsettingen av nye boliger på nesten 125 prosent fra 2003 til 2004, er det imidlertid en markert nedgang. Her ble det påbegynt bygging av 3 673 nye boliger i fjor, en nedgang på mer enn 2 150 boliger fra 2004. Sett i et historisk perspektiv er imidlertid byggingen av nye boliger i hovedstaden fortsatt på et høyt nivå. Med unntak av rekordåret 2004 må en tilbake til 1982 for å finne et høyere aktivitetsnivå for Oslo.

Tilgangen på nye boligprosjekter lå gjennom hele 2005 på et høyere nivå enn hva den gjorde i 2004, ifølge den kvartalsvise ordrestatistikken til Statistisk sentralbyrå. Verdien av entreprenørenes beholdning av nye boligprosjekter var på et rekordhøyt nivå ved utgangen av 2005, nærmere bestemt 29 prosent høyere enn på samme tid året før.

Fritidsboliger

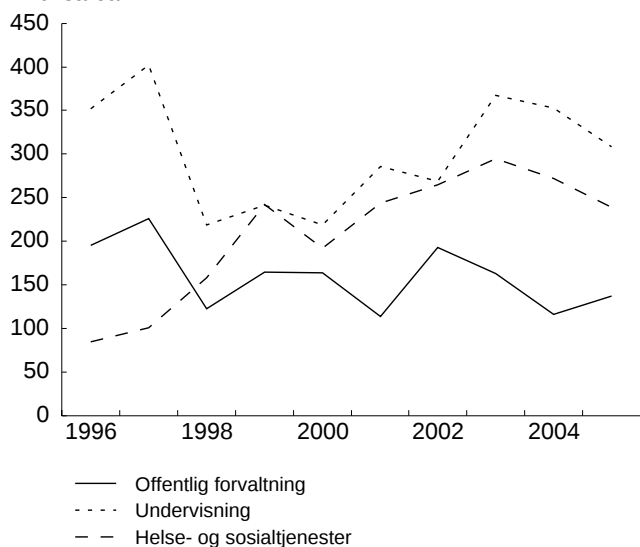
De siste ti årene har igangsatt bygging av fritidsboliger økt hvert år, med unntak av en nedgang fra 2002 til 2003. I 2005 ble det påbegynt bygging av 531 000 kvadratmeter bruksareal til fritidsboliger, en økning på 19 prosent fra 2004. I alle årene etter årtusenskiftet har igangsatt bruksareal til fritidsboliger vært høyere enn det som årlig ble registrert på 1980- og 1990-tallet. Gjennomsnittlig påbegynt bruksareal per år i perioden 2000-2005 er doblet sammenlignet med gjennomsnittet i perioden 1990-1999.

Bygge- og anleggsvirksomheten. Markedsutvikling og produksjon. Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr ¹ 2005	Volum					Pris				
		2005	05.01	05.02	05.03	05.04	2005	05.01	05.02	05.03	05.04
Bygge- og anleggsinvesteringer totalt	166,2	9,4	-5,8	4,8	2,0	8,9	3,6	0,8	0,5	0,9	1,3
Boliger	79,5	14,5	3,9	1,6	0,4	3,1	3,5	1,2	-0,2	1,3	0,9
Offentlig forvaltning	40,6	0,8	-25,0	6,2	2,7	26,6	3,5	-0,8	2,9	2,3	-1,3
Kraftforsyning	2,9	-4,0	-7,5	4,4	2,1	-0,7	4,0	1,0	0,4	1,0	1,1
Fastlands-Norge ellers	43,3	10,2	-1,1	10,1	4,3	4,5	3,7	1,3	-0,2	-0,8	4,7
Bruttoproduksjon	206,5	8,4	1,3	2,8	0,9	1,6	3,7	0,9	0,5	1,0	0,9
Produktinnsats	130,8	10,7	0,8	3,3	2,0	2,0	2,3	0,8	-0,2	0,8	0,4
Bruttoprodukt	75,7	4,2	2,0	1,8	-1,0	0,9	6,5	1,1	1,8	1,5	1,7

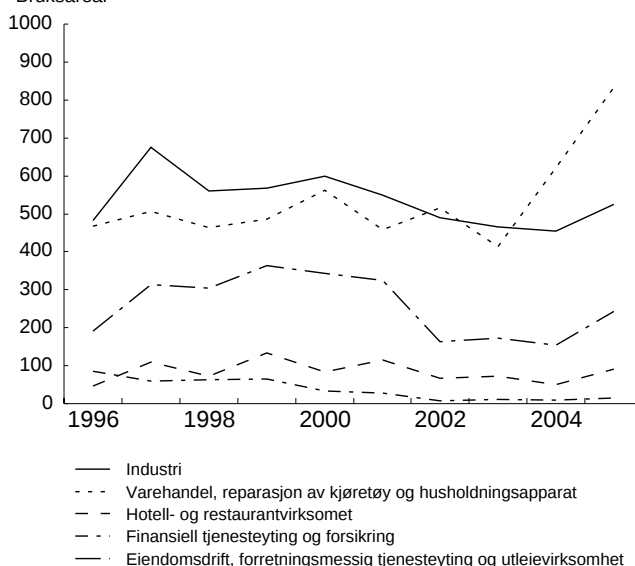
¹ Nivå tall i løpende priser.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bygg satt i gang. Bruksareal etter brukers næring. 1 000 kv. 1996-2005
Bruksareal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bygg satt i gang. Bruksareal etter brukers næring. 1 000 kvm. 1996-2005
Bruksareal

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Næringsbygg

Etter en periode med nedgang i igangsatte investeringer til private næringsbygg og bygg til offentlig sektor fra 1999 til 2002, har aktiviteten økt de tre siste årene. Totalt ble det påbegynt bygging av 3,3 millioner kvadratmeter bruksareal til næringsbygninger og bygninger til offentlig forvaltning, helse og undervisning i 2005, en økning på 7,9 prosent fra året før. Trenden fra 2004, med økte investeringer i private næringsbygninger og reduserte investeringer i offentlige bygninger, fortsatte i 2005. Spesielt har det vært en kraftig økning i investeringer knyttet til varehandel de to siste årene. Etter fire år med nedgang i bygging av industribygg, er det i 2005 også en økning i denne kategorien. I offentlig sektor fortsatte nedgangen i investeringene i bygninger knyttet til undervisning og helse- og sosialtjenester i 2005, mens det for bygninger til offentlig forvaltning var en liten økning.

Entreprenørenes tilgang på andre bygg enn boliger steg gjennom hele 2005 sammenlignet med året før. Ved utgangen av året var verdien av bedriftenes beholdning av andre bygg enn boliger 28 prosent høyere enn på samme tid året før.

Rehabilitering

Rehabiliteringsvirksomheten, som omfatter ombygging, utbedring, reparasjon og vedlikehold, hadde en lavere vekst enn nybyggingen i 2005. Etter en økning på 4,5 prosent fra 2003 til 2004, var det bare en svak økning i rehabiliteringsvirksomheten på 0,4 prosent fra 2004 til 2005, ifølge den kvartalsvise produksjonsindeksen. Rehabilitering utgjorde i 2005 34 prosent av den totale bygge- og anleggsvirksomheten, målt i timeverk. Tilsvarende utgjorde nybygging og anleggsvirksomhet henholdsvis 45 og 21 prosent.

Verdien av entreprenørenes beholdning av boligrehabiliteringsprosjekter steg kraftig i begynnelsen av 2005, og var høy gjennom hele fjoråret. Ved utgangen av året var ordreserven av boligrehabilitering 16 prosent høyere enn ved utgangen av 2004, målt i løpende priser. For andre bygg steg ordrebeholdningen i 2. halvår, og var ved utgangen av året 18 prosent høyere enn ved utgangen av 2004.

Anlegg

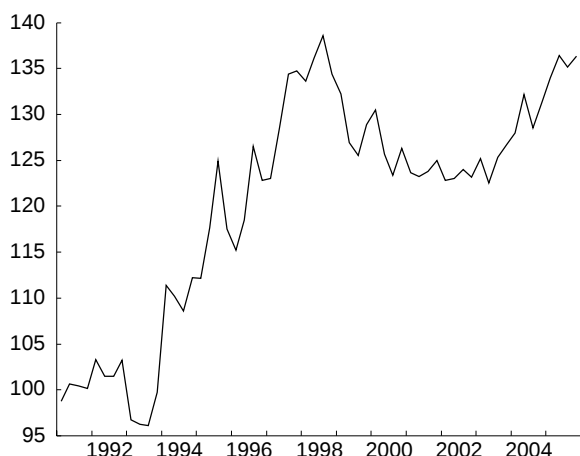
Etter en kraftig vekst i anleggsvirksomheten på 10,2 prosent fra 2003 til 2004, ble veksten i 2005 mer moderat. Totalt var anleggsproduksjonen 2,9 prosent høyere i 2005 enn i 2004, ifølge den kvartalsvise produksjonsindeksen for bygg og anlegg.

Sammenlignet med samme periode i 2004 steg tilgangen på nye anleggsprosjekter i alle de tre siste kvartalene av 2005, og entreprenørenes ordrebeholdning var på et rekordhøyt nivå ved utgangen av året. Verdien av entreprenørenes beholdning av nye anleggsprosjekter var 20 prosent høyere ved utgangen av 2005 enn på samme tid året før, målt i løpende priser.

Pris- og kostnadsutvikling

Byggekostnadsindeksen for veganlegg økte med 3,7 prosent fra 4. kvartal i 2004 til 4. kvartal i 2005. Tilsvarende viser kostnadsindeksen for drift og vedlikehold av veger en vekst på 4,9 prosent i samme periode. Økte priser på bitumen som følge av økt oljepris, er en medvirkende årsak til kostnadsveksten. Bitumen er en viktig innsatsfaktor i produksjon av asfalt. Materialkostnadene til asfaltering av veger økte med hele 21,9 prosent fra 4. kvartal 2004 til 4. kvartal 2005. Stålpriene, som økte kraftig i 2004, flatet ut i 2005.

Bruttonæringsprodukt i bygge- og anleggsvirksomhet Sesongjustert. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ifølge Statistisk sentralbyrå sin prisindeks for nye flerbolighus steg prisene på boliger i nye småhus (tomannsboliger, rekkehus m.m.) i gjennomsnitt med 6,6 prosent fra 2004 til 2005. Prisen på nye blokkleiligheter steg med 12,3 prosent. Til sammenligning økte entreprenørenes kostnader i gjennomsnitt med 4,0 prosent i samme periode, viser byggekostnadsindeksen for boligblokker. Datagrunnlaget til prisindeksen for nye flerbolighus bygger på data som Husbanken mottar fra utbygger i forbindelse med søknad om oppføring av flerbolighus. Prisen som måles er salgspris til sluttbruker av boligen, eksklusiv tomtekostnader.

Etter fem år med høy prisvekst steg prisene for nyoppførte eneboliger mer moderat i 2003 og 2004. I de tre første kvartalene av 2005 har imidlertid prisene for nye eneboliger steget kraftigere igjen, og var 8,3 prosent høyere i 3. kvartal i fjor sammenlignet med 3. kvartal 2004. I samme periode har byggekostnadsindeksen for eneboliger av tre økt med 3,0 prosent.

Den kraftige veksten i boligprisene gjennom 2004 fortsatte i 2005, ifølge Statistisk sentralbyrå sin boligprisindeks. Gjennomsnittlig for hele året steg boligprisene med 8,3 prosent fra 2004 til 2005. Det var storbyene Stavanger, Bergen og Trondheim som også i 2005 hadde den største prisveksten. I disse tre byene steg prisene i gjennomsnitt med 11,0 prosent. Siden 2000 har boligprisene i Stavanger, Bergen og Trondheim økt med hele 60 prosent, mens boligprisene i gjennomsnitt for hele landet har økt med 36 prosent. En nærmere omtale av utviklingen i boligprisene er gitt i kapitlet om husholdningene.

Fra første halvår 2004 til første halvår 2005 steg prisene på kontor- og forretningseiendommer med 5,9

prosent. Fra første halvår i 1996 har prisene på kontor- og forretningseiendommer steget med 98 prosent. Til sammenligning har boligprisene økt med 123 prosent i samme periode.

Etter en periode med stabile utleiepriser for kontorlokaler i Oslo fra 2003, økte etterspørselen etter denne typen lokaler mot slutten av 2004 og gjennom 2005. Ifølge den siste markedsrapporten til UNION Norsk Næringsmegling AS og Dagens Næringslivs ekspertpanel, har utleieprisene økt i alle segmenter i 2005. Kontorledigheten i Oslo er fortsatt høy, men har bedret seg noe i forhold til fjoråret og lå ved utgangen av 2005 på nær 9 prosent.

Elektrisitetsforsyning

Ikke siden rekordåret 2000 har kraftproduksjonen vært så høy som i 2005. Produksjonen var på hele 138,1 TWh. Dette er betraktelig høyere enn året før, da produksjonen var relativt lav (110,6 TWh). Vannkraft utgjorde 98,9 prosent av fjorårets kraftproduksjon, mens varmekraft og vindkraft utgjorde henholdsvis 0,7 og 0,4 prosent. Produksjonen av vindkraft ble fordoblet fra året før, og kom opp i 507 GWh (0,5 TWh).

Den store kraftproduksjonen henger sammen med at 2005 var det fjerde mest nedbørrike året siden 1900, tilsvarende 115 prosent av normalen. De til tider enorme nedbørmengdene ga et meget høyt tilsig til norske vannmagasiner, nærmere bestemt 141 TWh. I et normalår er beregnet tilsig 118 TWh.⁵ Ved utgangen av uke 52 var fyllingsgraden i norske magasiner 77,3 prosent, en økning på 6,1 prosentpoeng i forhold til medianverdien for uke 52 i årene 1990-2003, og 5,6 prosentpoeng økning sammenliknet med samme tid året før.

Norden utgjør i dag et felles kraftmarked, noe som gir en bedre utnyttelse av de samlede kraftressursene. Det nordiske markedet er tilknyttet Russland, Tyskland og Polen. Eksport og import av kraft mellom landene avgjøres av produksjons- og forbruksforhold samt kapasiteten i overføringskablene. For Norge er krafthandel viktig fordi kraftsituasjonen er sårbar i år med lavt tilsig. Produksjonssystemene for kraft i de ulike nordiske landene utfyller hverandre på en god måte. Varmekraft gir en stabil produksjon, men er kostbar og tidkrevende å regulere opp og ned i takt med døgnvariasjonen i forbruket. Vannkraftproduksjonen kan raskt og til relativt lave kostnader reguleres etter svingninger i forbruket.

Norge hadde en netto krafteksport på 12,0 TWh i 2005, eksporten var 15,6 TWh og importen 3,6 TWh. I 2004 var situasjonen motsatt ved at Norge hadde en netto import av strøm på 11,4 TWh.

⁵ Normaltilsiget er av Norges vassdrags- og energidirektorat definert som gjennomsnittlig nyttbart tilsig til de norske vannmagasinene for referanseperioden 1970-1999.

Kraftpriser og kvotemarkedet

Norge og EU innførte i 2005 et system for handel med CO₂-kvoter. Systemet er ment å være et viktig ledd i kampen for å redusere utslipp av klimagasser og oppnåelse av Kyotoprotokollen. I EU dekker systemet 45 prosent av de totale CO₂-utslippene. Den viktigste sektoren som er inkludert er kraftsektoren. I tillegg kommer enkelte energiintensive industri-sektorer, men utslippstunge næringer som aluminiumsindustri og kjemisk industri er holdt utenfor. Det samme gjelder andre sektorer i økonomien. Andelen av klimagassutslipp som er inkludert i det norske kvotesystemet, er bare rundt 10 prosent. Dette henger sammen med at Norge valgte å inkludere de samme sektorene som EU, med unntak av utslippskilder som er ilagt CO₂-avgift (f.eks. petroleumssektoren). Siden Norges kraftproduksjon hovedsakelig er CO₂-fri, ble omfanget av det norske systemet begrenset.

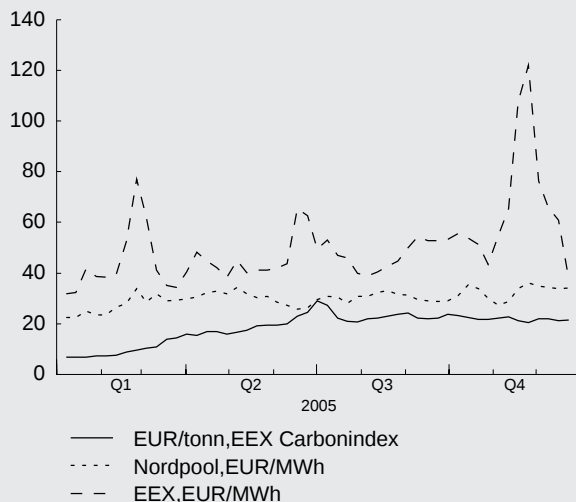
Selv om det norske systemet ikke omfatter kraftproduksjon, blir det norske kraftmarkedet påvirket av det europeiske kvotemarkedet. En høyere kraftpris i EU-land som følge av høy kvotepris kan slå inn i den norske kraftprisen via handelen med kraft mellom Norge og utlandet. Kompleksitet både i prisfastsettelsen i kraftmarkedet og i reglene for tildeling av utslippskvoter gjør det vanskelig å fastslå hvor stor effekt kvoteprisene i Europa har på norske kraftpriser.¹

En kvotepris på CO₂ vil isolert innebære en økt kostnad for kraftverk med CO₂-utslipp. Denne kostnaden legges på toppen av øvrige driftskostnader. Dersom kraftprisen er bestemt av driftskostnadene til kullkraft, vil den økte CO₂-kostnaden i stor grad overveltes i kraftprisen. Dette krever at en del kullkraftverk kun får dekket sine løpende driftsutgifter, og at disse vil legge ned driften hvis de ikke får dekket økte kostnader via økte kraftpriser. Dersom markedet i stedet er i en situasjon med begrenset produksjonskapasitet, eller i en langsiktig likevekt med optimalt tilpasset kapasitet, kan økte CO₂-kostnader gi mindre økning i kraftprisene på kort sikt. I stedet vil det forsinke investeringer i ny kapasitet og dermed føre til høyere kraftpriser på lengre sikt. På årsbasis er det nordeuropeiske kraftmarkedet for tiden preget av en del ledig kapasitet, men dette varierer over året og over døgnet, og fra land til land som følge av overføringsbegrensninger.

I Norge er kraftprisen i stor grad bestemt av vannverdien i vannkraftverkene, det vil si alternativverdien for vannet i magasinene. Denne verdien påvirkes dels av kraftprisen i våre naboland, men også av overføringskapasiteten mellom Norge og andre land. Dersom denne kapasiteten er maksimalt utnyttet, vil en endring i kraftprisene i våre naboland i mindre grad påvirke den norske kraftprisen. I stedet vil norske forhold, spesielt nivået på vannmagasinene, bestemme prisen. I så fall vil økte CO₂-kostnader i termiske kraftverk ikke påvirke kraftprisen i Norge i særlig grad.

Den norske kraftprisen kan også påvirkes av endrede brenselpriser internasjonalt. I 2005 økte spesielt prisen på gass betydelig, mens kullprisen falt gjennom året. Figuren viser prisutviklingen for CO₂-kvoter og kraft i Norge (Nordpool) og Tyskland (EEX) gjennom 2005. Den indikerer at den norske kraftprisen ikke har vært særlig preget av utviklingen i kvoteprisen så langt. Det kan skyldes at det i 2005 var en betydelig eksport av kraft fra Norge, og overføringskapasiteten var i lange perioder utnyttet maksimalt.

Prisutviklingen på utslippskvoter og kraft i 2005

Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat

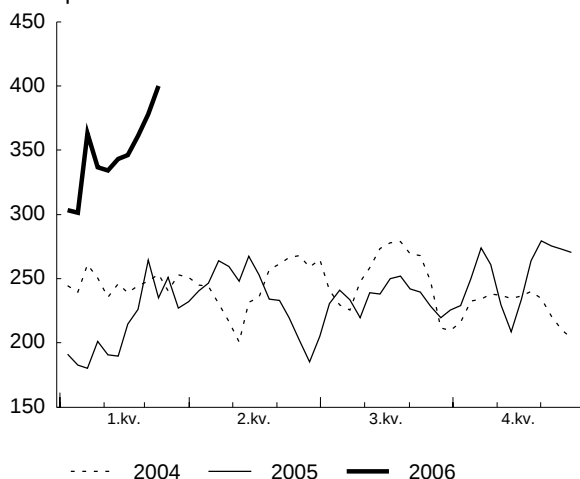
På lang sikt skulle man tro at økte CO₂-kostnader i enda større grad slo ut i kraftprisen, etter som nye termiske kraftverk ville trenge en høyere kraftpris enn tidligere for å bli lønnsomme. Reglene for tildeling av utslippskvoter er imidlertid utformet slik at nye kraftverk får tildelt store mengder utslippskvoter gratis. Tildelingen av kvoter varierer mellom land, men i de fleste land vil alle nye verk få tildelt kvoter som svarer til langt over halvparten av de kvotene de trenger (nye tyske kullkraftverk får f.eks. tildelt ca. 90 prosent av behovet). Dermed trenger ikke nye verk så mye høyere kraftpris enn tidligere for å bli lønnsomme; kraftverkene vil utligne kvotekostnadene på hele kraftmengden og kvoteprisen slår bare i liten grad over i kraftprisen. Kvotetildelingen er relatert til kraftverkets behov for kvoter, og dermed blir det ikke optimalt å tilpasse seg slik at marginalkostnaden ved å redusere utslipp er lik kvoteprisen.

Et eksempel på dette er gasskraftverket på Kårstø. I oppstartsåret 2007 vil kraftverket få tildelt 95 prosent av de kvotene det trenger. Dersom denne tildelingen videreføres, må selskapet betale kvotepris for kun 5 prosent av utslippene. En kvotepris på 200 kroner pr. tonn CO₂ ville innebære en kostnadsøkning på 7 øre pr. kWh hvis gasskraftverket ikke hadde fått gratiskvoter. Når det bare betaler for 5 prosent av utslippene, betyr det at kraftverket trenger en kraftpris som er kun 0,35 øre høyere for å oppnå lønnsomhet. Dersom kraftverket får installert teknologi for CO₂-håndtering, kan dette eksemplet bli mindre relevant, men det viser at sammenhengen mellom kvoteprisen og kraftprisen er svært avhengig av reglene for tildeling.

Eksisterende kraftverk får naturlig nok også tildelt store mengder gratiskvoter, basert på utslipp i tidligere år. Det kan tenkes at disse kraftverkene ser for seg at framtidige tildelinger av kvoter vil bli basert på utslipp i inneværende periode. I så fall vil de være mindre fristet til å redusere sine utslipp, noe som kan være med og forklare den høye prisen i dagens kvotemarked.

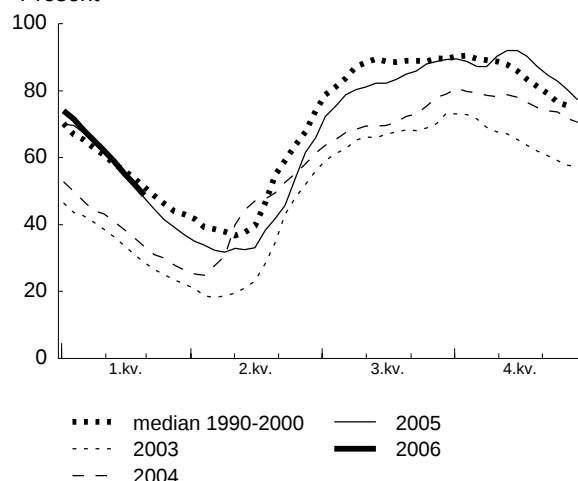
¹ Se T. Bye. og K.E. Rosendahl (2005): Betyr egentlig kvotemarkedet noe for kraftprisen? *Økonomiske analyser* 5/2005, 3-13.

Systempris på elektrisk kraft, uketall
Uke 1 2004 - uke 9 2006
 Øre per kWh

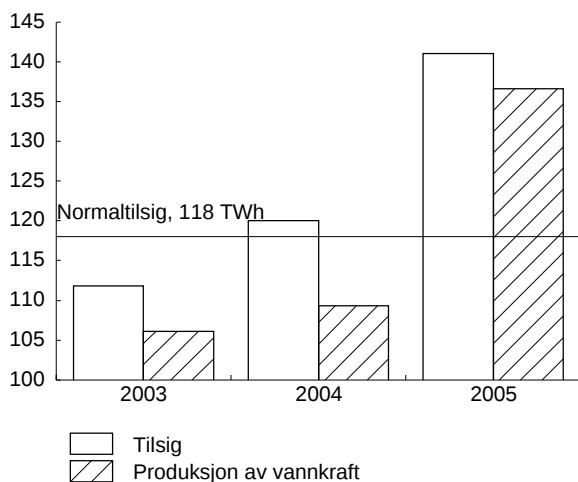
Kilde: Nord Pool.

Fyllingsgrad i vannmagasinene
Uke 1 - uke 52
 Prosent

Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat.

Kraftproduksjon og tilsig
 TWh

Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat og SSB.

Både i Norge og Sverige var det høy produksjon og eksport i 2005. I Finland og Danmark var det derimot en nedgang i produksjonen på til sammen om lag 15,0 TWh, og begge landene hadde en nettoimport av strøm i 2005. Den totale nordiske nettoeksporten var 1,0 TWh i 2005, mens det i 2004 var en nettoimport på 11,7 TWh.

Økt strømforbruk

Netto innenlands forbruk for 2005 var på 114 TWh. Det er en økning på vel 2 prosent sammenliknet med 2004. Av dette utgjorde forbruk i kraftintensiv industri knapt 34,6 TWh og annet forbruk 79,4 TWh. Høy økonomisk vekst har trolig medvirket til økningen i energiforbruket, siden økt produksjon og verdiskapning innebærer større behov for energi.

Kraftkrevende industri og treforedlingsindustrien skiller seg fra andre kraftbrukere ved at forbruksmønsteret er forholdsvis stabilt over døgnet og året. Kraftkrevende industri sto for hele 30 prosent av det totale innenlandske kraftforbruket i 2005, og forbruket av kraft i denne sektoren var forholdsvis stabil i forhold til året før. Kraftforbruket i andre sektorer (inkl. husholdninger) steg med 3 prosent fra 2004 til 2005.

I likhet med foregående år var 2005 et relativt varmt år. Årstemperaturen for Norge sett under ett var 1,5 °C over normalen, noe som er det sjette varmeste siden målingene startet i 1867. Det temperaturkorrigerte nettoforbruket utenom kraftintensiv industri utgjorde 82,6 TWh i 2005, som er ca. 3 TWh mer enn det faktiske forbruket.

Oljeprodukter, ved og bioenergi er de nest viktigste stasjonære energibærerne i Norge. Mulighetene for å veksle mellom ulike energibærere til oppvarmingsformål er viktig for sikkerheten i et kraftsystem basert på vannkraft. I 2004 ble det solgt 699 millioner liter fyringsolje, mens salget ble redusert til 525 millioner liter i 2005, det vil si en nedgang på 24,9 prosent. Sammenliknet med de ti siste årene har salget av fyringsoljer aldri vært lavere. Dette har sannsynligvis sammenheng med at oljeprisene var svært høye i 2005 og at alternative oppvarmingskilder dermed var relativt billigere. Salget av fyringsparafin gikk også tilbake, fra 157 millioner solgte liter i 2004 til 130 millioner liter i 2005, en nedgang på 17,3 prosent. I følge tall fra Norsk Petroleumsinstitutt var listepreisen for lette fyringsoljer 22,2 prosent høyere i 2005 enn året før, mens listepreisen for fyringsparafin var 20,5 prosent høyere.

Stabile strømpriser

Selv om det nyttbare tilsiget til det norske vannkraftsystemet økte fra 120 TWh i 2004 til 141 TWh i 2005, var strømprisene kun marginalt lavere i 2005. Dette kan blant annet sees i sammenheng med økte priser på gass og innføring av et obligatorisk marked for handel med CO₂ kvoter i Europa, som har bidratt til

Kraftbalansen per år. TWh

	2003	2004 ¹	2005 ¹
Kraftproduksjon	107,5	110,6	138,1
+ Import	13,4	15,3	3,6
- Eksport	5,5	3,8	15,6
Nettoeksport	-7,9	-11,4	12,0
- Pumpekraftforbruk	0,9	0,7	1,1
- Nett-tap ²	10,0	9,7	11,0
Netto innenlands forbruk ³	104,6	111,6	114,0
- Kraftintensiv industri	31,9	34,4	34,6
- Alminnelig forsyning	72,7	77,2	79,4
(temperaturkorrigert) ⁴	(75,2)	(80,3)	(82,6)
Temp.avvik fra normalen, °C ⁵	1,3	1,4	1,5

¹ Foreløpige tall.² Inklusive forbruk i kraftstasjonene og statistisk differanse.³ Inkl. forbruk i elektrokjeler.⁴ Elektrokjelforbruk er ikke temperaturkorrigert.⁵ Avvik fra normalen for perioden 1961-1990

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Norges vassdrags- og energidirektorat og Meteorologisk institutt.

Priser på elektrisk kraft til husholdninger, landsgjennomsnitt 2004-2005. Norge. Øre/kWh¹

	Totalpris	Kraftpris ²	Nettleie ²
1. kvartal 2004	77,4	35,2	42,2
2. kvartal 2004	74,3	32,5	41,8
3. kvartal 2004	75,0	33,1	41,9
4. kvartal 2004	75,6	33,6	41,9
2004	75,8	33,8	42,0
1. kvartal 2005	71,4	29,3	42,1
2. kvartal 2005	75,4	33,3	42,1
3. kvartal 2005	75,7	33,6	42,1
4. kvartal 2005	78,1	36,0	42,1
2005	74,8	32,7	42,1

¹ Fastleddet er inkludert og er omregnet til øre/kWh for et forbruk på 20 000 kWh i året. Prisene er foreløpige.² MVA og forbruksavgift på elektrisk kraft inkludert. MVA var 24 prosent i 2004 og 25 prosent i 2005. Forbruksavgift er inkludert i nettleien og var 9,67 øre/kWh i 2004 og 9,88 øre/kWh i 2005.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges vassdrags- og energidirektorat.

noe høyere kostnader for varmekraftproduksjon basert på fossile energikilder. Krafthandel over landegrensene gjør at kostnadsutviklingen for utenlandske kraftverk til en viss grad påvirker norske kraftpriser (se egen boks). Etter hvert som forbruket stiger, bidrar også kapasitetsbegrensninger til økte priser. Gjennomsnittlig systempris for elektrisk kraft på kraftbørsen Nord Pool⁶ var 23,5 øre/kWh i 2005, ned fra 24,2 øre/kWh i 2004.

Små endringer i prisen på kraftbørsen har også bidratt til relativt stabile priser i sluttbrukermarkedet. Foreløpige tall fra den kvartalsvise kraftprisstatistikken viser at prisen for kraft og nettleie inklusive avgifter⁷ for husholdninger var 74,8 øre/kWh i 2005. Det er ett øre lavere enn året før. Kraftpris og nettleie uten avgifter var henholdsvis 26,7 og 24,9 øre/kWh i gjennomsnitt, mens avgifter i alt utgjorde 23,2 øre/kWh.

Primærnæringene

2005 var et år med noe under normalårsavlinger i jordbruket, dog med betydelige distriktstise forskjeller. For husdyrprodukter var det noe overproduksjon, vesentlig av svinekjøtt. Etter et bunnår i 2003 har skogbruket økt avvirkningen både i 2004 og 2005. Innen fiske og fangst gikk fangstmengden noe ned i 2005, først og fremst for fisk som brukes hovedsakelig til mel, olje, dyre- og fiskefôr. Gjennomsnittlig første-håndspris økte for de fleste fiskeslagene, og første-håndsverdi av samlet fangst økte med 11 prosent. I løpende priser er samlet førstehåndsverdi i 2005 på nivå med toppåret 2001. Oppdrettsnæringen hadde også et godt år i 2005. Eksportprisen på fersk laks økte med 17 prosent fra 2004 til 2005, og eksportert mengde fortsetter å øke. EUs tiltak for å begrense importen av norsk laks skaper fortsatt problemer for næringen. På tampen av året vedtok russiske myndigheter importforbud for fersk laks med henvisning til for høyt innhold av kadmium og bly.

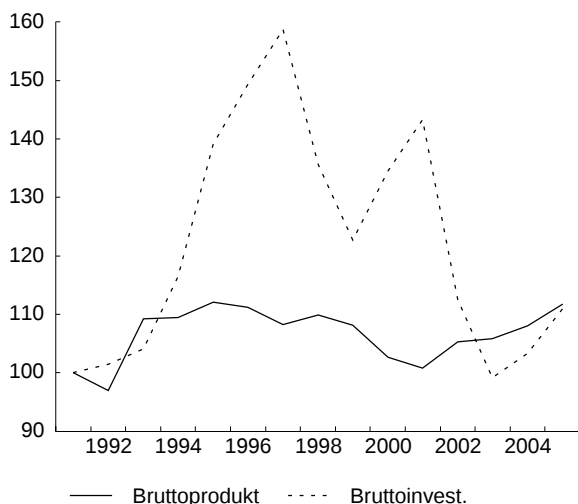
Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser at bruttoproduksjonen i primærnæringene under ett økte med 3,4 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Produksjonen økte i skogbruk og fiskeoppdrett, mens jordbruk samt fiske og fangst viste nedgang. I 2005 utgjorde bruttoproduktet for primærnæringene 1,4 prosent av bruttonasjonalproduktet. Antall utførte timeverk i primærnæringene under ett fortsetter å falle. Nedgangen fra 2004 til 2005 var på 3,8 prosent, og i 2005 utgjorde sysselsettingen i primærnæringene 4,6 prosent av totalt antall utførte timeverk. For jordbruk samt fiske og fangst er det beregnet nedgang, mens det er beregnet en viss økning innen skogbruk og oppdrett.

Jordbruk og skogbruk

Den totale kornavlingen i 2005 er beregnet til vel 1,3 millioner tonn, en nedgang på 9 prosent fra toppåret 2004. Også for andre planteprodukter har avlingene vært lavere enn i 2004, men med store distriktstise variasjoner; Hordaland, Trøndelag og Nordland hadde avlinger betydelig under et normalår. Mye nedbør i løpet av høsten gjorde innhøstingen vanskelig. På slutten av 1990-tallet ble jordbrukerne påført betydelige inntektstap på grunn av overproduksjon av husdyrprodukter. Overproduksjonen har vært liten de siste årene, men økte noe igjen både i 2004 og 2005. Det har vært betydelig overproduksjon av svinekjøtt, men også sau-/lammekjøtt, egg og korn har vært berørt. For jordbrukerne medfører overproduksjonen reduserte produktpriser og økt omsetningsavgift. Sistnevnte brukes til markedsreguleringstiltak. For 2005 har Budsjettnemda for jordbruket anslått brutto pristap for svinekjøtt til 3,35 kroner per kg. Målprisen for

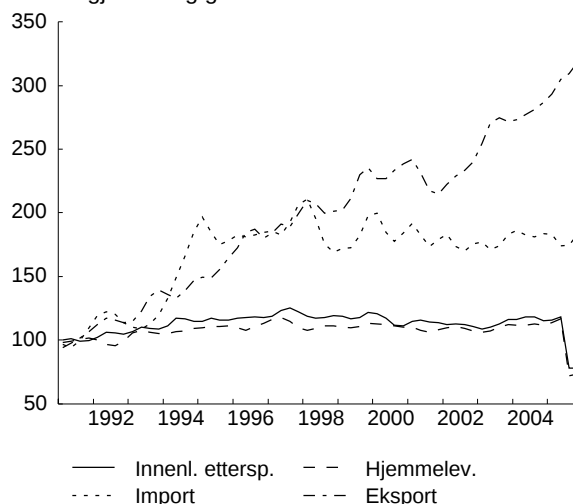
⁶ Det nordiske elspotmarkedet for fysisk handel med kraft foregår på kraftbørsen Nord Pool. Der noteres timepriser i flere områder (spotpriser) over hele døgnet. Hvis det ikke er nettbeskrankninger, noteres bare en pris (systemprisen).⁷ Forbruksavgift på elektrisk kraft var 9,88 øre/kWh i 2005, mens merverdiavgift var 25 prosent. Det er fritak for forbruksavgift i Nord-Troms og Finnmark og fritak for merverdiavgift i Nordland, Troms og Finnmark.

Produksjon og investering i primærnæringene 1991=100

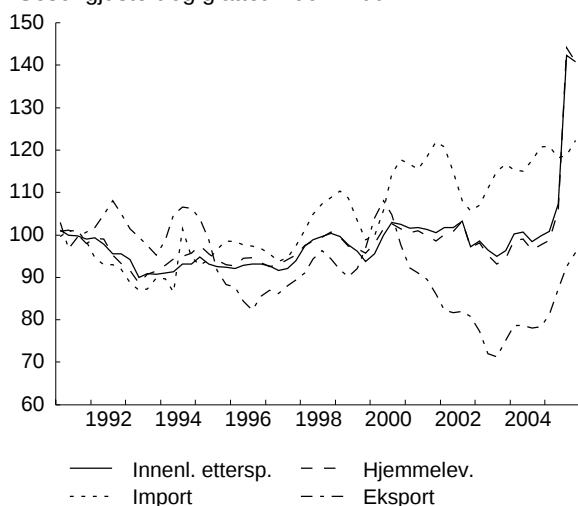
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Volumutviklingen for varer fra primærnæringene Sesongjustert og glattet. 1991=100

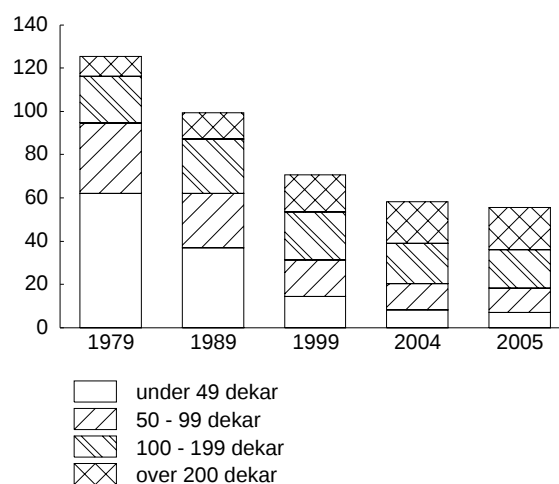
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Prisutviklingen for varer fra primærnæringene Sesongjustert og glattet. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Antall jordbruksbedrifter (i tusen), etter størrelsen på jordbruksarealet i drift

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

svinekjøtt, det vil si den prisen jordbruket har rett til å ta ut av markedet i gjennomsnitt for et avtaleår ved markedsbalanse, var 27,22 kroner per kg.

Både antall jordbruksbedrifter og sysselsettingen i jordbruket har vist sammenhengende nedgang over mange år. Bare fra 2000 til 2005 er antall bedrifter redusert med nesten 20 prosent. I 2005 har Budsjett-nemda for jordbruket budsjettert med 66 400 årsverk i jordbruket. Dette gir en reduksjon i antall årsverk på 15,8 prosent fra 2000, noe som tilsvarer en gjennomsnittlig årlig nedgang på 3,2 prosent i femårsperioden. Når en ser bort fra variasjoner som skyldes været, har den samlede produksjonen av plante- og husdyrprodukter endret seg lite de siste årene. Det har dermed skjedd en betydelig økning i arbeidsproduktiviteten. Viktige årsaker til dette er nedlegging av små bedrifter, spesialisering og økning av produksjonen i de

gjenværende bedriftene og gradvis innføring av ny teknologi. I melkeproduksjonen skjer det nå en betydelig sammenslåing av enheter gjennom etablering av samdrifter mellom to eller flere tidligere selvstendige produsenter. Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser en prosentvis økning i bruttoprodukt per utførte timeverk i jordbruket på 6,6 prosent fra 2003 til 2004 og 6,2 prosent fra 2004 til 2005.

Jordbruksoppgjøret 2005 ga større endringer i priser og budsjettoverføringer enn 2004-oppgjøret. For budsjettåret 2006 vil budsjettoverføringene øke med 190 millioner kroner, fra 10 768 millioner kroner i 2005. Målprisene kan økes innenfor en ramme på 260 millioner kroner. Tilleggene er budsjettert å utgjøre vel 7 000 kroner per årsverk. Det tilsvarer en inntektsvekst på om lag 5 prosent. Forbedret markedsbalanse kan gi ytterligere inntektsvekst i en del produksjoner.

Jordbruk, jakt og viltstell. Produksjon og faktoretterspørsel. Mrd. kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr		Volum		Pris	
	2005		2004	2005	2004	2005
Produksjon	24,1	3,2	-1,1	-1,8	-0,7	
Produktinnsats	14,1	4,6	-3,5	-1,4	3,3	
Bruttoprodukt	10,0	1,5	2,2	-2,3	-5,7	
Bruttoinvesteringer	5,4	3,0	7,8	2,3	0,4	
Sysselsetting ¹	113,9	-4,8	-3,7	..	..	

¹ Sysselsetting i mill. utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for jordbruksvarer, jakt og viltstell. Mrd. kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr		Volum		Pris	
	2005		2004	2005	2004	2005
Produksjon	24,5	3,3	-0,8	-1,8	-0,7	
Eksport	0,3	9,1	-9,2	-5,7	-1,8	
Hjemmeleveranser	24,1	3,2	-0,7	-1,7	-0,7	
Import	4,9	6,2	-0,7	-0,8	3,3	
Innenlandsk anvendelse	29,1	3,7	-0,7	-1,6	-	
Lagerendringer	0,2	-0,7	-0,5	..	..	
Innenlandsk etterspørsel	28,8	4,5	-0,2	-1,8	0,1	

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det er også i årets avtale forutsatt en gradvis strukturutvikling der jordbruksbedriftene blir større og mer effektive. Harmoniseringen av rammevilkårene for samdrifter og enkeltpersonforetak er videreført. Videre ble det vedtatt at markedsreguleringen for fjørfe-kjøtt avvikes fra 1. januar 2007. Fra 2005 innføres det regionale miljøprogram i alle fylker. Total tilskuddsramme for denne ordningen som kan utbetales i 2006, er 340 millioner kroner.

Den pågående forhandlingsrunden i WTO forventes å medføre en liberalisering av handelen med jordbruksvarer og dermed få stor betydning for jordbruket i Norge. Forhandlingene har vært meget vanskelige, og hittil har en ikke kommet til enighet om konkrete tallstørrelser når det gjelder nedtrapping av toll og støtteordninger.

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet sank produksjonen i jordbruket med 1,1 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. I 2005 utgjorde jordbrukets bruttoprodukt 0,5 prosent av bruttonasjonalproduktet.

I skogbruket økte avvirkning for salg med 6,3 prosent fra 2003 til 2004 og utgjorde da 8,2 millioner m³. Avvirkningen i 2003 var imidlertid den laveste siden midten av 1970-tallet. Statistikk fra en del fylker tyder på at aktiviteten i skogbruket har fortsatt å øke i 2005. I Hedmark, som er det desidert viktigste skogfylket, er det rapportert en økning i avvirkningen på nesten 20 prosent. Den økte avvirkningen henger sammen med økende etterspørsel og at tømmerprisene steg fra 2004 til 2005. Tilpasning til endring i skogbeskatningen fra og med 2006, kan også ha virket inn.

Fiske, fangst og oppdrettsnæringen. Produksjon og faktoretterspørsel. Mrd. kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr		Volum		Pris	
	2005		2004	2005	2004	2005
Produksjon	27,4	3,6	5,6	10,6	15,4	
Produktinnsats	16,3	5,3	8,6	4,4	4,5	
Bruttoprodukt	11,0	0,1	-0,7	23,6	37,5	
Bruttoinvesteringer	1,3	11,4	-4,4	3,0	6,1	
Sysselsetting ¹	24,6	-2,7	-6,3	..	..	

¹ Sysselsetting i mill. utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for fiske, fangst og oppdrettsnæringen. Mrd. kroner og prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr		Volum		Pris	
	2005		2004	2005	2004	2005
Produksjon	26,5	3,8	5,9	11,0	15,5	
Eksport	12,1	4,7	8,7	6,5	15,7	
Hjemmeleveranser	14,5	3,0	3,6	14,8	15,6	
Import	0,6	-2,0	-39,0	10,7	30,9	
Innenlandsk anvendelse	15,1	2,7	1,0	14,5	16,2	
Lagerendringer	1,3	-1,9	6,8	..	..	
Innenlandsk etterspørsel	13,8	4,9	-6,0	15,7	16,6	

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import av tømmer utgjorde 2,3 millioner m³ i 2005, en økning på om lag 100 000 m³ fra året før. Prisen på importert tømmer falt noe i 2005, men norsk tømmer er fortsatt konkurransedyktig til tross for prisøkningen i 2005. Eksporten av tømmer utgjorde 500 000 m³ i 2005, en økning på 150 000 m³ fra året før. De store volumene som måtte tas ut etter stormen i Sverige i 2004 har påvirket tømmermarkedet i hele Østersjøregionen.

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte produksjonen i skogbruket med 12,8 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Økningen fra 2003 til 2004 var på 7,5 prosent. I 2005 utgjorde skogbrukets bruttoprodukt 0,3 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Fiske, fangst og fiskeoppdrett

For de tradisjonelle havfiskeriene har veksten i 2004 fortsatt i 2005. I 2003 var prisene lave og førstehåndsverdien av de viktigste fiskeslagene utgjorde 8,9 milliarder kroner. Fra 2003 til 2004 økte førstehåndsverdien med 1,5 milliarder og fra 2004 til 2005 med ytterligere vel 1,1 milliarder til 11,5 milliarder kroner. I løpende priser var førstehåndsverdien i 2005 på samme nivå som rekordåret 2001. Økte priser er årsaken til denne økningen. Den samlede fangstmengden var så å si uendret fra 2003 til 2004 og minket med 5 prosent fra 2004 til 2005. I fjor utgjorde torsk og sild til sammen 50 prosent av førstehåndsverdien. Fra 2003 til 2005 har gjennomsnittsprisen for disse fiskeslagene steget med respektive 22,6 og 53,2 prosent. I perioden 2001 - 2004 ble gjennomsnittlig 43 prosent av fangstkvantumet brukt til produksjon av mel, olje, dyre- og fiskefôr. I 2005 falt denne andelen til 32 prosent. Hovedårsaken er en nedgang i fangst av kolmule

på over 200 000 tonn. Også fangsten av tobis og øyepål ble redusert, og en større andel av loddefangsten ble brukt til mat.

Laks utgjør om lag 90 prosent av mengde solgt fisk fra norske fiskeoppdrettere. Ørret utgjør mesteparten av den resterende mengden, men er i tilbakegang. Andre fiskearter betyr ennå lite. Fersk laks er den viktigste eksportvaren for oppdrettsnæringen. Fra 2000 til 2003 sank eksportprisen for denne varen med 33 prosent. I samme periode økte likevel eksportert mengde med 19 prosent. Fra 2003 til 2004 steg eksportprisen for fersk laks med 6,6 prosent, mens prisstigningen fra 2004 til 2005 ble nesten tre ganger så stor med 17,1 prosent. Eksportert mengde har fortsatt å stige, med 7 prosent fra 2003 til 2004 og 12 prosent fra 2004 til 2005. Samlet verdi av eksporten var 10,0 milliarder kroner i 2005, en økning på 31 prosent fra 2004. Det eksporteres også betydelige kvanta fryst laks og fersk og fryst ørret. Eksportert mengde av disse varene gikk noe ned siste året.

EU er viktigste marked for norsk oppdrettslaks. Adgangen til dette markedet har i mange år vært påvirket av EUs forsøk på å begrense importen av norsk laks ved bruk av ulike handelspolitiske virkemidler. Innføring av kvoter og minstepris (februar), differensiert toll (juni) og bilateral avtale om minstepris (juni) fikk ikke merkbar effekt for den norske eksporten i 2005. I januar 2006 vedtok EUs råd en ny forordning om innføring av antidumpingtiltak mot import av oppdrettslaks fra Norge. Tiltakene er gitt en varighet på fem år. Vedtaket innebærer at det er innført en minste importpris på 2,80 euro per kg hel fersk og frossen oppdrettslaks fra Norge. Det er også minstepriser for bearbejdede varer av laks. I februar 2006 besluttet regjeringen å bringe EUs antidumpingtiltak mot norsk laks inn for tvisteløsning i WTO.

Eksportert mengde laks til Russland ble nær fordoblet fra 2003 til 2005. I desember 2005 opplyste russiske myndigheter at de hadde funnet uakseptable nivåer av kadmium og bly i norsk oppdrettslaks, noe som førte til et generelt forbud mot import av fersk norsk fisk fra 1. januar 2006. Mattilsynet i Norge har ikke funnet tilnærmet samme innhold av tungmetaller i den norske laksen. Norske myndigheter arbeider for at importstoppen skal opphøre så raskt som mulig. De foreløpige nasjonalregnskapstallene for produksjonen i fiske, fangst og fiskeoppdrett viser en økning på 5,6 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. I 2005 utgjorde bruttoproduktet i næringen 0,6 prosent av bruttonasjonalproduktet. Eksportverdien av oppdrettsfisk og annen fisk var vel 12 milliarder kroner, mens eksport av bearbejdet fisk og fiskeprodukter utgjorde 19,5 milliarder kroner. Verdien av importert oppdrettsfisk, annen fisk og bearbejdede fiskeprodukter var 3,7 milliarder kroner.

Utenriks sjøfart

Produksjonen i utenriks sjøfart målt i løpende priser vokste med 3,1 prosent fra 2004 til 2005. Veksten skyldes en økning i prisene på 10,0 prosent. Denne prisveksten kom etter en vekst på 13,5 prosent i 2004. Produksjonsvolumet i utenriks sjøfart falt for fjerde år på rad. I fjor sank volumet med 6,2 prosent i forhold til 2004. En årsak til denne negative trenden er utflagging av norske rederier.

De gode tidene i tankmarkedet fortsatte i 2005. Totalt sett steg gjennomsnittlige fraktrater for de tre største skipsgruppene VLCC, Suezmax og Aframax (se figur) noe sammenlignet med toppåret 2004. Fraktratene er på et historisk sett høyt nivå, noe som henger sammen med stor etterspørselsvekst i oljemarkedet de to siste årene.

Tendensen fra de siste årene med store svingninger i tørrlastratene fortsatte også i 2005 (se figur). Den sterke økonomiske veksten i Kina vedvarte, noe som er viktig for tørrbulkmarkedet. Spesielt er utviklingen i den kinesiske stålindustrien av stor betydning.

I løpet av 2005 økte den norske utenriksflåten med 28 skip til 1642 skip, samtidig som det var en reduksjon på 3,8 millioner dødvekttonn (dwt) ifølge tall fra Rederiforbundet. En forklaring på denne utviklingen er at antallet relativt små offshore service skip øker, mens antallet relativt store tankskip faller. Økningen i offshore service skip har vært en trend noen år. I den norske flåten, som består av norsk- og utenlandsregistrerte skip, har andelen norskregistrerte skip falt noe siden 2004, slik tendensen har vært i noen år.

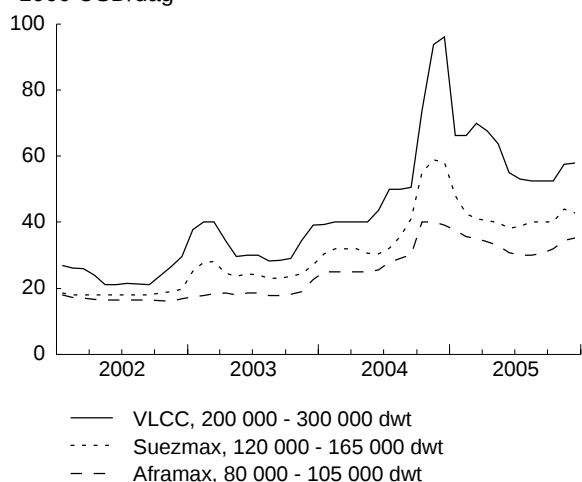
Kjemikalietankskip, oljetankskip, bulkskip og offshore serviceskip er fortsatt de dominerende skipstypene i

Kort om utenriks sjøfart

Utenriks sjøfart er en internasjonal næring. Et skip kan eies av et selskap i ett land, drives av et selskap i et annet land, og være registrert i et tredje. Eierstrukturen er ofte kompleks, og bidrar til at det i praksis er vanskelig å avgrense norsk utenriks sjøfart. Nasjonalregnskapet regner inntekter og utgifter knyttet til driften av et skip som driftsinntekter og -utgifter for Norge dersom operatøren av skipet er norsk. Norske selskapers inntekter knyttet til utleie av skip til norske eller utenlandske selskap, ved såkalt tidsbefraktning (t/c) eller bareboatbefraktning, regnes også som norsk produksjon. Norske selskapers datterselskap i utlandet, som ofte står for driften av selskapets skip, regnes ikke som norske selskaper, og bidrar derfor ikke til norsk produksjon.

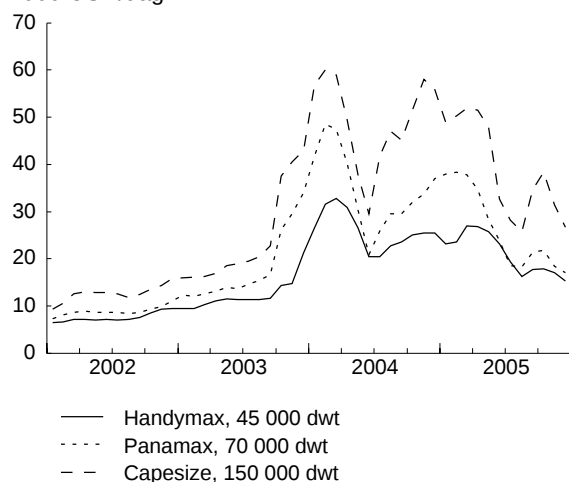
Når det gjelder skipets nasjonalitet, bestemmes denne ut fra nasjonaliteten til skipets eier. Som hovedprinsipp skal den norske eierandelen være minst 50 prosent for at skipet skal regnes som norsk. Dette gjelder uavhengig av hvilket flagg skipet seiler under.

Utvikling i fraktrater for frakt av olje. 2002-2005.
Tankindekser, 12 måneders tidsbefraktning
1000 USD/dag

Kilde: Fearnleys Monthly.

Utvikling i fraktrater for frakt av tørrbulk. 2002-2005.
Tørrbulkindekser, 12 måneders tidsbefraktning
1000 USD/dag

Kilde: Fearnleys Monthly.

den norskeide utenriksflåten. Tørrlastskipene er den desidert største gruppen målt i antall skip med 42,7 prosent av totalen. Målt i dwt har tørrlastskipene nå passert oljetankskipene og er størst med 36 prosent av totalen.

I utenriks sjøfart ble det foretatt bruttorealinvesteringer for 16,6 milliarder kroner i 2005. Målt i faste priser tilsvarende dette en økning på 43,2 prosent fra året før. Dette var tredje året på rad at bruttoinvesteringene i utenriks sjøfart viste god vekst.

Sysselsettingen i næringen, som også omfatter utenlandske sjøfolk på norske skip, falt i løpet av året. Antall sysselsatte for 2005 er foreløpig beregnet til 38 700, mot 40 500 i 2004. Tall fra Rederiforbundet viser at utlendingenes andel på norske skip har falt noe det siste året.

Produksjon og faktoretterspørsmål i utenriks sjøfart, 2004-2005.
Prosentvis endring fra året før

	Løpende priser		Volum		Pris	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Produksjon	95,3	98,3	-4,0	-6,2	13,5	10,0
Produktinnsats	70,4	73,6	-4,0	-6,2	13,9	11,4
Bruttoprodukt	24,9	24,7	-4,0	-6,2	12,4	5,9
Bruttoinvesteringer	10,6	16,6	11,7	43,2	8,7	8,9
Sysselsetting	75,0 ¹	71,6 ¹	-1,2 ¹	-4,7 ¹	1,5 ²	1,5 ²

¹ Total sysselsetting i millioner utførte timeverk.

² Lønnskostnader per utførte timeverk (lønnstakere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge

De private tjenesteytende næringene utgjorde om lag 39 prosent av BNP Fastlands-Norge i 2005, samme andel som året før. Næringene stod for vel 45 prosent av sysselsettingen i Fastlands-Norge. Private tjenesteytende næringer omfatter i denne sammenheng ikke husholdningenes «produksjon» av bolig tjenester.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg produksjonen av private tjenester med 5,1 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. De tjenesteytende næringene bidro til vel halvparten av veksten i BNP Fastlands-Norge i fjor. Målt i faste priser økte bruttoproduktet med 4,7 prosent, mens tilsvarende vekst for Fastlands-Norge var 3,7 prosent. Tallet på sysselsatte i privat tjenesteyting økte med 1,3 prosent fra 2004 til 2005, mens arbeidsinnsats målt i utførte timeverk steg med 1,5 prosent i samme periode. Årsaken til at timeverkene økte noe mer enn antall sysselsatte, til tross for at det var en arbeidsdag mindre i 2005 enn året før, var redusert sykefravær. Av de foreløpige tallene ser vi at bruttoproduktet økte klart mer enn timeverkene, noe som indikerer en merkbar vekst i arbeidskraftsproduktiviteten.

Forretningsmessig tjenesteyting, som består av næringer som eiendomsdrift, databehandlingsvirksomhet, annonse- og reklamevirksomhet o.s.v., står for om lag 30 prosent av produksjonen i de private tjenesteytende næringene. I 2005 var det en betydelig vekst i disse næringene, som bidro med 40 prosent av veksten i det samlede bruttoproduktet i tjenesteyting. Produksjonen økte med 7,6 prosent i 2005, målt i faste priser. Det er spesielt formidling og utleie av arbeidskraft, arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet som har bidratt til veksten. Utførte timeverk viser en økning på 3 prosent til tross for en arbeidsdag mindre i 2005 enn i 2004. Denne økningen skyldes dels en økning i sysselsatte personer på 2,9 prosent og lavere sykefravær.

Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge. Prosentvis endring fra året før

	Produksjon					Bruttoprodukt			Utførte timeverk			
	Mrd. kr ¹	Volum		Pris		Mrd. kr ¹	Volum		Mill. timeverk ²		Endring	
		2004	2005	2004	2005		2004	2005	2004	2005	2004	2005
Varehandel	264,0	5,6	4,0	2,4	2,6	144,1	5,4	4,0	456,2	460,7	4,0	1,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	47,2	-0,3	4,5	2,1	0,9	21,2	-0,3	4,5	79,4	79,9	1,7	0,7
Transport	153,1	4,6	4,1	0,7	2,3	50,9	4,6	4,6	164,4	166,2	1,4	1,1
Post- og telekommunikasjon	86,6	6,3	3,9	-0,9	-0,5	30,9	5,3	3,0	49,9	48,8	-0,7	-2,3
Finansiell tjenesteyting	96,9	5,4	6,7	0,7	-1,1	58,1	3,2	6,9	71,2	71,1	1,2	-0,2
Forretningsmessig tjenesteyting	313,4	4,9	7,6	3,3	2,7	163,4	3,9	6,8	301,9	311,0	3,4	3,0
Personlig tjenesteyting	136,3	4,3	2,8	2,9	3,4	85,2	4,3	1,4	225,7	230,7	3,6	2,2
Sum Private tjenesteytende næringer	1 097,6	4,9	5,1	1,9	2,0	553,8	4,1	4,7	1 348,7	1 368,4	3,0	1,5

¹ Nivå tall i løpende priser.² Lønnstakere og selvstendige.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

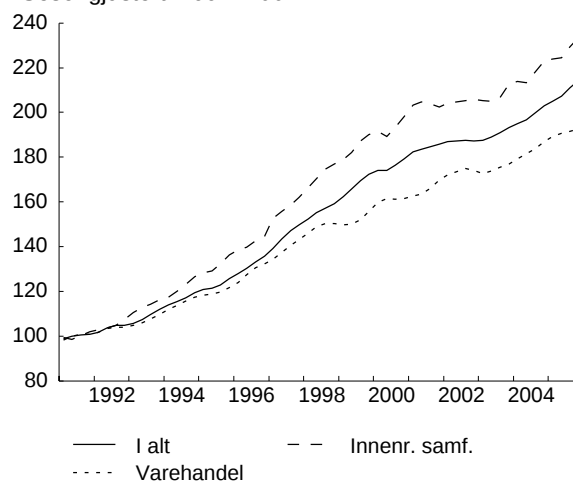
Sysselsettingen innen post og telekommunikasjon fortsatte å falle i 2005 med en nedgang på 2,3 prosent i utførte timeverk. Den største bidragsyteren til nedgangen var nedbemanningen i Posten Norge AS. Til tross for redusert sysselsetting økte produksjonen målt i faste priser med 3,9 prosent fra 2004 til 2005. Det var telekommunikasjon som bidro mest til denne veksten.

I 2005 utgjorde varehandelen omtrent 10 prosent av BNP fastlands-Norge. Produksjonen målt i faste priser økte med 4 prosent, mens utførte timeverk økte med 1 prosent.

Foreløpige tall for finansnæringen viser en økning i produksjonsvolumet på 6,7 prosent. Økningen skyldtes hovedsaklig økt utlåns- og innskuddsvekst i bankene. Ifølge Norges Banks rentestatistikk er rentemarginene redusert. En mulig årsak til dette er stadig større konkurranse på lånemarkedet, spesielt i personmarkedet, som presser marginene til samtlige banker. Den lave utlånsmarginen ble likevel kompensert av utlånsveksten slik at produksjonen målt i løpende verdi økte med 5,5 prosent. De foreløpige tallene tyder ellers på at driftskostnadene i finansnæringen økte noe svakere enn produksjonen slik at bruttoproduktet økte med 6,9 prosent. Sysselsettingstallene for næringen viste en svak nedgang i forhold til 2004.

Jernbane og sporvei hadde en økning i produksjonsvolumet på 4,7 prosent i 2005, etter at veksten året før var på 6 prosent. Prisene holdt seg tilnærmet uendrede fra 2004 til 2005.

Foreløpige tall for luftfartsnæringen viser en økning i produksjonsvolumet på 2,9 prosent fra 2004 til 2005. Kostnadene korrigert for prisstigning økte noe sterkere slik at veksten i bruttoproduktet målt i faste priser ble 2,7 prosent. Økningen i 2005 kom etter en meget sterk vekst i 2004. Tall for trafikkutviklingen fra Avinor viser at det i fjor var en økning i både passasjerantallet og i antall flybevegelser.

Produksjon i privat tjenesteyting, Fastlands-Norge utenom boligjenester
Sesongjustert. 1991=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arbeidsmarkedet

Foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viser en økning i samlet sysselsetting på 0,7 prosent i 2005, mot en økning på 0,4 prosent året før. Ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) til Statistisk sentralbyrå var arbeidsledigheten i 2005 4,6 prosent, 0,1 prosentpoeng høyere enn i 2004. Arbeidsstyrken (summen av sysselsatte og ledige) økte med 18 000 personer fra 2004 til 2005. I de to foregående årene var arbeidsstyrken om lag uendret. Samtidig økte befolkningen i aldersgruppen 16-74 år med 0,9 prosent, slik at yrkesandelen, som viser forholdet mellom arbeidsstyrken og befolkningen i arbeidsdyktig alder, gikk ned i fjor. Det er typisk for perioder med høy ledighet at en del arbeidssøkere trekker seg ut av arbeidsstyrken, ettersom det da er vanskeligere å skaffe seg jobb enn ellers, men nedgangen i yrkesandelen skyldtes også endringer i sammensetningen av arbeidsstyrken.

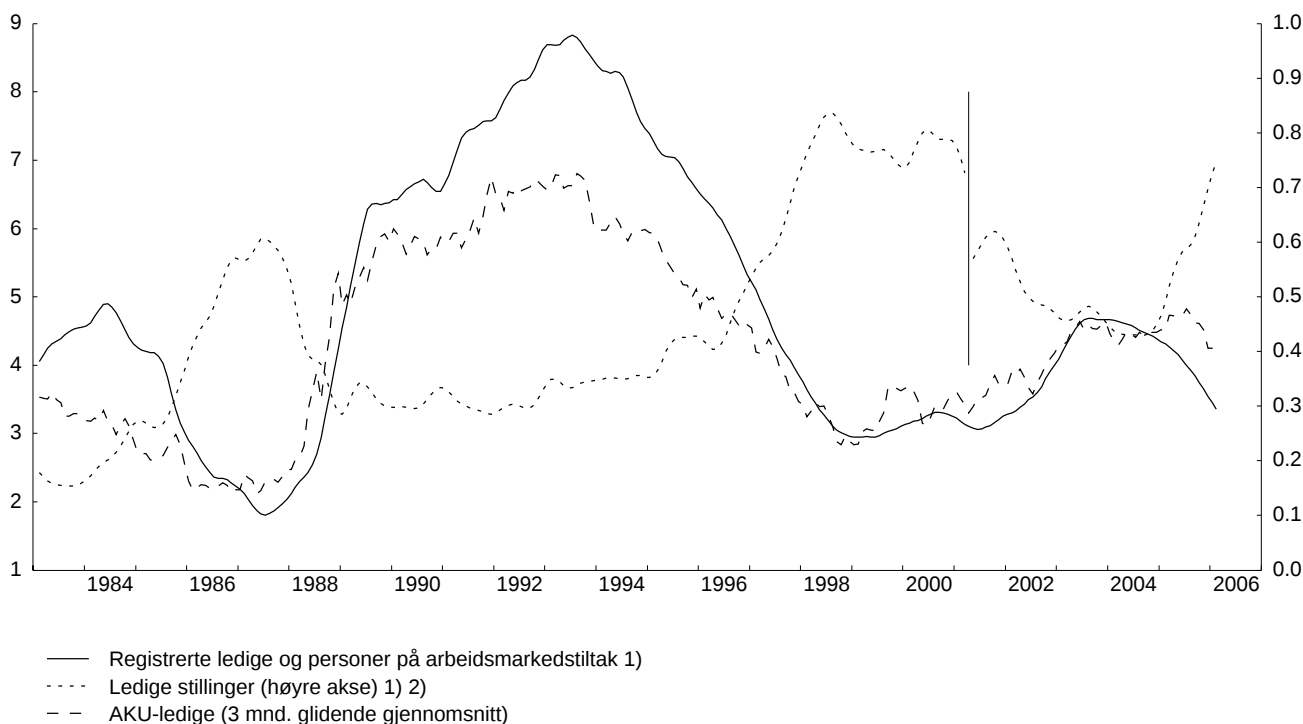
De sesongjusterte tallene fra AKU viser en moderat oppgang i sysselsettingen fra 1999 til våren 2002, før den begynte å gå nedover fram til sommeren 2003. Siden har tallet på sysselsatte vist en klar stigning, og passerte sommeren 2005 rekordnivået fra våren 2002.

Arbeidsledigheten var ifølge AKU klart stigende i perioden fra 1999 til sommeren 2003. Økningen var spesielt sterk i slutten av perioden. Deretter gikk ledigheten svakt ned fram til begynnelsen av 2004, før den igjen økte noe. Etter å ha nådd toppnivået på 4,8 prosent i juli 2005, har ledigheten beveget seg nedover i de resterende månedene av 2005. Den sesongjusterte AKU-ledigheten ble redusert med 5 000 personer fra 3. til 4. kvartal 2005. Nedgangen er imidlertid omtrent på nivå med feilmarginen for endringstall i utvalgsundersøkelsen.

Tallene fra Aetat over antall registrerte ledige viste til dels samme utvikling som ledigheten ifølge AKU fram til første halvår 2004. Mens AKU-ledigheten deretter steg videre, var det en klar nedadgående trend i den registrerte ledigheten. Summen av registrerte helt ledige og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak viser om lag samme utvikling som antall registrerte ledige. Den månedlige tilgangen på ledige stillinger annonsert i media var i gjennomsnitt 2 000 høyere i fjor enn i 2004, men betydelig lavere enn i perioden 1997-2001.

Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall. 1983-2006

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 1999.

2) Brudd i statistikken for beholdning av ledige stillinger fom. mai 2001. Dataene er derfor ikke glattet og sesongjustert etter dette.

Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Syssetningen

De foreløpige tallene fra KNR viser at det i 2005 i gjennomsnitt var sysselsatt 2 313 000 personer, 0,7 prosent flere enn året før. Etter en klar sysselsettingsnedgang i 2003 og en moderat økning i 2004, var sysselsettingen i 2005 så vidt høyere enn rekordnivået fra 2002. Lønnstakere stod for hele oppgangen i den samlede sysselsetting i fjor, med en økning på 0,8 prosent. Antallet selvstendig næringsdrivende var uendret.

Antall utførte timeverk gikk opp med 0,9 prosent fra 2004 til 2005, noe som om lag tilsvare økningen i tallet på sysselsatte. Ifølge AKU kom sysselsettingsveksten i 2005 blant heltidssysselsatte, mens antallet sysselsatte på deltid gikk noe ned. Dette, samt nedgangen i sykefraværet, er med på å forklare hvorfor antall utførte timeverk, til tross for en virkedag mindre, hadde en noe sterkere oppgang enn det utviklingen i sysselsettingen isolert sett skulle tilsi. Det var sterkere vekst i sysselsettingen blant menn enn blant kvinner i fjor. Blant menn økte antallet sysselsatte på heltid med 13 000 i forhold til 2004, mens antallet på deltid var om lag uendret. For kvinner var oppgangen i antallet heltidssysselsatte på 9 000, mens det var en viss nedgang i deltidssysselsettingen. Økningen i sysselsettingen var sterkest blant heltidsarbeidende menn i alderen 55-66 år. Det er relativt mange kvinner som jobber deltid. I 2005 arbeidet 42 prosent av alle sysselsatte kvinner deltid, mens andelen for menn var 12 prosent.

Sysselsettingsnedgangen i primærnæringene fortsatte i 2005, mens det var sysselsettingsvekst i bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel og annen privat tjenesteyting. Etter en periode med nedgang de siste 6 årene, var det kun en svak reduksjon i sysselsettingen

innen industri og bergverksdrift fra 2004 til 2005. Riktignok var det en klar sysselsettingsnedgang innen tekstil- og bekledningsindustri, kjemiske råvarer og treforedling, men samtidig var det oppgang innen bygging av skip og oljeplattformer. Innen varehandel (ekskl. bilreparasjon) var det 1,2 prosent flere sysselsatte i 2005 enn i 2004. I bygge- og anleggsvirksomhet var økningen på 3,0 prosent, og 3,7 prosent når vi ser på utførte timeverk. Sysselsettingen i offentlig forvaltning økte med 6 000 personer, eller 0,8 prosent i 2005. Antallet utførte timeverk økte prosentvis om lag like mye fra året før. Den kommunale forvaltningen hadde en sysselsettingsoppgang på 1,1 prosent, mens i statlig forvaltning var det tilnærmet ingen endring i antall sysselsatte. En sysselsettingsnedgang i forsvaret ble oppveid av en tilsvarende oppgang i den sivile delen av den statlige forvaltningen.

Hovedtall for arbeidsmarkedet. 1 000 personer

	Nivå 2005	Endring fra året før	
		2004	2005
Befolkning i yrkesaktiv alder 16-74 år	3 312	25	30
16-24 år	509	8	9
25-54 år	1 932	-1	2
55-74 år	871	19	18
Arbeidsstyrken (AKU) ¹	2 400	7	18
Arbeidsledige	111	0	4
Sysselsatte (NR) ¹	2 313	8	17
Utenlandske sjøfolk på norske skip	23	-1	-1
Statistiske avvik ²	-1	-2	-4
Utførte timeverk (mill.)	3 146	58	27

¹ Arbeidsstyrken omfatter bare personer bosatt i Norge, mens antall sysselsatte også omfatter utlendinger på norske skip. Ved summering av antall sysselsatte og arbeidsledige til antall personer i arbeidsstyrken, må derfor utenlandske sjøfolk på norske skip holdes utenfor.

² Det statistiske avviket skyldes at det er ulike statistiske kilder for arbeidsstyrken og komponentene av denne.

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Sysselsetting og utførte timeverk etter næring. Sysselsatte i 1 000 personer, timeverk i millioner, NR. Vekstrater i prosent fra året før

	Sysselsatte personer (1 000)		Utførte timeverk (mill.)		Vekstrater fra 2004	
	Nivå 2005	Endring fra 2004	Nivå 2005	Endring fra 2004	Per- soner	Time- verk
I alt	2 313	17	3 146	27	0,7	0,9
Olje og utenriks sjøfart	69	-1	121	-2	-1,3	-1,9
Fastlands-Norge	2 244	18	3 024	30	0,8	1,0
Industri og bergverksdrift	268	-2	411	-1	-0,8	-0,3
Annen vareproduksjon	231	1	395	2	0,4	0,5
Primærnæringer	77	-3	145	-6	-3,8	-3,8
Elektrisitetforsyning	13	0	19	0	-1,3	-1,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	140	4	230	8	3,0	3,7
Tjenesteyting	1 016	13	1 370	20	1,3	1,4
Varehandel	319	4	426	5	1,2	1,1
Samferdsel	144	-1	215	1	-0,3	0,2
Annen tjenesteyting	553	10	729	14	1,8	2,0
Offentlig forvaltning	730	6	849	9	0,8	1,1
Statlig forvaltning	271	1	355	0	0,4	0,0
Kommunal forvaltning	459	5	494	9	1,1	1,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Omlegging av Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)

Med virkning fra januar 2006 er det gjort en del endringer i AKU, i hovedsak for å bedre sammenlignbarheten med tilsvarende undersøkelser i andre land. Endringene består i mindre definisjonsendringer angående arbeidsledighet, justeringer av spørresekvensene, endret aldersdefinisjon og senkning av nedre grense for å inngå i undersøkelsen fra 16 til 15 år.

Bakgrunnen for omleggingen er at ILO (Den internasjonale arbeidsorganisasjonen) og EU har justert og presisert sine anbefalinger angående definisjonen av arbeidsledighet og sysselsetting. Det er også lagt nye føringer på hvordan man skal stille spørsmål om dette.

Endringer i måling av arbeidsledighet

Definisjonen på arbeidsledighet er blitt endret som følger:

1. *Tilgjengelighet.* Man må kunne begynne i arbeid innen to uker etter referanseuka man spør om, mot tidligere regnet to uker fra intervjuetidspunktet. I den grad det påvirker ledighetstallet, vil det trolig trekke tallet noe ned, særlig for ungdom i juni.
2. *Søkeaktivitet.* Tidligere ble kravet om å ha søkt arbeid siste 4 uker fraveket for dem som «Venter på svar fra arbeidsgiver» etter søking for 5-8 uker siden. Dette gjøres ikke lenger. Ifølge kvartalstall for tidligere år gir dette en reduksjon i ledigheten på om lag 1 000 personer.
3. *Framtidige jobbstartere.* Kravet om søkeaktivitet siste 4 uker gjelder fortsatt ikke for dem som allerede har fått en jobb de skal begynne i, men unntaket begrenses nå til dem som skal starte innen tre måneder. Dette vil bare gi marginalt færre ledige.
4. *Ufrivillig permitterte* (i hele referanseuka) regnes ikke lenger som arbeidsledige, men som sysselsatte. I januar 2006 gjaldt dette 3 000 personer ifølge AKU, om lag på samme nivå som kvartalstallene for 2005.

I spørsmålet om arbeidssøking blir det nå presisert at man også skal medregne småjobber. Dette er forsåvidt i tråd med tidligere praksis, men det har da ikke vært presisert i selve spørsmålsformuleringen. Endringen tilsier en viss økning i ledigheten. Først med observasjoner for flere måneder kan effekten anslås mer presist. Endringen i aldersdefinisjon (se eget punkt nedenfor) fører også til noen flere ledige slik det måles i AKU, siden utvalget nå utvides fra å omfatte personer i alderen 16-74 år til 15-74 år. Men det er relativt få ledige 15-åringer, anslagsvis 1 000 i januar 2006, slik at utslaget blir lite.

Endringene i AKU påvirker ledigheten både opp og ned, og det er vanskelig å anslå den samlede effekten i dag. En sammenlikning av tidsseriene for ledigheten ifølge AKU og Aetat, tyder på at nettoeffekten er liten i tallene for januar 2006. Når man får tall for flere måneder, vil man kunne få et sikrere bilde. Utslagene kan vise seg å være større i andre måneder enn januar, og de vil kunne være mer merkbare for enkelte grupper, som for eksempel ungdom.

Endret definisjon på sysselsetting

Definisjonen på sysselsetting er også blitt endret, i og med at de som var ufrivillig permittert nå regnes som sysselsatte (midlertidig fraværende). Ifølge AKU dreier det seg om rundt 3 000 personer. Også endringen i aldersdefinisjon vil øke sysselsettingen noe, anslagsvis 1 000-2 000 personer for de sesongjusterte tallene for perioden november 2005-januar 2006.

Forbedret kartlegging av faktisk arbeidstid

Sekvensen for å kartlegge faktisk arbeidstid, inklusive overtid og fravær i deler av uka, er nå bygd opp noe annerledes. Formålet er å bedre kvaliteten på data for faktisk arbeidstid (utførte timeverk) og for fravær i deler av uka, særlig med tanke på datagrunnlaget for Nasjonalregnskapet. Tidligere ble det først spurt om avtalt (eventuelt vanlig) arbeidstid, deretter om faktisk arbeidstid i referanseuka, for så å kartlegge fravær og overtid. I det nye skjemaet kommer spørsmålene om fravær og overtid før spørsmålet om hvor mange timer man arbeidet i referanseuka.

Erfaringer fra andre land tyder på at dette vil bedre datakvaliteten på utførte timeverk, fordi man blir mer oppmerksom på avvik fra normalsituasjonen i den aktuelle uka. Det slår erfaringsmessig ut i form av et lavere tall på utførte timeverk. For å få et anslag på betydningen av bruddet, har halve utvalget i AKU for 1. kvartal 2006 fått den gamle versjonen av spørreskjemaet på dette punktet. Svarene i januar 2006 antyder at den nye spørresekvensen medfører en nedgang i tallet på utførte ukeverk, men det er ikke mulig å gi et mer presist anslag før en har observasjoner for flere måneder.

Endret aldersdefinisjon og 15 år som nedre grense

Aldersklassifiseringen i AKU har tidligere tatt utgangspunkt i alderen ved utgangen av året, mens Eurostat (og andre land) har brukt alder i referanseuka. Fra januar 2006 gjøres dette også i Norge. Samtidig er utvalget i undersøkelsen utvidet til å omfatte 15-åringer, i tråd med opplegget i andre land. For de sesongjusterte tallene er den nye aldersdefinisjonen blitt innført tidligere, slik at fra og med januar 2006 påvirkes disse tallene kun av senkningen av nedre aldersgrense fra 16 til 15 år.

Effekt på sesongjusterte tall

Bak sesongjustering av tall ligger en antakelse om at det er en variasjon mellom månedene i året som er stabil over tid. Sesongjusteringen får fram den underliggende utviklingen. Sesongkomponentene beregnes ut fra en tidsserie tilbake til 1997. Hvis endringene i AKU fra januar 2006 endrer sesongmønsteret, vil de sesongjusterte tallene ikke fange opp dette. Endringen i sesongmønsteret vil da framstå som endringer i den underliggende utviklingen.

Trolig får en et noe annerledes (forsterket) sesongmønster i tallene for utførte ukeverk. Det vil typisk være at i måneder med offentlige fridager, vil tallene på utførte ukeverk gå mer ned enn i andre måneder. Ved at deler av utvalget fortsatt får gammel spørresekvens, kan en forhåpentlig få tallfestet denne effekten. For arbeidsledigheten kan det bli noe større brudd i juni, og kanskje også i mai.

Omfanget av midlertidige ansettelser

En ansettelse er midlertidig dersom den er tidsbegrenset, for eksempel med en fastsatt sluttdato, eller dersom selve arbeidet har en klar avgrensning. Knappt 10 prosent av alle ansatte har en midlertidig ansettelse ifølge SSBs arbeidskraftundersøkelser (AKU). Av om lag 200 000 midlertidig ansatte i 2005 var 41 prosent vikarer, 23 prosent ekstrahjelpere, 19 prosent i et engasjement eller prosjektansatte, mens de øvrige var læringer, praktikanter og lignende.

Forholdsvis flere kvinner enn menn er ansatt på midlertidig basis, nærmere bestemt 11,5 prosent av de kvinnelige ansatte og 7,5 prosent av de mannlige. Det har sammenheng med at kvinner i større grad arbeider i næringer hvor tidsbegrensede kontrakter er mye utbredt.

Arbeidsgivere kan bruke midlertidig ansatte når fast ansatte er borte fra jobb på grunn av sykdom, permisjoner, ferie og lignende. Midlertidige ansettelser kan også være et virkemiddel for økt fleksibilitet i størrelsen på arbeidsstokken. Det kan være gunstig dersom det er kortvarige toppler i produksjonen eller ved usikkerhet om størrelsen på framtidig etterspørsel etter bedriftens produkter, men muligheten for å bruke midlertidig ansatte er begrenset av lovverket. Arbeidsgiver må også ta hensyn til at det kan være konkurranse om arbeidskraften, og at en midlertidig jobb vil bli vurdert som mindre attraktiv enn en fast jobb av mange arbeidstakere. Overtid og ekstraarbeid fra de fast ansatte, innleie fra et vikarbyrå eller å sette ut deler av produksjonen til andre er alternative virkemidler for å møte en midlertidig økning i produksjonen.

Mest utbredt i tjenesteyting

Midlertidige ansettelser var i 2005 mest vanlig i de tjenesteytende næringene helse- og sosialtjenester, undervisning og hotell- og restaurantvirksomhet. Her lå andelen midlertidig ansatte på 13-15 prosent. Lavest var andelen i næringene industri og transport og kommunikasjon. I bygge- og anleggsvirksomhet, samt finansiell tjenesteyting, lå bruken av midlertidige ansettelser også klart under gjennomsnittet.

Er det en konjunktorell sammenheng?

Bruken av midlertidige ansettelser kan tenkes å variere med konjunktorene. AKUs kartlegging av midlertidige ansettelser startet først i 1996. I perioden 1996-1998 sank andelen midlertidig ansatte samtidig med en nedgang i arbeidsledigheten. Da ledigheten så steg igjen fra 1999 til 2004, stoppet nedgangen i andelen midlertidig ansatte, men uten å snu til oppgang samlet sett. For et par næringer finner vi imidlertid vekst, det gjelder bygge- og anleggsvirksomhet og forretningmessig tjenesteyting.

Tilkalles ved behov

Nær en tredjedel av de midlertidig ansatte arbeider bare ved særskilt behov, det vil si de kontaktes av arbeidsgiver og tilbys jobb på kort varsel. Denne formen for tilknytning til arbeidslivet er mest vanlig for ungdom, og mer vanlig for kvinner enn for menn. Mest utbredt er dette i hotell- og restaurantvirksomhet, detaljhandel og i helse- og sosialtjenester.

Varigheten av ansettelsesforholdet

Den totale varigheten på midlertidige ansettelsesforhold varierer fra sporadiske korttidsjobber til mer langvarige jobber. Av dem som var midlertidig ansatt i 4. kvartal 2005, hadde 4 prosent en jobb med en total varighet på under en måned, 28 prosent varte 1-6 måneder, 21 prosent varte mellom et halvt og ett år, 13 prosent varte 1-2 år og 8 prosent varte over to år. I en fjerdedel av tilfellene var det ikke fastsatt noen sluttdato (eller varigheten kunne ikke angis).

Ønske om fast ansettelse

Å være midlertidig ansatt svekker muligheten for å planlegge egen framtid, f.eks. i forhold til boligkjøp og låneopptak, og kan medføre en utrygg økonomisk situasjon. Samtidig gir det økt fleksibilitet også for arbeidstakeren, og for en del, særlig ungdom under utdanning, kan ansettelsesformen være en ønsket situasjon.

59 prosent av de midlertidig ansatte i 2005 ønsket en fast ansettelse. I aldersgruppa 30-54 år ga 80 prosent uttrykk for at de ønsket fast jobb. Det store flertallet av disse, to av tre, hadde også aktivt forsøkt å få det. 30 prosent i alderen 16-24 år ønsket å bli fast ansatt. Ønsket om fast ansettelse var mer utbredt blant kvinner enn blant menn, henholdsvis 63 og 52 prosent.

Det var blant midlertidig ansatte i undervisning og helse- og sosialtjenester at ønsket om fast ansettelse var mest utbredt (henholdsvis 71 og 66 prosent). I varehandel og hotell- og restaurantvirksomhet var det bare 41 prosent som ønsket fast jobb.

Overgang til fast stilling

Selv om størrelsen på gruppa av midlertidig ansatte totalt sett holder seg stabil, er det likevel betydelige utskiftninger over tid. Paneldata fra AKU i tidsrommet 1. kvartal 1996 til 1. kvartal 2001, hvor man kan følge utviklingen for de samme individene over åtte kvartaler, viser at av dem som var midlertidig ansatt, fikk to av tre fast jobb i løpet av en toårsperiode.¹ Om lag 20 prosent var midlertidig ansatt i hele perioden, mens de øvrige gikk ut i arbeidsledighet eller ut av arbeidsstyrken, f.eks. for å ta videre utdanning.

Hvor kommer de fra?

De som ifølge AKU var midlertidig ansatt i 4. kvartal 2005, fikk i tillegg spørsmål om hva de gjorde før de begynte i nåværende jobb. 39 prosent var da i en annen jobb, 34 prosent var under utdanning, mens 16 prosent oppga å være arbeidsledig. Av dem som kom fra en annen jobb, gjaldt det i 60 prosent av tilfellene en midlertidig ansettelse.

¹ Se Longva, F. (2002): Atypiske kontrakter - en kontrakt på noe mer? Arbeidsnotat, Fafo.

Arbeidsstyrken

Ifølge AKU var det 2 400 000 personer i arbeidsstyrken i 2005, 18 000 flere enn i 2004. Ettersom antallet personer i yrkesaktiv alder økte enda mer, førte dette til at den gjennomsnittlige yrkesdeltakelsen i 2005 gikk ned i forhold til året før, slik som i de to foregående år. Nedgangen kan forklares med at andelen yngre og eldre i befolkningen øker. Siden yrkesaktiviteten blant disse er relativt lav, synker da gjennomsnittlig yrkesdeltakelse. I aldersgruppen 25-54 år økte yrkesdeltakelsen med 0,2 prosentpoeng fra 2004 til 2005, og i aldersgruppen 55-74 år økte den med 0,4 prosentpoeng. Blant de i aldersgruppen 16-24 gikk yrkesdeltakelsen klart ned i 2005.

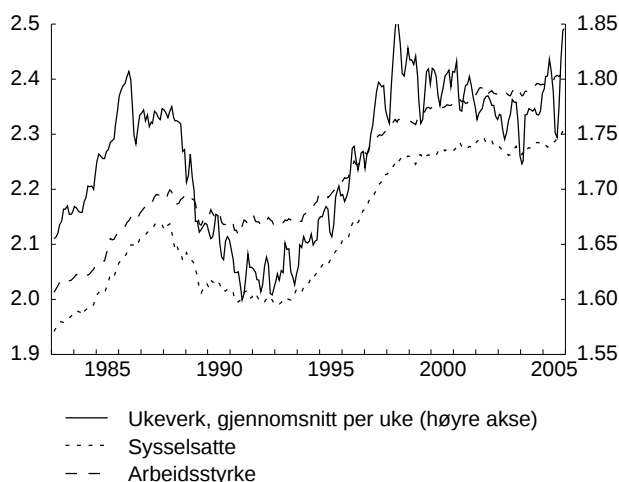
Fra 2004 til 2005 økte befolkningen i alderen 16-74 år med 30 000 personer. I den yngste aldersgruppen (16-24 år), som er preget av forholdsvis lav yrkesdeltakelse siden mange er under utdanning, økte antallet personer med 9 000. I aldersgruppen 25-54 år, der yrkesandelen er høy, var det en oppgang på 2 000 personer. Som i 2004, var økningen størst i aldersgruppen 55-74 år, med en oppgang på 18 000 personer. Innenfor denne aldersgruppen var det de under 67 år som stod for veksten. For aldersgruppen 67-74 år var det derimot nedgang i antall personer.

For befolkningen i alderen 16-74 år var yrkesdeltakelsen 72,4 prosent i 2005, mot 72,6 prosent året før. Deltakelsen har med dette gått ned for tredje året på rad etter å ha økt i de 9 foregående årene. I 2002 var den gjennomsnittlige yrkesdeltakelsen 73,5 prosent - den høyeste noensinne og 1,6 prosentpoeng over nivået i 1987, som representerer slutten på forrige konjunkturoppgang. Den gang var yrkesdeltakelsen blant menn 3,2 prosentpoeng høyere enn i 2005, mens den blant kvinner var rundt 4,4 prosentpoeng lavere enn 2005-nivået. Forskjellen mellom kvinners og menns yrkesdeltakelse var uendret på 7,5 prosentpoeng fra 2004 til 2005. Så liten forskjell er aldri tidligere målt i AKU. I 1987 var differansen 15 prosentpoeng.

I aldersgruppene 16-24 år, 30-39 år og 55-66 år var det i fjor en nedgang i yrkesdeltakelsen, mens det i de øvrige aldersgruppene var oppgang. Sterkest nedgang var det i aldersgruppen 16-24 år, mens det ellers var små endringer. Yrkesandelen blant ungdom (16-24 år) var i 2005 8,6 prosentpoeng lavere enn i 1987. Andelen ungdom under utdanning har imidlertid i flere år ligget vesentlig høyere enn den gang. I 2005 var 61 prosent av de mellom 16 og 24 år under utdanning.

Yrkesdeltakelsen blant personer i alderen 15-64 år i OECD-landene samlet var i 2004 på 70,1 prosent, i EU15-landene var 70,8 prosent yrkesaktive, mens i Danmark var yrkesdeltakelsen 80,2 prosent. I Norge, Sverige og USA inkluderes ikke 15-åringene i arbeidsstyrken. Yrkesandelen for personer i aldersgruppen 16-64 år i Norge var 79,1 prosent i 2004, mens tilsvarende yrkesandel i Sverige og USA var henholdsvis

Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk. 1983-2005 Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

78,7 og 75,4 prosent, ifølge OECD (Employment Outlook 2005). Den høye yrkesfrekvensen i Norden har sammenheng med høy yrkesaktivitet blant kvinner. I Norge er riktignok andelen deltidsarbeidende kvinner relativt høy. I 2004 arbeidet 33,2 prosent av de sysselsatte kvinnene deltid, mot 25,4 prosent i OECD (avtalt arbeidstid mindre enn 30 timer i uken). Yrkesdeltakelsen blant de eldre i Norge må også sies å være høy sammenlignet med i andre land. I aldersgruppen 55-64 år var yrkesandelen i Norge 68,8 prosent i 2004. Også i de andre nordiske landene er yrkesdeltakelsen blant de eldre høy. Gjennomsnittet for den samme aldersgruppen i EU15-landene og OECD lå på henholdsvis 44,6 og 53,1 prosent.

Ledigheten

Ifølge AKU var det i gjennomsnitt 111 000 arbeidsledige i 2005, mot 106 000 i 2004. Målt som andel av arbeidsstyrken tilsvarte dette 4,6 prosent. De sesongjusterte ledighetstallene fra AKU viser en forholdsvis sammenhengende stigning fra bunnivået på 2,8 prosent i begynnelsen av 1999 til 2. halvår 2003, når en ser bort fra noe som i ettertid ser ut til å være tilfældigheter i statistikken rundt årsskiftet 1999/2000. I 2. halvår 2002 tiltok økningen i arbeidsledigheten, før nivået stabiliserte seg på rundt 4,6 prosent i 2. halvår 2003. Etter en kortvarig nedgang i begynnelsen av 2004, viste ledigheten igjen en økende tendens frem til midten av 2005. Etter toppnivået på 4,8 prosent i juli 2005, har ledigheten gått merkbart nedover i 2. halvår av 2005.

Summen av registrerte helt ledige og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak viste tildels samme trendmessige utvikling som ledigheten ifølge AKU fram til begynnelsen av 2004. Deretter var det ulik utvikling i de to statistikkene. Mens den registrerte ledigheten gikk klart ned, økte ledigheten ifølge AKU. I 2. halvår 2005 viste imidlertid begge de to statistikkene fallende ledighet, og i 2005 var det i gjennom-

Registrerte helt arbeidsledige og ledige stillinger. Antall personer

	Årsgjennomsnitt 2005	Februar 2006	Endring fra februar 2005
Registrerte helt ledige	83 500	71 800	-19 300
- helt permitterte	3 200	2 900	-1 900
Delvis permitterte	2 700	2 400	-1 400
Ordinære tiltaksdeltakere	13 200	12 900	-5 100
Tilgang ledige stillinger annonisert i media ¹	12 800	19 900	6 100
Beholdning ledige stillinger i alt	13 300	21 600	7 400

¹ Tilgang på registrerte ledige stillinger i løpet av en måned.

Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet.

snitt 83 500 registrerte helt ledige ved arbeidskontorene, en nedgang på 9 prosent i forhold til året før. Det gjennomsnittlige antallet personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak gikk ned med 3 800 til 13 200 personer i 2005. Nedgangen i den registrerte ledigheten tiltok gjennom 2005, og ved utgangen av februar 2006 var 71 800 personer registrert som helt ledige. Dette utgjorde 3,0 prosent av arbeidsstyrken, mot 3,8 prosent på samme tid i fjor.

Ifølge AKU var det i gjennomsnitt 27 000 langtidsledige i 2005. Langtidsledige er personer med en sammenhengende ledighetsperiode på over et halvt år fram til intervjuutidspunktet. De langtidsledige utgjorde 26 prosent av alle arbeidsledige i 2005, en økning på 1 prosentpoeng fra året før. I perioden 1993-1995 lå andelen langtidsledige stabilt på rundt 40 prosent, for så å falle til 30 prosent i 1996, 27 prosent i 1997, 19 prosent i 1998, og videre ned til 16 prosent i årene 1999-2001. I 2002 snudde utviklingen, og andelen langtidsledige økte til 20 prosent. Andelen holdt seg uendret i 2003.

Ledigheten sank i samtlige fylker i 2005. I Agder-fylkene, Møre og Romsdal, og Sogn og Fjordane var nedgangen på mellom 15 og 18 prosent. I disse fylkene har industriarbeidsledigheten gått sterkt ned det siste året, og det har også gitt positive ringvirkninger til andre deler av arbeidsmarkedet. Også Telemark skilte seg ut med en nedgang på 17 prosent. Nedgangen var svakest i de nordlige fylkene. I Nordland og Troms var det kun 1 prosent færre ledige i 2005 enn i 2004. Oppland, Sogn og Fjordane, og Akershus hadde lavest registrert ledighet i 2005, med om lag 2,5 prosent. Finnmark hadde den høyeste registrerte ledigheten, med 5,5 prosent, etterfulgt av Oslo med 4,6 prosent.

Arbeidsmarkedstiltakene har normalt bidratt til å dempe de geografiske forskjellene i registrert ledighet, ved at andelen på ordinære tiltak har vært høyest i fylker med høy ledighet og lavest i fylker med lav ledighet. Dette var til dels tilfelle også i 2005; Finnmark hadde både høyest ledighet og høyest tiltaksdeltakelse, mens fylkene med lavest ledighet stort sett også hadde lav andel tiltaksdeltakere. Men vi finner også fylker som Buskerud, med relativt lav ledighet og høy tiltaksdeltakelse, og fylker som Oslo og Nordland,

med relativt høy ledighet og med en mer gjennomsnittlig tiltaksdeltakelse.

Helt permitterte arbeidstakere regnes med blant de registrerte arbeidsledige. I 2005 var i gjennomsnitt 3 200 personer helt permittert, 1 700 færre enn året før. Delvis permitterte omfattet 2 700 personer, en nedgang på 900 fra året før. Tallet på helt og delvis permitterte viser dermed totalt sett en nedgang i forhold til 2004.

Tilgangen på ledige stillinger annonisert i media varierte betydelig gjennom 2005, og svingte mellom 8 100 og 17 200 per måned, ifølge Aetat. I gjennomsnitt var det en tilgang på 12 800 ledige stillinger hver måned i 2005, 1 900 mer enn året før. Beholdningen av ledige stillinger var i gjennomsnitt 13 300 i 2005, mot 10 700 i 2004.

Undersysselsetting

I AKU defineres undersysselsettingen som antall deltidsysselsatte som søker mer arbeid og som er tilgjengelig for dette arbeidet innen én måned etter intervjuutidspunktet. I 2005 var det 98 000 personer som var undersysselsatt etter denne definisjonen, det samme som i 2004. Som andel av alle deltidsysselsatte utgjorde de undersysselsatte 16 prosent i 2005. Kvinner utgjorde 74 prosent av de undersysselsatte, og utgjør også den klart største andelen av de deltidsarbeidende.

Den største gruppen undersysselsatte finner vi innen helse- og sosialtjenester, med 38 prosent av alle undersysselsatte. Deretter følger varehandel og hotell- og restaurantvirksomhet, samt undervisning, med henholdsvis 26 og 9 prosent. Disse næringene har tilsvarende høye tall når det gjelder andelen av deltidsysselsatte i alt.

Om en betrakter undersysselsettingen som en form for delvis arbeidsledighet, bidrar den til å utjevne forskjellen i ledigheten mellom menn og kvinner. Ifølge AKU var ledigheten i gjennomsnitt 4,8 prosent for menn og 4,4 prosent for kvinner i 2005. Samtidig var i gjennomsnitt 73 000 kvinner undersysselsatt, mot 24 000 menn.

Siden mange undersysselsatte kun ønsker å jobbe noen få timer ekstra, og mange arbeidsledige har ønske om deltidsarbeid, vil en ved kun å fokusere på antallet personer som ønsker mer arbeid, få et kunstig høyt mål på det urealiserte arbeidstilbudet. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de arbeidsledige og tilbudet av tilleggsarbeidstimer fra de undersysselsatte, får vi et tall på det urealiserte arbeidstilbudet målt i timer. Omregnet i heltidsstillinger tilsvarte dette 129 000 årsverk i 2005, en oppgang på 3 000 fra året før. Det urealiserte arbeidstilbudet tilsvarer 6,7 prosent av alle årsverk som arbeidsstyrken tilbyr, det samme som i 2004.

Arbeidsmarkedsstatistikken – noen forklaringer

De viktigste statistikkildene om arbeidsmarkedet er Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser (AKU) og registerstatistikken fra Aetat Arbeidsdirektoratet. Sammen med annen økonomisk statistikk danner disse grunnlaget for et helhetsbilde av arbeidsmarkedet i nasjonalregnskapet (NR/ KNR).

Arbeidskraftundersøkelsene - AKU

Tallene i AKU er beregnet på grunnlag av intervju med et utvalg på 24 000 personer i kvartalet. Siden AKU er en utvalgsundersøkelse, må en ta hensyn til utvalgsusikkerheten ved tolkning av tallene. En nærmere redegjørelse for AKU finnes i «Arbeidskraftundersøkelsen 2001» (NOS C 748) eller på <http://www.ssb.no/emner/aku/om.html>.

Sysselsatte: Personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i referanseuka. Vernepliktige og personer som var fraværende fra arbeid på grunn av sykdom, permisjon, ferie o.l. er også inkludert som sysselsatte.

Arbeidsledige: Personer uten inntektsgivende arbeid som har søkt arbeid siste fire uker, og som kan påta seg arbeid innen to uker etter intervjudispunktet.

Langtidsledige: Arbeidsledige med en sammenhengende ledighetsperiode på 27 uker eller mer forut for intervjudispunktet.

Undersysselsatte: Deltidssysselsatte som har forsøkt å få lengre arbeidstid, og som kan starte med økt arbeidstid innen en måned.

Arbeidsstyrken: Summen av sysselsatte og arbeidsledige (omtales ofte som de yrkesaktive). Arbeidsstyrkeprosenten (yrkesfrekvensen/ yrkesandelen) beregnes i forhold til befolkningen i den aktuelle aldersgruppen.

Statistikk fra Aetat Arbeidsdirektoratet

Aetat Arbeidsdirektoratet lager statistikk over arbeidsledige, tiltaksdeltakere og ledige stillinger hovedsakelig basert på egne registre.

Arbeidssøkere: Summen av ordinære arbeidssøkere og yrkeshemmede.

Ordinære arbeidssøkere: Arbeidsføre personer som søker inntektsgivende arbeid ved arbeidskontorene, og som er disponible for det arbeid som søkes. Hvorvidt en person er i arbeid eller ikke, er uten betydning.

Registrerte helt ledige: Ordinære arbeidssøkere som har vært uten inntektsgivende arbeid de siste to ukene. Skoleungdom og personer på arbeidsmarkedstiltak regnes ikke med til denne gruppen.

Langtidsledige: Registrerte helt ledige med en sammenhengende ledighetsperiode på 26 uker eller mer inntil registreringstidspunktet.

Ordinære tiltaksdeltakere: Ordinære arbeidssøkere som på opptellingstidspunktet deltar på ordinære arbeidsmarkedstiltak, det vil si arbeidsmarkedstiltak utenom attføringstiltak.

Delvis sysselsatte: Ordinære arbeidssøkere som har hatt inntektsgivende arbeid i løpet av de to siste ukene, men som søker arbeid med lengre arbeidstid.

Yrkeshemmede: Arbeidssøkere som er på attføringstiltak eller som vurderes med sikte på yrkesmessig attføring.

Permitterte arbeidssøkere: Omfatter både helt og delvis permitterte (med innskrenket arbeidstid). Helt permitterte medregnes som helt ledige, mens delvis permitterte regnes som delvis sysselsatte.

Registrerte arbeidssøkere uten ordinært arbeid: Summen av registrerte helt ledige og sysselsatte i ordinære arbeidsmarkedstiltak (utenom yrkeshemmede). Dette omtales også som «bruttoledighet».

Nasjonalregnskapet (NR/ KNR)

Sysselsatte personer: Gjennomsnittlig antall sysselsatte over året. Dette begrepet ligger nær opp til tilsvarende definisjon i AKU.

Utførte timeverk: Antall utførte timeverk over hele året (inklusive overtid).

Normalårsverk: Antall sysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. For lønnstakere benyttes andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekt, for selvstendige tas det utgangspunkt i arbeidstiden for mannlige selvstendige. Utgangspunktet for definisjonen er at timeverkstallet i et normalårsverk er lik faktisk årlig arbeidstid for heltidssysselsatte.

Kilder til avvik

Justert for en systematisk nivåforskjell er det gjennomgående god overensstemmelse i anslaget på totalt antall sysselsatte i nasjonalregnskapet (NR) og i AKU. Den systematiske nivåforskjellen skyldes at utlendinger i utenriks sjøfart ikke dekkes av AKU, mens de er med i NR. Tallet baserer seg på opplysninger fra Norges Rederiforbunds sysselsettingsundersøkelser.

Det er større forskjeller mellom AKU og NR når det gjelder tallene for utførte timeverk/ukeverk. Spørsmålene i AKU er alltid knyttet til en hel uke. Dette medfører at uker som er i to forskjellige kvartaler ikke kan deles, i motsetning til i NR.

Normalt har arbeidsledigheten ifølge AKU vært større enn antall registrerte helt ledige i Aetat-statistikken, fordi ikke alle som har søkt arbeid har registrert seg ved arbeidskontorene og fordi en del av de som deltar på opplæringstiltak klassifiseres som arbeidsledige i AKU. I motsatt retning trekkes at en del av de registrerte helt ledige i Aetat ikke klassifiseres som arbeidsledige i AKU, enten fordi de ikke aktivt har forsøkt å skaffe seg arbeid de siste 4 uker, eller fordi de ikke er umiddelbart tilgjengelige for arbeid. Særlig gjelder dette eldre personer med lange ledighetsperioder.

Arbeidsledige og undersysselsatte ifølge AKU. Personer og tilbud av ukeverk (37,5 timer). 1 000

	Nivå 2005	Endring fra året før	
		2004	2005
Arbeidsledige			
Personer	111	0	4
Ønsket antall ukeverk	93	1	2
Undersysselsatte			
Personer	98	12	0
Ønsket merarbeidstid i ukeverk	36	5	0
Tilbud av ukeverk i alt	129	5	3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Personer utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid

For å kunne bli definert som arbeidsledig i AKU, må en oppfylle visse krav om søkeaktivitet og tilgjengelighet. Ved hver måling er det en stor gruppe som ikke har inntektsgivende arbeid og som oppgir at de ønsker arbeid. På grunn av lav søkeaktivitet eller tilgjengelighet blir de likevel ikke definert som arbeidsledige. Den lave søkeaktiviteten blir hovedsakelig forklart med skolegang/studier, svak helse, høy alder, personlige/familiemessige forhold, og at det ikke finnes passende arbeid.

Størrelsen på denne «reservearbeidsstyrken» ser ut til å svinge i takt med det generelle ledighetsnivået. Mange arbeidssøkere trekker seg ut av arbeidsmarkedet i dårlige tider, og vil i AKU-statistikken trolig havne i denne gruppen. Antallet som oppga at de ønsket arbeid, men likevel ikke ble definert som arbeidsledige, holdt seg relativt stabilt rundt 190 000 personer per år fra 1989 til og med 1996. Dette var en periode med rekordhøy arbeidsledighet. Fra 1996 til 1998, en periode med klar nedgang i arbeidsledigheten, ble «reservearbeidsstyrken» redusert med om lag 25 000 personer årlig. I 1999 og 2000 gikk antallet ned med ytterligere 12 000 personer. I 2001 var det en økning i den generelle ledigheten, og samtidig gikk «reservearbeidsstyrken» opp med 20 000 personer, for så å øke ytterligere med 4 000 i 2002, og 1 000 personer i 2003. I 2004 var det en nedgang på 2 000 personer, før den i fjor gikk opp igjen med 5 000. «Reservearbeidsstyrken» utgjorde dermed 148 000 personer i 2005. Som for undersysselsatte, er det flere kvinner enn menn blant personer utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. I 2005 var andelen kvinner 56 prosent.

Arbeidsmarkedstiltakene

I 2005 var i gjennomsnitt 13 200 personer sysselsatt i personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak (utenom yrkeshemmede). Dette er 3 800 færre enn i 2004. Fra 1993 til 1999 ble omfanget av arbeidsmarkedstiltak trappet ned i takt med nedgangen i den generelle arbeidsledigheten. I 2000 økte omfanget noe, før det igjen ble redusert i 2001 og 2002. Nedtrappingen har bidratt til noe av økningen i antallet registrerte helt

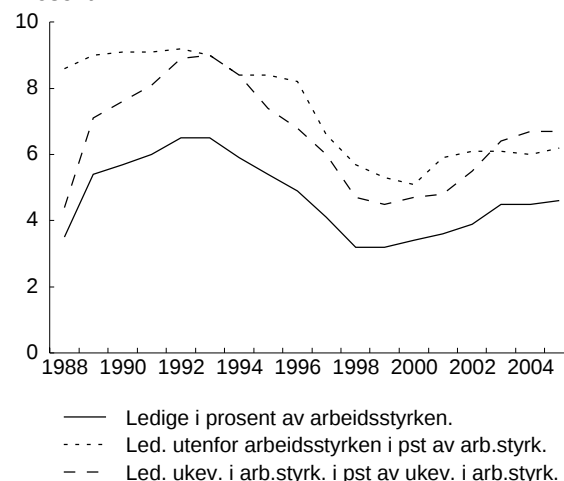
Personer utenfor arbeidsstyrken ifølge AKU. 1 000 personer

	Nivå 2005	Endring fra året før	
		2004	2005
Utenfor arbeidsstyrken	913	18	13
Ønsker arbeid	148	-2	5
Kan begynne innen en mnd.	73	1	1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige, andre med ønske om arbeid og ledige ukeverk 1988-2005. AKU

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

arbeidsledige mot slutten av 2001 og gjennom 2002. En del av de arbeidssøkende som deltar på opplæringstiltak (AMO), blir i AKU klassifisert som arbeidsledige. Dette er noe av grunnen til at arbeidsledigheten ifølge AKU ikke stiger like mye som den registrerte ledigheten når omfanget av arbeidsmarkedstiltak blir redusert. I 2003 begynte antallet tiltaksdeltakere igjen å øke.

Blant arbeidsmarkedstiltakene utgjorde arbeidspraksis den største gruppen i 2005, tilsvarende 40 prosent av alle tiltakene. Blant ungdom under 20 år, var det i gjennomsnitt 2 000 ordinære tiltaksdeltakere. Samtidig var 2 800 i samme aldersgruppe registrert helt ledige. I 2004 var 2 400 på tiltak og 2 900 ledige i denne aldersgruppen.

Arbeidsmarkedstiltak. Antall personer

	2005	Endring
		fra 2004
Personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak i alt	13 200	-3 800
Lønnskudd	1 900	-1 000
Opplæring	5 200	-1 800
Arbeidspraksis	5 200	-600
Midlertidige sysselsettingstiltak	0	-
Forsøks- og andre tiltak	700	-400
Herav ungdom under 20 år	2 000	-400

Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet.

Lønns- og prisutviklingen

Lønnsutviklingen

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte lønn per normalårsverk med 3,5 prosent i 2005, mot 4,3 prosent i 2004. Dette er den laveste veksten i lønn per normalårsverk siden 1995. De to siste årene har det vært en nedgang i langtidssykefraværet, noe som har bidratt til å trekke opp lønnsveksten slik denne måles i nasjonalregnskapet (se boks om lønn og sykefravær).

Reallønnsveksten var i fjor 2,3 prosent, regnet per normalårsverk og deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner. Dette er vel 1 prosentpoeng lavere enn i 2004. De siste ti årene har den gjennomsnittlige årlige veksten i reallønn per normalårsverk vært om lag 2,8 prosent.

I SSBs lønnsstatistikk er årslønnsbegrepet definert annerledes enn lønn per normalårsverk i nasjonalregnskapet (se boks om lønnsbegreper). Lønnsstatistikken viser betydelige forskjeller mellom hovednæringene i beregnet vekst i årslønn i 2005. Lønnsveksten var spesielt sterk i finanstjenester der årslønnen økte med hele 8,2 prosent. En stor del av denne veksten skyldtes høye bonusutbetalinger, særlig til ansatte i fonds- og aksjemekling. For heltidsansatte i varehandel var årslønnsveksten i 2005 3,4 prosent. Økte bonusutbetalinger utgjorde også i denne næringen en betydelig del av lønnsveksten. Ifølge lønnsstatistikken var veksten i beregnet årslønn 3 prosent i industrien og 3,3 prosent i bygge- og anleggsvirksomhet, mens årslønnen i oljevirksomheten steg med 2,2 prosent fra 2004.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i lønn per normalårsverk i offentlig forvaltning 3,7 prosent i 2005, mot 4,2 prosent året før. I likhet med tidligere år var det sterkere lønnsvekst i forsvaret enn i sivil statlig forvaltning. Dette har blant annet sammenheng med endret personellsammensetning i forbindelse med nedbemanningen. I kommuneforvaltningen er veksten i lønn per normalårsverk foreløpig beregnet til 3,6 prosent.

Lønn per utførte timeverk økte i fjor med 3,4 prosent som gjennomsnitt for alle næringer. Det var altså liten forskjell mellom vekst i lønn per normalårsverk og vekst i lønn per utførte timeverk. Det var én virkedag mindre i 2005 enn i 2004, noe som bidro til å øke veksten i lønn per utførte timeverk. På den annen side bidro redusert sykefravær, isolert sett, til å øke antall utførte timeverk og redusere timelønnsveksten. Nedgangen i sykefraværet, målt som prosent av avtalte dagsverk, kom i hovedsak i 2. halvår 2004. Sykefraværet har siden vært relativt stabilt, noe som inne-

Lønnsvekst. Prosentvis vekst fra året før

	2003	2004	2005
Lønn per normalårsverk			
I alt	3,9	4,3	3,5
Olje og utenriks sjøfart	3,5	4,3	2,6
Fastlands-Norge	3,9	4,3	3,6
Industri og bergverksdrift	3,3	5,2	3,7
Annen vareproduksjon	2,9	4,8	3,9
Primærnæringer	-0,7	3,4	3,4
Elektrisitetsforsyning	8,8	6,6	4,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,7	4,6	3,8
Tjenesteytende næringer			
ekskl. off. forvaltning	3,7	3,9	3,5
Varehandel	4,0	4,3	3,5
Samferdsel	4,1	3,6	2,3
Annen tjenesteyting	3,4	3,9	3,8
Offentlig forvaltningsvirksomhet	5,1	4,2	3,7
Statsforvaltningen ¹	5,7	4,1	3,8
Sivil forvaltning	5,2	3,7	3,6
Forsvaret ¹	8,2	6,3	3,8
Kommuneforvaltningen	4,7	4,1	3,6
Lønn per timeverk			
I alt	4,3	2,4	3,4
Olje og utenriks sjøfart	3,7	3,0	3,2
Fastlands-Norge	4,3	2,4	3,4
Industri og bergverksdrift	4,0	2,5	3,2
Annen vareproduksjon	3,9	1,9	3,3
Primærnæringer	0,7	2,2	3,3
Elektrisitetsforsyning	8,9	4,4	4,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,8	1,4	3,1
Tjenesteytende næringer			
ekskl. off. forvaltning	3,6	2,6	3,4
Varehandel	3,2	2,7	3,5
Samferdsel	4,2	1,3	2,0
Annen tjenesteyting	3,8	3,0	3,7
Offentlig forvaltningsvirksomhet	5,7	2,3	3,7
Statsforvaltningen ¹	6,3	2,4	4,3
Sivil forvaltning	5,7	1,8	3,7
Forsvaret ¹	8,5	4,6	4,1
Kommuneforvaltningen	5,3	2,1	3,3
Lønnskostnad per timeverk			
I alt	4,5	2,7	3,7
Olje og utenriks sjøfart	3,4	3,1	3,3
Fastlands-Norge	4,6	2,7	3,7
Industri og bergverksdrift	4,3	2,7	3,4
Annen vareproduksjon	4,5	2,1	3,5
Primærnæringer	0,9	2,2	3,3
Elektrisitetsforsyning	8,8	4,4	4,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,5	1,6	3,3
Tjenesteytende næringer			
ekskl. off. forvaltning	4,0	2,8	3,5
Varehandel	3,9	2,9	3,7
Samferdsel	4,3	1,2	2,0
Annen tjenesteyting	4,0	3,3	3,8
Offentlig forvaltningsvirksomhet	5,6	2,8	4,3
Statsforvaltningen ¹	4,7	3,0	5,3
Sivil forvaltning	4,7	2,5	4,6
Forsvaret ¹	2,6	5,1	6,5
Kommuneforvaltningen ²	6,3	2,6	3,5

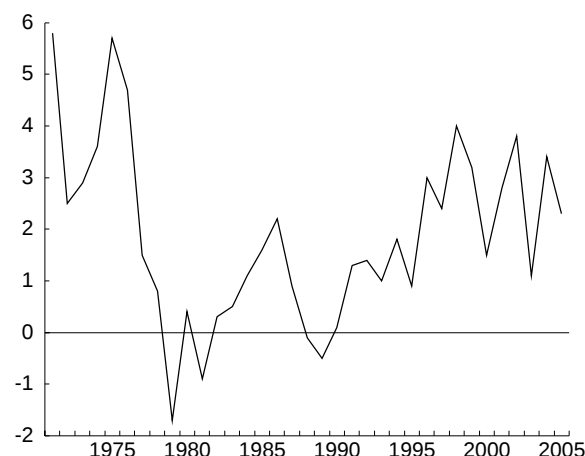
¹ Nedgang i antall rekrutter (med lavt lønnsnivå) i forsvaret har bidratt til å trekke opp gjennomsnittslønna og dermed lønnsveksten i statsforvaltningen. Lønnskostnad per timeverk i forsvaret er dessuten påvirket av endringer i ulike avgangsstimulerende tiltak i forbindelse med gjennomføringen av nedbemanningen.

² Endringer i pensjonskostnadene som andel av lønnskostnadene har bidratt til å trekke lønnskostnadene i kommuneforvaltningen opp i 2003-2005.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Reallønnsvekst per normalårsverk. 1971 - 2005

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Gjennomsnittlig lønn for økonomien samlet. Vekst fra året før i prosent, forskjeller i vekst og anslag på bidrag i prosentpoeng

	2003	2004	2005
Lønn per utførte timeverk	4,3	2,4	3,4
Lønn per normalårsverk	3,9	4,3	3,5
Differanse	0,4	-1,9	-0,1
Anslått bidrag til differansen fra endringer i:			
Antall normale virkedager	-0,4	-1,1	0,3
Sykefravær mv.	0,3	-0,7	-0,4
Overtid	0,5	-0,1	0,0
Lønnskostnader per utførte timeverk	4,5	2,7	3,7
Lønn per utførte timeverk	4,3	2,4	3,4
Differanse	0,2	0,3	0,3
Anslått bidrag til differansen fra endringer i:			
Ekstra pensjonspremier mv. i offentlig forvaltning ¹	0,2	0,1	0,1
Andre arbeidskraftskostnader ²	0,0	0,2	0,2

¹ Omfatter økt pensjonspremie til Kommunal Landspensjonskasse og Statens pensjonskasse samt avgangsstimulerende tiltak i forsvaret.

² Endring i regelverket for arbeidsgiveravgift til folketrygden, avgangsstimulerende tiltak i næringer utenom offentlig forvaltning m.m.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Foreløpig beregnet årslønn for heltidsansatte og årslønnsveksten etter næringer. Prosent og kroner

	Vekst fra året før			Årslønn
	2003	2004	2005	2005
Olje- og gassutvinning inkl. tjenester	2,4	3,4	2,2	545 100
Industri	4,5	3,6	3,0	341 300
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,8	2,7	3,3	330 800
Varehandel	4,6	3,9	3,4	348 200
Finanstjenester	4,4	3,7	8,2	458 600

Kilde: Lønnsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Noen lønnsbegreper

Lønn per normalårsverk: Nasjonalregnskapsbegrep som viser forholdet mellom total lønn, definert som kontantlønn inkludert overtidsgodtgjørelse, naturallønn samt lønn under sykdom og permisjon betalt av arbeidsgiver, og antall normalårsverk for lønnstakere. Etter dagens regelverk omfatter arbeidsgiverperioden de første 16 dagene av et sykefraværsløp. Antall normalårsverk er definert som summen av antall heltidsansatte og antall deltidsansatte omregnet til heltidsansatte (med andel av full stilling som vekt). Lønn per normalårsverk publiseres som årstall og kvartalstall.

Lønn per utførte timeverk: Nasjonalregnskapsbegrep som viser forholdet mellom total lønn (definert som ovenfor) og antall utførte timeverk for lønnstakere. Antall utførte timeverk inkluderer overtid, mens fravær på grunn av sykdom, permisjon og ferie er fratrukket. Lønn per utførte timeverk publiseres som årstall.

Lønnskostnader per utførte timeverk: Nasjonalregnskapsbegrep som viser forholdet mellom totale lønnskostnader og antall utførte timeverk (se ovenfor). Lønnskostnader er definert som summen av total lønn (se ovenfor) og arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier. Lønnskostnader per utførte timeverk publiseres som årstall.

Årslønn: Begrep i SSBs lønnsstatistikk som omfatter utbetalt avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonuser, men er eksklusive overtidsgodtgjørelse og naturallønn. Basert på at en heltidsansatt lønnstaker utfører et fullt årverk.

Kvartalsvis lønnsindeks: Indeks som utarbeides og publiseres av SSB, og som viser endringer i gjennomsnittlig utbetalt avtalt lønn per måned og gjennomsnittlig månedsførtjeneste i alt. Sistnevnte begrep er inklusive bonuser, provisjoner og uregelmessige tillegg, men begge er eksklusive overtidsgodtgjørelse. Kvartalsindeksen bygger på en utvalgsundersøkelse, hvor det er den avtalte lønnen ved utgangen av kvartalet som registreres. Bonuser, provisjoner og uregelmessige tillegg registreres derimot som månedsgjennomsnitt for det aktuelle kvartalet. I de første foreløpige nasjonalregnskapstallene er kvartalsindeksen en viktig del av kildegrunnlaget.

Lønnsstatistikk: Årlig statistikk som kartlegger nivå, fordeling og endringer i lønn per 1. september eller 1. oktober. Statistikken dekker alle lønnstakere med unntak av primærnæringene. Månedsførtjeneste i alt, som omfatter utbetalt avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonuser, provisjoner o.l., er hovedbegrepet i lønnsstatistikken. Denne statistikken, samt den kvartalsvise lønnsindeksen og kunnskap om lønnsoppgjørene, er primærinformasjonen til beregningene av årslønn.

Reallønn: Ved å dele det gjennomsnittlige lønnsnivået med en relevant prisindeks (f.eks. nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, eller konsumprisindeksen), får en fram et uttrykk for lønnsnivået målt i faste priser – reallønn. Gitt en uforandret skatteprosent, vil veksten i reallønn tilsvare veksten i gjennomsnittlig kjøpekraft for lønnsinntekter.

Lønn og langtidssykefravær

I nasjonalregnskapet regnes sykepenger som mottas etter arbeidsgiverperiodens utløp, det vil si 16 dager etter dagens regler, som trygd og ikke som lønn. I 2004 og 2005 har det vært en nedgang i langtidssykefraværet som har medført forskyvninger i fordelingen mellom lønnsinntekter (som er lik bedriftenes lønnsutgifter) og trygd slik disse beregnes i nasjonalregnskapet. Dette betyr at veksten i lønn per normalårsverk blir påvirket av nedgangen i sykefraværet, ettersom antall normalårsverk isolert sett er uavhengig av fravær. Nedgangen i langtidssykefraværet sammen med en viss økning i permisjoner betalt av det offentlige, har gitt et bidrag til veksten i lønn per normalårsverk på anslagsvis 0,5 prosentpoeng i 2004 og 0,3 prosentpoeng i 2005. Lønn per utførte timeverk blir derimot i liten grad påvirket av endringer i langtidssykefraværet. Det er fordi lønnsinntektene og antall utførte timeverk isolert sett endres om lag proporsjonalt ved endringer i dette fraværet. Endringen i sykefraværet påvirker heller ikke lønnsveksten slik denne måles i SSBs lønnsstatistikk, fordi en her kun måler lønnen til lønnstakere som er i fullt arbeid på tellingstidspunktet.

bærer at gjennomsnittlig sykefravær var lavere i 2005 enn i 2004.

Veksten i lønnskostnader per utførte timeverk var 3,7 prosent i 2005, altså 0,3 prosentpoeng høyere enn veksten i lønn per utførte timeverk. En del av dette kan føres tilbake til økt arbeidsgiveravgift i områder med redusert sats for å tilfredsstille EØS-avtalens regler for statsstøtte.

Konsumpriser

Konsumprisindeksen (KPI) steg med 1,6 prosent fra 2004 til 2005. Prisveksten var dermed tilbake på et mer normalt nivå etter en svært lav vekstrate på 0,4 prosent i 2004. KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) viste imidlertid en gjennomsnittlig vekst på bare 1,0 prosent i samme periode. Det var riktignok 0,7 prosentpoeng høyere enn tilsvarende vekst i 2004, men er fortsatt under Norges Banks inflasjonsmålområde på 1,5 - 3,5 prosent.

Både for KPI og KPI-JAE var prisstigningen målt på 12-månedersbasis på sitt laveste i de tre første månedene i 2005. Utover våren og sommeren begynte prisstigningstakten å ta seg opp. Både KPI og KPI-JAE nådde en topp i september med henholdsvis 2,0 og 1,3 prosent. I årets tre siste måneder lå vekstraten uendret i KPI på 1,8 prosent, mens den gradvis falt i KPI-JAE og var nede i 0,9 prosent i desember. I januar 2006 falt KPI-JAE ytterligere til 0,8 prosent mens KPI lå uendret. I februar 2006 tok vekstratene seg opp til 2,6 prosent i KPI og 1,0 prosent i KPI-JAE. Den kraftige oppgangen i 12-månedersveksten i KPI fra januar til februar 2006 må i all hovedsak forklares av høyere elektrisitetspriser. I februar 2006 var elektrisitetsprisen 24,4 prosent høyere enn i februar 2005.

Konsumprisindeksen. Prosentvis endring fra samme periode året før der ikke annet fremgår

	Vekt ¹	2004	2005	Februar 2006
Totalindeks	1 000,0	0,4	1,6	2,6
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	117,4	1,8	1,5	1,0
Alkoholholdige drikker og tobakk	29,9	7,9	2,5	1,3
Klær og skotøy	59,2	-6,9	-4,6	-0,3
Bolig, lys og brensel	260,2	0,2	1,7	5,6
Møbler og husholdningsartikler mv.	69,6	-1,8	-0,4	-1,1
Helsepleie	28,1	4,6	2,8	4,4
Transport	173,1	1,7	4,3	4,0
Post- og teletjenester	27,3	-3,9	-0,7	5,1
Kultur og fritid	124,5	0,1	0,8	0,1
Utdanning	3,2	4,8	1,3	2,2
Hotell- og restauranttjenester	38,6	2,3	1,6	2,7
Andre varer og tjenester	68,9	0,8	1,8	-1,4
KPI-JE ²	..	0,8	1,4	1,2
KPI-JA ³	..	-	1,2	2,3
KPI-JAE ⁴	..	0,3	1,0	1,0
KPI uten elektrisitet	..	1,0	1,6	1,7

¹ Gjeldene fra august 2005 til juli 2006. Tall i promille.

² KPI-JE: konsumprisindeks uten energivarer.

³ KPI-JA: Konsumprisindeks justert for avgiftsendringer.

⁴ KPI-JAE: Konsumprisindeks justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

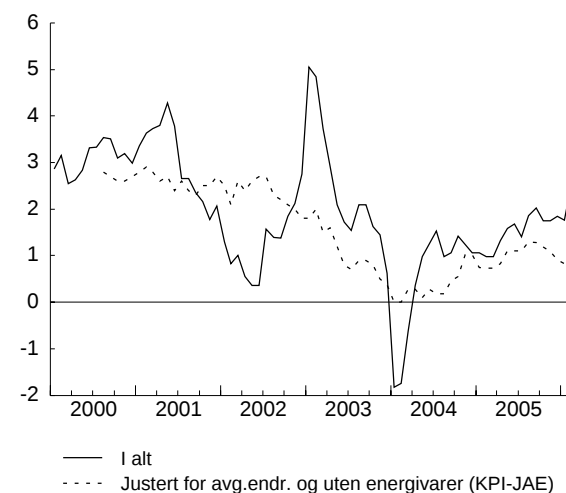
KPI-JAE for varer og tjenester, etter leveringssektor. Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	Februar 2006
Jordbruksvarer	1,6	3,0	-0,3
Fiskevarer	0,4	2,8	-3,8
Andre norskproduserte konsumvarer	1,2	0,9	0,2
Importerte konsumvarer	-1,8	-1,2	0,2
Husleie, ink. fritidsbolig	1,9	2,0	2,4
Andre tjenester	0,5	2,2	1,9
Andre tjenester med arbeidslønn som dominerende priskomponent	4,5	3,7	5,4
Andre tjenester, også med andre viktige priskomponenter	-1,0	1,7	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindeksen (KPI)

Prosentvis endring fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Harmoniserte konsumprisindekser

Den harmoniserte konsumprisindeksen (HKPI) er en indikator som brukes til sammenlikninger av inflasjonen i EØS-området. Indeksen for det enkelte land er laget over en felles mal som på noen punkter skiller seg fra den offisielle konsumprisindeksen (KPI). HKPI baserer seg i all hovedsak på det samme prismaterialet som KPI, men enkelte varer og tjenester som er problematiske å sammenlikne mellom land er utelatt. For Norges del er forskjellene mellom beregningsoppleggene for de to indikatorene blitt mindre de siste årene. Selveiernes bokostnader er nå den eneste produktgruppen som ikke er med i HKPI. Dermed utgjør HKPI om lag 89 prosent av vektgrunnlaget til KPI. Det faktum at en såpass tung komponent er utelatt medfører at vektene for de resterende varene og tjenestene i HKPI er noe høyere enn vektene i KPI. Elektrisitet har for eksempel en vekt på 45,4 promille i HKPI - mot 39,6 promille i KPI. Forsikringstjenester behandles ulikt i de to indeksene, noe som medfører at vekten i KPI er betydelig større enn i HKPI. I HKPI er det nettoutgifter til forsikring som benyttes i vektgrunnlaget og ikke bruttoutgifter som i KPI. I praksis måles konsumentenes nettoutgifter til forsikring som forsikringssektorens premieinntekter fra husholdningssektoren fratrukket erstatningsutbetalingene.

Selv om vare- og tjenesteutvalget i HKPI er svært likt, vil indeksen i perioden mellom basismånedene i KPI (juli) og i HKPI (desember) bygge på noe ulikt produktgrunnlag. Dette har sammenheng med at nye varer inkluderes i august i KPI, men først i januar året etter i HKPI. I den grad prisutviklingen for nye varer skiller seg vesentlig fra de «gamle» varene, kan dette medføre ulik samlet prisutvikling i HKPI og KPI. Det er ikke foretatt eksakte beregninger på hvilken effekt dette har for total HKPI eller ulike konsumgrupper.

HKPI for Norge steg med 1,5 prosent fra 2004 til 2005 mot 0,6 prosent året før. Forløpet gjennom 2005 var sammenfallende med KPI. De harmoniserte konsumprisindeksene for EU og euroområdet økte fra 2004 til 2005 med 2,2 prosent.

Harmoniserte konsumprisindekser (HKPI). Vekst fra samme periode året før

	2004	2005	Jan. 2006
Norge	0,6	1,5	1,8
EU	2,0	2,2	2,2*
Eurosonen	2,1	2,2	2,4*

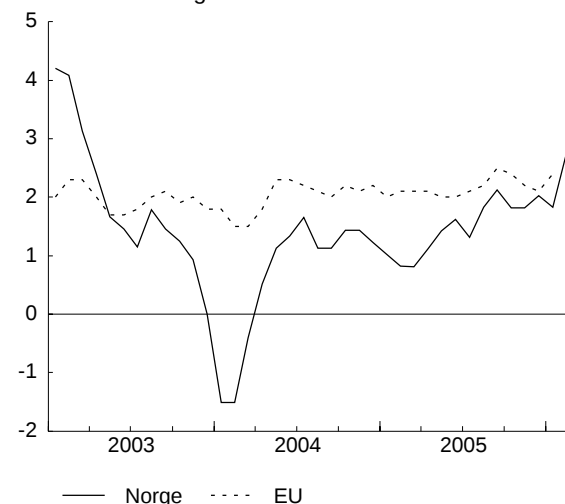
*Foreløpige tall.

Kilde: EUROSTAT og Statistisk sentralbyrå.

Avgiftsendringer kan forklare en stor del av prisveksten i KPI i 2005. Fra 1. januar 2005 ble den generelle merverdiavgiftssatsen økt fra 24 til 25 prosent, mens den lave merverdisatsen, blant annet på transporttjenester, steg fra 6 til 7 prosent. Samtidig ble de fleste stykkavgifter satt opp med om lag 2 prosent. Merverdiavgiften på næringsmidler ble derimot redusert fra 12 til 11 prosent. KPI justert for avgiftsendringer (KPI-JA) steg samlet sett med 1,2 prosent fra 2004 til 2005.

Harmonisert konsumprisindeks

Prosentvis endring fra samme måned året før

Kilde: Eurostat.

Forutsatt fullt gjennomslag har de reelle avgiftsendringene dermed trukket KPI opp med 0,4 prosentpoeng på årsbasis. Med virkning fra januar 2006 økte merverdiavgiften på næringsmidler fra 11 til 13 prosent og den lave satsen steg fra 7 til 8 prosent. Samlet bidro da avgiftsendringene til å trekke KPI-veksten opp med om lag 0,4 prosentpoeng.

En annen viktig bidragsyter til konsumprisveksten i 2005 var bensinprisene som i gjennomsnitt steg med 8,8 prosent i 2005. I september 2005 var 12-månedersraten helt oppe i 17,5 prosent. De økte bensinprisene må ses i sammenheng med høyere råoljepriser og høyere priser på raffinerte oljeprodukter på det internasjonale markedet. KPI-JE (KPI uten energivarer) viste en gjennomsnittlig prisvekst på 1,4 prosent fra 2004 til 2005, energivarene samlet trakk dermed opp prisveksten med 0,2 prosentpoeng. Dette bidraget kan tilskrives prisutviklingen på bensin. Elektrisitetsprisene faller normalt utover våren for så å stige utover høsten. Dette skjedde ikke i 2005 da prisene falt i både januar og februar for så å stige utover våren og sommeren. Året sett under ett falt elektrisitetsprisene samlet med 2,4 prosent.

Klassifiseringen av konsumprisene etter leveringssektorer på hovedgruppenivå viste sterkest prisvekst på tjenester med 2,7 prosent i 2005. Tjenester knyttet til kultur og fritid og tjenester innen hår- og skjønnhetspleie har vist markant prisvekst i 2005 med henholdsvis 6,4 og 5,9 prosent. Transporttjenester som i hovedsak inkluderer flytakster og billettpriser på buss, tog og båt, lå ikke langt etter med en prisoppgang på 5,4 prosent i 2005. Etter prisreduksjoner de tre siste årene og med et prisfall på hele 14,7 prosent i 2004, steg flytakstene igjen i 2005 med 8,9 prosent. I tillegg økte prisene på helsetjenester med 4,2 prosent på årsbasis og priser knyttet til vedlikehold og reparasjon på verksted steg i samme periode med 4,8 prosent.

Justerte konsumprisindekser

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserer jevnlig tre indikatorer som har til hensikt å belyse utviklingen i den underliggende konsumprisveksten; konsumprisindeksen uten energivarer (KPI-JE), konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer (KPI-JA) og konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE). Alle indikatorene er avledet fra KPI. Etableringen av KPI-JA og KPI-JAE hadde sin bakgrunn i Norges Banks mandat for pengepolitikken. Forskriften sier at det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent, men en skal se bort fra forstyrrelser av midlertidig karakter. Endringer i energiprisene er ofte av en slik karakter at de kan oppfattes som midlertidige forstyrrelser. De direkte virkningene av endringer i skatter og avgifter skal en ifølge forskriften også se bort fra.

Med direkte virkninger av avgiftsendringer menes reelle endringer i avgifter som direkte legges på konsumvarer og tjenester og ikke skatte- og avgiftsendringer som først virker gjennom priser på innsatsfaktorer eller andre faktorer for siden å bli veltet over i utsalgsprisene på konsumvarer og tjenester.

KPI-JA og KPI-JAE justeres for endringer, utover en inflasjonsjustering, i såkalte varetilknyttede avgifter. Dette omfatter merverdiavgiften og de fleste stykkavgifter, dvs. avgifter som er fastsatt som et beløp per enhet. Målt som forbruksandeler blir ca. 21 prosent av vare- og tjenesteutvalget i KPI renset for reelle endringer i slike stykkavgifter. I praksis justeres prisen ved at aktuell avgift trekkes ut og fjorårets avgift legges til. Skal en stykkavgift reelt sett være uendret, må fjorårsavgiften justeres i takt med prisstigningen. Dersom en avgiftsøkning er høyere enn prisstigningen trekkes den justerte serien ned og vise versa.

KPI-JE er en indikator der prismaterialet og vekten til energivarene i KPI blir holdt utenfor beregningene. Energivarene, først og fremst representert ved elektrisitet og drivstoff, utgjør om lag 8 prosent av vektgrunnlaget i KPI. Bakgrunnen for indikatoren KPI-JE er at prisendringer i energivarene ofte er av en midlertidig karakter og at prisendringer følgelig har liten innvirkning på den underliggende prisveksten. Ved å sammenligne utviklingen i KPI og KPI-JE får man et klart bilde på betydningen av utviklingen i energiprisene for KPI.

Husleieutviklingen bidro også til å trekke opp den gjennomsnittlige prisveksten i 2005. Betalt husleie som viser utviklingen i faktiske leier for leietakere og beregnet husleie som viser prisutviklingen for andels- og selveierne boligkonsum steg med henholdsvis 2,3 og 2,1 prosent. Prisene på varer og tjenester for vedlikehold og reparasjon av bolig hadde en samlet prisvekst på 3,4 prosent.

Importerte konsumvarer har gjennom de syv siste årene stort sett falt i pris. Selv om prisreduksjonen i 2005 var noe svakere sammenlignet med de senere årene, bidro importerte konsumvarer også i 2005 til å svekke den generelle prisveksten med en samlet prisnedgang på 0,6 prosent. Prisnedgangen på importerte konsumvarer kan blant annet forklares av en styrket kronekurs - den importveide kronekursen styrket seg med 3,9 prosent i 2005. Også vridningen i importen mot lavkostland bidrar til lav prisvekst. Disse faktorene medvirker blant annet til en trendmessig nedgang i prisene på audiovisuelt utstyr fra 2004 til 2005, som i gjennomsnitt falt med 7,9 prosent. Det samme gjelder klesprisene som viste et fall på 4,9 prosent i 2005. Prisreduksjonen i 2005 var dog mindre enn i de tre foregående årene. I 2005 startet klesprisene tidligere å hente seg inn etter sommersalget sammenlignet med året før. Dette bidro til at prisnedgangen på klær, målt ved endring siste 12 måneder i august, var kun 1,5 prosent. Dette er den minste prisnedgangen siden november 2001.

Husholdningene

Høy vekst i husholdningenes disponible realinntekter

Ifølge foreløpige anslag økte husholdningenes disponible inntekter med 7,8 prosent fra 2004 til 2005. Med en prisstigning på kun 1,2 prosent (målt ved prisindeksen for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner), innebar dette en vekst i husholdningenes disponible realinntekter på 6,5 prosent, mot 4,8 prosent året før.

Husholdningenes reallønnsinntekter økte med 3,2 prosent fra 2004 til 2005, litt mindre enn året før. Lønnsinntektene ga et bidrag til veksten i disponibel realinntekt på 2,4 prosentpoeng, mot et bidrag på 2,7 prosentpoeng året før. Bak utviklingen i 2005 ligger en vekst i utførte normalårsverk på 0,9 prosent og en økning i gjennomsnittlig lønn per normalårsverk på 3,5 prosent.

Husholdningenes realinntekter fra blandet inntekt økte med 4,5 prosent fra 2004 til 2005, og bidro til å øke husholdningenes disponible realinntekter med 0,6 prosentpoeng. Blandet inntekt inneholder i tillegg til husholdningenes inntekter fra næringsvirksomhet også en beregnet avkastning av egen bolig (se egen boks om nasjonalregnskapsbegreper).

Realveksten i stønadene fra det offentlige var på 0,4 prosent i fjor. Det tilsvarer 0,1 prosentpoeng av veksten i husholdningenes disponible realinntekter. Utbetalingene av pensjonsstønader gikk reelt opp med 4,9 prosent, mens de fleste andre stønader, som barne-trygd, sykepenger, arbeidsledighetstønader og utdanningsstønader viser en nedgang målt i faste priser.

Husholdningenes nettoformuesinntekter bidro til å øke husholdningenes disponible realinntekter med 3,4 prosentpoeng fra 2004 til 2005, mot 2,1 prosentpoeng året før. Husholdningenes inntekter fra mottatt aksjeutbytte har hatt stor betydning for veksten i husholdningenes formuesinntekter de siste årene. For 2005 har nasjonalregnskapet anslått at husholdningene mottok hele 93 milliarder kroner i utbytte. Det tilsvarer en oppgang på 44,0 prosent fra året før regnet i faste priser. Skattemessige tilpasninger har trolig hatt betydning for økningen i husholdningenes mottatte aksjeutbytte.

Husholdningenes renteinntekter gikk noe opp i 2005, etter å ha falt kraftig i både 2003 og 2004. Ifølge nasjonalregnskapet økte renteinntektene med 1,1 milliarder 2005-kroner, eller 10,0 prosent, fra 2004 til 2005.

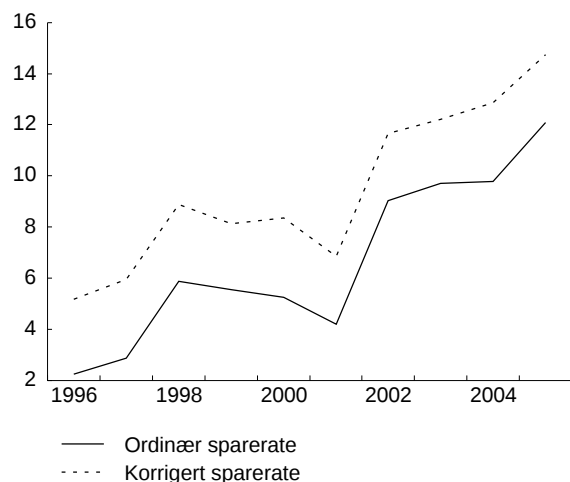
Husholdninger og ideelle organisasjoner. Inntekter og utgifter¹. Milliarder kroner

	Løpende priser				Realvekst. Prosent ²			Bidrag til vekst i disponibel realinntekt. Prosentpoeng		
	2002	2003	2004*	2005*	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Inntekter	1051,4	1105,7	1147,3	1219,2	2,3	2,8	5,0	3,4	4,0	7,0
Lønnsinntekter	582,9	596,8	623,5	651,0	-0,4	3,5	3,2	-0,3	2,7	2,4
Blandet inntekt	106,3	110,1	114,9	121,5	0,8	3,4	4,5	0,1	0,5	0,6
Formuesinntekter	96,2	103,5	101,0	131,2	4,7	-1,4	28,4	0,6	-0,4	3,5
Offentlige stønader	224,7	246,8	254,8	259,0	6,9	2,3	0,4	2,1	0,7	0,1
Andre inntekter	41,2	48,5	53,1	56,6	14,5	8,5	5,3	0,8	0,5	0,3
Utgifter	324,6	325,3	322,2	329,7	-2,5	-1,9	1,1	1,1	0,8	-0,4
Skatt av inntekt og formue	236,9	243,2	257,8	260,5	-0,1	5,0	-0,2	0,0	-1,6	0,1
Formuesutgifter	76,7	70,5	51,7	53,4	-10,6	-27,2	2,0	1,1	2,5	-0,1
Andre utgifter	11,0	11,6	12,6	15,9	2,9	7,4	24,9	0,0	-0,1	-0,4
Disponibel inntekt	726,8	780,4	825,1	889,5	4,5	4,8	6,5			
Korr sparing i pensj.fond	19,4	15,3	16,6	17,2						
Konsum	680,7	720,0	760,9	799,2						
Sparing	65,5	75,7	80,8	107,4						
Kapitaloverføringer, netto	-0,5	-0,8	-0,9	-0,5						
Nettorealinvesteringer	26,1	26,4	34,0	44,9						
Nettofinansinvestering	38,9	48,5	45,8	62,1						
Memo:										
Sparerate	9,0	9,7	9,8	12,1						
Nettofinansinvesteringsrate	5,4	6,2	5,6	7,0						

¹ På grunn av avrundingsfeil summerer ikke underkomponentene seg nøyaktig opp til totaltallene.

² Nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner er brukt som deflator.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Husholdningenes sparerate. 1996 - 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Husholdningenes formuesutgifter består i all hovedsak av gjeldsrenter. I 2003 falt rentene med omkring 2 prosentpoeng, og renteutgiftene ble kraftig redusert. Denne utviklingen fortsatte i 2004. Gjennomsnittlig lånerente holdt seg på et lavt nivå i 2005, og bidro til en moderat vekst i formuesutgiftene i 2005, til tross for at husholdningene økte sin gjeld. Nasjonalregnskapet anslår at formuesutgiftene økte med 1,0 milliarder 2005-kroner fra 2004 til 2005, tilsvarende en vekst på 2,0 prosent.

Skatt av inntekt og formue sank med 0,2 prosent målt i faste 2005-priser, og ga dermed et lite, positivt bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter i 2005. Dette har blant annet sammenheng med at husholdningene ikke betalte skatt på aksjeutbyttet, som bidro til en stor andel av realinntektsveksten i 2005.

Konsum og sparing i husholdninger og ideelle organisasjoner

Konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner økte med 3,8 prosent i volum fra 2004 til 2005, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Den tilsvarende veksten var 4,7 prosent året før. Mens husholdningenes konsum økte med 3,6 prosent fra 2004 til 2005 og 4,7 prosent året før, viste konsumet i ideelle organisasjoner en vekst på 7,5 prosent i 2005, mot 5,0 prosent i 2004.

Spareraten

I 2005 sparte husholdningene og de ideelle organisasjonene 12,1 prosent av inntekten, mot 9,8 prosent året før. I dette spareratebegrepet er det lagt til grunn at også varige konsumgoder utenom bolig konsumeres i det året de kjøpes. Kjøp av varige konsumgoder kan alternativt betraktes som investering. En kan da beregne en korrigert sparerate (se boks) som er beregnet til henholdsvis 12,9 prosent og 14,8 prosent for 2004 og 2005.

Korrigert sparerate

I nasjonalregnskapets beregning av husholdningenes sparerate tas det ikke hensyn til at varige konsumgoder yter konsumtjenester utover det året de anskaffes. Det knytter seg et element av investering til kjøp av slike goder som kan ivaretas ved beregning av en såkalt korrigert sparerate. Ved beregning av den korrigerte spareraten anslås først tjenestekonsumet av varige goder. Når korrigert konsum beregnes, defineres tjenestekonsumet av varige goder som summen av verdiforringelsen og realavkastningen på beholdningen av slike goder. Realavkastningen, som også nyttes til å korrigere inntekt for husholdningene, er satt lik 2,5 prosent.

Varige konsumgoder utenom bolig består av egne transportmidler (dvs. hovedsakelig personbiler), møbler, elektriske artikler, briller og ortopedisk utstyr mv, og varige fritidsvarer. Vegdirektoratets tall for registrerte personbiler etter alder har blitt utnyttet for beregning av den tekniske depresieringen av bilbeholdningen. Siden en ikke har tilsvarende tall for andre konsumgoder, har en lagt til grunn samme depresieringsprofil som for personbiler.

Beregningen av verdiforringelsen for varige goder utenom bolig er gjennomført uten at en har brukt observerte data for annenhåndspriser for disse kapitalgodene. Ved beregning av bruktpreisene har en gjort en forenkende antagelse om et perfekt fungerende annenhåndsmarked. En slik antagelse gjør det mulig å avlede bruktpreisene ut fra kjennskap til den fysiske depresieringen samt priser på nye varige konsumgoder.

Hverken ved beregning av den ordinære eller korrigerte spareraten er omvurdering av verdien på varige konsumgoder innarbeidet i inntektsanslaget. Utviklingen i spareratene må følgelig ses i lys av den omvurdering av realkapitalen som har funnet sted i samme periode.

Sterk vekst i husholdningenes realformue og lav realrente

Husholdningenes realformue gikk opp med 9,0 prosent fra 2004 til 2005, viser forløpige anslag. Bak denne utviklingen lå en realvekst i boligformuen på nærmere 11,6 prosent og en økning i realverdien av nettofordringene på 13,3 prosent. Annen realkapitalformue trekker veksten ned. Realveksten i boligformuen skyldes hovedsaklig omvurderinger som følge av at prisene på brukte boliger i gjennomsnitt gikk opp med 8,3 prosent, mens konsumprisveksten var på 1,2 prosent målt ved indeksen for konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner. Men økte boliginvesteringer bidro også til veksten i boligformuen. Både fordrings- og gjeldsbeholdningene økte fra 2004 til 2005, men fordringene, som ved utgangen av 2005 oversteg gjelda med i underkant av 440 milliarder kroner, hadde en sterkere realvekst enn gjeldsbeholdningene.

Husholdningenes realrente etter skatt er på årsbasis beregnet til 1,3 prosent i 2005. Dette er en halvering av renten fra 2004 da den var på 2,6 prosent. Utviklingen skyldes i hovedsak lavere nominelle renter i

Rentebelastningen når rentene øker

I perioden 1995-2005 var gjennomsnittlig realrente på om lag 3 prosent. Realrenten etter skatt er i dag på et relativt lavt nivå sammenliknet med dette. I 2005 var den i overkant av 1,3 prosent. Det er derfor grunn til å se på husholdningenes gjeldsbelastning dersom renten vender tilbake til tidligere nivåer. En måte å belyse hvor utsatt husholdningene er i forhold til renteendringer er å se på hvordan husholdningenes renteutgifter som andel av inntekt etter skatt vil være under skiftende rentebetingelser.

Vi tar utgangspunkt i tall fra Inntekts- og formuesundersøkelsen for 2003. Tallene fra 2003 fremføres til 2007. Blant annet er alle lønnsinntekter økt med 15,5 prosent fra 2003 til 2007, mens husholdningenes gjeld er økt med om lag 45 prosent i samme periode. Renteutgiftene er beregnet og tilpasset datagrunnlaget på basis av et anslag for årlig lånerente på 3,1 prosent for 2007 (anslag fra høsten 2005). I tillegg er det gjort to alternative forutsetninger om gjeldsvekst: I det ene alternativet vil gjeldsveksten synke fra dagens nivå på over 13 prosent til 11 prosent i 2006 og videre ned til 10 prosent i 2007. I det andre alternativet øker gjeldsveksten til 14 prosent i 2006, for deretter å avta til 13 prosent i 2007. Skattesystemet er framført til 2007 ved at alle fradrag og beløpsgrenser for ulike skattearter lønnsjusteres fra 2006 til 2007.

Husholdningene er delt inn i 3 hovedgrupper: rentebelastning under 20 prosent, rentebelastning fra 20 til 30 prosent, og rentebelastning over 30 prosent. Rentebelastningen er

definert som renteutgifter delt på inntekt etter skatt. Inntekt etter skatt er disponibel inntekt før fratrekk for gjeldsrenter, der beskatningen reflekterer betydningen av renteutgifter gjennom fratrekk i alminnelig inntekt. I inntekt etter skatt inngår også renteinntektene etter skatt.

Siden den gjennomsnittlige utlånsrenten som er lagt til grunn er lavere i 2007 enn i 2003, vil antallet husholdninger med rentebelastning over 30 prosent være lavere i 2007 enn i 2003, selv om husholdningene tar opp mer lån i 2006 og 2007. 69 000 husholdninger hadde rentebelastning over 30 prosent i 2003, mens det tilsvarende tallet i 2007 er beregnet til 23 000 husholdninger.

Men hva skjer dersom utlånsrentene øker med 3 prosentpoeng? Vær oppmerksom på at inntekt etter skatt i dette tilfelle øker som følge av økte fradragsberettigede renteutgifter. Utslagene avhenger av antakelser om gjeldsvekst. Dersom gjeldsveksten øker som beskrevet ovenfor, vil om lag 149 000 husholdninger ha en rentebelastning på over 30 prosent i 2007. Under alternativet med fallende gjeldsvekst vil ca. 132 000 husholdninger havne i kategorien med stor gjeldsbelastning.

I hvor stor grad en eventuell slik renteøkning vil innebære betalingsproblemer for den enkelte husholdning avhenger også blant annet av om husholdningene har formue å tære på, og om de for eksempel rammes av arbeidsledighet og samlivsbrudd.

Antall husholdninger og andel av total gjeld fordelt etter rentebelastning

Rentebelastning	2003		2007		2007, rente opp 3 prosentpoeng			
	Antall (tusen)	Andel av total gjeld	Antall (tusen)	Andel av total gjeld	Avtagende gjeldsvekst		Økende gjeldsvekst	
					Antall (tusen)	Andel av total gjeld	Antall (tusen)	Andel av total gjeld
0,1-20%	1 414	66	1 596	85	1 312	53	1 286	50
20-30%	149	19	46	7	222	24	230	24
Over 30%	69	13	23	6	132	21	149	23

2005 enn i 2004, mens noe høyere prisvekst trekker i motsatt retning. Realrenten etter skatt var 1,9 prosent i første kvartal 2005, mens den stabiliserte seg på rundt 1,1 prosent de to siste kvartalene.

Nærmere om forbruksutviklingen for husholdningene

Husholdningenes konsum av varer økte i faste priser med 2,7 prosent fra 2004 til 2005 sammenliknet med en vekst på 5,4 prosent året før. Tjenestekonsumet, som i 2005 utgjorde omtrent 43 prosent av det totale forbruket i husholdningene, steg med 3,0 prosent fra 2004 til 2005. Dette var omtrent som veksten fra 2003 til 2004.

Konsumet av matvarer i faste priser gikk ned med 0,2 prosent fra 2004 til 2005, etter en svak vekst året før.

Sterk økning i forbruket av klær og sko

Kjøp av klær og sko økte med 11 prosent reelt sett fra 2004 til 2005. I andre halvår avtok imidlertid forbruket av klær slik at veksten ble noe svakere enn året før, da økningen var 15 prosent. Den sterke økningen skyldes blant annet det vedvarende prisfallet på disse varene. Når klær blir billigere, vil man normalt kjøpe mer klær, i tillegg til at man vrir kjøpene i retning av klær med høyere kvalitet. Kvalitetsøkninger måles som volumøkning i nasjonalregnskapet.

Konsumet av boligjenester, som utgjør i underkant av en sjettedel av konsumet i husholdningene, økte med 3,3 prosent målt i faste priser i 2005. I nasjonalregnskapet er husleie for leietagere og beregnet husleie for selveiere definert som verdien av tjenestestrømmen fra boligkapitalen. Realverdien av tjenestestrømmen, som utgjør om lag 90 prosent av det totale boligkon-

Noen nasjonalregnskapsbegreper

Som en del av hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet i 1995 ble det innført enkelte nye begreper. Noen av disse omtales nedenfor.

- *Blandet inntekt* omfatter driftsresultatet i bolignæringen samt næringsinntekten til de personlig næringsdrivende. Næringsinntekten til de personlig næringsdrivende skiller seg fra driftsresultatet slik det framkommer for andre sektorer ved at den implisitt også inneholder avlønning for arbeid utført av eierne eller deres familie.
- *Andre inntekter* omfatter stønader fra utlandet, overføringer til ideelle organisasjoner fra innenlandske sektorer og overføringer til husholdninger fra innenlandske sektorer utenom det offentlige.
- *Andre utgifter* omfatter stønader til utlandet, og overføringer fra husholdninger til innenlandske sektorer utenom det offentlige.
- *Avkastning på forsikringskrav* er avkastningen på husholdningenes fordringer på forsikringsselskap, og private pensjonskasser og fond. Disse fordringene er i all hovedsak verdien av private livs- og pensjonsforsikringer. Posten er inkludert i formuesinntekter.
- *Disponibel inntekt* er lik differansen mellom lønn, blandet inntekt, formuesinntekter, offentlige stønader og andre inntekter på den ene siden og skatter, formuesutgifter og andre utgifter på den andre.
- *Sparing* er definert som disponibel inntekt pluss korreksjon for sparing i pensjonsfond minus konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner.
- *Sparerate* er definert som sparingens andel av disponibel inntekt.

sumet, gikk opp med 3,4 prosent fra 2004 til 2005, mot 2,8 prosent året før. Siden boligkapitalen i all hovedsak er bestemt av tidligere års nybygging og rehabilitering, vil volumveksten i det samlede boligkonsumet vise liten variasjon over tid.

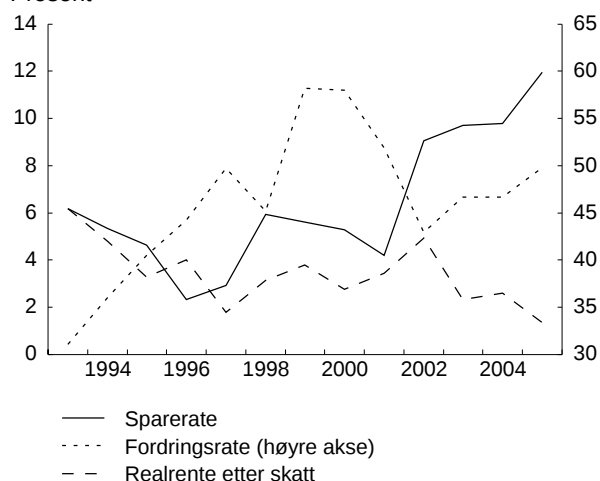
Husholdningenes stasjonære energiforbruk, dvs. energi til oppvarming og belysning, gikk opp med 3,5 prosent fra 2004 til 2005 målt i faste priser. Elektrisitetsforbruket, som i 2005 utgjorde i underkant av 90 prosent av dette energikonsumet, økte med 3,9 prosent. Konsumet av brensel (bl.a. fyringsolje og ved) gikk ned med 0,1 prosent fra 2004 til 2005 målt i faste priser.

Færre nye biler

Kjøp av egne transportmidler målt i faste priser, der anskaffelse av personbiler er den viktigste underposten, gikk ned med 2,2 prosent fra 2004 til 2005 etter en økning på 14,3 prosent foregående år. Nedgangen fra 2004 til 2005 må sees i sammenheng med spesielt stort salg av biler i slutten av 2004 som følge av avgiftsøkning i 2005. Dette førte til spesielt lave tall for bilkjøp i første kvartal 2005, mens tallene gjennom

Sparerate, netto fordringsrate og realrente etter skatt 1993 - 2005

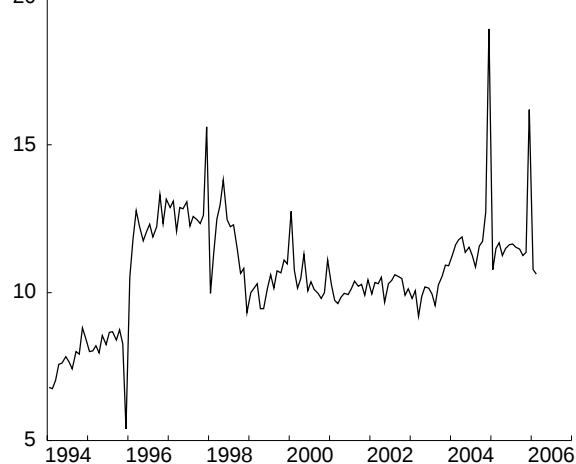
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Førstegangsregistrerte personbiler. 1994-2006

1000 stk. Sesongjustert

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

resten av året viste vekst. Ifølge tall fra Opplysningsrådet for veitrafikken ble det førstegangsregistrert i overkant av 70 000 nye personbiler i husholdningene i 2005. Dette var om lag 10 prosent færre enn året før.

Husholdningenes utgifter til drift av egne transportmidler gikk ned med 3,1 prosent fra 2004 til 2005, målt i faste priser. Kjøp av drivstoff mm., som utgjør den viktigste underkomponenten, gikk ned med 3,5 prosent. Samtidig var det en prisoppgang på drivstoff på 8,9 prosent. Konsumet av transporttjenester viste en oppgang på om lag 4 prosent i faste priser fra 2004 til 2005.

Både i 2004 og 2005 økte kjøpene av møbler og hvitevarer relativt sterkt. Også konsum av teknologivarer som teleutstyr og foto- og IT-utstyr, og av varig fritid-

sutstyr (blant annet båter) hadde sterk vekst. Økningen antas å ha sammenheng med både lavere priser og lavere renter. Lavere renter trekker isolert sett brukerkostnaden for varige konsumgoder ned og husholdningene antas da å ville øke sin beholdning av slike goder. Mens kjøpene av møbler og hvitevarer stabiliserte seg andre halvår 2005, fortsatte kjøpene av IT-utstyr og varige fritidsutstyr å øke.

Stabil vekst i tjenestekonsumet

Samlet sett vokste tjenestekonsumet utenom bolig tjenestene med 2,9 prosent målt i faste priser fra 2004 til 2005, og veksten var stabil gjennom året. Veksten var særlig stor for reiselivstjenester som hotell-, restaurant- og transporttjenester. Også annet forbruk, blant annet av teletjenester og finansielle tjenester, økte klart.

Husholdningenes konsum i utlandet økte med nærmere 20 prosent i faste priser fra 2004 til 2005. Konsumet omfatter grensehandel, utgifter som man har på reiser i utlandet, internasjonal handel over internett osv. Utenlandsforbruket bidro med om lag 1 prosentpoeng av økningen i husholdningenes totale konsum fra 2004 til 2005.

Husholdningenes formues- og gjeldsposisjon

Fra 1993 til 2004 økte husholdningenes samlede gjeld både nominelt og i forhold til inntekt og skattepliktig bruttoformue. Husholdningenes gjeld økte med 11 prosent fra 2003 til 1 271 milliarder kroner i 2004. Året før var økningen på 10 prosent.

Et mål på utviklingen i husholdningenes gjeldsbelastning over tid er samlet gjeld i forhold til samlet inntekt. Basert på data fra skatteliggingen finner vi at

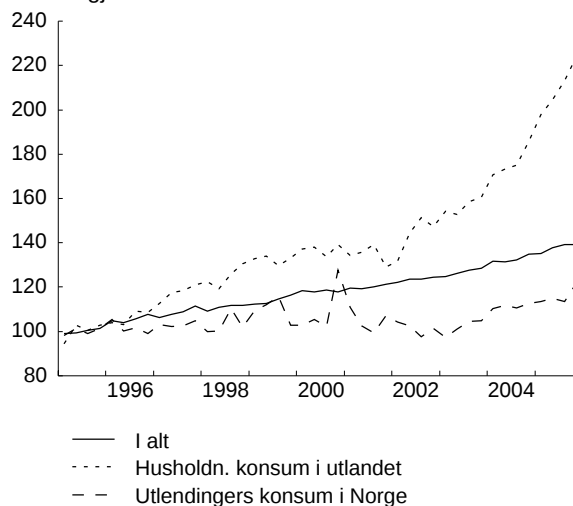
Utviklingen i husholdningers og ideelle organisasjoners konsum fordelt på hovedgrupper. Volum- og prisendring fra foregående år i prosent

	Mrd. kroner 2005 ¹	Volumendring		Prisendring	
		2004	2005	2004	2005
Konsum i hush. og ideelle org.	799,2	4,7	3,8	0,9	1,2
Konsum i husholdninger	764,1	4,7	3,6	0,9	1,1
- Varekonsum	402,9	5,4	2,7	-0,6	0,2
- Tjenestekonsum	337,7	3,3	3,0	2,0	2,6
- Hushold. konsum i utlandet	45,6	12,3	19,6	7,2	-1,2
- Utlendingers konsum i Norge	-22,2	8,9	3,9	1,7	2,5
Konsum i ideelle organisasjoner	35,1	5,0	7,5	2,6	2,2

¹ Nivå tall i løpende kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner Sesongjustert. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

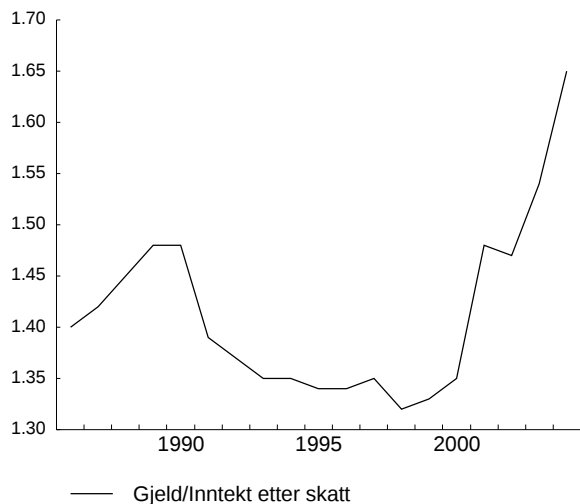
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner. Volum- og prisendring fra foregående periode i prosent. Sesongjustert hvis ikke annet fremgår

	Mrd. kroner 2005 ¹	Volumendring					Prisendring				
		2005 ²	05.1	05.2	05.3	05.4	2005 ²	05.1	05.2	05.3	05.4
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	100,1	-0,2	0,9	0,2	0,4	-1,6	1,6	-2,2	2,6	0,5	0,4
Alkoholrikke og tobakk	33,0	0,5	1,9	0,4	1,5	-1,3	2,2	0,3	2,3	-0,9	0,2
Klær og skotøy	43,2	10,8	4,1	6,4	-2,3	-1,0	-4,5	-2,7	-4,4	4,7	-0,1
Bolig, lys og brensel	155,5	3,3	1,2	1,0	1,4	-0,5	1,3	-0,4	1,7	0,6	0,5
Møbler og husholdningsartikler	47,6	5,0	1,3	3,3	0,2	-0,8	-0,1	-0,1	-1,5	1,7	0,5
Helsepleie	22,8	1,5	0,2	1,2	-0,3	0,2	2,8	0,1	0,8	1,4	0,8
Transport	109,8	-0,2	-7,9	3,2	0,2	-1,3	4,3	-1,1	0,3	2,7	2,0
Post- og teletjenester	21,7	6,1	5,3	-1,6	2,3	-1,3	-1,3	-4,5	3,9	0,0	0,3
Kultur og fritid	98,8	3,8	0,5	1,9	1,2	0,0	0,3	0,1	-1,5	0,8	1,3
Utdanning	4,0	3,3	3,0	-0,2	0,1	0,3	1,6	0,1	0,9	0,7	0,8
Hotell- og restauranttjenester	43,7	3,5	2,2	1,0	2,2	1,2	1,6	0,6	0,4	-0,3	0,8
Andre varer og tjenester	60,4	2,6	0,3	0,3	2,0	1,1	2,9	0,4	1,5	0,1	0,1
Husholdningenes kjøp i utlandet	45,6	19,6	6,5	3,4	4,3	5,2	-1,2	-0,4	-1,5	1,1	-1,5
Utlendingers kjøp i Norge	-22,2	3,9	0,8	1,0	-1,0	7,6	2,5	0,6	1,0	0,5	0,5
Ideelle organisasjoner	35,1	7,5	2,8	3,0	1,0	1,3	2,2	0,7	0,5	-0,2	0,6
Konsum i hush. og ideelle org.	799,2	3,8	0,4	1,8	1,0	-0,0	1,2	-0,8	0,4	1,1	0,6

¹ I løpende kroner. På grunn av avrundingsfeil summerer ikke undergruppene seg nøyaktig opp til totaltallet.

² Ikke sesongjustert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Forholdet mellom gjeld og inntekt etter skatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

gjelden i 1986 var 5 prosent høyere enn samlet inntekt, og at andelen økte til 11 prosent i 1990. Etter dette sank gjeldsandelen, og i 1998 og 1999 var gjelden til husholdningene lavere enn samlet inntekt. Årene etter har gjeldsandelen igjen økt, og i 2004 var gjelden 24 prosent høyere enn samlet inntekt. Tilsvarende utvikling finner vi ved å se på gjeld i forhold til inntekt etter skatt, som tar hensyn til at skatten reduserer husholdningenes evne til å betjene gjelden, se figur. I 2004 var gjelden 65 prosent større enn inntekt etter skatt, opp fra 48 prosent i 1990.

Gjelden er ujevnt fordelt over husholdningene, og noen husholdninger har særskilt stor gjeldsbelastning. I 1994 hadde 14 prosent av husholdningene en gjeld som var minst dobbelt så stor som samlet husholdningsinntekt før skatt. Denne andelen var økt til 21 prosent i 2003. 9 prosent av husholdningene hadde en gjeld som var mer enn tre ganger større enn samlet husholdningsinntekt i 2003, tilsvarende andel var 6 prosent i 1994.

Så langt har vi ikke tatt hensyn til at husholdningene varierer i størrelse og at dette kan påvirke deres evne til å betjene gjeld. Begrepet inntekt etter skatt per forbruksenhet forklares i avsnittet om inntektsfordelingen. Husholdningene med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet har en stadig større andel av samlet gjeld. De 40 prosent av husholdningene med lavest inntekt hadde 16 prosent av husholdningers totale gjeld i 1994, mens tilsvarende andel i 2003 var 20 prosent. De 20 prosent av husholdningene med høyest inntekt etter skatt per forbruksenhet stod for 39 prosent av den totale gjelden i 2003, mot 40 prosent i 1994.

Husholdningenes skattepliktige bruttoformue økte fra 759 milliarder kroner i 1993 til 1 561 milliarder kroner i 2004. Dette er skattepliktig formue hvor spesielt

boligeiendom ofte er verdsatt langt under markedsverdi. I 1993 og 2000 utgjorde gjelden henholdsvis 74 prosent og 67 prosent av bruttoformuen, mens andelen var økt til 81 prosent i 2004. Ifølge Statistisk sentralbyrås boligprisindeks var boligprisene/boligformuen betydelig høyere i 2004 enn i 1993, se neste avsnitt.

Boligmarkedet

Prisene på omsatte boliger har steget tilnærmet sammenhengende de siste 13 årene og var, ifølge Statistisk sentralbyrås boligprisindeks, ved utgangen av 2005 211 prosent høyere enn bunnivået i 1. kvartal 1993. Fra 2004 til 2005 steg boligprisene i gjennomsnitt med 8,3 prosent, når vi ser hele landet under ett. Prisene steg gjennom hele 2005, med unntak av en liten nedgang fra 2. til 3. kvartal. Denne nedgangen forsvinner når det korrigeres for sesongvariasjoner.

Ifølge Statistisk sentralbyrås byggearealstatistikk ble det påbegynt bygging av 31 608 boliger i 2005. Dette er 5,4 prosent flere boliger enn i 2004, og det høyeste antallet nye boliger som er registrert igangsatt siden 1982. Trenden, som tar hensyn til de sesongmessige svingningene, viser at den månedlige igangsettingen av boliger gikk svakt ned i begynnelsen av fjoråret, for så å stige kraftig mot slutten av året. For en nærmere omtale av nybygging vises det til avsnittet Bygge- og anleggsvirksomhet. I det følgende vil vi fokusere på prisutviklingen.

Geografiske variasjoner

Boligprisindeksen måler prisutviklingen i fire geografiske regioner: Oslo og Bærum, Akershus utenom Bærum, Stavanger, Bergen og Trondheim og resten av landet. Stavanger, Bergen og Trondheim hadde den sterkeste prisveksten fra 2004 til 2005, og prisene steg her i gjennomsnitt med 11,0 prosent. Til sammenligning steg prisene i Oslo og Bærum med 9,1 prosent i samme periode. Akershus utenom Bærum og landet for øvrig hadde en prisvekst på henholdsvis 7,2 og 7,4 prosent fra 2004 til 2005.

Fra 2000 til 2005 var prisveksten sterkest i regionen Stavanger, Bergen og Trondheim, med 60,1 prosent, mot 34,7 prosent i Oslo og Bærum. Landsgjennomsnittet i denne perioden var på 36,2 prosent.

Boligtyper

Av de ulike boligtypene hadde småhus (tomannsboliger, rekkehus og andre småhus med færre enn 5 boliger) sterkeste prisvekst fra 2004 til 2005 med 9,6 prosent. Prisene på blokkleiligheter og eneboliger steg med henholdsvis 8,9 og 7,7 prosent. Den sterkeste prisveksten hadde småhus i Stavanger, Bergen og Trondheim. Prisene på disse boligene økte med 13,1 prosent fra 2004 til 2005. Eneboliger i Akershus utenom Bærum hadde lavest prisvekst i perioden, med 6,5 prosent.

Gjennomsnittlig kvadratmeterpris¹, selveierboliger, fylke og storby, 2005. Kroner

Fylke	Eneboliger	Småhus	Blokk-leiligheter
I alt	13 302	16 343	25 924
Østfold	11 865	11 461	17 601
Akershus	16 735	18 954	23 495
Oslo	25 504	23 530	31 367
Hedmark	9 828	12 087	16 041
Oppland	10 019	12 704	18 539
Buskerud	12 249	12 995	17 747
Vestfold	13 424	12 712	17 933
Telemark	10 085	10 442	14 328
Aust-Agder	10 424	9 723	15 737
Vest-Agder	11 972	13 020	20 239
Rogaland	13 129	15 418	21 304
Hordaland	15 239	16 708	27 258
Sogn og Fjordane	8 221	11 107	19 627
Møre og Romsdal	9 801	11 662	15 662
Sør-Trøndelag	13 739	17 218	26 490
Nord-Trøndelag	8 323	9 320	15 443
Nordland	10 191	12 746	17 750
Troms	14 687	17 810	25 698
Finnmark-Finnmárku	11 918	9 074	20 043
Stavanger	16 848	16 779	23 352
Bergen	18 709	17 579	28 176
Trondheim	16 798	17 731	27 038

¹ Prisene er beregnet per kvadratmeter boligareal.

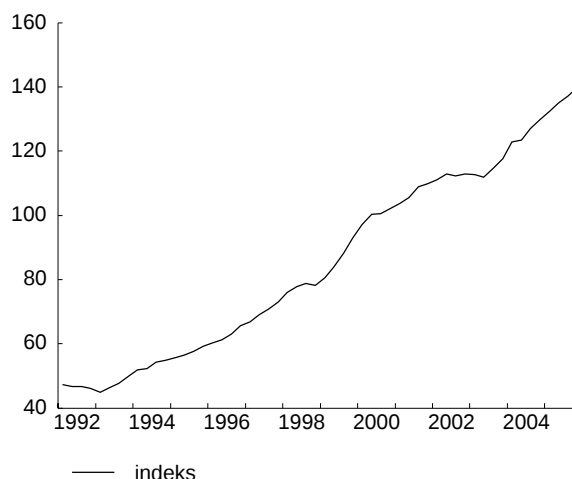
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Kvadratmeterpriser for selveierboliger

Mens prisveksten har vært sterkest i Stavanger, Bergen og Trondheim de siste årene, er prisnivået fortsatt høyest i Oslo. Av tabellen ser vi at gjennomsnittlig kvadratmeterpris for blokkleiligheter i Oslo i 2005 var 31 367 kroner. I Bergen og Trondheim var tilsvarende priser henholdsvis 28 176 og 27 038 kroner, mens prisene i Stavanger lå noe lavere med 23 352 kroner. De billigste blokkleilighetene finner vi i fylkene Aust-Agder, Telemark, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag, som alle hadde gjennomsnittspriser lavere enn 16 000 kroner i 2005.

Mønsteret er det samme for eneboliger og småhus. Oslo er dyrest, fulgt av de største byene. I Oslo var gjennomsnittlig kvadratmeterpris på omsatte eneboliger 25 504 kroner i 2005. Til sammenligning lå prisene i Stavanger, Bergen og Trondheim mellom 16 798 og 18 709 kroner.

De aller billigste boligene finner vi i Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag. I 2005 var gjennomsnittlig kvadratmeterpris på eneboliger i disse fylkene i underkant av 8 500 kroner. Også Hedmark og Møre og Romsdal hadde eneboliger med gjennomsnittspris lavere enn 10 000 kroner per kvadratmeter i 2005.

Boligprisindeksen, sesongjustert, 1. kvartal 1992 - 4. kvartal 2005 (2000=100)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Inntektsutviklingen

En annen kilde til informasjon om inntektsutviklingen, i tillegg til nasjonalregnskapet, er inntektsstatistikken. Tall for inntektsåret 2005 foreligger ikke ennå. Foreløpige tall for inntektsåret 2004 viser at den samlede inntekten var på 1 023 milliarder kroner. Den samlede inntekten omfatter lønnsinntekt, nettoinntekt fra selvstendig næringsvirksomhet, kapitalinntekt og ulike pensjoner, trygder og stønader. Den desidert største inntektskilden er yrkesinntekt (lønns- og næringsinntekter inkludert sykepenges) som utgjorde 705 milliarder kroner i 2004. Kapitalinntektene utgjorde til sammen vel 90 milliarder kroner eller i underkant av 9 prosent av de samlede inntektene. Den klart viktigste kapitalinntekten var aksjeutbytte med 63 milliarder kroner. Til sammenligning utgjorde renteinntekter bare 9 milliarder kroner i 2004.

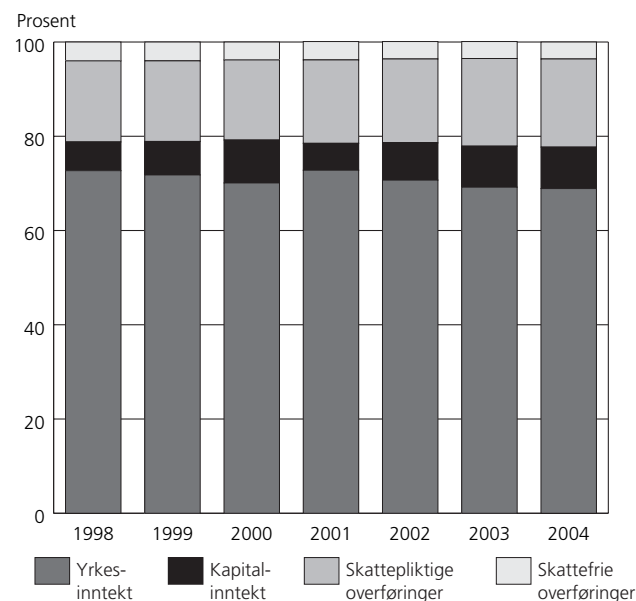
Pensjoner, trygder og stønader utgjorde om lag 225 milliarder kroner i 2004. Av disse var 191 milliarder kroner skattepliktige. Størst er pensjoner fra folketrygden med 141 milliarder kroner fulgt av tjenestepensjoner med 39 milliarder og arbeidsledighetstrygd på knapt 11 milliarder kroner.

Ulike skattefrie kontantstønader utgjorde 37 milliarder kroner i 2004. Halvparten av disse pengene er stønader rettet mot barnefamilier, blant annet barnestrygden på 14 milliarder kroner og kontantstøtten på 3 milliarder kroner. I tillegg ble mottatt underholdsbidrag for barn skattefri inntekt i 2004, med et beløp om lag 3 milliarder kroner.¹

Fra 1998 til 2004 økte den samlede yrkesinntekten til befolkningen med i overkant av 32 prosent (løpende

¹ Merk at dette beløpet omfatter bare underholdsbidrag administrert gjennom den offentlige ordningen. Underholdsbidrag som utbetales i privat regi helt utenfor den offentlige ordningen registreres ikke som inntekt i inntektsstatistikken etter at denne inntekten ble skattefri i 2003.

Sammensetning av husholdningens samlede inntekt. 1998-2004. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

kroner). Yrkesinntekt som andel av den samlede inntekten til norske husholdninger falt i samme periode fra 72 til 69 prosent. Til sammenligning økte skattepliktige pensjoner og trygder med nesten 52 prosent fra 1998 til 2004. Nesten hver femte krone som norske husholdninger mottok i 2004 kom fra ulike pensjoner og trygder.

Husholdningenes kapitalinntekter har økt i inntektsmessig betydning. I nominelle kroner ble kapitalinntektene mer enn fordoblet fra 1998 til 2004. Mye av økningen skyldes en betydelig vekst i mottatt aksjeutbytte.

Ulike skattefrie overføringer, som for eksempel barne-trygd, kontantstøtte, sosialhjelp og bostøtte hadde en stabil andel på 3-4 prosent av husholdningenes samlede inntekt i denne perioden.

I det følgende skal vi se nærmere på inntektsfordelingen over husholdningene. Dette forutsetter at en har opplysninger om hvilke personer som tilhører samme husholdning, slik at man kan summere inntektene til alle husholdningsmedlemmene. Slike opplysninger foreligger per i dag bare til og med inntektsåret 2003. Beskrivelsen av utviklingen i inntektsulikhet, i det følgende, går dermed ikke lenger enn til inntektsåret 2003.

Inntektsfordelingen

Norske husholdninger har hatt en betydelig inntektsvekst de siste årene. Mellom 1990 og 2003 økte medianinntekten etter skatt for husholdningene med 22 prosent, målt i faste priser. Dette inntektsbegrepet

Ekvivalentinntekt og forbruksvekter

En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor mye inntekt en husholdning med gitte karakteristika, for eksempel to voksne og to barn må ha, for at deres levestandard skal være like høy som levestandarden til en enslig med en gitt inntekt.

Det er utledet en hel rekke typer av ekvivalensskalaer, basert på forskjellige tilnærminger. I beskrivelsen av utviklingen i inntektsulikhet er det den såkalte «kvadratrotskalaen» som benyttes. Ved bruk av denne skalaen divideres husholdningsinntektene med kvadratroten av antall husholdningsmedlemmer. En enslig person vil med denne skalaen få vekt lik 1, en topersonshusholdning får vekt lik 1,41, en husholdning bestående av tre personer får vekt lik 1,73, osv.

En husholdning bestående av to voksne og to barn (dvs. vekt lik 2,0) måtte ved bruk av kvadratrotskalaen ha en husholdningsinntekt på 200 000 kroner for å ha samme inntekt pr. forbruksenhet som en enslig med 100 000 kroner i inntekt.

omfatter summen av arbeidsinntekter, brutto kapitalinntekter og overføringer, fratrasket skatt. Blant gruppene som har hatt særlig god inntektsutvikling finner en for eksempel barnefamilier og alderspensjonister. En tobarnsfamilie (par med to barn, yngste barn under 18 år) hadde i 1990 en medianinntekt etter skatt på 356 000 2003-kroner. I 2003 var medianinntekten for en tilsvarende barnefamilie 494 000 kroner. Den "gjennomsnittlige" tobarnsfamilie hadde altså nesten 140 000 kroner mer i inntekt etter skatt i 2003 enn i 1990, når det er tatt hensyn til prisveksten i perioden.² Også andre husholdningstyper har hatt en tilsvarende sterk inntektsvekst i perioden, for eksempel middelaldrene par uten hjemmeboende barn.

Samtidig med at husholdningsinntektene har økt, har også inntektsforskjellene blitt større. Vi illustrerer dette ved å se på hvor mye av den totale inntekten ulike grupper disponerer over tid. Husholdningene grupperes i 10 like store grupper (desiler) sortert etter størrelsen på husholdningsinntekten. Desil 1 består av den tidelen av befolkningen som har den laveste gjennomsnittsinntekten, definert som husholdningenes totale inntekt etter skatt per forbruksenhet i husholdningen (se boks for omtale av forbruksvekter). I desil 2 finner en personene med en høyere husholdningsinntekt enn de i desil 1, men lavere inntekt enn personene i desil 3. Tilsvarende består desil 10 av den tидelen som har høyest inntekt. Tabellen for inntektsfordeling viser at ulikheten har økt de siste årene, særlig etter 1998. Fra 1992 og til 2003 har den "rikeste" tidelen av husholdningene økt sin andel av totalinntekten fra om lag en femdel til knapt en firedel (24,5 prosent). Den økte inntektskonsentrasjonen i desil 10

² Vi har her ikke tatt hensyn til at datagrunnlaget ble utvidet med noen mindre stønader i perioden (f.eks. engangsstønad ved fødsel). Utelater en disse inntektene blir medianinntekten i 2003 redusert med knapt 4000 kroner.

Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹, for personer. Andel av totalinntekten. Desiler. 1990-2003²

Desil	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003
1	4,0	3,8	3,6	3,7	3,9	3,7	3,9	3,6	3,5
2	6,0	5,9	5,7	5,7	5,9	5,7	6,0	5,6	5,6
3	7,2	7,0	6,9	6,9	7,0	6,8	7,1	6,8	6,6
4	8,2	8,1	7,9	7,9	7,9	7,6	8,0	7,7	7,6
5	9,1	9,0	8,9	8,8	8,8	8,5	8,9	8,5	8,4
6	9,9	9,9	9,8	9,7	9,6	9,4	9,7	9,4	9,3
7	10,9	10,9	10,8	10,6	10,5	10,2	10,7	10,3	10,2
8	12,0	12,1	12,0	11,7	11,7	11,3	11,9	11,4	11,3
9	13,7	13,8	13,6	13,4	13,5	13,0	13,6	13,1	13,0
10	19,0	19,6	20,7	21,6	21,3	23,7	20,3	23,6	24,5
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Det er her benyttet en ekvivalensskala som tilsvarer kvadratrotten av antall personer i husholdningen

² Inntektsbegrepet ble noe utvidet i perioden ved at noen mindre stønader kom med i datagrunnlaget, for eksempel grunn- og hjelpestønad (1991) og stønad til barnetilsyn for enslige forsørgere (1994).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger

Fordelingen av brutto finanskapital for husholdninger, etter desiler. 1990-2003. Prosent

Desil	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003
1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
3	0,7	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6
4	1,7	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1
5	3,0	2,4	2,1	2,0	1,9	1,8	2,0	2,0	2,0
6	4,7	4,0	3,5	3,4	3,0	3,0	3,2	3,2	3,2
7	7,1	6,7	5,8	5,5	4,8	4,7	5,0	5,1	5,0
8	10,8	11,0	9,6	9,1	8,0	7,7	8,0	8,2	8,1
9	18,2	18,4	17,0	16,5	14,2	13,9	14,1	14,6	14,4
10	53,3	55,3	59,9	61,6	66,2	67,1	65,8	64,9	65,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

ser ut til å ha gått på bekostning av alle andre grupper i fordelingen.

Sterk økning i kapitalinntektene var en medvirkende årsak til at inntektsforskjellene økte på 1990-tallet og seinere. Som det ble vist i forrige Økonomiske utsyn³ er det en nær sammenheng mellom mottatt aksjeutbytte og utviklingen i ulikhet. Siden aksjeutbytte i hovedsak tilfaller husholdningene med de høyeste inntektene, påvirker dette i stor grad utviklingen i ulikhet. Mens husholdningene mottok om lag 9 milliarder 2003-kroner i utbytte i 1993, var tilsvarende beløp 54 milliarder i 2003. Siden utbytteutdelingen økte ytterligere i 2004, til om lag 63 milliarder kroner, forventer vi at inntektsforskjellene var minst like store i 2004 som i 2003. Analyser av lønnsstatistikken for perioden 1997-2004 viser entydig utvikling i retning av økt lønsspredning.

Ulikheten i fordelingen av husholdningenes finansformue har også økt de siste årene, se tabell. Imidlertid skyldes noe av økningen en skjerping av reglene for fastsetting av likningsverdiene av aksjer på slutten av 1990-tallet.

Vedvarende lavinntekt**Utviklingen i vedvarende lavinntekt**

Bekjempelse av fattigdom står høyt på den politiske agendaen. Fattigdom er et relativt begrep som kan defineres på ulike måter. Ett sentralt begrep er vedvarende lavinntekt. I det følgende tar vi utgangspunkt i den gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder (se egen boks for en definisjon av vedvarende lavinntekt). For treårsperioden 2001 til 2003 var mediangjennomsnittet for årlig inntekt etter skatt per forbruksenhet 210 000 kroner ifølge EUs lavinntektsdefinisjon og 175 000 kroner ifølge OECDs lavinntektsdefinisjon (se egen boks for en definisjon av inntektsbegrepet). I følge EUs definisjon, som er 60 prosent av medianen, hadde personer med en gjennomsnittlig husholdningsinntekt per forbruksenhet under 126 000 kroner i denne treårsperioden vedvarende lavinntekt. For OECDs definisjon, der en legger mindre vekt på at husholdningene har stordriftsfordeler, var lavinntektsgrensen 88 000 kroner, eller 50 prosent av medianen.

³ Økonomiske analyser 1/2005, Statistisk sentralbyrå.

Definisjon av vedvarende lavinntekt

Vedvarende lavinntekt er her definert på bakgrunn av det beløpet som utgjør gjennomsnittet av de årlige medianinntektene for hele befolkningen i en treårsperiode (omregnet til faste priser). Det er i tillegg benyttet to ulike lavinntektsdefinisjoner: en basert på OECDs ekvivalensskala med lavinntektsgrense satt lik 50 prosent av mediangjennomsnittet og en annen basert på EUs ekvivalensskala og med lavinntektsgrense lik 60 prosent av mediangjennomsnittet. I følge OECDs skala skal første voksne person ha vekt lik 1,0, neste voksne vekt lik 0,7 mens barn får vekt lik 0,5. Tilsvarende vekter for EUs skala er henholdsvis 1,0, 0,5 og 0,3. EU benytter dermed en ekvivalensskala som i større grad vektlegger stordriftsfordeler innen husholdningene.

Tabellen under viser de årlige medianinntektene og treårsgjennomsnittet for begge disse definisjonene:

Årlig median ekvivalentinntekt og gjennomsnittlig årlig median ekvivalentinntekt for ulike treårsperioder 1996-2003. Løpende og faste priser. To ulike ekvivalensskalaer

	OECDs skala		EUs skala	
	Løpende priser	2003-priser	Løpende priser	2003-priser
1996	123 000	145 000	148 000	175 000
1997	129 000	149 000	155 000	179 000
1998	139 000	156 000	167 000	188 000
1999	148 000	163 000	179 000	197 000
2000	155 000	165 000	187 000	200 000
2001	164 000	171 000	198 000	205 000
2002	173 000	177 000	208 000	213 000
2003	178 000	178 000	213 000	213 000
Gjennomsnitt				
1996-1998		150 000		181 000
1997-1999		156 000		188 000
1998-2000		161 000		195 000
1999-2001		166 000		201 000
2000-2002		171 000		206 000
2001-2003		175 000		210 000

Kilde : Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger

Ifølge OECDs lavinntektsdefinisjon defineres alle personer med en gjennomsnittlig husholdningsinntekt pr. forbruksenhet lavere enn 88 000 kroner i treårsperioden 2001-2003 som å ha vedvarende lavinntekt. Dette tilsvarer 50 prosent av mediangjennomsnittet i befolkningen i samme periode (dvs. 50 prosent av 175 000 kroner). Tilsvarende lavinntektsgrense basert på EUs definisjon er 126 000 kroner (dvs. 60 prosent av 210 000 kroner).

I tabellen som viser utviklingen i vedvarende lavinntekt ser vi på 5 ulike treårsperioder mellom 1996 og 2003. Tabellen viser andelen personer med inntekt under henholdsvis 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet for de to ekvivalensskalaene. Ifølge EUs definisjon var andelen med vedvarende lavinntekt 8,9 prosent i perioden 2001-2003, mens tilsvarende tall var 2,9 prosent ifølge OECDs definisjon. Sammenlig-

Inntektsbegrep

Det inntektsbegrepet som er benyttet i beskrivelsen av inntektsfordeling og lavinntekt er *inntekt etter skatt*. Dette inntektsbegrepet fremkommer etter følgende regnskap:

$$\begin{aligned} \text{Inntekt etter skatt} &= \text{Lønnsinntekt} \\ &+ \text{netto næringsinntekt fratrukket} \\ &\quad \text{eventuelt underskudd og avskrivninger} \\ &+ \text{brutto kapitalinntekt} \\ &+ \text{sum overføringer} \\ &- \text{utlignet skatt og negative overføringer} \\ &\quad \text{(underholdsbidrag og pensjonspremier} \\ &\quad \text{i arbeidsforhold)} \end{aligned}$$

Selv om dette inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntektene husholdningene mottar, må en være oppmerksom på at dette begrepet ikke omfatter viktige inntekter som også kan ha stor betydning for individenes velferdsnivå. Dette gjelder for eksempel verdien av offentlige tjenester, verdien av hjemmeproduksjon og såkalte «svarte» inntekter. I tillegg inngår heller ikke inntekt av egen bolig i dette begrepet. Av samme prinsipp er heller ikke renteutgifter trukket fra.

Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2003. Andel personer med ekvivalentinntekt under henholdsvis 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer

Periode	OECDs skala		EUs skala		Antall observasjoner
	50 %	60 %	50 %	60 %	
Alle personer					
1996-1998	2,4	7,5	4,0	9,7	17 351
1997-1999	2,3	6,8	3,7	9,0	17 334
1998-2000	2,1	6,1	3,4	8,8	17 214
1999-2001	2,2	6,1	3,3	8,5	17 162
2000-2002	2,7	6,6	3,7	9,0	17 259
2001-2003	2,9	6,5	4,0	8,9	17 339

Alle personer eksklusive studenter¹

1996-1998	2,0	6,8	3,5	8,9	17 204
1997-1999	1,9	6,2	3,1	8,1	17 187
1998-2000	1,7	5,6	2,9	8,2	17 089
1999-2001	1,8	5,5	2,8	7,8	16 999
2000-2002	2,1	5,9	3,0	8,1	17 073
2001-2003	2,4	5,8	3,3	7,9	17 110

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

ning av andelen med vedvarende lavinntekt med tallet på personer som er under de årlige lavinntektsgrensene ett enkelt år, viser at mange har forbigående lave inntekter. Ifølge de årlige inntektsundersøkelsene var det henholdsvis 11 prosent (EUs definisjon) og 5 prosent (OECDs definisjon) som hadde årlig lavinntekt i 2003⁴.

Siden inntektsundersøkelsen ikke definerer studielån som inntekt vil mange studenter, som hovedsakelig lever av studielån, bli å finne i lavinntektsgruppen.

⁴ Se *Økonomi og levekår for ulike grupper*, 2005, Rapporter nr. 3, 2006, Statistisk sentralbyrå.

Personer i ulike husholdninger. Andel med vedvarende lavinntekt

	OECD-definisjon				EU-definisjon			
	1997-1999	1999-2001	2000-2002	2001-2003	1997-1999	1999-2001	2000-2002	2001-2003
Barn og barnefamilier								
Personer som har tilhørt enslig forsørgerhushold i minst tre påfølgende år	3	2	3	4	9	4	7	10
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år	2	2	2	3	3	3	3	4
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-6 år	2	2	3	3	3	3	4	5
Personer i husholdningstypen par med barn, 1 barn under 18 år	1	1	1	2	2	2	2	4
Personer i husholdningstypen par med barn, 2 barn under 18 år	1	1	1	1	2	2	2	2
Personer i husholdningstypen par med barn, 3 eller flere barn under 18 år	3	3	4	5	4	5	6	7
Barn under 18 år (på referansetidspunktet ¹)	2	2	3	3	4	3	5	6
Barn under 7 år (på referansetidspunktet ¹)	3	2	3	3	4	3	4	5
Unge enslige								
Personer under 35 år som har vært aleneboende i minst tre påfølgende år	16	16	16	16	29	33	35	33
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 2 av 3 påfølgende år	11	8	11	13	27	20	23	26
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 1 av 3 påfølgende år	3	5	4	7	11	10	11	13
Unge enslige (uten studenter²)								
Personer under 35 år som har vært aleneboende i minst tre påfølgende år	8	8	8	8	17	22	21	19
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 2 av 3 påfølgende år	6	5	6	9	14	12	11	17
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 1 av 3 påfølgende år	2	3	2	4	8	7	9	9
Innvandrerbefolkningen								
Innvandrere i alt	12	11	16	16	23	19	25	25
Innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn	15	16	21	22	27	23	31	30
Folketrygdpensjonister								
Alderspensjonister	1	1	1	1	28	26	25	22
Uførepensjonister	1	0	0	0	10	7	9	6
Alle personer	2,3	2,2	2,7	2,9	9,0	8,5	9,0	8,9

¹ Referansetidspunktet er siste året i treårsperioden.

² Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.
Kilde : Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

Tabellen viser også hvor mange som har vedvarende lavinntekt når studenter er utelatt. Studenter er her definert som personer som bodde alene siste året i treårsperioden og som var mottakere av studielån. Tabellen viser som forventet at lavinntektsandelen er noe lavere når studentene er utelatt. For OECDs definisjon faller andelen med lavinntekt fra 2,9 til 2,4 prosent, mens andelen faller fra 8,9 til 7,9 prosent ved bruk av EUs definisjon. Utviklingen i perioden er imidlertid nokså lik, uansett om studentene regnes med eller ikke. Andelen med vedvarende lavinntekt falt noe fra perioden 1996-1998 og fram til perioden 1999-2001. Dette gjelder for både OECDs og EUs definisjon. Etter 2001 viser OECDs definisjon en økning i andelen personer med vedvarende lavinntekt, mens tilsvarende utvikling basert på EUs definisjon er preget av stabilitet.

Lavinntekt innen ulike grupper

Barn og barnefamilier

Tabellen for andel husholdninger med vedvarende lavinntekt etter husholdningstype viser at barn eller barnefamilier ser ikke ut til å være særlig mer utsatt for å ha vedvarende lavinntekt enn befolkningen generelt. Noen typer barnefamilier har derimot en klart

lavere sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt enn befolkningen sett under ett. Dette gjelder for eksempel for par med ett eller to barn. På den annen side har enslige forsørgere og par med tre eller flere barn noe større sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt enn andre barnefamilier.

Tabellen viser også utviklingen i vedvarende lavinntekt de siste årene. Hovedinntrykket er at det er stor grad av stabilitet i andelen med lavinntekt blant barnefamiliene. Enslige forsørgere hadde en gunstig utvikling fra 1999 til 2001, men etter dette økte andelen med vedvarende lavinntekt. Også for barnefamilier med tre eller flere barn økte andelen, fra 4 prosent i perioden 1997-1999 til 7 prosent i perioden 2001-2003 etter EUs definisjon. Blant de barnerike familierne i lavinntektsgruppen er det et høyt innslag av personer med ikke-vestlig landbakgrunn.

Unge enslige

Unge som bor alene har tradisjonelt vært blant de gruppene som har vært klart overrepresentert blant de med årlig lavinntekt. Dette er også tilfelle når en legger vedvarende lavinntekt til grunn for analysen. Blant unge som bor alene er det likevel et høyt innslag av studenter. Dersom vi utelater studentene, faller

andelen aleneboende (i minst tre år) i lavinntektsgruppen fra 33 prosent til 19 prosent (EUs definisjon).

Blant aleneboende har det stor betydning *hvor lenge* en har vært aleneboende. Av alle enslige ikke-studenter som var under 35 år i 2003, og som hadde bodd alene de tre siste årene, hadde så mange som 1 av 5 vedvarende lavinntekt. Men andelen med lavinntekt faller raskt når vi ser på de som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som hadde vært aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt bare 9 prosent, det vil si samme andel som i befolkningen generelt. Dette tyder på at det å bo sammen med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge.

Innvandrere

Nesten hver fjerde innvandrere hadde vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2001-2003 (EUs definisjon). Den høyeste andelen finner vi blant innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn, med en andel på 30 prosent. Etter en periode der andelen med lavinntekt gikk noe ned, var det i 2002 på ny en økning i andelen med lavinntekt blant innvandrere. Endringer i arbeidsmarkedet er trolig en viktig faktor bak denne utviklingen. Ifølge arbeidsmarkedsstatistikken økte for eksempel den registrerte ledigheten blant innvandrere med afrikansk bakgrunn fra 13,5 prosent ved utgangen av 2001, til 15,9 prosent i 2002 og videre til over 17 prosent høsten 2003. I tillegg kan også demografiske forhold spille inn. Andelen innvandrere fra den 3. verden økte fra den ene treårsperioden (1999-2001) til den neste (2001-2003), blant annet som følge av flere nyankomne flyktninger og asylsøkere fra land som Irak og Somalia. Erfaringsmessig vil nyankomne flyktninger ha større vansker med å få innpass i arbeidsmarkedet enn innvandrere med lengre botid.

Trygdemottakere

Innen de store trygdegruppene som alders- og uførepensjonistene har det vært en gunstig utvikling når det gjelder andelen med vedvarende lavinntekt, men alderspensjonistene er fremdeles overrepresentert under EUs definisjon. Dette skyldes at lavinntektsgrensen ved denne definisjonen ligger høyere enn minsteytelsene i folketrygden. I perioden 2001-2003 hadde 22 prosent av alderspensjonistene vedvarende lavinntekt, mot 28 prosent i perioden 1997-1999.

Det er en lavere andel med vedvarende lavinntekt blant uførepensjonistene enn blant alderspensjonister, 6 prosent i perioden 2001-2003. Uførepensjonister hadde om lag samme andel som befolkningen ellers.

Sammenlignet med de fleste land i Europa er andelen av befolkningen med vedvarende lavinntekt lav i Norge. Som det ble vist i forrige utgave av Økonomisk

utsyn⁵, er andelen lavest innen de Nordiske land sammen med Nederland og Tyskland, mens andelen med vedvarende lavinntekt er om lag dobbelt så høy i land som Italia, Irland, Hellas og Portugal.

Opplevelsen av lavinntekt

Så langt er lavinnteksproblematikken diskutert utelukkende på grunnlag av inntektsstørrelser. Men hvordan opplever personer med lavinntekt sin økonomiske situasjon? Opplysningene som diskusjonen i det følgende er basert på er samlet inn ved intervju med om lag 3000 voksne, om lag 200 av disse med vedvarende lavinntekt. Personene har blitt intervjuet i alle tre årene 2002-2004.

Det er forbausende liten forskjell på vurderingene av økonomisk romslighet mellom personer med vedvarende lavinntekt og andre personer i alderen 16-84 år. 12 prosent av personene med vedvarende lavinntekt og 8 prosent i hele befolkningen sier at det er svært vanskelig eller vanskelig å «få endene til å møtes» (forskjellen er ikke statistisk sikker). Derimot er det en sikker forskjell i andelen som oppgir at økonomien er romslig. Blant personer med vedvarende lavinntekt er det 27 prosent som sier at det er lett eller svært lett å «få endene til å møtes», mens det tilsvarende tallet i hele befolkningen er 40 prosent.

For de eldre med lav inntekt er det sannsynlig at en stabil økonomi og små krav kan være noe av forklaringen på at vurderingen i lavinntektsgruppen avviker såpass lite fra befolkningen ellers. En annen mulig forklaring kan være at lavinntektsgruppen har tilpasset seg et lavere forbruksnivå som gjør at forskjellene mellom inntekter og utgifter ikke behøver å være så ulike. En tredje mulighet kan være at inntektene ikke gir et godt bilde av økonomien for en del i lavinntektsgruppen. For de yngre kan en mulig forklaring være at det er mange studenter i gruppen med vedvarende lavinntekt. Disse finansierer ofte forbruket ved studielån slik at de har muligheter for et høyere forbruk enn det inntekten tilsier. Resultatene endrer seg imidlertid lite når en ser bort fra studentene, men litt flere oppgir da at det er lett å få endene til å møtes.

En annen innfallsvinkel er om forbruksnivået oppleves som tilstrekkelig til å dekke de grunnleggende behov. Det er flere i lavinntektsgruppen som ikke har råd til å dekke grunnleggende behov som klær og ferie enn i befolkningen som helhet. Men det store flertallet klarer å dekke slike behov også i lavinntektsgruppen. De mest grunnleggende behov som middagsmat og varm bolig er det svært få i lavinntektsgruppen som ikke får dekket. Det er flest som ikke har råd til å kjøpe nye klær og ikke har midler til en ukes «borteferie». Det gjelder en av seks, sammenlignet med en av ti i befolkningen.

⁵ Økonomiske analyser 1/2005, Statistisk sentralbyrå.

Indikator på økonomisk romslighet for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2002-2004. Prosent

	16-84 år				16-44 år			45-84 år		
	Alle 2004	Vedvarende lavinntekt 2001-2003	Vedvarende lavinntekt 2002-2004	Vedvarende lavinntekt uten studenter 2002-2004	Alle 2004	Vedvarende lavinntekt 2001-2003	Vedvarende lavinntekt 2002-2004	Alle 2004	Vedvarende lavinntekt 2001-2003	Vedvarende lavinntekt 2002-2004
Økonomisk romslighet (få endene til å møtes)										
Svært vanskelig	3	3	5	6	3	6	7	2	1	2
Vanskelig	5	8	7	7	4	12	6	3	5	8
Lett eller svært lett	40	25	27	29	30	19	19	49	30	37
Antall svar	6 046	214	195	141	1 121	119	115	1 272	95	80

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Indikatorer på materiell situasjon for personer med vedvarende lavinntekt. 2001- 2003, 2002-2004. Prosent

	16-84 år				16-44 år			45-84 år		
	Alle 2004	Vedvarende lavinntekt 2001-2003	Vedvarende lavinntekt 2002-2004	Vedvarende lavinntekt uten studenter 2002-2004	Alle 2004	Vedvarende lavinntekt 2001-2003	Vedvarende lavinntekt 2002-2004	Alle 2004	Vedvarende lavinntekt 2001-2003	Vedvarende lavinntekt 2002-2004
Har ikke råd til										
- en ukes ferie	9	19	16	19	8	19	16	7	20	15
- spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	8	4	5	2	9	4	2	8	5
- kjøpe nye klær	..	17	..	..	..	19	..	..	15	..
- holde boligen varm	2	6	1	1	1	6	1	1	6	1
Antall svar	6 046	214	195	141	1 121	119	115	1 272	95	80

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4 prosent av de med lavinntekt har ikke råd til å spise kjøtt/fisk til middag annenhver dag og svært få har ikke råd til å holde boligen varm, om lag det samme som i befolkningen. I 2003 var det 6 prosent av lavinntektsgruppen som ikke hadde råd til å holde boligen varm, mens denne andelen gikk ned til om lag 1 prosent i 2004. Det høye tallet i 2003 kan både skyldes de høye strømpriser vinteren 2002-2003 og at den sterke fokuseringen i media på strømprisene gjorde det mer legitimt å svare at man ikke hadde råd til å holde boligen varm. Det er små forskjeller mellom yngre og eldre i lavinntektsgruppen når det gjelder dekning av grunnleggende behov som middagsmat, klær, varm bolig og ferie.

Har færre personer i lavinntektsgruppen enn i befolkningen ellers tilgang til vanlige forbruksgoder? Vi finner liten eller ingen forskjell mellom lavinntektsgruppen og befolkningen når det gjelder telefon, farge-TV og vaskemaskin, da nesten alle disponerer slike goder. Derimot er det klare forskjeller i tilgangen

til bil og PC. I lavinntektsgruppen disponerer 43 prosent bil, halvparten av andelen i hele befolkningen. Blant yngre med vedvarende lavinntekt disponerer en av to bil og blant middelaldrende og eldre en av tre. Blant disse er det imidlertid få som sier at det er økonomiske grunner til at de ikke har bil. Blant yngre med lav inntekt oppgir 29 prosent at inntekten virker begrensende i forhold til disponering av bil. Det utgjør over halvparten av de 49 prosent som ikke disponerer bil. I motsetning til hva som er tilfellet med bil, synes det å være behovet mer enn økonomien som styrer om husholdningene har PC. Det er riktignok færre i lavinntektsgruppen enn i befolkningen ellers som har PC, men blant yngre er forskjellen beskjeden (henholdsvis 78 og 87 prosent), og bare 9 prosent i lavinntektsgruppen sier det er økonomiske grunner til at de ikke har PC. Blant middelaldrende og eldre er det bare én av åtte som har PC (sammenlignet med 60 prosent i befolkningen i samme alder), men få begrunner det med dårlig økonomi.

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi i 2005

Norge hadde et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 320 milliarder kroner i 2005 viser foreløpige beregninger. Dette er en oppgang på 87 milliarder kroner i forhold til 2004, og det høyeste årsresultat noen gang. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga et overskudd på 332 milliarder kroner i 2005, en forbedring på 89 milliarder fra året før. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen økte til 12 milliarder i 2005.

Økt handelsoverskudd

Handelen med varer overfor utlandet ga Norge et overskudd på 307 milliarder kroner i 2005, en oppgang på nærmere 90 milliarder kroner fra 2004. Dette er det høyeste overskuddet på varebalansen noen gang. Den samlede eksporten av varer og tjenester var 862 milliarder kroner, mens den samlede importen var 530 milliarder kroner.

Eksport av råolje og naturgass bidro mest til økningen i handelsoverskuddet. Det ble eksportert petroleum for 433 milliarder kroner i 2005, mot 336 milliarder i 2004. Stor økning i petroleumsprisene bidro mest til oppgangen i eksportverdien. Prisene økte med 33,5 prosent, mens volumet ble redusert med 3,4 prosent. Norge eksporterte tradisjonelle varer for 229 milliarder kroner, en økning på 9 prosent fra 2004. Volumveksten var noe større enn prisoppgangen for denne gruppen. Blant tradisjonelle varer var det størst økning i eksport av verkstedprodukter og raffinerte oljeprodukter. Verdiøkningen i raffinerte oljeprodukter skyldtes en prisoppgang på 37,8 prosent, mens det for verkstedprodukter skyldtes en volumøkning på 13,3 prosent.

Norge importerte tradisjonelle varer for 351 milliarder kroner i 2005. Det var en økning på 28 milliarder fra 2004, og det største bidraget til økningen i samlet importverdi. Volumøkning på 8,3 prosent forklarer mesteparten av verdioppgangen for tradisjonelle varer. Industriprodukter bidro mest til økningen i importverdien av tradisjonelle varer med en økning på 30 milliarder kroner fra 2004 til 2005. Av industriproduktene var det verkstedprodukter og metaller som økte mest, med henholdsvis 13 og 7 milliarder kroner.

Overskudd på 25 milliarder for tjenestehandel

Det var et overskudd i handelen med tjenester overfor utlandet på 25 milliarder kroner i 2005, om lag det samme som i 2004.

Norge eksporterte tjenester for 192 milliarder kroner i 2005. Inntekter fra oljeboringstjenester bidro mest til økningen i samlet eksportverdi for tjenester med en

Eksport og import

Prosentvis endring fra 2004 til 2005

	Verdi	Volum	Pris
Eksport	17,7	0,5	17,1
Tradisjonelle varer	9,0	5,6	3,2
Råolje og naturgass	28,9	-3,4	33,5
Skip, oljeplattformer og fly	-12,2	-11,2	-1,2
Tjenester	8,3	2,0	6,2
Import	8,3	6,7	1,4
Tradisjonelle varer	8,7	8,3	0,3
Råolje og naturgass	88,1	44,0	30,6
Skip, oljeplattformer og fly	-34,6	-43,9	16,6
Tjenester	10,2	7,1	2,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Driftsbalansen. 2004-2005. Milliarder kroner

	2004	2005	04.01	04.02	04.03	04.04	05.01	05.02	05.03	05.04	Endring 2004-2005		
											Bidrag fra		
											Verdi	Volum	Pris
Eksport	732,4	862,2	177,0	177,0	183,4	195,1	198,6	209,7	220,5	233,4	129,8	3,4	126,3
Tradisjonelle varer	209,8	228,8	51,7	49,5	51,0	57,5	54,8	55,8	55,8	62,4	18,9	10,8	8,1
Råolje og naturgass	335,9	433,1	80,6	79,8	85,5	90,0	97,2	102,6	111,9	121,4	97,2	-9,6	106,8
Skip, oljeplattformer og fly	9,4	8,3	2,8	3,5	1,8	1,3	0,7	4,6	2,2	0,8	-1,1	-1,0	-0,2
Tjenester	177,3	192,1	41,9	44,1	45,1	46,3	45,9	46,8	50,6	48,8	14,8	3,1	15,4
Import	489,6	530,2	113,2	118,8	127,6	129,9	119,0	132,7	139,3	139,2	40,6	31,3	9,3
Tradisjonelle varer	323,0	351,1	76,7	80,1	80,7	85,6	79,4	89,6	88,0	94,1	28,1	25,7	2,4
Råolje	1,9	3,5	0,2	0,4	0,7	0,6	0,8	0,6	0,7	1,4	1,6	0,7	1,0
Skip, oljeplattformer og fly	13,2	8,6	3,1	2,6	3,2	4,4	1,6	2,1	2,2	2,7	-4,6	-5,1	0,6
Tjenester	151,5	166,9	33,3	35,8	43,1	39,3	37,2	40,4	48,3	40,9	15,4	10,0	5,4
Vare- og tjenestebalansen	242,8	332,0	63,8	58,1	55,7	65,2	79,6	77,0	81,2	94,2			
Rente- og stønadsbalansen	-9,8	-12,3	-9,2	-8,4	6,7	1,1	-4,7	-18,7	0,7	10,4			
Driftsbalansen	233,0	319,7	54,6	49,7	62,4	66,3	75,0	58,3	81,9	104,6			

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

økning på 6 milliarder kroner fra 2004. Prisstigningen var på 19,9 prosent, og volumet økte med 36,7 prosent for denne gruppen. Verdien av diverse tjenesteeksport fra petroleumsvirksomheten ble redusert med 3,8 prosent. Nedgangen skyldes en volumreduksjon på 7,4 prosent, mens prisene økte med 4 prosent.

Total import av tjenester utgjorde 167 milliarder kroner i 2005, det var en oppgang på 15 milliarder kroner fra 2004. Volumøkningen var 7,1 prosent, og prisstigningen 2,9 prosent. Reisetrafikk, det vil si nordmenns utgifter på reise i utlandet, var det største bidraget til økningen i total tjenesteimport med en oppgang på 6 milliarder kroner fra 2004. Verdioppgangen i reisetrafikken skyldtes en økning i volum på 12,1 prosent, mens prisene viste en svak nedgang.

Bedring i rente- og stønadsbalansen

På utenriksregnskapets rente- og stønadsbalanse registreres tre hovedkategorier av inntekt. For det første inngår lønn mottatt av nordmenn for arbeid utført i regi av utenlandske arbeidsgivere og tilsvarende lønn til utlendinger ansatt av norske arbeidsgivere. For det andre løpende formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og andre former for utbytte, inklusiv reinvestert fortjeneste eller tilbakeholdt overskudd i datterselskaper og lignende i utlandet. Den tredje hovedkategorien utgjøres av løpende inntektsoverføringer der mottaker ikke gir gjenyttelse.

Foreløpige beregninger viser et underskudd på rente- og stønadsbalansen på 12 milliarder kroner for 2005, en økning på 2 milliarder kroner fra 2004. Inntekter fra utlandet var i alt på 132 milliarder kroner, en oppgang på 21 milliarder kroner fra året før. Totale utgifter gikk opp med 23 milliarder kroner, og endte på 144 milliarder kroner i 2005.

Norge hadde i 2005 et positivt netto resultat av rente- og utbyttransaksjoner med utlandet på 7 milliarder kroner, det samme som i året før. Rentetransaksjonene ga et overskudd på 13 milliarder kroner. Men fordi vi yter mer i stønader overfor utlandet enn vi får tilbake, er det fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen.

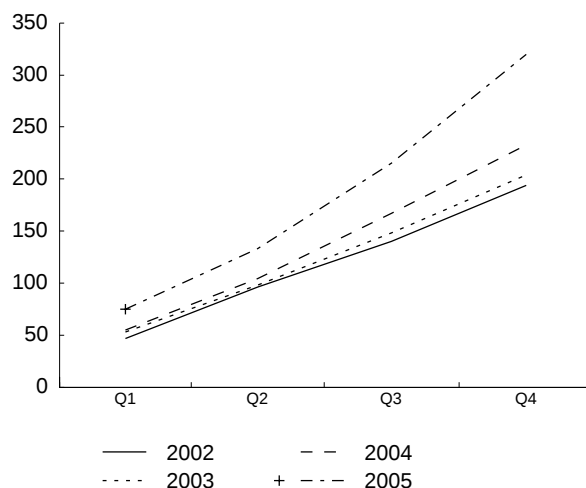
Inntekter fra Norges beholdning av utenlandske aksjer og andeler i form av aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste var 52 milliarder kroner i 2005, det er 20 milliarder høyere enn året før. Samlet utbetaling til utlendinger fra tilsvarende plasseringer i Norge var 54 milliarder, en oppgang på 13 milliarder kroner fra året før.

Finansinvesteringer

Norges netto finansinvesteringer overfor utlandet er differansen mellom norske netto transaksjoner i fordringer på utlandet og utlandets netto transaksjoner i fordringer på Norge. Ifølge foreløpige beregninger var netto finansinvesteringene på 318 milliarder kroner i

Driftsbalansen 2002-2005

Akkumulerte tall i mrd. Nkr måned for måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Finansregnskapets hovedposter Milliarder kroner

	2004	2005
Norske investeringer i utlandet	441	627
Direkte investeringer	25	93
Porteføljinvesteringer	260	257
Andre finansinvesteringer	119	248
Internasjonale reserver	37	29
Utenlandske investeringer i Norge	267	320
Direkte investeringer	17	22
Porteføljinvesteringer	69	164
Andre investeringer	182	134
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	58	11
Netto finansinvesteringer totalt	232	318

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2005. Av dette utgjorde Statens pensjonsfond – Utland sine netto finansinvesteringer 253 milliarder kroner.

Norge økte sine brutto fordringer på utlandet gjennom transaksjoner med 627 milliarder kroner fra 2004 til 2005. Norsk næringsliv økte verdien av sine direkte investeringer i utlandet med 93 milliarder kroner. Porteføljinvesteringer og andre finansinvesteringer, dvs. lån, innskudd og handelskreditter, er beregnet til henholdsvis 257 og 248 milliarder kroner.

Endring i Norges Banks internasjonale reserver som følge av transaksjoner (dvs. uten hensyn til omvurdinger) viste en oppgang på 29 milliarder kroner fra 2004 til 2005.

Ifølge foreløpige anslag økte Norges gjeld til utlendinger gjennom transaksjoner med om lag 320 milliarder kroner i 2005, hvorav utlendingers direkte investeringer i norske selskaper utgjorde 22 milliarder kroner. Porteføljinvesteringene var på 164 milliarder kroner,

Utenriksregnskap

Utenriksregnskapet (UR) viser Norges økonomiske transaksjoner med utlandet. Driftstransaksjonene omfatter eksport og import av varer og tjenester, som sammen med inntekter og utgifter i form av bl.a. renter og stønader overfor utlandet, gir resultatet på *driftsbalansen*. I tillegg registreres overføring av formue uten motytelse (kapitaloverføringer) og kjøp og salg av immateriell kapital (patenter, rettigheter etc.). Netto resultat av disse transaksjonene pluss driftsbalansen tilsvarer per definisjon Norges nettofinansinvesteringer overfor utlandet.

Finansregnskapet viser resultatet av langsiktige og kortsiktige fordrings- og gjeldstransaksjoner i form av lån til og fra

utlandet, bankinnskudd, omsetning av norske og utenlandske verdipapirer samt endringer i Norges Banks internasjonale reserver. Resultatet av alle transaksjonene i gjelds- og fordringsposter i en periode oppsummeres i saldposten *nettofinansinvestering*.

Statistisk sentralbyrå utarbeider også statistikk over Norges beholdning av fordringer og gjeld overfor utlandet ved utgangen av hvert år. Figuren illustrerer den prinsipielle sammenhengen mellom de ulike konti i utenriksregnskapet og statistikk over Norges fordringer og gjeld overfor utlandet.

Utenriksregnskap og fordringer og gjeld overfor utlandet

Utenriksregnskap			
	Eksport og import		
	+ Rente- og stønadsbalansen		
	= Driftsbalansen		
	+ Kapitaloverføringer mv.		
Åpningsbalanse nettofordringer overfor utlandet (I)	= Nettofinansinvesteringer (II)	Omvurderinger mv. (III)	Avslutningsbalanse nettofordringer overfor utlandet (I)+(II)+(III)=(IV)

Formuesinntekt

mens andre finansinvesteringer er anslått til 134 milliarder kroner.

I tillegg til resultatet av transaksjoner, økte nettofordringene med 69 milliarder kroner som følge av omvurderinger. Omvurderinger uttrykker en beregnet gevinst på bakgrunn av svingninger i valutakurser og utvikling i kursen på enkelte finansobjekter. I og med at ikke alle prisendringer på verdipapirer er kjent, er anslaget på totale omvurderinger beheftet med usikkerhet. Når vi også tar hensyn til omvurderingene, økte Norges netto fordringer på utlandet med 387 milliarder kroner i 2005.

Utenlandske direkte investeringer

Plassering av penger over landegrensene kan skje gjennom direkte investeringer, gjennom porteføljeinvesteringer eller i form av andre typer finansielle investeringer (utlån/innlån, bankinnskudd, plassering i internasjonale reserver). En utenlandsk direkte investering kan defineres som "en investering over landegrensene der investor har til hensikt å opprette en

varig økonomisk forbindelse og øve innflytelse på virksomheten i investeringsobjektet". Definisjonen innebærer at selskapet som investerer bidrar med eierkapital i et slikt omfang at det får en kontrollerende rolle. De direkte investeringene skilles slik fra porteføljeinvesteringer og andre finansielle investeringer, som ofte har et mindre omfang og en kortere investeringshorisont. I internasjonale anbefalinger angis en eierandel på 10 prosent eller mer som kriterium for direkte investering. Det anbefales å ta hensyn til både direkte og indirekte eierskap¹. Det betyr at dersom et norsk selskap eier 20 prosent av et selskap i utlandet som igjen eier 100 prosent av et annet utenlandsk selskap, skal kapitalen i begge selskaper anses som norske direkte investeringer i utlandet.

Benevnelsen direkte investeringer benyttes både som et strømningsbegrep og et beholdnings- eller balansebegrep. Tallene som presenteres i det følgende er beholdningsstørrelser. Beholdningen av direkte investeringer viser den akkumulerte verdien av de direkte investeringene som er foretatt over tid, korrigert for

¹ I undersøkelsene om inngående og utgående direkte investeringer omfattes i prinsippet både direkte og indirekte foretak. Merk at i utenriksregnskapets tall for Norges internasjonale investeringsposisjon (IIP) omfattes de direkte investeringene bare direkte eide foretak (fordringer/gjeld til første utenlandske foretak).

eventuelle omvurderinger som skyldes opp- eller nedskrivninger eller valutakursomvurderinger. Alle fordrings- og gjeldsforhold mellom investor og investeringsobjektet er i statistikken postert som direkte investeringer.

Direkte investeringer er ikke knyttet til bestemte næringer. Innen både vareproduserende og tjenesteproduserende næringer finner en eksempler på selskaper som foretar direkte investeringer.

Motivene bak utenlandske direkte investeringer kan plasseres i følgende kategorier:

- 1 Faktordrevne. Foretakene lokaliserer produksjonen til steder med god tilgang på innsatsfaktorer til relativt lave kostnader, eksempelvis kompetent arbeidskraft eller naturressurser.
- 2 Markedsdrevne. Foretakene lokaliserer bedrifter til steder med høy etterspørsel. Direkte investeringer blir da et alternativ til eksport; i stedet for å flytte varer mellom land, opprettes eller flyttes i stedet produksjonen til eksportlandet.
- 3 Teknologidrevne og andre strategiske motiver. Foretakene lokaliserer bedrifter til kunnskapssentra for mer effektivt å bedre sin teknologi og sine produkter, eller for å oppnå stordriftsfordeler, posisjonere seg i forhold til ulike typer konkurranse eller pga. andre rammebetingelser enn i hjemlandet.

Selskaper innenfor olje- og gassvirksomhet vil ofte i stor grad falle inn i den første kategorien. De store multinasjonale operatørselskapenes motiver for å investere i varig eierkapital i Norge har i fremste rekke vært den rikelige tilgangen på naturressursene olje og gass. Flytting av norsk virksomhet til utlandet på grunn av kostnadsbesparelser faller også inn under denne kategorien. Selskaper innen tjenesteyting vil kunne være eksempel på virksomhet som faller inn under den andre kategorien. For slike selskaper er det ofte viktig å være lokalisert nær markedet for tjenestene de selger. Oppkjøp av foretak som besitter patenter og egne forskningsmiljø er ofte teknologidrevne.

Omfanget av direkte investeringer

Tall for Norges internasjonale investeringsposisjon viser at Norges totale fordringer på utlandet var 2,8 billioner kroner ved utgangen av 2004³, mens den totale utenlandsgjelden var 2,0 billioner kroner. Norge hadde dermed en nettofordring på utlandet på drøye 800 milliarder kroner ved utgangen av 2004. Ved utgangen av 2003 var nettofordringene overfor utlandet på om lag 670 milliarder kroner, slik at Norge gjennom 2004 økte sine fordringer på utlandet.

Norges Internasjonale investeringsposisjon (IIP) ved utgangen av 2003 og 2004. Milliarder kroner

	2003	2004 ¹
Fordringer totalt	2 471	2 808
Direkte investeringer i utlandet	307	326
Porteføljeinvesteringer	1 173	1 486
Lån og innskudd etc.	740	726
Internasjonale reserver	251	268
Gjeld totalt	1 801	1 968
Direkte investeringer i Norge	174	173
Porteføljeinvesteringer	688	761
Lån og innskudd etc.	938	1 034
Netto fordringer	670	839

¹ Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De direkte investeringene foretatt av utlendinger i Norge sto for 9 prosent av den totale gjelden ved utgangen av 2004, mens norske investeringer i utlandet sto for 12 prosent av samlede fordringer. Direkte investeringer omfatter her bare investeringer i direkte eide foretak. På fordringssiden sto porteføljeinvesteringene for den største andelen av investeringene, med en andel på 53 prosent ved utgangen av 2004. Porteføljeinvesteringene i utlandet består blant annet av Statens pensjonsfond - Utland (tidligere kalt Petroleumsfondet), verdipapirfond og forsikringsselskaper. Utlendingers plassering i lån og innskudd utgjorde med 53 prosent den største andelen på gjeldssiden.

Både i 2003 og 2004 var Norge netto eksportør av direkte investeringskapital. Norges direkte investeringer i utlandet var 307 og 326 milliarder kroner ved utgangen av henholdsvis 2003 og 2004, mens utenlandske direkte investeringer i Norge var omkring 173 milliarder kroner ved utgangen av begge årene. Vi hadde også en betydelig eksport av kapital knyttet til porteføljeinvesteringer.

Norske direkte investeringer i utlandet

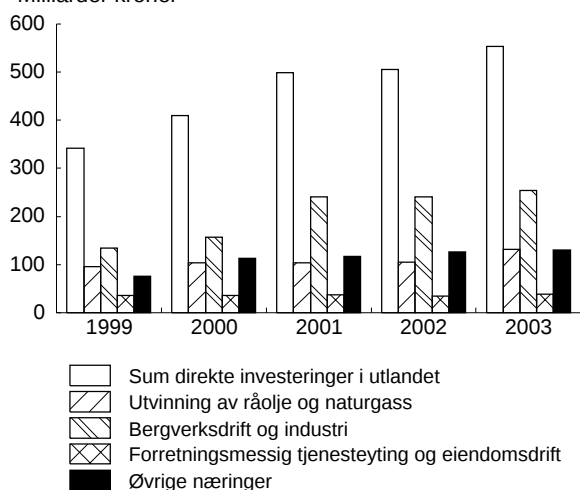
Ved utgangen av 2003 var beholdningen av Norges direkte investeringer i utlandet 553 milliarder kroner⁴. Dette tallet for direkte investeringer inkluderer både direkte og indirekte eie, og er derfor høyere enn det tilsvarende tallet oppgitt i Norges internasjonale investeringsposisjon (se tabell). Beholdningen av Norges direkte investeringer i utlandet viste en oppgang på 48 milliarder kroner eller 9,5 prosent fra utgangen av 2003 til utgangen av 2004. Utvinning av råolje og naturgass sto for størstedelen av denne veksten, med en økning på 26 milliarder kroner i kontrollerende investeringer i utlandet.

² Se Økonomiske analyser nr. 1/2003 s. 53.

³ Foreløpige tall for 2004 er de nyeste tallene som er utarbeidet. Tall for Norges Internasjonale Investeringsposisjon for 2005 ventes å foreligge i slutten av september 2006.

⁴ Tall for 2003 er de nyeste tallene som er utarbeidet for norske direkte investeringer i utlandet og utlendingers direkte investeringer i Norge.

Beholdning av norske direkte investeringer i utlandet ved utgangen av hvert år. 1999-2003. Milliarden kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den samlede beholdningen av norske direkte investeringer i utlandet har vist årlige økninger hvert år siden 1999, som er det første året Statistisk sentralbyrå utarbeidet egne tall for.

Næringene "Industri og bergverksdrift" og "Utvinning av råolje og naturgass" sto for den klart største andelen av de direkte investeringene i utlandet ved utgangen av 2003, med henholdsvis 46 og 24 prosent. Deretter fulgte forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift med en andel på 7 prosent. Industri og bergverksdrift hadde spesielt høye direkte investeringer i utlandet innenfor virksomheter knyttet til produksjon av papirmasse, papir og papirvarer og innen produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter.

Blant næringene som hadde betydelige direkte investeringer i utlandet ved utgangen av 2003, var veksten i perioden 1999-2003 sterkest for industri og bergverksdrift, med en økning på 90 prosent. Norske selskaper innen olje- og gassutvinning økte sine direkte investeringer i utlandet med 36 prosent i den samme perioden.

De norske selskapene hadde størstedelen av sine direkte investeringer ved utgangen av 2003 i Europa, med 357 milliarder kroner eller 65 prosent av samlede direkte investeringer. Det største avtakerlandet for norske eierskapsinvesteringer var Sverige etterfulgt av Storbritannia, USA og Danmark. Hele 430 milliarder kroner eller 78 prosent av de norske direkte investeringene i utlandet ved utgangen av 2003 var i andre OECD-land. Siden 1999 har veksten målt i kroner vært sterkest i Europa og Amerika, mens områdene Oceania, Asia og Afrika har hatt sterkest prosentvis vekst.

Utgående direkte investeringer¹ i forhold til BNP for utvalgte land. 1999-2002. Prosent

	1999	2000	2001	2002
Norge	27,0	26,0	32,0	31,0
Sverige	42,0	53,0	56,0	54,0
Danmark	27,0	43,0	44,0	40,0
Finland	27,0	45,0	43,0	44,0
Storbritannia	48,0	64,0	61,0	53,0
Nederland	66,0	84,0	86,0	86,0
Tyskland	19,0	27,0	30,0	28,0

¹ Omfatter investeringer både i direkte og indirekte eide foretak.

Kilde: OECD.

Avkastning på norske direkte investeringer i utlandet. 1999-2003. Milliarden kroner og prosent

	1999	2000	2001	2002	2003
Avkastning på direkte investert kapital i utlandet, mrd. kr.	7	15	22	9	21
Avkastning i prosent	2,4	4,0	4,9	1,8	4,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For å sammenligne nivåene på ulike lands direkte investeringer kan man se på beholdningen av landenes direkte investeringer i utlandet i forhold til bruttonasjonalproduktet. OECDs data for årene 1999-2002 viser blant annet at de andre skandinaviske landene Danmark, Sverige og Finland ligger betydelig over Norge i omfanget av direkte investeringer i andre land, mens Norges direkte investeringer i utlandet ligger omtrent på nivå med Tysklands.

Avkastningen⁵ på norsk direkte investert kapital i utlandet kan måles som norsk andel av den fortjenesten som tilbakeføres til selskapet (reinvestert fortjeneste) i tillegg til utdelt utbytte til norske eiere og netto renteinntekter. I 2003 var avkastningen 21 milliarder kroner, mens den var 7 milliarder kroner i 1999. Den reinvesterte fortjenesten utgjorde størsteparten av avkastningen i 2003 (81 prosent). Det er også den reinvesterte fortjenesten som har vist størst variasjon mellom de ulike årene i perioden 1999-2003.

Avkastningsraten for de direkte investeringene som norske eiere foretar i utlandet kan måles som forholdet mellom summen av reinvestert fortjeneste, aksjeutbytte og netto renteinntekter, og gjennomsnittsbeholdningen av de direkte investeringene for de enkelte årene. En svakhet ved dette avkastningsbegrepet er at en ikke får med seg omvurderinger, dvs. opp- og nedskrivninger av kapitalbeholdningen gjennom året. Målt på den måten har avkastningen av de norske utgående direkte investeringene vært mellom 1,8 og 4,9 prosent for årene 1999-2003.

⁵ Dette avkastningsmålet har som siktemål å gi makrodata til bruk i offisiell statistikk, og har ikke som formål å gi inngående lønnsomhetsbetraktninger av selskapene som inngår i undersøkelsen. En fullstendig lønnsomhetsanalyse vil måtte omfatte også andre regnskapsdata, og også nærmere forklaringer av interne forhold i de enkelte selskapene som ikke kommer til uttrykk i resultatregnskapene.

Utenlandske direkte investeringer i Norge

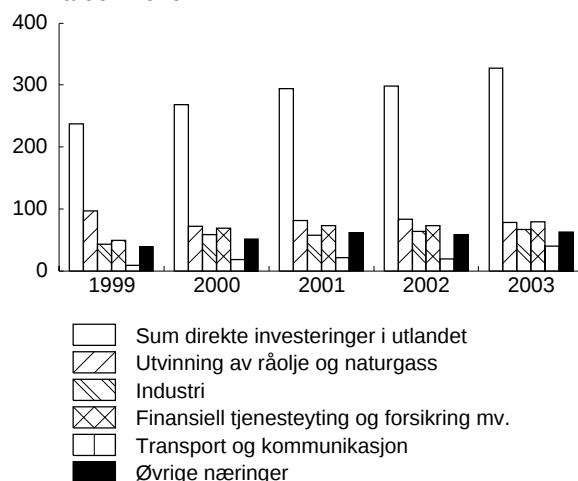
Utlendingers direkte investeringer i Norge var i følge Norges Banks statistikk på 327 milliarder kroner ved utgangen av 2003. Dette er en økning på 29 milliarder kroner eller 9,7 prosent fra året før. Investeringer i finansiell tjenesteyting samt forsikring mv. utgjorde den største andel av utlendingers kontrollerende investeringer i Norge med 79 milliarder kroner, etterfulgt av olje og gassutvinning og industri med direkte investeringer på henholdsvis 78 og 67 milliarder kroner. De direkte investeringene foretatt av utlendinger i Norge har større spredning på aktører og næringer enn tilfellet er for norske direkte investeringer i utlandet, som i stor grad foretas av de største norske selskapene.

Den samlede beholdningen av de utenlandske direkte investeringene i Norge har økt hvert år i perioden 1999-2003, med 91 milliarder kroner eller 38 prosent fra 1999 til 2003. Det er særskilt investeringer i næringene transport og kommunikasjon og finansiell tjenesteyting samt forsikring mv. som har bidratt til oppgangen, men investeringer i industrien bidrar også. I olje- og gassutvinning har imidlertid de utenlandske eierne redusert sine direkte investeringer med 19 milliarder kroner fra 1999 til 2003. Norges Banks tallserie for direkte investeringer tilbake til 1987 viser at olje- og gassutvinning helt fram til år 2000 var den klart dominerende næringen for utlendingers direkte investeringer i Norge. Fra 1999 til 2000 falt imidlertid investeringene i olje- og gassutvinning med hele 25 milliarder kroner eller 26 prosent. Det kan skyldes at selskapene har kommet i en produksjonsfase, som gjør at de i større grad tilbakefører inntekter og betaler ned gjeld til morselskapet.

Det er EU-landene som samlet står for størstedelen av de direkte utenlandske investeringene i Norge ved utgangen av 2003, med 247 milliarder kroner eller 75 prosent. Sverige er det enkeltlandet som står for den største andelen, etterfulgt av Nederland, Danmark, USA og Storbritannia. Veksten i de svenske og danske direkte investeringene i Norge har vært betydelig med en økning på henholdsvis 85 og 84 prosent fra 1999 til 2003. I 1999 var det Nederland og USA som var de største utenlandske investorlandene i Norge. De høye tallene for Nederland skyldes at investorer fra andre land i noen tilfeller kanaliserte sine investeringer i Norge gjennom datterselskaper i Nederland. Noe av årsaken er trolig gunstige skatteregler.

Avkastningen på de utenlandske direkte investeringene i Norge i 2003 var 32 milliarder kroner, mens den var 19 milliarder kroner i 1999. Utbetalt utbytte utgjorde størsteparten av avkastningen i 2003 (65 prosent). Avkastningen av de direkte investeringene som utenlandske eiere foretar i Norge har ligget på mellom 8,8 og 16,4 prosent for årene 1999-2003. Dette er betydelig høyere enn avkastningsratene for Norges direkte investeringer i utlandet.

Beholdning av utenlandske direkte investeringer i Norge ved utgangen av hvert år. 1999-2003. Milliarder kroner

Kilde: Norges Bank.

Avkastning på utenlandske direkte investeringer i Norge. 1999-2003. Milliarder kroner og prosent

	1999	2000	2001	2002	2003
Avkastning på direkte investert kapital i Norge, mrd. kr.	19	41	35	30	32
Avkastning i prosent	8,8	16,4	12,4	10,1	10,1

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskapning som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og til avlønning av kapital som er skutt inn i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoprodukt med tillegg for eventuelle næringssubsidier, og med fratrekk for kapitalslit, lønnskostnader og næringsskatter. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

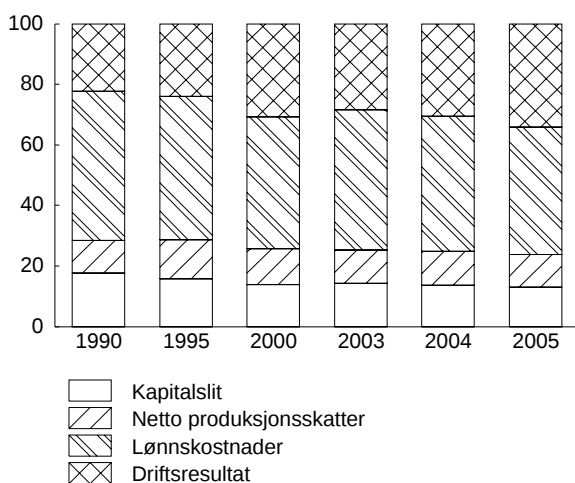
Ifølge det foreløpige nasjonalregnskapet var bruttonasjonalproduktet (BNP) i 2005 på 1 906 milliarder kroner målt i løpende priser, nesten 190 milliarder kroner eller drøyt 11 prosent høyere enn året før. BNP uttrykt i faste priser økte i 2005 med 2,3 prosent, mens prisene på varene og tjenestene som inngår i BNP steg med 8,5 prosent. Den kraftige prisveksten skyldes oppgangen i priser på olje og gass.

Kapitalslitet for 2005 er beregnet til 247 milliarder kroner, det er 5 prosent over nivået året før. Netto produksjonsskatter og -subsidier økte med 17 milliarder kroner eller 9 prosent. Totale lønnskostnader i 2005 er beregnet til 801 milliarder kroner, en vekst på 4,7 prosent fra 2004. Det totale driftsresultatet i 2005 kan dermed foreløpig anslås til drøyt 650 milliarder kroner, mer enn 124 milliarder kroner eller 24 prosent

Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter 2004-2005.
Milliarder kroner

	2004	2005	Endring fra 2004 til 2005	
			Milliarder kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	1716,9	1906,1	189,2	11,0
Kapitalslit	235,0	247,0	12,0	5,1
Netto produksjons- skatter	190,0	207,1	17,1	9,0
Lønnskostnader	764,7	800,6	35,9	4,7
Driftsresultat	527,2	651,4	124,2	23,6
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	1332,3	1411,3	79,0	5,9
Kapitalslit	160,8	166,9	6,1	3,8
Netto produksjons- skatter	186,2	203,5	17,3	9,3
Lønnskostnader	728,6	764,0	35,4	4,9
Driftsresultat	256,7	277,0	20,3	7,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Inntektskomponenter i BNP
I prosent av totalen

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

høyere enn året før. Om lag 105 milliarder kroner av veksten i samlet driftsresultat stammer fra petroleumsvirksomheten.

For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, viser de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet i 2005 vokste med om lag 8 prosent eller 20 milliarder kroner fra året før. Bruttoproduktet økte med 79 milliarder, mens kapitalslit, netto produksjonsskatter og lønnskostnader til sammen vokste med 59 milliarder kroner. Lønnsandelen for Fastlands-Norge, dvs. lønnskostnadens andel av bruttoproduktet, er foreløpig beregnet til 54,1 prosent i 2005, om lag et halvt prosentpoeng lavere enn året før.

Bidrag til vekst i disponibel realinntekt fra året før for Norge.
Prosent

	2003	2004	2005
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	1,6	7,9	9,7
Bidrag fra:			
Produksjonsvekst i oljevirksomhet	0,2	0,1	-0,7
Produksjonsvekst ellers	0,9	3,3	3,0
Endring i bytteforholdet generelt	0,1	4,6	7,5
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	0,1	3,9	6,6
Endring i rente- og stønadsbalansen	0,5	-0,2	-0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Disponibel inntekt og sparing for Norge

Etter en rekordhøy vekst i disponibel realinntekt i Norge fra 1999 til 2000 var det i de tre påfølgende årene en relativt flat utvikling i inntekten. I 2004 og 2005 steg realdisponibel inntekt igjen sterkt. Ifølge foreløpige beregninger var veksten i realdisponibel inntekt fra 2004 til 2005 på 10 prosent. Den viktigste årsaken var utviklingen i oljeprisen, som bidro til en betydelig bedring i bytteforholdet mellom norske og utenlandske varer og tjenester. Produksjonsutviklingen i Fastlands-Norge bidro også til økning i realinntekten i fjor. Spareraten for Norge i 2005 er beregnet til å være rekordhøye 28 prosent.

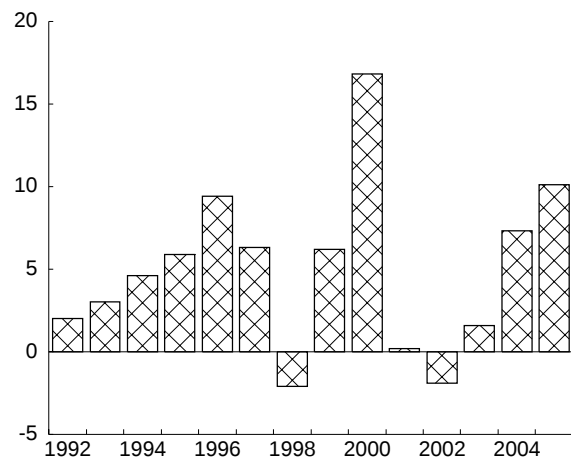
Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalprodukt fratrasket kapitalslit (netto nasjonalprodukt) og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (bistand mv.). Omvurderinger av fordringer og gjeld på utlandet som skyldes variasjoner i valutakurser og andre priser, er ikke inkludert i den disponible inntekten. Størrelsen er et nominelt mål på de ressurser landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge i 2005 er foreløpig anslått til 1 647 milliarder kroner. Til sammenligning er BNP beregnet til 1 906 milliarder kroner.

Ved å justere endring i disponibel inntekt for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, fås endring i disponibel realinntekt for Norge (se tabell og figur). Tabellen viser prosentvis vekst i disponibel realinntekt for Norge i forhold til året før for årene 2003 til 2005, og ulike bidrag til veksten. For 2005 er det foreløpig anslått at landets totale produksjon bidro med 2,3 prosentpoeng i økt realinntekt. Petroleumsvirksomheten bidro isolert sett til nedgang i realinntekten fra 2004, mens bidraget fra øvrig produksjonsvirksomhet var 3,0 prosentpoeng.

Bytteforholdet overfor utlandet måles ved forholdet mellom eksport- og importpriser. Når eksportprisene øker mer (eller reduseres mindre) enn importprisene, bedres bytteforholdet. Det innebærer at det skal min-

Vekst i disponibel realinntekt for Norge 1992 - 2005

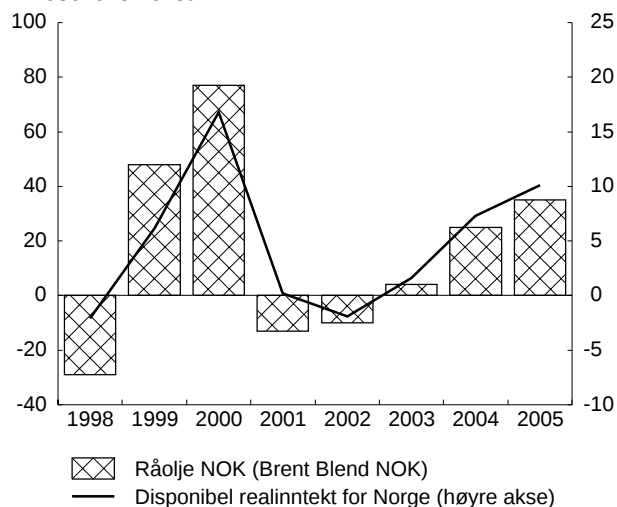
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Råoljepris og disponibel realinntekt for Norge

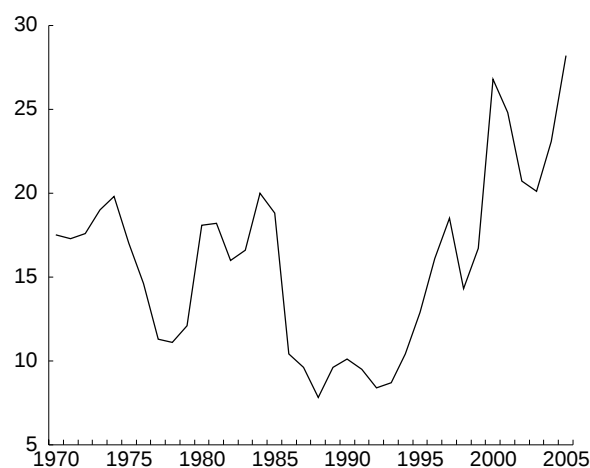
Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sparerate for Norge 1970-2005

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponibel inntekt. Gjennom de siste 30 årene av forrige århundre varierte spareraten mellom 9 og 20 prosent, se figur. Spareraten var høyest på første halvdel av 1970-tallet og på første halvdel av 1980-tallet, da den var oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte spareraten en del, i snitt var den rundt 15 prosent i perioden 1994-1999.

Norges sparerate var i 2000 høyere enn noen gang tidligere, med en rate på 26,8 prosent. Spareraten har siden holdt seg relativt høy og er for 2005 foreløpig beregnet til 27,9 prosent.

I nasjonalregnskapet posteres verdien av utvunnet olje og gass som produksjonsinntekt. Dette er med på å forklare nasjonalregnskapets høye sparetall, og kan finnes igjen som økte fordringer på utlandet for Statens pensjonsfond - Utland (tidligere Petroleumsfondet). Alternativt kan utvinningen betraktes som omveksling av formue med en tilsvarende nedjustering av landets sparing.

dre eksport til for å betale for et gitt importvolum. Fra 2004 til 2005 var det betydelig prisoppgang for mange eksportprodukter, spesielt for petroleumsprodukter. Også importprisene steg, men i betydelig mindre grad enn eksportprisene. Ifølge foreløpige tall bidro endringen i bytteforholdet til å øke veksten i realdisponibel inntekt for Norge med 7,5 prosentpoeng i 2005. Rent- og stønadsbalansen bidro til å redusere veksten i realinntekten.

Handelsvridninger

Billige varer fra Asia og ikke minst Kina, har ført til markant lavere prisstigning i Norge. Dette har konsekvenser for Norges Banks utøvelse av pengepolitikken, idet banken styrer etter et inflasjonsmål. Importen fra Asia bidrar derfor til at vi får lavere rente enn hva vi ellers ville hatt. Importen av billige varer kan imidlertid føre til arbeidsledighet ved at norske bedrifter blir utkonkurrert. På den andre siden gagnar det økonomien at norske konsumenter får tilgang på billigere klær, skotøy og forbrukerelektronikk og at produsentene får tilgang på billigere produksjonsfaktorer som for eksempel kontormaskiner og databehandlingsutstyr.

Importen fra Kina var sytten ganger så høy i 2005 som i 1990 og økte fra 1,1 til 19,1 milliarder kroner, målt i løpende verdi for varer utenom skip og oljeplattformer. Samtidig økte Norges import i alt til bare noe over det dobbelte i samme tidsrom, fra 153 milliarder kroner i 1990 til 350 milliarder i 2005, en økning på 130 prosent.

Fra 2004 til 2005 økte den samlede importen av varer utenom skip og plattformer med 30,1 milliarder kroner. Ti prosent av økningen gjaldt varer fra Kina, som med 19,1 milliarder kroner stod som opprinnelsesland for 5,5 prosent av importen.

Statistikken viser at importen fra Kina i 2005 i stor grad bestod av forskjellige ferdigvarer (8,8 milliarder kroner) og maskiner og transportmidler (7,1 milliarder kroner), se tabeller. Importen av varer fra Kina har siden 1990 utviklet seg fra å være dominert av klær og tilbehør til også å omfatte blant annet elektronikkvarer og fottøy. Klær og tilbehør var fortsatt den største gruppen i importen av varer fra Kina i 2005, se tabell. Men gruppen forskjellige ferdigvarer hvor disse varene hører hjemme, utgjør nå bare om lag 46 prosent av importen fra Kina, mot hele 77 prosent i 1993.

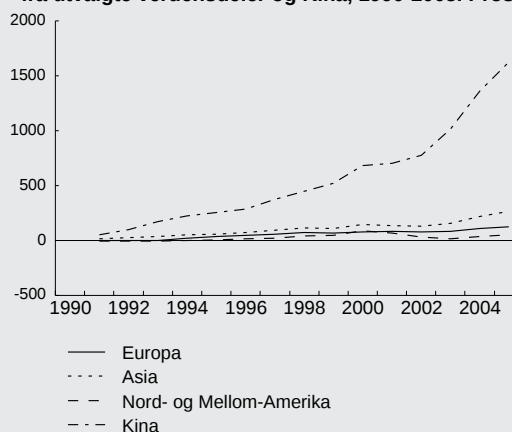
Tabellene viser også de viktigste vridningene i handelen med Kina fra 2004 til 2005. Importen av varer fra Kina økte i stor grad på bekostning av import fra andre land for både konsumvarer og varer til produsenter. Når det gjelder konsumvarer, ser vi de viktigste handelsvridningene målt ved prosentvis endringer for fottøy og klær og tilbehør til klær. Blant varer som hører inn under gruppen maskiner og transportmidler ser vi at økningen i importen fra Kina var betydelig for både kontormaskiner og datautstyr, telekommunikasjonsutstyr og elektriske maskiner og apparater. Gruppen telekom-

munikasjonsapparater og -utstyr omfatter både forbrukerelektronikk som blant annet mobiltelefoner og fjernsynsapparater og utstyr til næringslivet, mens gruppen elektriske maskiner og apparater inneholder blant annet husholdningsmaskiner. For telekommunikasjonsapparater og -utstyr var det en reduksjon i importen fra andre land fra 2004 til 2005 mens importen fra Kina viste en betydelig vekst.

Amerikanske dollar var oppgjørsv valuta for om lag 40 prosent av importverdien av tradisjonelle varer fra Kina i 2005, det er samme andel som 2004. For varene fra resten av verden var amerikanske dollar oppgjørsv valuta for om lag 15 prosent av importen, mens 33 prosent var fakturert i euro. Siden den amerikanske dollaren har svekket seg de siste årene, kan dette ha bidratt til å gjøre importen fra Kina relativt billigere enn importen fra andre land.

Tollsatsene på industrivarer, herunder klær, er blitt gradvis redusert fra 1994 til 2004 i takt med nedbyggingen av tollsatser under WTO-avtalen. I 1994 var for eksempel tollsatsen for drakter på 25 prosent. I 2005 var tollsatsen redusert til 10,7 prosent for de aller fleste klesvarer, mens noen klesvarer har enda lavere satser. De siste restene av toll på maskiner ble fjernet fra 1. juli 2002.

Import av varer utenom skip og oljeplattformer. Prosentvis endring i verdi i forhold til 1990 fra utvalgte verdensdeler og Kina, 1990-2005. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel.

Import av ferdigvarer fra Kina, utvalgte varegrupper

SITC	Kina 2005	Kinas andel		Endring fra 2004 til 2005	
		2004	2005	Kina	Andre land
	Millioner kroner	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent
8 Ferdigvarer	8 844,7	14,4	16,3	19,5	3,8
81 herav Prefabrikerte bygninger etc.	394,0	10,2	11,6	11,6	-3,8
82 Møbler og -deler	662,5	6,6	7,7	27,8	9,2
84 Klær og tilbehør	4 335,2	32,5	36,4	16,6	-1,9
85 Fottøy	774,8	20,5	27,1	40,8	-2,8
87 Vitenskapelige og tekniske instrumenter	152,2	1,9	2,3	36,1	10,6
89 Forskjellige ferdigvarer	1 993,4	9,7	11,0	21,3	5,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel

Import av maskiner og transportmidler utenom skip og oljeplattformer, fra Kina, utvalgte varegrupper

SITC	Kina 2005	Kinas andel		Endring fra 2004 til 2005	
		2004	2005	Kina	Andre land
	Millioner kroner	Prosent	Prosent	Prosent	Prosent
7 Maskiner og transportmidler i alt (utenom skip og oljeplattformer)	7 123,9	5,0	5,3	17,1	10,8
75 herav Kontormaskiner, EDB-utstyr	2 890,5	16,5	18,1	13,5	1,1
76 Telekommunikasjonsapparater og -utstyr	2 358,5	14,4	16,7	18,1	-0,8
77 Elektriske maskiner og apparater	1 080,3	5,1	6,2	23,2	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel

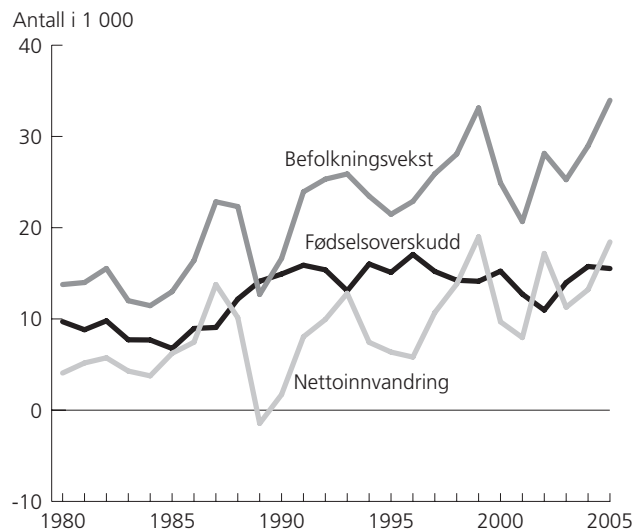
Befolkningsutviklingen

Befolkningsveksten i Norge har økt betydelig siden 1980-tallet. Dette skyldes først og fremst økende nettoinnvandring, men også høye fødselsoverskudd. I 2005 var befolkningsveksten den høyeste siden 1948, og i forhold til folketallet den høyeste siden 1999. Dette skyldes litt færre dødsfall, betydelig høyere innvandring og noe lavere utvandring i 2005 enn i året før. Nettoinnvandringen utgjorde 54 prosent av befolkningsveksten, om lag på samme nivå som i de foregående år. Svingningene i befolkningsveksten de siste år skyldes i stor grad endringer i nettoinnvandringen, mens fødselsoverskuddet har variert mindre.

Fødsler

Antall levendefødte sank med om lag 200 i forhold til året før, til 56 800 i 2005. Samlet fruktbarhetstall (SFT) for 2005 anslås til 1,84 per kvinne.¹ Dette samsvarer med en fortsettelse av den svake fruktbarhetsoppgangen vi har hatt siden 2002. Den moderate nedgangen i fødselstallene siden 1996 skyldes i første rekke at antall kvinner i aldrene 15-49 år for tiden går ned. Selv om SFT har vært relativt stabilt siden 1987 på mellom 1,75 og 1,93 barn per kvinne, foregår det interessante endringer i fødselsmønsteret. Siden slutten på 1980-tallet har mødrenes gjennomsnittsalder ved første fødsel økt fra 25,2 til 28,0 år (2004). Spredningen i fødealderen har også økt, bl.a. på grunn av større variasjon i alderen for etablering av familie og barn. Alderen til nye småbarnsmødre varierer derfor fra tidlig i tjuårene til slutten av trettiårene.

Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoinnvandring 1980-2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fruktbarhetsnivået i Norge er fortsatt blant de høyeste i Europa, etter Irland, Island og Frankrike. I EU har SFT steget svakt siden 1995, og er nå litt over 1,5 barn per kvinne. I Sverige har SFT svingt sterkt de siste 20 år. Fruktbarheten der har økt kraftig siden 2000 og er nå nesten like høy som i Norge (1,77 i 2005 i følge foreløpige tall). Også i Frankrike er nivået høyt – og nå ganske stabilt – etter en betydelig øk-

Befolkningsendringer 1991-2005

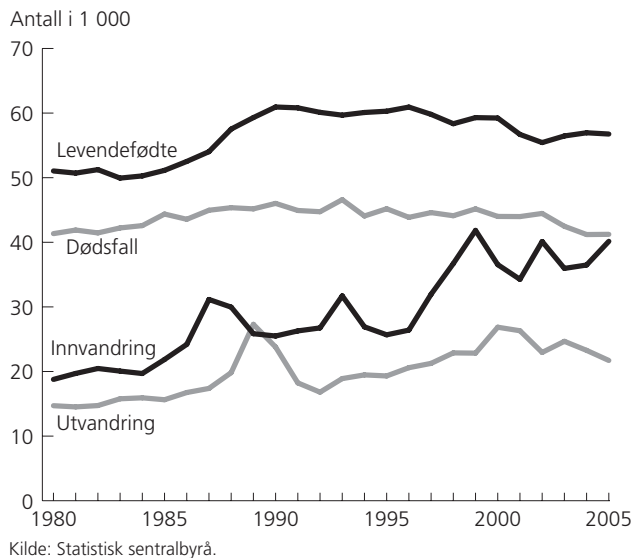
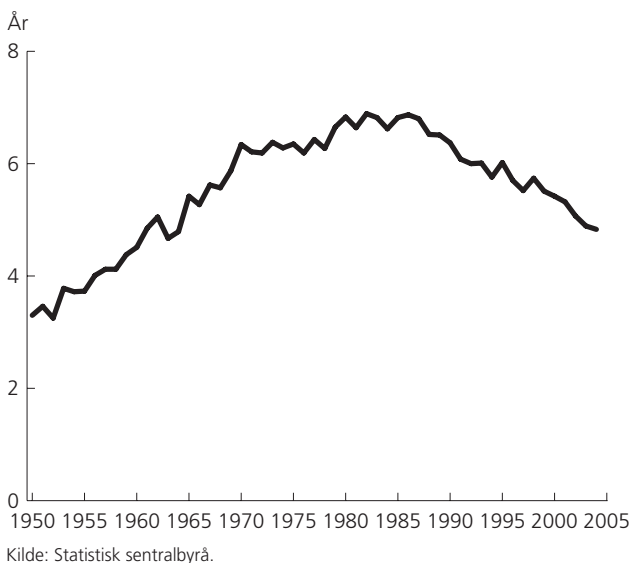
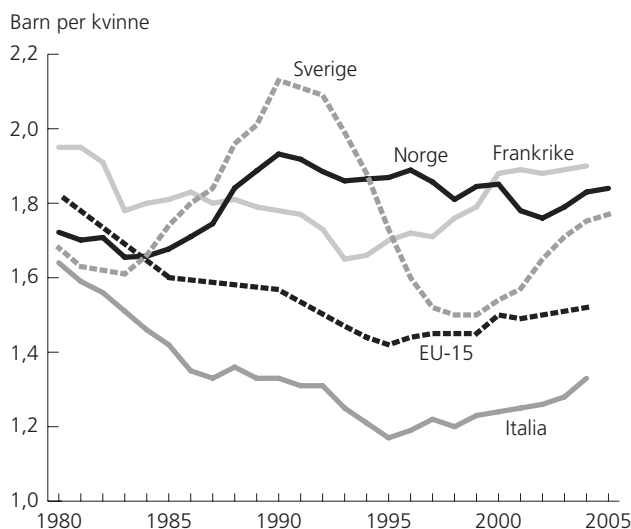
År	Folketall per 1.1.	Levende-fødte	Døds-fall	Innvand-ring	Utvand-ring	Nettoinn-vandring	Fødsels-overskudd	Befolknings-vekst ¹	Innenlandske flyttinger
1991-1995 gjennomsnitt	4 299 171	60 196	45 102	27 465	18 546	8 919	15 093	24 025	170 573
1996-2000 gjennomsnitt	4 420 819	59 522	44 348	34 690	22 885	11 805	15 175	26 696	191 433
2001	4 503 436	56 696	43 981	34 264	26 309	7 955	12 715	20 630	201 851
2002	4 524 066	55 434	44 465	40 122	22 948	17 174	10 969	28 186	193 100
2003	4 552 252	56 458	42 478	35 957	24 672	11 285	13 980	25 205	190 893
2004	4 577 457	56 951	41 200	36 482	23 271	13 211	15 751	28 906	190 446
2005	4 606 363	56 756	41 232	40 148	21 709	18 439	15 524	33 856	193 615
2006	4 640 219								

	Per 1 000 innbyggere								
1991-1995 gjennomsnitt		14,0	10,5	6,4	4,3	2,1	3,5	5,6	39,6
1996-2000 gjennomsnitt		13,4	10,0	7,8	5,2	2,7	3,4	6,1	43,2
2001		12,6	9,7	7,6	5,8	1,8	2,8	4,6	44,7
2002		12,2	9,8	8,8	5,1	3,8	2,4	6,2	42,6
2003		12,4	9,3	7,9	5,4	2,5	3,1	5,5	41,8
2004		12,4	9,0	7,9	5,1	2,9	3,4	6,3	41,5
2005		12,3	8,9	8,7	4,7	4,0	3,4	7,3	41,9

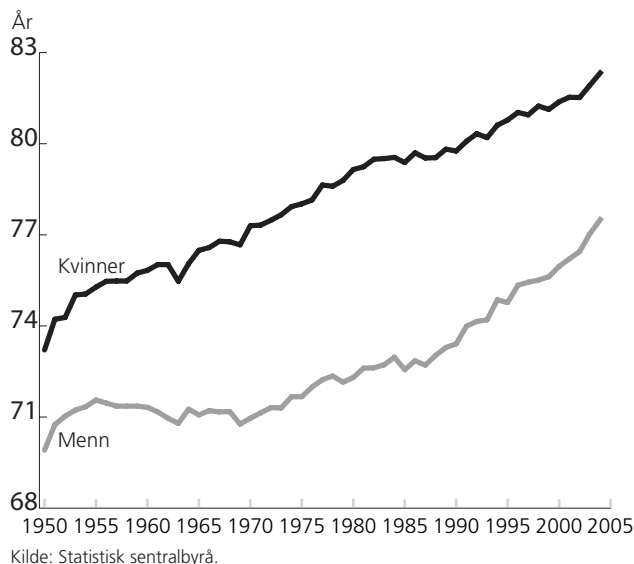
¹ Folketilveksten er regnet som differensen mellom folkemengden 1. januar for hvert år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

¹ Samlet fruktbarhetstall beregnes som summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år. Det kan tolkes som antall barn hver kvinne kommer til å føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved og at dødsfall ikke forekommer. For at det ikke skal bli befolkningsnedgang på lang sikt, når vi ser bort fra inn- og utvandring, må SFT være større enn ca. 2,07 barn.

Fødte, dødsfall, inn- og utvandring 1980-2005**Forskjell mellom forventet levealder for kvinner og menn 1950-2004****Samlet fruktbarhetstall i utvalgte land og EU-15¹**

¹ EU-15 tilsvarer de 15 vest-europeiske medlemmene av EU.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statistiska centralbyrån.

Forventet levealder ved fødselen 1950-2004

ning i perioden 1995-2000. Fortsatt har Sør- og Øst-Europa lavest fruktbarhet, både i Europa og i verden som helhet. I Italia og Spania har SFT økt svakt de siste årene, til 1,3. I flere av de nye medlemslandene i EU var SFT helt nede i 1,1 barn per kvinne på slutten av 1990-tallet, men har siden økt svakt (Bulgaria, Tsjekkia og Latvia).

Levealder

Forventet levealder ved fødselen har økt raskt de siste årene. I 2004 var den kommet opp i 77,5 år for menn og 82,3 år for kvinner, det høyeste nivået som noen gang er estimert for Norge. Antall dødsfall var imidlertid omtrent det samme i 2005 som i 2004, slik at vi regner med at den forventede levealderen var omtrent den samme i 2005 som i 2004.

Forskjellen mellom kvinners og menns levealder fortsetter å gå ned. Den var i 2004 kommet ned i 4,8 år, som er den minste siden 1960. Differansen nærmer seg forskjellen på 3-4 år før mennenes dødelighet økte på 1950-60-tallet, bl.a. pga. høy hjerte- og kardødelighet.

Inn- og utvandring

Det har vært en klart stigende nettoinnvandring til Norge siden 1960, men med store variasjoner fra år til år. Inn- og utvandringen har sammenheng med en rekke faktorer, bl.a. kriser og konflikter i verden, økonomisk utvikling både i Norge og andre land (særlig Sverige), norsk innvandringspolitikk og internasjonale politiske forhold, som utvidelsen av EU. På alle disse områdene har det tidligere skjedd store og raske endringer over kort tid, og dette kan komme til å skje igjen. Det er derfor svært stor usikkerhet om nettoinnvandringen framover.

Innvandringen økte med 3 700 fra 2004 til 2005, til den nest høyeste som noen gang er registrert til Norge, bare passert i 1999. Samtidig gikk utvandringen

Inn- og utvandring i 2005 etter statsborgerskap. Land med nettoinnvandring større enn 100

Statsborgerskap	Inn- vandring	Ut- vandring	Nettoinn- vandring
I alt	40 148	21 709	18 439
Polen	3 265	372	2 893
Irak	1 409	221	1 188
Russland	1 400	218	1 182
Tyskland	1 735	658	1 077
Thailand	1 134	140	994
Somalia	1 103	286	817
Afghanistan	826	40	786
Sverige	2 697	1 927	770
Filippinene	835	168	667
Litauen	784	190	594
Nederland	605	173	432
Serbia og Montenegro	525	102	423
Pakistan	546	197	349
Burma	349	2	347
Kina	589	244	345
Eritrea	334	19	315
Kongo	319	9	310
Tyrkia	413	126	287
Etiopia	372	95	277
Ukraina	313	44	269
Vietnam	318	80	238
Burundi	227	2	225
Brasil	299	85	214
Iran	338	144	194
India	356	167	189
Danmark	1 527	1 340	187
Statsløse	171	27	144
Romania	235	104	131
Estland	202	72	130
USA	689	570	119
Andre	16 233	13 887	2 346

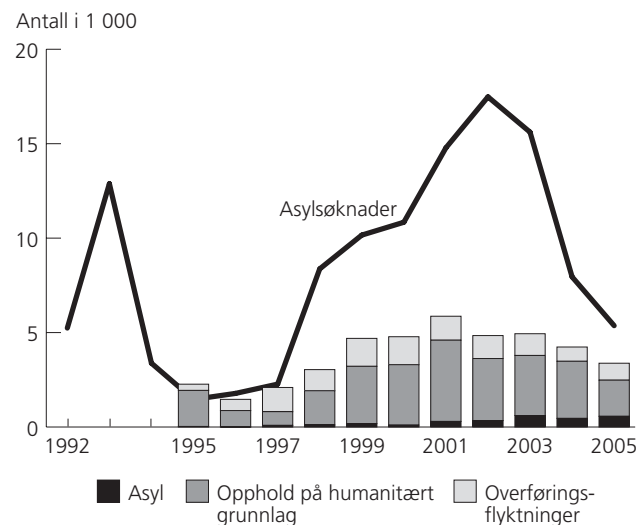
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

noe ned, slik at nettoinnvandringen ble 18 400. Dette er også det nest høyeste nivået som er registrert, igjen er det bare 1999 som hadde høyere tall. I 2005 var det en spesielt stor økning i nettoinnvandringen fra Polen og Tyskland.

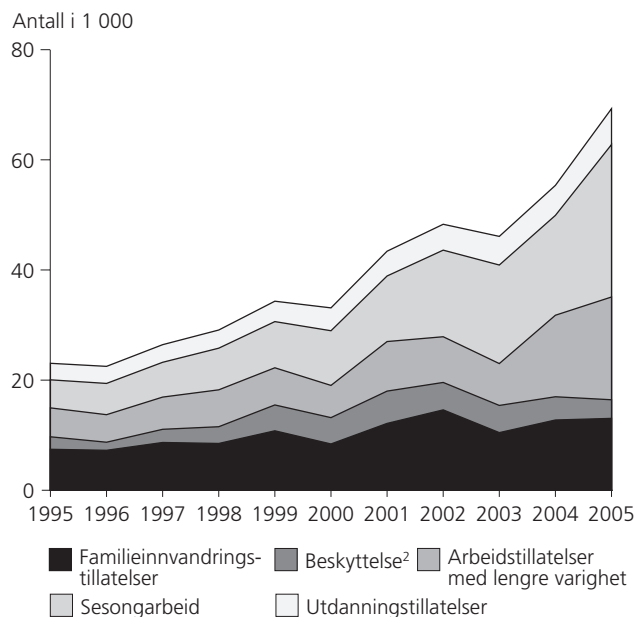
De største bruttostrømmene utgjøres fortsatt av svenske statsborgere. De siste årene er det igjen innvandringsoverskudd av svenske statsborgere, etter et underskudd i 2000 og 2001. Fra de åtte nye EU-medlemmene i Øst-Europa var det en nettoinnvandring på 3 900 statsborgere i 2005, en fordobling fra 2004, da nye regler om arbeids- og oppholdstillatelse trådte i kraft. Nettoinnvandringen til Norge fra disse landene var imidlertid konsentrert om polakker (2 900) og litauere (600).

Også i 2005 var det nettoutvandring blant norske statsborgere (300) – den minste siden 1977. De siste ti år har det vært en nettoutvandring av norske statsborgere på 1 000-3 000 per år.

Antall asylsøkere har gått sterkt ned de siste årene, fra nesten 17 500 i 2002 til 5 400 i 2005. Asylsøkere kommer imidlertid ikke med i tallet på innvandrere før de får oppholdstillatelse. I 2005 bosatte 3 400 personer seg i Norge etter å ha fått oppholdstillatelse

Registrerte asylsøknader¹ og antall innvilgede oppholdstillatelser 1992-2005

¹ Asylsøknader omfatter personer som har fått asyl og opphold på humanitært grunnlag, men ikke overføringsflyktninger. Mange av oppholdstillatelsene gjelder søknader fra tidligere år.
Kilde: Utlendingsdirektoratet.

Oppholdstillatelser etter type, gitt 1995-2005¹

¹ Foreløpige tall for 2005.

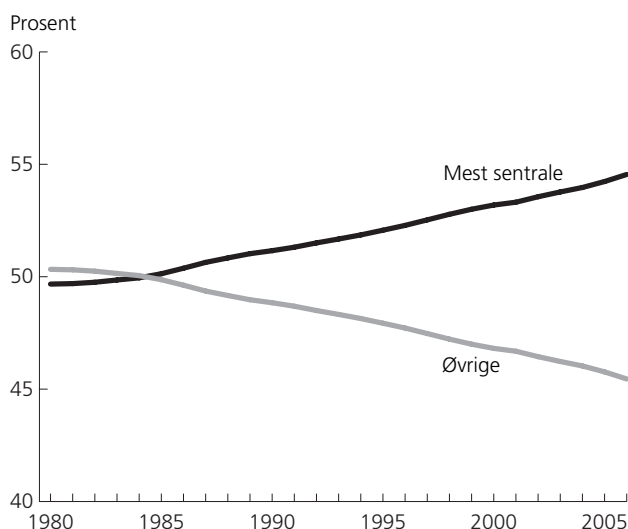
² "Beskyttelse" omfatter personer som har fått innvilget asyl, opphold på humanitært grunnlag, overføringsflyktninger og deres familiemedlemmer, dvs. de tre kategoriene i søylene i figuren foran.

Kilde: Utlendingsdirektoratet.

på bakgrunn av asyl eller flyktningelignende årsaker, en nedgang på 800 fra 2004.

I 2005 ble det innvilget om lag 13 100 familieinnvandringstillatelser, en økning på 300 fra 2003. Et økende antall av disse skyldes at norske statsborgere uten innvandrerbakgrunn gifter seg med utlendinger. I fjor ble det gitt flest familieinnvandringstillatelser til personer fra Thailand, Irak, Somalia, Polen og Russland. Det har også vært en klar økning av antall arbeidsrelaterte oppholdstillatelser de siste årene,

Andel av befolkningen i de mest sentrale¹ og de øvrige kommuner, 1980-2006. Prosent

¹ Kommuner med befolkningstetthet innenfor 75 minutters reisetid (90 minutter for Oslo) fra et tettsted med minimum 50 000 innbyggere med raskeste transportmiddel unntatt fly.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

særlig fra nye EØS-land. Mange av disse tillatelsene blir neppe tatt i bruk, spesielt gjelder dette trolig sesongarbeid og andre tillatelser til kortvarige opphold.

I 2005 ble det gitt 1 223 tillatelser til faglærte (spesialister) av i alt 1 609 søknader, flest til personer fra USA, Russland, India og Kina. Det er altså langt færre søkere og innvilgelser enn den årlige kvoten på 5 000. Etter at EU ble utvidet med ti nye medlemsland 1. mai 2004 har antall søknader om arbeidstillatelse fra EØS-land økt sterkt, men med store svingninger over året. Samtidig har søknadene om sesongarbeid blitt nesten borte.

Regional befolkningsutvikling

I 2005 flyttet 194 000 personer fra en kommune til en annen. Dette er en økning på 3 200 fra året før, men fortsatt et stykke fra toppnivået på 202 000 i høykonjunkturåret 2001. Over halvparten av kommunene (226 av i alt 431) tapte folketall i 2005, det høyeste antallet siden 1996. Folketallet gikk ned i Telemark, Sogn og Fjordane, Nordland og Finnmark. Tolv av de nitten fylkene hadde innflyttingsunderskudd fra resten av landet, som i de foregående årene. Innvandringsoverskudd fra utlandet gjorde imidlertid at bare 5 fylker hadde negativ flyttebalanse i alt. Flyttingene bidrar til at en stadig større andel av befolkningen bor i eller i nærheten av de største byene. Hele 22 prosent av Norges befolkning bor nå i Oslo og Akershus. Andelen av befolkningen som bor i de mest sentrale kommunene har økt jevnt, fra 50 prosent i 1980 til 55

prosent i 2006. Det er særlig mange av de minst sentrale kommunene på det indre Østlandet og i Nord-Norge, mens de mest sentrale kommunene består av de største byene og omegnskommunene til disse. De minst sentrale kommunene har gjennomgående små folkemengder, store arealer og lav befolkningstetthet.

Nye befolkningsframskrivninger²

SSB har nylig offentliggjort nye framskrivninger av befolkningen, til 2060 for landet som helhet og til 2025 for fylkene og kommunene. Videre ble det for første gang publisert en framskriving av innvandrerbefolkningen etter alder, kjønn og landbakgrunn, også denne til 2060 (se tekstboksen).

Framskrivingen avhenger av en rekke forutsetninger om bl.a. annet fruktbarhet, levealder, nettoinnvandring og innenlandsk mobilitet. For hver av disse komponentene er det forutsatt tre nivåer, lav (L), mellom (M) og høy (H), som illustrerer usikkerheten i resultatene.

Forutsetningene om *fruktbarhet* er omtrent som i den forrige framskrivingen (for 2002-2050). I mellomalternativet holdes SFT konstant på 1,8 barn per kvinne. I lav- og høyalternativene forutsetter vi at SFT vil henholdsvis synke til 1,4 og øke til 2,2 i løpet av framskrivingsperiodene.

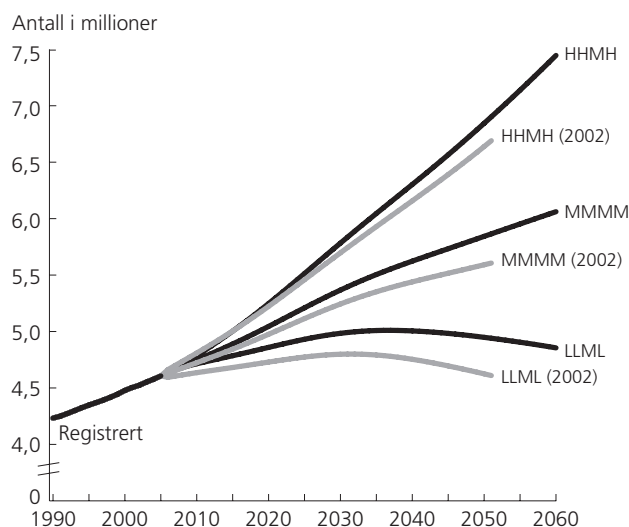
I mellomalternativet vil forventet *levealder* ved fødselen vokse med om lag 8 år fra 2004 til 2060, fra 77,5 år for menn og 82,3 år for kvinner til henholdsvis 86,0 og 90,1 år (Keilman og Dinh 2005). Siden forrige befolkningsframskriving har levealderen økt svært raskt, med hele 1,3 år for menn og 0,8 år for kvinner. Det er altså ikke noe som tyder på at tempoet i økningen i levealderen har slakket av, snarere tvert i mot. Forskjellen mellom levealderen til kvinner og menn synker fortsatt. Endrede røykevaner er en av mange forklaringer på dette.

Vi har forutsatt en netto *innvandring* på 9 000 i lavalternativet, 16 000 i mellomalternativet og 24 000 i høyalternativet, se boksen.

For den innenlandske *mobiliteten* har vi i mellomalternativet tatt utgangspunkt i de observerte flyttesannsynlighetene for 2000-2004. I lavalternativet er flytte-tilbøyeligheten for personer 18-29 år redusert med 40 prosent og i høyalternativet økt med 40 prosent i forhold til mellomalternativet. Den innenlandske mobiliteten betyr imidlertid lite for de nasjonale tallene.

² Mer informasjon om forutsetninger og resultater finnes i en rekke artikler i nummer 6/2005 av *Økonomiske analyser* og i webartiklene «Fortsatt sterk befolkningsvekst» på <http://www.ssb.no/emner/02/03/folkfram/> og «Venter sterk vekst i innvandrerbefolkningen» på <http://www.ssb.no/innvfram/>. Detaljerte framskrivingstall kan finnes i SSBs Statistikkbank, <http://statbank.ssb.no/statistikbanken/>.

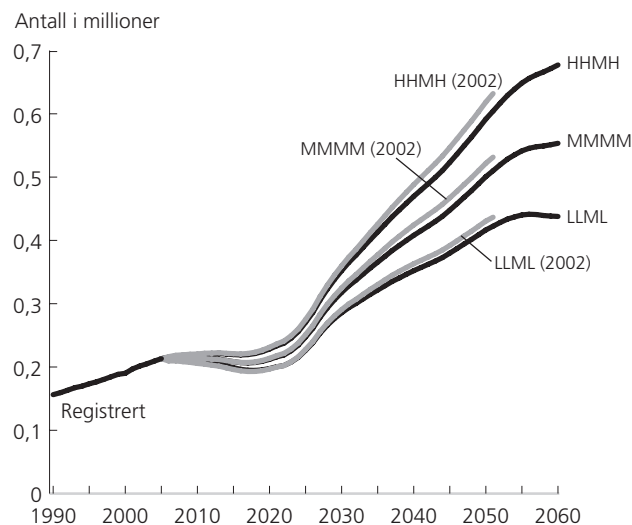
Folketallet i hovedalternativene i framskrivingene fra 2002 og 2005¹

¹ LLML Lav nasjonal vekst, MMMM Middels nasjonal vekst, HHMH Høy nasjonal vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

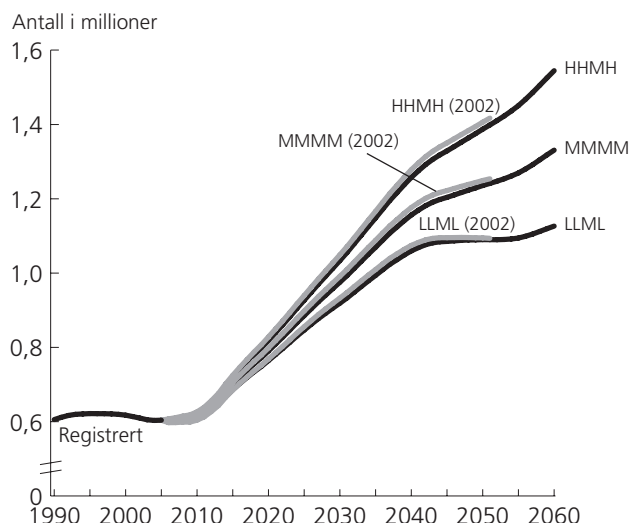
Antall personer 80 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

¹ LLML Lav nasjonal vekst, MMMM Middels nasjonal vekst, HHMH Høy nasjonal vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

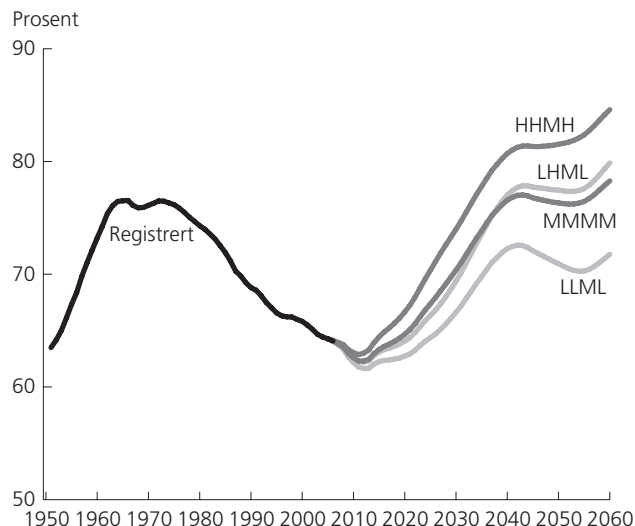
Antall personer 67 år og over, registrert 1990-2005 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

¹ LLML Lav nasjonal vekst, MMMM Middels nasjonal vekst, HHMH Høy nasjonal vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forsørgerbyrden: Forholdet mellom antall personer 0-19 år og 67 år og over, og personer 20-66 år. Prosent¹

¹ LLML Lav nasjonal vekst, LHML Sterk aldring, MMMM Middels nasjonal vekst, HHMH Høy nasjonal vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Framskrivingsresultater

Hvert framskrivingsalternativ er beskrevet med fire bokstaver, i følgende rekkefølge: fruktbarhet, levealder, innenlandsk mobilitet og nettoinnvandring. MMMM betyr Middels fruktbarhet, Middels levealder, Middels innenlands flyttenivå og Middels nettoinnvandring, det vil si det midtre hovedalternativet. *Lav nasjonal vekst* (LLML) bygger på lav fruktbarhet, lav levealder og lav innvandring, mens *Høy nasjonal vekst* (HHMH) gjør det tilsvarende for høy fruktbarhet, høy levealder og høy innvandring. Det er imidlertid lite sannsynlig at *alle* de demografiske komponentene samtidig og over en lengre tidsperiode skal anta såpass ekstreme verdier som i lav- og høyalternativene.

Vi anser derfor mellomalternativet MMMM for det mest realistiske. Brukere av framskrivingstall bør imidlertid ta andre alternativer med i vurderingen, fordi det er stor usikkerhet om alle komponenter som inngår.

Folketallet vil vokse fra dagens 4,6 mill. til mellom 4,9 og 7,4 mill. i 2060. Den nye framskrivingen gir gjennomgående noe høyere folketall enn den forrige. Dette skyldes hovedsakelig større nettoinnvandring. Folkemengden vil fortsette å vokse, med mindre både innvandring og fødselstall avtar kraftig. Dersom dette skjer vil vi få en nedgang i folketallet rundt 2040 (bl.a. i alternativ LLML og LHML).

Befolkningen blir raskt eldre, særlig etter 2013, da de store etterkrigskullene blir pensjonister. Den 1.1.2006 var det litt over 600 000 personer 67 år og over. Dette tallet vil omtrent fordobles, til mellom 1,1 og 1,6 mill. i 2060. Den nye framskrivingen gir omtrent like mange personer over 67 år som 2002-framskrivingen.

Antall personer 80 år og over vil vokse enda raskere, til mellom det dobbelte og tredobbelte, fra dagens 215 000 til mellom 437 000 og 683 000 i 2060. Dette er litt lavere enn i forrige framskriving, og skyldes ulike forutsetninger om aldersmønsteret til dødelighetssannsynlighetene.

Den samlede forsørgerbyrden viser forholdet mellom antall personer i yrkespassive eldre (0-19 og 67 år og over) og yrkesaktive eldre (20-66 år). Den vil øke betydelig etter 2010, men synkende andel yngre personer vil føre til en mindre kraftig økning enn i forsørgerbyrden for eldre, særlig de første 20 år. Fordi folketallet vokser raskere pga. høy nettoinnvandring, vil forsørgerbyrden etter hvert bli litt lavere enn i forrige framskriving.

Litteratur

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2005a): Hovedresultater fra befolkningsframskrivingen 2005-2060, *Økonomiske analyser* 6/2005 (30-33).

Brunborg Helge og Inger Texmon (2005b): Forutsetninger for befolkningsframskrivingen 2005-2060, *Økonomiske analyser* 6/2005 (34-38).

Brunborg Helge, Kjetil Sørli og Inger Texmon (2005): Innenlandske flyttinger, *Økonomiske analyser* 6/2005 (39-42).

Keilman og Dinh (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005 (43-49).

SSB (1994): *Standard for kommuneklassifisering*, NOS C 192, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

SSB (2004): *Framskrivning av folkemengden 2002-2050. Nasjonale og regionale tall*, NOS D319, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger. Også på http://www.ssb.no/emner/02/03/nos_folkfram/nos_d319/.

UN (2005): World Population Prospects: The 2004 Revision, <http://www.un.org/esa/population/unpop.htm>.

Framskriving av innvandrerbefolkningen

Innvandrerbefolkningen er framskrevet etter alder, kjønn og landbakgrunn. Framskrivingen inkluderer personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og deres barn født i Norge.

Følgende gruppering av landbakgrunn er brukt:

- Norden utenom Norge
- Resten av EU/EFTA samt Nord-Amerika og Oseania
- Resten av Øst-Europa
- Afrika, Asia m/Tyrkia, Latin-Amerika

Bakgrunnen for denne inndelingen er en vurdering av reglene for bosetting i Norge, geografisk nærhet, størrelse av innvandringen til Norge hittil og atferdsforskjeller, særlig utflytting og fødsler. De fire gruppene utgjør i dag henholdsvis 20, 19, 13 og 47 prosent av innvandrebefolkningen i Norge.

For alle grupper bortsett fra Norden er det antatt at *nettoinnvandringen* vil vokse sterkt. Usikkerheten er imidlertid så stor at vi ikke kan se bort fra en nedgang. Spesielt kan det være grunn til å regne med en fortsatt økning fra de nye EU-landene i Øst-Europa. Innvandringen fra land utenfor Vest-Europa har vært svært påvirket av konflikter, som på Balkan og i Afghanistan, Irak og Somalia. Vi kan fortsatt regne med en viss familieinnvandring fra disse landene, men i tillegg kan det oppstå nye kriser i disse og andre land, slik at usikkerheten er stor.

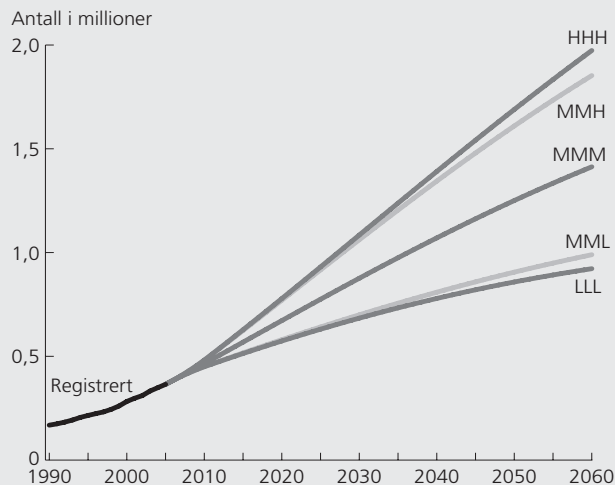
For *fruktbarheten* er det gjort ulike forutsetninger for hver landgruppe. Kvinner fra Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika som var 17 år eller over da de kom til Norge, skiller seg ut med betydelig høyere fruktbarhet enn andre. De har hatt et samlet fruktbarhetstall (SFT) mellom 3 og 4 barn de siste årene, men med en klart avtakende trend. Vi antar derfor at deres SFT vil gå ned omtrent som i følge FNs siste befolkningsframskrivinger for de minst utviklede land. Dette er kanskje noe for høyt da mange innvandrere til Norge ikke kommer fra de minst utviklede land, men fra land som Thailand og Filippinene. Ikke-europeiske kvinner som kom til Norge som barn derimot, fikk bare litt over 2 barn i gjennomsnitt. Det gjorde også innvandrere fra Øst-Europa, mens vesteuropeiske kvinner fikk litt under 2 barn. For disse gruppene antar vi derfor at SFT vil nærme seg totalbefolkningens fruktbarhet.

Bare en del av barna født av innvandrekvinner regnes med i framskrivingen, da vi som nevnt bare tar med innvandrere og barn med to innvandrere som foreldre i innvandrerbefolkningen. Disse andelene varierer fra ca. 1/4 for kvinner fra Vest-Europa (inkl. hele EU) til ca. 2/3 for kvinner fra Øst-Europa og Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Innvandrerbefolkningens *levealder* er antatt å følge totalbefolkningens, da det hittil er observert små forskjeller. For 1. generasjons innvandrere levealderen litt høyere enn for totalbefolkningen, men det er usikkert i hvilken grad dette vil fortsette.

Resultatene viser at innvandrerbefolkningen vil vokse sterkt, fra 365 000 i dag til mellom 1 og 2 millioner i 2060. Vi ser at det er størrelsen på nettoinnvandringen som er avgjørende for veksten i innvandrerbefolkningen, mens barnetallet til innvandrerne er mindre viktig.

Innvandrerbefolkningens størrelse. Registrert 1990-2005 og framskrevet 2006-2060¹

¹ Første bokstav står for fruktbarhet, andre for levealder og tredje for nettoinnvandring.

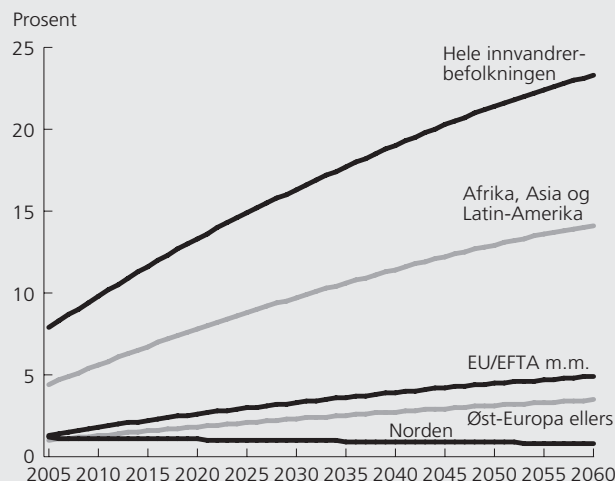
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Innvandrerbefolkningen utgjør i dag 7,9 prosent av totalbefolkningen. Ifølge framskrivingen kan andelen komme til å vokse til mellom 19 og 27 prosent i 2060.

Antallet fra «Øst-Europa uten EU-land» anslås å vokse fra 46 000 i 2005 til mellom 135 000 og 325 000 i 2060. Den største gruppen i innvandrerbefolkningen er imidlertid personer med bakgrunn i land i Afrika, Asia (inkl. Tyrkia) og Latin-Amerika, som er beregnet å øke fra 200 000 til mellom 600 000 og 1,2 millioner i 2060.

Ifølge mellomalternativet vil andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika vokse fra 4,4 prosent i 2005 til 14,1 prosent i 2060. Den nest største gruppen vil trolig bli personer med bakgrunn fra «EØS/EFTA ellers», som vil vokse fra 1,3 til 4,9 prosent av folketallet. Antallet med bakgrunn fra «Øst-Europa ellers» vil vokse fra 1,0 til 3,5 prosent av folketallet.

Innvandrerbefolkningens andel av totalbefolkningen, etter landbakgrunn. Framskrevet 2005-2060, alternativ MMM¹. Prosent

¹ MMM betyr middels fruktbarhet, levealder og nettoinnvandring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Referanse: <http://www.ssb.no/innvfram/>

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Statistiske analyser

Annette Alstadsæter, Erik Fjærli, Ingrid Melby og Aud Walseth (red.): **Inntekt, skatt og overføringer 2005**. SA nr. 77, 2006. Sidetall 153. ISBN 82-537-6934-2 (Trykt versjon). ISBN 82-537-6935-0 (Elektronisk versjon)

Publikasjonen Inntekt, skatt og overføringer utgis annet hvert år og formidler statistikk over inntektsutviklingen og fordelingen av inntekter og skatter i befolkningen, samt noen forskningsresultater fra dette området. Publikasjonen er utformet med tanke på bruk i undervisning, i offentlig forvaltning og organisasjoner, i statistikkformidling og i media, og som et oppslagsverk.

Inntekt, skatt og overføringer 2005 inneholder en systematisk oversikt over inntekt og skatt for personer og husholdninger og for næringsinntekt, som gir hovedtrekkene i utviklingen av skatter og overføringer i Norge over tid og sammenlignet med utlandet. I tillegg til å gi en oversikt over hovedtrekkene ved det norske skatte- og avgiftssystemet, presenteres også analyser av ulike tema innenfor området inntekt, skatt og overføringer. Årets utgave inneholder analyser av fattigdomsproblematiske, skatteprogressivitet, lønnskateres kjøpekraft i ulike land, inntektsutviklingen ved overgangen fra yrkesaktiv til pensjonist og overføringer fra foreldre til voksne barn, samt presenterer bakgrunnen for og hovedtrekkene i skattereformen av 2006.

Publikasjonen utarbeides i samarbeid mellom Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk i Avdeling for næringsstatistikk og Gruppe for skatt, fordeling og konsumentatferd i Forskningsavdelingen. Redaksjonen har bestått av Annette Alstadsæter, Erik Fjærli, Ingrid Melby og Aud Walseth.

Naturressurser og miljø 2005

SA nr. 75, 2005. Sidetall 268. ISBN 82-537-6886-9 (Trykt versjon). ISBN 82-537-6887-7 (Elektronisk versjon)

Statistisk sentralbyrå utarbeider statistikk over viktige naturressurs- og miljøforhold. Det utvikles også metoder og modeller for å analysere utviklingen i uttak og bruk av naturressurser og endring i miljøforhold med

spesiell fokus på sammenhengen med øvrig samfunnsutvikling. Den årlige publikasjonen Naturressurser og miljø gir en oversikt over dette arbeidet.

En viktig målsetting ved denne publikasjonen er å framstille miljøsituasjonen på en oversiktlig, men likevel detaljert måte. I Naturressurser og miljø 2005 presenteres innledningsvis indikatorer som belyser de nasjonale resultatområder for miljøvernpolitikk. Forslaget til et nasjonalt indikatorsett for bærekraftig utvikling presenteres i et eget avsnitt. Deretter gis mer detaljerte beskrivelser med både statistikk og analyser. Til slutt i boka presenteres et fylldig tabellvedlegg.

Statistisk sentralbyrå takker de personer og institusjoner som har bidratt til utarbeidelsen av Naturressurser og miljø 2005.

Publikasjonen er utarbeidet ved Seksjon for miljøstatistikk i Avdeling for økonomisk statistikk med bidrag fra Gruppe for energi og miljøøkonomi og Gruppe for petroleum og miljøøkonomi i Forskningsavdelingen og fra Seksjon for primærstatistikk i Avdeling for næringsstatistikk. Frode Brunvoll, Henning Høie og Svein Erik Stave har redigert publikasjonen.

Naturressurser og miljø 2005 er også tilgjengelig i pdf-format på Statistisk sentralbyrås internett-sider under adressen http://www.ssb.no/emner/01/sa_nrm/. Mer detaljert informasjon innenfor de enkelte statistikkområder finnes på <http://www.ssb.no/emner/> og i Statistikkbanken <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>

Publikasjonen blir også utgitt på engelsk.

Rapporter

Audun Langørgen, Taryn Ann Gallo-way og Rolf Aaberge: **Grupeer etter folke- og økonomiske rammebetingelser 2003**. Rapporter 2006/8. Sidetall 35. ISBN 82-537-6953-9 (Trykt versjon). ISBN 82-537-6954-7 (Elektronisk versjon)

Formålet med denne rapporten er å ordne kommunene i sammenliknbare grupper etter økonomiske rammebetingelser. Dette betyr for det første at kommunene blir ordnet etter hvilke kostnader de står overfor for å innfri

minstestandarder og lovpålagte oppgaver. Disse kostnadene varierer mellom kommunene på grunn av ulike demografiske, sosiale og geografiske forhold. Men siden driften av små kommuner atskiller seg fra driften av store kommuner, har vi av sammenlikningsgrunner funnet det hensiktsmessig å la grupperingen av kommunene også være avhengig av folke- mengden. Det tredje kriteriet som brukes til å gruppere kommunene er frie disponible inntekter, dvs. de inntektene som er til disposisjon når minstestandarder og lovpålagte oppgaver er dekket. Størrelsen på de frie disponible inntektene gir en antydning av kommunenes økonomiske handlemåte. Den mest omfattende grupperingen, basert på de tre nevnte kriteriene, består av 27 grupper. I tillegg har vi skilt ut de fire største byene og de 10 kommunene med høyest frie disponible inntekter per innbygger (i hovedsak kraftkommuner) som egne grupper. Kommune grupperingen som fremkommer er basert på data for 2003 og blir sammenliknet med en tilsvarende gruppering basert på data for 1998.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: **Temperaturkorrigert formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001**. Rapporter 2005/40. Sidetall 29.

ISBN 82-537-6907-5 (Trykt versjon). ISBN 82-537-6908-3 (Elektronisk versjon)

En formålsfordeling av elektrisitetsforbruket anslår hvor stor del av forbruket som går til romoppvarming, vannvarming, belysning osv. Effekten av energipolitiske tiltak, som f.eks. avgifter, vil blant annet avhenge av hvor stor del av forbruket som går til oppvarming, der det finnes mulighet til å vri forbruket mot den energikilden som til enhver tid er billigst. Videre vil økte avgifter gi inntektseffekter ved at en mindre del av inntekten vil bli disponibel for forbruk. Reduksjonene i elektrisitetsforbruket til ulike formål som følge av inntektseffekter kan variere avhengig av i hvilken grad de ulike formål oppfattes som nødvendighetsgode eller luksusgode.

Tidligere har vi beregnet formålsfordelingen av elektrisitetsforbruket i 1990 og 2001 i Larsen og Nesbakken (2005a). Forskjellene i formålsforde-

lingen for disse årene skyldes blant annet store forskjeller i utetemperaturen. I denne rapporten diskuterer vi hvorfor det kan være interessant å temperaturkorrigere elektrisitetsforbruket. Vi beregner endringen i den temperaturkorrigerte formålsfordelingen fra 1990 til 2001. Temperaturkorrigeringen er foretatt ved en etterberegning på grunnlag av resultatene fra den tidligere analysen og temperaturkorrigeringsfaktorer basert på forholdet mellom temperaturkorrigert og ikke-korrigert elektrisitetsforbruk rapportert i Statistisk sentralbyrås statistikker.

Resultatene viser at den beregnede økningen i elektrisitetsforbruket til romoppvarming fra 1990 til 2001 var 59 prosent uten korrigering for temperatur, mens økningen ble redusert til 28 prosent ved temperaturkorrigering. 2001 var et tilnærmet normalt år temperaturmessig, mens 1990 var et svært mildt år.

Inger Texmon og Nils Martin Stølen:
Arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell fram mot år 2025. Dokumentasjon av beregninger med HELSEMOD 2005. Rapporter 2005/38. Sidetall 43. ISBN 82-537-6903-2 (Trykt versjon). ISBN 82-537-6904-0 (Elektronisk versjon)

HELSEMOD er et regneverktøy som benyttes til framskrivinger av arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell. Statistisk sentralbyrå har det siste tiåret hatt løpende ansvar for drift, vedlikehold og beregninger med modellen. Siste halvdel av perioden har Avdeling for sosial- og helsepersonell i Sosial- og helsedirektoratet, vært oppdragsgiver. Modellen ble dokumentert relativt grundig i forbindelse med publisering av et sett beregninger som ble utført høsten 2001 (Rapport 2002/18 fra Statistisk sentralbyrå).

Den foreliggende rapporten dokumenterer et sett framskrivinger fra 2005. Prinsippene som beregningene bygger på, er i store trekk de samme som tidligere. De viktigste endringene fra forrige beregning er at utgangsbeholdningen av helse- og sosialpersonell er endret og at det er skaffet til veie oppdatert informasjon om en del sentrale størrelser som inngår i beregningen. Under utarbeidingen av forutsetninger på etterspørselssiden av modellen er det dessuten lagt noe mer vekt på å vurdere den historiske veksten i helse- og sosialtjenestene. I beregningene som ble utført for nesten fire år siden, lå registeropplysnin-

ger fra 4. kvartal 1999 til grunn for utgangsbeholdningen, mens det denne gang er tilsvarende data fra 2004. I tiden mellom disse uttakene av data er det lagt ned mye arbeid i å bedre kvaliteten på den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for helse- og sosialpersonell. Blant annet har det skjedd endringer når det gjelder datakilder og metoder for å fange opp personellens arbeidstid.

Det er viktig å ha klart for seg at beregningene med HELSEMOD ikke gir noen prognose for den framtidige utviklingen i arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell. Beregningene er mer et hjelpemiddel for å illustrere hva som kan skje under bestemte forutsetninger. Mens det i den forrige beregningsrunden ble laget alternative anslag for både tilbud og etterspørsel, er det denne gang lagt vekt på å illustrere effekten av ulike forutsetninger om den framtidige personelletterspørselen. Tilbudssiden blir altså holdt uendret i de ulike beregningene, og det forutsettes at opptaket av studenter og fullføringsgraden framover er om lag som observert i 2003. I alt er det fire etterspørselsbaner som presenteres. Etterspørselen utvikler seg svakest i demografialternativet, der den bare vokser i takt med befolkningsutviklingen i de gruppene som benytter de ulike tjenestene. Vi anser dette for å være en lite realistisk vekst når vi betrakter den utviklingen som har funnet sted gjennom det siste tiåret. I et moderasjonsalternativ forutsettes den årlige etterspørselsveksten å ligge et halvt prosentpoeng lavere enn nivået på den forventede økonomiske veksten i årene framover (dvs. på 1,5 prosent), mens BNP-alternativet legger til grunn 2,0 prosent årlig vekst. I et vekstalternativ har vi lagt til grunn 2,5 prosent årlig vekst i etterspørselen etter personell.

Dersom bare den demografiske utviklingen hadde blitt lagt til grunn for etterspørselen, og utdanningskapasiteten ble opprettholdt, ville det føre til et framtidig overskudd av utdannet helse- og sosialpersonell. Med de tre andre alternativene indikerer resultatene for 2025 hhv. overskudd i størrelsesorden 34 000, om lag balanse og underdekning på 38 000. I BNP-alternativet, som gir nær balanse samlet, er det beregnet noe underdekning for gruppen med videregående opplæring, et noenlunde tilsvarende overskudd for den høyskoleutdannede gruppen, og nær balanse for de universitetsutdannede gruppene.

Et viktig prinsipp som ligger til grunn for beregningene av etterspørselen, er at den framtidige personellsammensetningen innenfor de enkelte delene av helse- og sosialtjenestene skal være som i utgangsåret. Situasjonen for enkelte grupper ville kunne se betydelig annerledes ut om vi forutsatte vesentlige endringer i sammensetningen framover. Dette er illustrert i noen ekstra beregninger som er gjennomført for tannhelsetjenesten, hvor det kan være aktuelt å endre personellsammensetningen.

Resultatene for gruppen med videregående utdanning viser at det særlig kan bli mangel på hjelpepleiere og omsorgsarbeidere (om lag 26 000 i 2025 i BNP-alternativet). For aktivitetene kan det også gå mot underdekning dersom det fortsatt blir lav tilstrømningen til dette faget, slik det er observert de siste årene. Derimot går det mot et beskjedent overskudd for helse- og tannhelsesekretærer og et klart overskudd for barne- og ungdomsarbeidere dersom utdanningstallene holder seg og etterspørselen blir som i BNP-alternativet. For samlegruppen av andre fra videregående opplæring kan det gå mot et moderat overskudd.

Også for høyskoleutdannet personell er det stor variasjon mellom enkeltgruppene. For barnevernspedagoger, sosionomer, radiografer, vernepleiere og ergoterapeuter vil det med de nevnte forutsetningene bli betydelige overskudd uansett hvilke av de fire etterspørselsbanene som legges til grunn. I BNP-alternativet er overskuddene i 2025 beregnet til å komme opp i samme størrelsesorden som utgangsbeholdningen for de respektive gruppene. For de tre førstnevnte gruppene er konklusjonene sammenfallende med de forrige beregningene fra 2001. For vernepleiere og ergoterapeuter er konklusjonen annerledes. I 2001 var det lagt inn en særlig sterk vekst for disse gruppene på grunn av ansvarsreformen innen psykisk helsevern og en forventet opptrapping av andelen høyskoleutdannede innen pleie og omsorg. Flere av disse reformene går mot slutten, og fortsatt pågående og kommende reformer kan i stor grad sies å være dekket av de generelle vekstforutsetningene. Men som følge av den nylig vedtatte personellmessige styrkingen av de kommunale pleie- og omsorgstjenestene kan etterspørselen etter sykepleiere, vernepleiere og sosionomer i de nærmeste årene øke noe mer enn framskrivingene viser.

Med dagens utdanningskapasitet og et mellomnivå for etterspørselen viser beregningene en rimelig balanse mellom tilbud og etterspørsel i de nærmeste årene for sykepleiere, bioingenører, fysioterapeuter, helsesøstre, og jordmødre. Som en følge av et økt antall eldre vil imidlertid behovene for de tre første av disse gruppene vokse sterkere fra rundt 2015. Uten en tilsvarende økning i utdanningskapasiteten kan det gå mot noe underdekning fram mot 2025. For tannpleiere kan det forventes et lite overskudd framover dersom BNP-forutsetningene legges til grunn. Dersom det forutsettes at tannpleierne skal få styrket sin rolle innenfor tannhelsetjenestene gjennom de kommende tiårene, kan det imidlertid bli etterspurt flere enn det som tilbys gjennom dagens utdanningskapasitet.

For det universitetsutdannede personellet er det anslått et økende overskudd fram mot 2025 for farmasøyter og psykologer, mens det er anslått noe underdekning for leger og tannleger. Den beregnede underdekningen for legene vil imidlertid først oppstå fra rundt 2015 som en konsekvens av den sterke økningen i tallet på eldre, og selv i 2025 vil det beregnede underskuddet være beskjedent i forhold til gruppens størrelse. For tannlegene medfører de generelle etterspørselsforutsetningene en klar underdekning. Denne konklusjonen vil imidlertid endres dersom det forutsettes at gruppen skal utføre en betydelig mindre andel av arbeidet i tannhelsetjenesten enn de gjør i dag.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Norske husholdningers energi-forbruk til stasjonære formål 1960 - 2003. En diskusjon basert på noen analyser i Statistisk sentralbyrå. Rapporter 2005/37. Sidetall 55.

Husholdningenes energiforbruk utgjør en stor del av samlet energiforbruk. Kunnskap om hva som forklarer husholdningenes energibruk kan utnyttes til å gi svar på viktige spørsmål i samfunnsdebatten. I energipolitikken blir det ofte vurdert å benytte avgifter for å endre husholdningenes tilpasning. Analyser av virkninger av politiske virkemidler på husholdningenes energiforbruk er viktige i en slik sammenheng. I denne rapporten sammenfattes resultater fra en rekke analyser av husholdningenes energiforbruk i Statistisk sentralbyrå.

Totalt energiforbruk til stasjonære formål i husholdningssektoren økte med en gjennomsnittlig årlig vekstra-

te på 1,6 prosent fra 1960 til 2003. Det var en utflåting av veksten i elektrisitetsforbruket på 1990-tallet sammenlignet med de tre foregående tiårene. Det har vært relativt store svingninger i energiforbruket fra år til år, og spesielt i sammensetningen av energiforbruket. Våre analyser viser at en økning i antall husholdninger har vært en viktig årsak til veksten i energiforbruket i husholdningssektoren fra 1960 til 2003. En utflåting av veksten i elektrisitetsforbruket de siste ti år skyldes utflåting både i veksten i antall husholdninger og i veksten i elektrisitetsforbruket per husholdning. Stasjonært energiforbruk per husholdning vokste i begynnelsen av perioden, for så å stabilisere seg fra siste halvdel av 1970-tallet. Elektrisitetsforbruket per husholdning vokste kraftig fram til midten av 1980-tallet, for deretter å stabilisere seg.

Årsaken til store svingninger i sammensetningen av energiforbruket fra år til år ser ut til å være en sterk omstrukturering i husholdningenes energiforbruk på 1960- og 1970/80-tallet ved at elektrisitetsforbruk til ulike formål og sammensetningen av energiforbruket til oppvarming har endret seg mye. På 1960-tallet, og til dels også på 1970-tallet, var det en sterk vekst i andelen husholdninger med elektriske apparater som kjøleskap, komfyr, vaskemaskin, støvsuger, fjernsynsapparat og dypfryser. Årsaken til de store endringene i sammensetningen av energiforbruket til oppvarming ser ut til å være drevet av endringer i energipriser. En utstrakt bruk av fyringsoljer og ved på 1960- og 70-tallet og relativt store variasjoner både opp og ned i forbruket fra år til år, tyder på at mulighetene for enten å redusere nivået på energiforbruket eller å substituere mellom energityper var stor selv på svært kort sikt. Dermed kunne husholdningene reagere raskt på f.eks. oljeprissjokkene på 1970-tallet.

Årsaken til at veksten i elektrisitetsforbruket har flatet ut er bl.a. at den sterke veksten i elektrisitetsforbruk til apparater som vi så på 1960-tallet er redusert, og at overgangen fra å benytte oljer til å benytte elektrisitet til oppvarming som vi så på 1970- og 80-tallet har stoppet opp. Årsaker til at veksten i elektrisitetsforbruket til apparater har flatet ut, er trolig en utflåting av veksten i andelen husholdninger som har de ulike apparatene og en utskifting av eldre apparater til nye og mer energieffektive apparater. Høyere utetemperaturer i fy-

ringssesongen på 1990-tallet sammenlignet med de to foregående tiår bidrar også til å forklare den lavere veksten i elektrisitetsforbruket i siste delen av perioden. Videre antyder analysene at en utflåting av veksten i boligareal, inntekt og andelen av husholdningene som har bad og oppvaskmaskin kan bidra til å forklare utflåting av veksten i elektrisitetsforbruket per husholdning.

Discussion Papers

Mads Greaker and Knut Einar Rosendahl: Strategic Climate Policy in Small, Open Economies. DP no. 448, 2006. Sidetall 33.

According to environmental interests groups governments should use their climate policy strategically in order to provide for a faster introduction of new, cleaner technologies. Strategic use of climate policy could also induce the development of a successful upstream abatement technology industry like the Danish windmill industry. Interestingly, this latter question has not been analyzed theoretically before. Our point of departure is a two stage game between a government in a small country with a climate restriction, and a limited number of firms supplying carbon abatement technology. The government moves first, and may use its climate policy strategically to influence the behavior of the upstream technology firms. An especially stringent climate policy towards the polluting downstream sector may then in fact be well founded. It will increase the competition between the technology suppliers, and lead to lower domestic abatement costs. However, to our surprise, a strict environmental policy is not a particularly good industrial policy with respect to developing new successful export sectors.

Gang Liu: A causality analysis on GDP and air emissions in Norway. DP no. 447, 2006. Sidetall 19.

This paper conducts Granger-causality tests on real per capita GDP and four types of air emissions (CO₂, CO, SO₂ and NO_x) by using Norwegian data covering the period 1973-2003. The test results indicate that only unidirectional causal relationships exist between GDP and air emissions. For CO₂ and CO, we find long run causal relationships running from GDP to emissions, whereas for SO₂ and NO_x, only the short run causal relationships are found from emissions to GDP. Therefore, as far as the four types of air emissions in Norway are concer-

ned, the presumption, employed in the conventional EKC analyses that the causal relationship between emissions and GDP is unidirectional from the latter to the former, may be retained for CO₂ and CO only. For SO₂ and NO_x, however, it is rejected.

Torgeir Ericson: Households' self-selection of a dynamic electricity tariff. DP no. 446, 2006. Sidetall 32.

Offering electricity consumers time-differentiated tariffs may increase demand responsiveness, thereby reducing peak consumption. However, one concern is that time-differentiated tariffs may also attract consumers who benefit because of their consumption pattern, even without a corresponding demand response. A discrete choice model applied to data from a residential dynamic pricing experiment indicates that higher demand flexibility increases the propensity of a household to select dynamic tariffs, while favourable consumption patterns do not influence the tariff choice. The offering of dynamic time-differentiated tariffs is then likely to increase the demand response among residential consumers.

Eirik Lund Sagen and Marina Tsygankova: Russian Natural Gas Exports to Europe. Effects of Russian gas market reforms and the rising market power of Gazprom. DP no. 445, 2006. Sidetall 33.

Gazprom, the dominant gas company in Russia, is widely believed to be the key supplier of gas to Europe in the foreseeable future. However, there are numerous uncertainties and challenges within the Russian and European gas industry that may alter the allocation of Gazprom's gas sales between domestic and export markets. In this paper we use both theoretical and numerical models to study potential effects on Russian gas exports from changes in Russian domestic gas prices and the production capacities in 2015. We also investigate whether the liberalization of the European gas markets may provide incentives for Gazprom to induce monopoly power in its export markets. Our main findings suggest that both increased domestic gas prices and sufficient production capacities are vital to maintain Gazprom's market share in Europe over the next decade. At low domestic prices, Gazprom may even have difficulties to carry out its long-term export commitments. However,

if export possibilities are ample due to both lower domestic demand at higher prices and high overall production capacities, a large share of spot trades in Europe may encourage Gazprom to exercise market power in its export markets.

Gang Liu: A Behavioral Model of Work-trip Mode Choice in Shanghai. DP no. 444, 2006. Sidetall 28.

This paper analyzes travelers' choice behavior by using data from a stated preference survey on work-trip mode choice in Shanghai. Several versions of a multinomial choice model are specified and estimated. According to the estimation results the utility function with money cost divided by income adjusted by an equivalence scale is chosen as the preferred model. Based on the estimation results from the preferred model, value of time, elasticities of aggregate mode choice with respect to income, cost, travel and waiting time, are computed. The conditional elasticities given low, middle and high adjusted income levels are calculated and discussed as well. The results obtained may be useful for transportation policy makers in Shanghai.

Gang Liu, Terje Skjerpen, Anders Rygh Swensen and Kjetil Telle: Unit Roots, Polynomial Transformations and the Environmental Kuznets Curve. DP no. 443, 2006. Sidetall 21.

Time-series regressions including non-linear transformations of an integrated variable are not uncommon in various fields of economics. In particular, within the Environmental Kuznets Curve (EKC) literature, where the effect on the environment of income levels is investigated, it is standard procedure to include a third order polynomial in the income variable. When the income variable is an I(1)-variable and this variable is also included nonlinearly in the regression relation, the properties of the estimators and standard inferential procedures are unknown. Surprisingly, such problems have received rather limited attention in applied work, and appear disregarded in the EKC literature. We investigate the properties of the estimators of long-run parameters using Monte-Carlo simulations. We find that the mean of the ordinary least squares estimates are very similar to the true values and that standard testing procedures based on normality behave rather well.

Rolf Golombek and Arvid Raknerud: Exit Dynamics with Adjustment Costs. DP no. 442, 2005. Sidetall 35.

We use the Stock and Wise approximation of stochastic dynamic programming in order to identify the extent to which profitability can explain exit behavior. In our econometric model, heterogeneous firms engage in Bertrand (price) competition. Firms produce heterogeneous products, using labor, materials and capital as inputs. The stock of capital is changed through investments and disinvestments, where the firm incurs adjustment costs due to partial irreversibilities. The model is estimated for six manufacturing industries using Norwegian micro data for the period 1993-2002. We find that increased profitability lowers the exit probability, and this effect is statistically significant in all industries, while, *ceteris paribus*, high adjustment costs significantly decrease the probability of exit in five of the industries. Exiting firms are characterized by persistently, although only moderately higher, annual exit probabilities than the average firm. There is no tendency for exiting firms to have a high probability of exit just prior to exit.

Øivind A. Nilsen, Arvid Raknerud, Marina Rybalka and Terje Skjerpen: Lumpy Investments, Factor Adjustments and Productivity. DP no. 441, 2005. Sidetall 29.

This paper describes firms' output and factor demand before, during and after episodes of lumpy investments using a rich employer-employee panel data set for two manufacturing industries and one service industry. We focus on the simultaneous adjustment of capital, materials, man-hours, as well as the skill composition and hourly cost of labour. The investment spikes lead to roughly proportional changes in sales, labour and materials, while capital intensity increases significantly. Capital adjustments are found to be smoother in the service industry than in the two manufacturing industries, a difference that may be related to the labour intensity in the service industry. Finally, the changes in productivity associated with episodes of investment spikes are small, indicating that productivity improvements are related to learning-by-doing rather than instantaneous technological changes through investment spikes.

Li-Chun Zhang and Ib Thomsen: A prediction approach to sampling design. DP no. 440, 2005. Sidetall 27.

Standard approaches to sample surveys take as the point of departure the estimation of one or several population totals (or means), or a few predefined sub-totals (or sub-means). While the model-based prediction approach provides an attractive framework for estimation and inference, a model-based theory for the variety of randomization sampling designs has been lacking. In this paper we extend the model-based approach to the prediction of individuals in addition to totals and means. Since, given the sample, the conditional prediction error is zero for the selected units but positive for the units outside of the sample, it is possible to use the sampling design to control the unconditional individual prediction mean square errors. This immediately raises the need for probability sampling. It turns out that balancing between optimal prediction of the population total and control over individual predictions provides a fruitful model-based approach to sampling design. Apart from raising the need for probability sampling in general, it leads naturally to a number of important design features that are firmly established in the sampling practice, including the use of simple random sampling for homogeneous populations and unequal probability sampling otherwise, the division of a business population into the take-all, take-some and take-none units, the most common two-stage sampling designs, the use of stratification with proportional allocation, etc.. Most of them have not received adequate model-based treatment previously. Our approach enables us to give an appraisal of these methods from a prediction point of view.

Reprints

Erling Røed Larsen: Are rich countries immune to the resource curse? Evidence from Norway's management of its oil riches. Reprints no. 304, 2006. Sidetall 12.

Reprint from Resource Policy, Vol. 30, 2005, 75-86.

Ayoub Saei, Li-Chun Zhang and Ray Chambers: Generalised Structure Preserving Estimation for Small Areas. Reprints no. 303, 2006. Sidetall 12.

Reprint from Statistics in Transition, Vol. 7, No. 3, December 2005, 685-696.

John K. Dagsvik, Steinar Strøm and Zhiyang Jia: Utility of income as a random function: Behavioral characterization and empirical evidence. Reprints no. 302, 2006. Sidetall 35.

Reprint from Mathematical Social Sciences, Vol. 51, 2006, 23-57.

Ragni Hege Kitterød and Torkild Hovde Lyngstad: Diary versus questionnaire information on time spent on housework - The case of Norway. Reprints no. 301, 2005. Sidetall 20.

Reprint from electronic International Journal of Time Use Research, Vol. 2, No. 1, 2005, 13-32.

Documents

Ådne Cappelen, Robin Choudhury and Torfinn Harding: A small macro-economic model for Malawi. Documents 2006/3, 2006. Sidetall 47.

Turid Åvitsland: The problem with a risk premium in a non-stochastic CGE model. Documents 2006/2, 2006. Sidetall 29.

Notater

Leif Andreassen og Geir H. Bjertnæs: Tallfesting av faktoretter spørsmål i MSG6. Notater 2006/7, 2006. Sidetall 30.

Håvard Hungnes: Hvitevarer 2006. Modell og prognose. Notater 2006/2, 2006. Sidetall 11.

Arnfinn Schjalm: Flagging - Koder for dokumentasjon av revisjon. Notater 2005/55, 2005. Sidetall 22.

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Lasse Sigbjørn Stambøl: Urban and Regional Labour Market Mobility in Norway SØS nr. 110, 2005.

Kjartal Soltvedt (red.): Folketellinger gjennom 200 år. SØS nr. 109, 2004.

Statistiske analyser

Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005. SA nr. 69, 2005.

Naturressurser og miljø 2004. SA nr. 65, 2004.

Ingrid Melby, Odd Erik Nygård, Thor Olav Thoresen, Aud Walseth (red.): Inntekt, skatt og overføringer 2003. SA nr. 62, 2004.

Natural Resources and the Environment 2004. Norway. SA no. 70, 2005.

Rapporter

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes: Skolebidragsindikatorer for Oslo-skoler. Beregnet for avgangskarakterer fra grunnskolen for skoleårene 2002-2003 og 2003-2004. Rapporter 2005/36.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes: Skolebidragsindikatorer. Beregnet for avgangskarakterer fra grunnskolen for skoleårene 2002-2003 og 2003-2004. Rapporter 2005/33.

Liv Belsby, Aina Holmøy, Randi Johannessen, Erling Røed Larsen, Lasse Sandberg, Leiv Solheim, Dag Einar Sommervoll: Leiemarkedsundersøkelsen 2005. Rapporter 2005/32.

Audun Langørgen, Taryn Ann Gallo-way, Magne Mogstad og Rolf Aaberge: Sammenlikning av simultane og partielle analyser av kommunenes økonomiske atferd. Rapporter 2005/25.

Karina Gabrielsen: Climate change and the future Nordic electricity market - Supply, demand, trade and transmission. Rapporter 2005/24.

Marit Rønsen: Kontantstøttens langsiktige effekter på mødres og fedres arbeidstilbud. Rapporter 2005/23.

Ragni Hege Kitterød: Når mor og far bor hver for seg. Ansvar og omsorg for barna før og etter bidragsreformen. Rapporter 2005/22.

Jan Lyngstad, Randi Kjeldstad og Erik Nymoen: Foreldreøkonomi etter brudd. Omsorgsforeldres og samværsforeldres økonomiske situasjon 2002. Rapporter 2005/21.

Finn Roar Aune, Torstein Bye og Petter Vegard Hansen: Et felles norsk-svensk elsertifikatmarked. Rapporter 2005/20.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 2001. Sammenlikning av formålsfordelingen i 1990 og 2001. Rapporter 2005/18.

Mads Greaker, Pål Løkkevik og Mari Aasgaard Walle: Utviklingen i den norske nasjonalformuen fra 1985 til 2004. Et eksempel på bærekraftig utvikling? Rapporter 2005/13.

Ådne Cappelen, Frank Foyn, Torbjørn Hægeland, Knut Arild Kjesbu, Jarle Møen, Geir Pettersen og Arvid Raknerud: Årsrapport for SkatteFUNN-evalueringen - 2004. Rapporter 2005/12.

Magne Mogstad: Fattigdom i Stor-Osloregionen. En empirisk analyse. Rapporter 2005/11.

Ragni Hege Kitterød: Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre. Rapporter 2005/10.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Pris- og inntektsfølsomhet i ulike husholdningers etter-spørsel etter elektrisitet, fyringsoljer og ved. Rapporter 2005/8.

Discussion Papers

Elin Halvorsen og Thor O. Thoresen: The relationship between altruism and equal sharing. Evidence from inter vivos transfer behavior. DP no. 439, 2005.

Bjart Holtsmark: Global per capita CO₂ emissions - stable in the long run? DP no. 438, 2005.

Rolf Aaberge, Steinar Bjørve og Kjell Doksum: Decomposition of Rank-Dependent Measures of Inequality by Subgroups. DP no. 437, 2005.

Jon Hovi og Bjart Holtsmark: Cap-and-Trade or Carbon Taxes? The Feasibility of Enforcement and the Effects

of Non-Compliance. DP no. 436, 2005.

Mari Rege, Kjetil Telle og Mark Votruba: The Effect of Plant Downsizing on Disability Pension Utilization. DP no. 435, 2005.

Peter J. Lambert og Thor O. Thoresen: Base independence in the analysis of tax policy effects: with an application to Norway 1992-2004. DP no. 434, 2005.

Torstein Bye og Einar Hope: Deregulation of electricity markets-The Norwegian experience. DP no. 433, 2005.

Geir H. Bjertnæs: Avoiding Adverse Employment Effects from Energy Taxation: What does it cost? DP no. 432, 2005.

John K. Dagsvik, Steinar Strøm og Zhiyang Jia: Utility of Income as a Random Function: Behavioral Characterization and Empirical Evidence. DP no. 431, 2005.

Karina Gabrielsen, Torstein Bye og Finn Roar Aune: Climate change- lower electricity prices and increasing demand. An application to the Nordic Countries. DP no. 430, 2005.

Pål Boug, Ådne Cappelen og Torbjørn Eika: Exchange Rate Pass-through in a Small Open Economy. The Importance of the Distribution Sector. DP no. 429, 2005.

Erling Røed Larsen: Distributional Effects of Environmental Taxes on Transportation: Evidence from Engel Curves in the United States. DP no. 428, 2005.

Timothy K.M. Beatty, Erling Røed Larsen og Dag Einar Sommervoll: Measuring the Price of Housing Consumption for Owners in the CPI. DP no. 427, 2005.

Erling Holmøy: The Anatomy of Electricity Demand: A CGE Decomposition for Norway. DP no. 426, 2005.

Torfinn Harding og Jørn Rattsø: The barrier model of productivity growth: South Africa. DP no. 425, 2005

Fredrik Carlsen, Bjørge Langset og Jørn Rattsø: The relationship between firm mobility and tax level: Empirical

evidence of fiscal competition between local governments. DP no. 424, 2005.

Hilde C. Bjørnland and Håvard Hungnes: The commodity currency puzzl. DP no. 423, 2005.

Håvard Hungnes: Identifying Structural Breaks in Cointegrated VAR Models. DP no. 422, 2005.

Jan F. Bjørnstad: Non-Bayesian Multiple Imputation. DP no. 421, 2005.

Erik Biørn: Constructing Panel Data Estimators by Aggregation: A General Moment Estimator and a Suggested Synthesis. DP no. 420, 2005.

Annette Alstadsæter, Ann-Sofie Kolm and Birthe Larsen: Tax Effects on Unemployment and the Choice of Educational Type. DP no. 419, 2005.

Dennis Fredriksen and Nils Martin Stølen: Effects of demographic development, labour supply and pension reforms on the future pension burden. DP no. 418, 2005.

Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy and Ingeborg Foldøy Solli: Macroeconomic effects of proposed pension reforms in Norway. DP no. 417, 2005.

Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl: Are high oil prices profitable for OPEC in the long run? DP no. 416, 2005.

Knut R. Wangen: An Expenditure Based Estimate of Britain's Black Economy Revisited. DP no. 414, 2005.

Erling Holmøy and Kim Massey Heide: Is Norway immune to Dutch Disease? CGE Estimates of Sustainable Wage Growth and De-industrialisation. DP no. 413, 2005.

Rolf Aaberge, Steinar Bjerre and Kjell Doksum: Modeling Concentration and Dispersion in Multiple Regression. DP no. 412, 2005.

Jan Larsson and Kjetil Telle: Consequences of the IPPC-directive's BAT requirements for abatement costs and emissions. DP no. 411, 2005.

Taran Fæhn, Antonio G. Gómez-Plana and Snorre Kverndokk: Can a carbon permit system reduce Spanish unemployment? DP no. 410, 2005.

John K. Dagsvik: Choice under Uncertainty and Bounded Rationality. DP no. 409, 2005.

Magne Mogstad, Audun Langørgen and Rolf Aaberge: Region-Specific versus Country-Specific Poverty Lines in Analysis of Poverty. DP no. 408, 2005.

Petter Frenger: The elasticity of substitution of superlative price indices. DP no. 407, 2005.

Zhiyang Jia: Spousal influence on Early Retirement Behavior. DP no. 406, 2005.

Zhiyang Jia: Retirement Behavior of Working Couples in Norway. A Dynamic Programming Approach. DP no. 405, 2005.

Zhiyang Jia: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. DP no. 404, 2005.

Finn Roar Aune, Snorre Kverndokk, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl: Profitability of different instruments in international climate policies. DP no. 403, 2005.

Rolf Aaberge: Asymptotic Distribution Theory of Empirical Rank-dependent Measures of Inequality. DP no. 402, 2005.

Tor Jakob Klette and Arvid Raknerud: Heterogeneity, productivity and selection: an empirical study of Norwegian manufacturing firms. DP no. 401, 2005.

Reprints

Terje Skjerpen: The dynamic factor demand model revisited: The identification problem remains.

Julie Aslaksen, Tom Wennemo and Rolf Aaberge: 'Birds of a Feather Flock Together': The Impact of Choice of Spouse on Family Labor Income Inequality. Reprint no. 299, 2005.

Torkild Hovde Lyngstad og Turid Noack: Vil de velge bort familien? En studie av unge nordmenns fruktbarhets- og ekteskapsintensjoner. Reprint no. 297, 2005.

Rolf Aaberge and Li-Chun Zhang: A Class of Exact UMP Unbiased Tests for Conditional Symmetry in Small-sample Square Contingency Tables. Reprint no. 296, 2005.

Turid Noack, Ane Seierstad and Harald Weedon-Fekjær: A Demographic Ana-

lysis of Registered Partnerships (legal same-sex unions): The Case of Norway. Reprint no. 295, 2005.

Zhiyang Jia: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. Reprint no. 294, 2005.

John K. Dagsvik and Anders Karlström: Compensating Variation and Hicksian Choice Probabilities in Random Utility Models that are Nonlinear in Income. Reprint no. 292, 2005.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: The use of PPP or MER in the construction of emission scenarios is more than a question of 'metrics'. Reprints no. 291, 2005.

Søren Johansen and Anders Rygh Swensen: More on testing exact rational expectations in cointegrated vector autoregressive models: Restricted constant and linear term. Reprint no. 290, 2005.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm: Do more equal slices shrink the cake? An empirical investigation of tax-transfer reform proposals in Italy. Reprint no. 289, 2005.

Finn Roar Aune, Rolf Golombek and Sverre A.C. Kittelsen: Does Increased Extraction of Natural Gas Reduce Carbon Emissions? Reprint no. 288, 2005.

Documents

Halvard Skiri, Børge Strand, Mirela Talka and Helge Brunborg: Selected Documents on the Modernisation of the Civil Registration System in Albania. Vol. II. Documents 2005/14.

Andreas Benedictow and Torfinn Harding: Modeling Norwegian balances of financial capital. Documents 2005/10.

Vegard Skirbekk: The Impact of a Lower School Leaving Age and a Later Retirement on the Financing of the Norwegian Public Pension System. Documents 2005/1.

Terje Karlsen, Dinh Quang Pham and Terje Skjerpen: Seasonal adjustment and smoothing of manufacturing investments series from the quarterly Norwegian accounts. Documents 2004/18.

Petter Vegard Hansen: Regional electricity spot price responses in Norway. Documents 2004/13.

Anne Gro Hustoft, Jenny Linnerud and Hans Viggo Sæbø: Quality and metadata in Statistics Norway. Documents 2004/11.

Solveig Glomsrød and Lars Lindholt: The petroleum business environment. A reader's digest. Documents 2004/5.

Notater

Svein Blom: Holdninger til innvandre-re og innvandring 2005. Notater 2005/51.

Anna-Karin Mevik: Revisjon av Strukturstatistikk for industrien. Et forslag til selektiv revisjon. Notater 2005/46.

Siri W. Bogen, Kjetil Digre, Andreas Hedum, Torbjørn Hægeland, Thea Kristine Schjerven og Borgny Vold: Et system for statistikk om statlig virksomhet. Prosjektnotat. Notater 2005/34.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skoleresultater 2004. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge. Notater 2005/31.

Wenche Drzwi (red.): Økonomisk-politisk kalender for årene 1964-1999. Notater 2005/17.

Anne Vedø: Analyse av revisjon: Lønn i bygge- og anleggs-virksomhet. Notater 2005/29.

Andreas Fagereng: Reestimering av faktoretterspørselen i KVARTS. Notater 2005/25.

Lars Østby: Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS-medlemslandene. Notater 2005/24.

Anna-Karin Mevik: Usikkerhet i ordrestatistikken. Notater 2005/11.

Anne Sofie Abrahamsen: Analyse av revisjon - Feilkoder og endringer i utenrikshandels-statistikken. Notater 2005/10.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 1/2005:

Økonomisk utsyn over året 2004
3-145.

ØA 2/2005:

Jon Epeland og Laila Kleven: Smalhans eller det gode livet? Økonomisk levestandard før og etter alderspensjonering, 3-12.

Andreas Benedictow og Per Richard Johansen: Prognoser for internasjonal økonomi. Står vi foran en amerikansk konjunkturavmatning? 13-20.

Lars H. Svenneby: Prisnivåjustering av lønnsnivå i internasjonale sammenlikninger, 21-26.

Annegrete Bruvoll og Taran Fæhn: Rett i hodet på naboen? Globale miljøvirkninger av norsk økonomisk vekst og miljøpolitikk, 27-34.

Bjørn K. Wold: Fra ressursinnsats til velferdsvirkninger, 35-49.

ØA 3/2005:

Konjunkturtendensene, 3-27.

Tore Halvorsen, Heidi Sande Olsen og Monica Volden: Kvartalsvis utenriksregnskap, 28-35.

Gisle Frøiland: Kvartalsvis nasjonalregnskap: Husholdninger og ideelle organisasjoner. Inntekter, utgifter og sparing, 36-40.

Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt og Knut Einar Rosendahl: Er høye oljepriser gunstig for OPEC på lang sikt? 41-48.

Karina Gabrielsen og Torstein Bye: Klimaendringer gir lavere elektrisitetspriser og høyere forbruk i Norden, 49-54.

Bjart Holtsmark: Kyoto-avtalen – nyttig eller bortkastet? 55-62.

Magne Mogstad: Fattigdom i Norge: Et hovedstadsproblem? 63-75.

Dag Rønningen: Rettelse til artikkelen «Sysselsetting og tidligavgang for eldre arbeidstakere – En deskriptiv analyse for perioden 1992-1999», 76.

ØA 4/2005:

Konjunkturtendensene, 3-24

Ann Lisbet Brathaug: Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2006. 25-27.

Torstein Bye og Finn Roar Aune: Elektrisitetterspørsel framover. 28-38.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001. 39-41.

Joaquin Rodriguez og Frank Haraldsen: Den nye matvareindeksen: Bruk av strekkodedata i konsumprisindeksen. 42-49.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Arbeidsmarkedsmobilitet i like og ulike regionale arbeidsmarkeder. 50-59.

Pål Boug, Ådne Cappelen og Torbjørn Eika: Hvor raskt og sterkt er valutakursgjennomslaget i norsk økonomi? 60-66.

ØA 5/2005:

Torstein Bye og Knut Einar Rosendahl: Betyr egentlig kvotemarkedet noe for kraftprisene? 3-13.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Lys og varme gjennom 43 år: Energiforbruket i norske boliger fra 1960 til 2003, 14-18.

Thor Olav Thoresen: Inntektsskatten for personer 1992-2004: Utviklingen i skatteprogressivitet og politikkenes innvirkning, 19-25.

Erling Røed Larsen: Boligprisenes utvikling, 26-33.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Effekten av regional arbeidsmarkedsmobilitet for sysselsettingsvekst i økonomien totalt og for kunnskapsbasert tjenesteyting, 34-41.

ØA 6/2005:

Konjunkturtendensene, 3-24

Kristine E. Kolshus og Ingunn Sagelvmo: Reviderte nasjonalregnskapstall: Sterkere vekst i 2003 enn tidligere antatt, 25-28.

Helge Brunborg: SSBs nye befolkningsframskriving: Innledning, 29.

Helge Brunborg og Inger Texmon: Hovedresultater fra befolkningsframskrivingen 2005-2060, 30-33.

Helge Brunborg og Inger Texmon: Forutsetninger for befolkningsframskrivingen 2005-2060, 34-38.

Helge Brunborg, Kjetil Sørli og Inger Texmon: Innenlandske flyttinger, 39-42.

Nico Keilman og Dinh Quang Pham: Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900-2060, 43-49.

Marit Rønsen: Fruktharhetsutviklingen i Norge, 50-55.

Vebjørn Aalandslid: Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? 56-63.

Trude Lappegård, Marit Rønsen, Michael Rendall, Christine Couet, Isabelle Robert-Bobée og Steve Smallwood: Førstefødsler etter alder og utdanning i Storbritannia, Frankrike og Norge, 64-72.

Economic Survey

From 2004 will Economic Survey no longer be available in its current form. Economic trends for the Norwegian economy will continue to be published electronically, but will no longer have a printed counterpart.

http://www.ssb.no/kt_en/

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreserver i industri ialt	3*
2.2. Ordreserver. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreserver i bygg og anlegg i alt . . .	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert . . .	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk.	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige plasser	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser 1995=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investeringsvarer og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks (volum)	9*
		6.3. Registrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser. Prosentvis endring fra samme kvartal året før . . .	11*
7.4. Månedsførtjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris Brent Blend	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent. . .	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner Sesongjustert.	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning Prosent	Generell be- dømmelse av utsiktene i komende kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2002										
4. kvartal	46,9	47,0	40,6	38,9	78	44,1	75	5	3	3
2003										
1. kvartal	46,8	48,2	38,9	39,9	77	47,4	77	5	2	3
2. kvartal	46,6	51,2	39,6	41,5	77	51,9	77	5	2	3
3. kvartal	46,7	53,9	41,1	44,1	78	54,8	76	5	2	3
4. kvartal	49,7	55,8	43,7	45,8	78	56,2	74	5	3	3
2004										
1. kvartal	54,0	57,6	46,3	47,0	79	56,9	72	6	3	3
2. kvartal	57,2	59,1	48,0	48,0	79	57,8	69	7	3	3
3. kvartal	59,0	58,9	49,2	47,8	80	58,7	68	7	4	4
4. kvartal	58,4	58,6	49,5	47,5	80	59,2	68	8	4	4
2005										
1. kvartal	56,8	58,6	49,4	48,7	81	58,3	66	8	4	4
2. kvartal	57,0	59,4	50,4	50,9	82	58,2	64	9	5	4
3. kvartal	58,9	62,0	52,2	53,7	82	60,5	63	10	6	4
4. kvartal	59,8	64,5	53,9	56,1	82	63,2	62	10	8	4

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Boligbygg	Andre bygg
2002	124,4	116,7	156,0	101,0	125,4	112,5	128,0	107,0	109,0
2003	120,5	120,7	151,7	102,6	141,1	123,0	178,4	107,2	107,7
2004	145,3	154,8	185,9	167,9	179,3	148,3	214,4	147,1	120,4
2005	173,2	172,9	223,8	203,9	185,3	176,7	254,0	178,9	138,5
2004									
1. kvartal	135,8	141,3	176,1	145,1	171,6	145,9	226,9	136,3	113,1
2. kvartal	142,8	151,2	183,6	162,2	180,8	147,3	220,4	143,5	116,4
3. kvartal	148,4	159,9	188,7	176,6	183,5	147,5	205,6	150,2	123,0
4. kvartal	154,1	166,7	195,3	187,7	181,4	152,4	204,7	158,3	129,1
2005									
1. kvartal	161,2	171,3	205,9	197,3	179,7	162,1	227,1	165,6	131,4
2. kvartal	169,5	173,4	219,5	204,2	181,8	174,9	249,4	172,3	136,1
3. kvartal	177,7	173,7	231,5	207,4	187,2	184,8	269,1	182,4	141,9
4. kvartal	184,3	173,3	238,4	206,7	192,6	185,1	270,2	195,5	144,6

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 2003.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

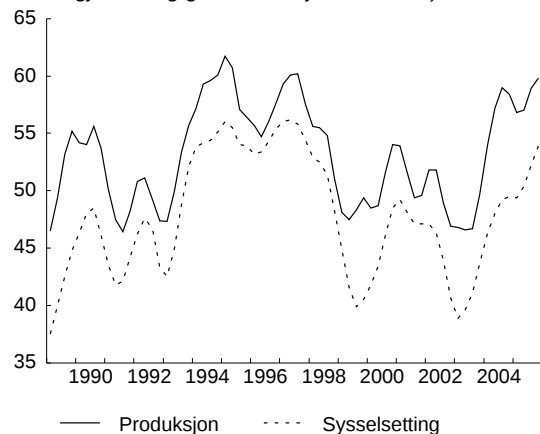
2.2. Ordresreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transportmidler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Boligbygg	Andre bygg
2002	129,8	166,3	110,2	172,3	72,3	128,2	175,2	108,4	121,9
2003	112,5	166,0	96,3	93,5	76,7	148,0	295,6	103,6	114,2
2004	129,5	197,0	106,4	117,3	177,3	167,3	316,0	143,5	115,8
2005	168,2	213,7	136,4	178,8	206,4	200,7	355,2	186,1	137,7
2004									
1. kvartal	118,5	182,7	102,4	92,7	138,1	158,7	306,0	126,6	113,2
2. kvartal	125,5	193,4	105,0	107,5	170,7	165,4	318,0	138,1	113,4
3. kvartal	133,1	202,8	107,2	125,2	194,6	170,1	320,4	149,4	116,2
4. kvartal	140,9	209,2	111,0	143,7	205,7	174,9	319,7	159,9	120,6
2005									
1. kvartal	149,6	212,3	118,4	160,9	207,6	182,8	328,2	170,2	124,7
2. kvartal	160,1	213,4	129,7	175,6	206,7	194,4	343,4	179,3	132,8
3. kvartal	173,3	213,9	142,8	186,4	206,2	207,3	364,3	190,2	142,3
4. kvartal	189,7	215,1	154,5	192,3	205,1	218,3	385,0	204,7	151,2

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 4. kvartal 2002.

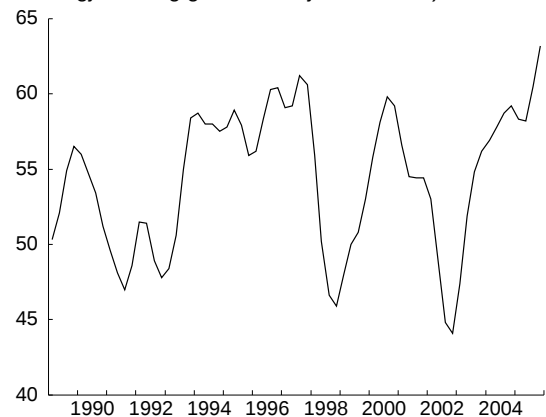
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

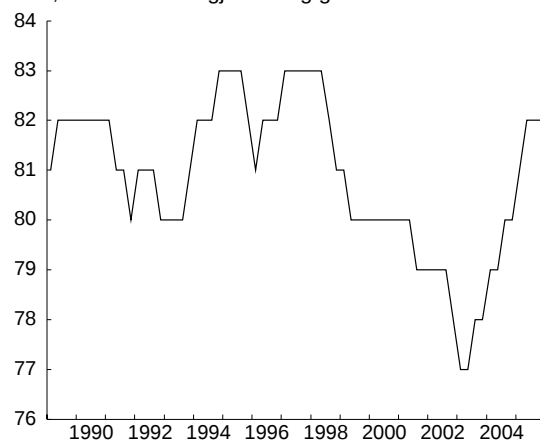
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

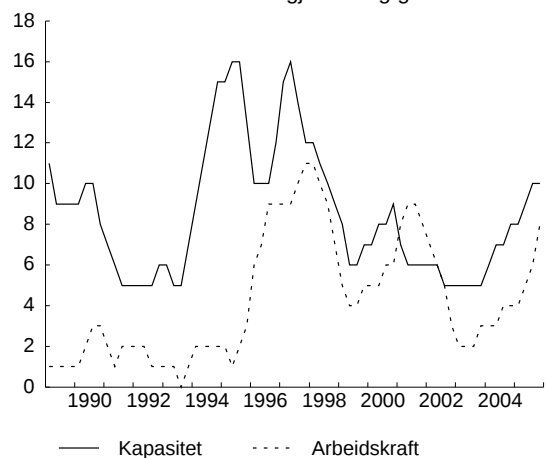
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjons-
nivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

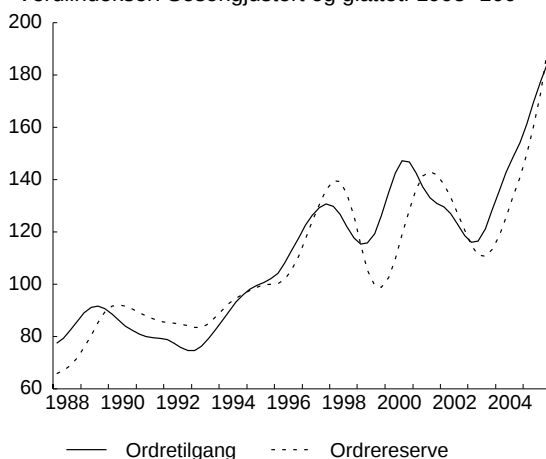
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser prod. i industrien, kvartal.
Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

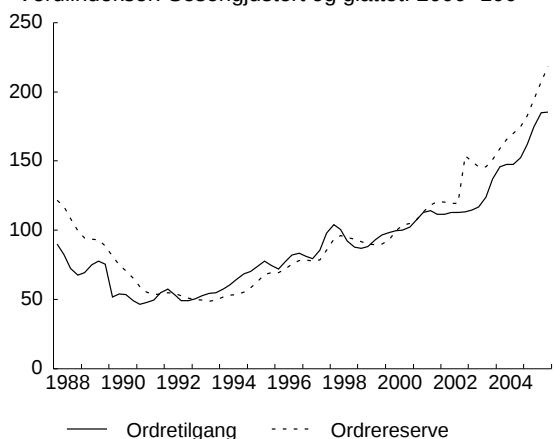
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordreserve. Ordrebasert industri ialt.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordreserve. Bygg og anlegg ialt.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

1) Se fotnote 1) til tabell 2.1 og 2.2
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					Arbeidsdirektoratet				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeids- styrken	Arbeids- ledige	Arbeids- ledighet. Prosent av arbeids- styrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger ²	Sykefravær- prosent ³
2001	2 278	1 791	2 361	84	3,6	62,7	72,7	33,4	14,8	7,4
2002	2 286	1 774	2 378	92	3,9	75,2	84,5	24,9	12,2	7,8
2003	2 269	1 765	2 375	107	4,5	92,6	107,0	16,6	11,1	8,2
2004	2 276	1 761	2 382	106	4,5	91,6	108,5	16,9	10,7	7,1
2005	2 289	1 800	2 400	111	4,6	83,5	96,6	19,8	13,3	..
2004										
September	2 285	1 768	2 391	106	4,4	91,3	105,9	15,6	10,7	6,5
Oktober	2 285	1 767	2 392	107	4,5	91,5	106,5	17,7	10,6	6,4
November	2 282	1 771	2 389	107	4,5	89,7	105,8	16,4	10,6	6,4
Desember	2 284	1 787	2 390	107	4,5	88,6	104,8	16,6	10,8	6,4
2005										
Januar	2 281	1 791	2 390	108	4,5	87,8	103,7	19,4	11,6	7,1
Februar	2 280	1 802	2 388	108	4,5	87,6	102,9	17,3	11,0	7,1
Mars	2 276	1 803	2 389	113	4,7	88,5	102,8	16,9	12,1	7,1
April	2 278	1 818	2 392	113	4,7	86,0	101,1	19,0	13,0	6,3
Mai	2 278	1 806	2 391	113	4,7	84,6	99,1	19,5	13,6	6,3
Juni	2 285	1 788	2 397	113	4,7	83,7	97,3	19,2	13,5	6,3
Juli	2 287	1 751	2 404	116	4,8	83,3	96,6	19,2	14,3	6,6
August	2 293	1 747	2 407	114	4,7	82,0	95,1	18,9	13,4	6,6
September	2 293	1 775	2 404	111	4,6	81,6	92,5	21,4	13,9	6,6
Oktober	2 298	1 818	2 409	111	4,6	81,6	92,1	21,5	14,3	..
November	2 305	1 844	2 415	109	4,5	77,7	88,1	23,2	15,4	..
Desember	2 320	1 846	2 423	103	4,2	75,9	86,2	26,2	16,2	..
2006										
Januar	..	..	..	..	..	69,8	80,6	26,9	16,8	..
Februar	..	..	..	..	..	69,0	80,0	25,9	16,9	..

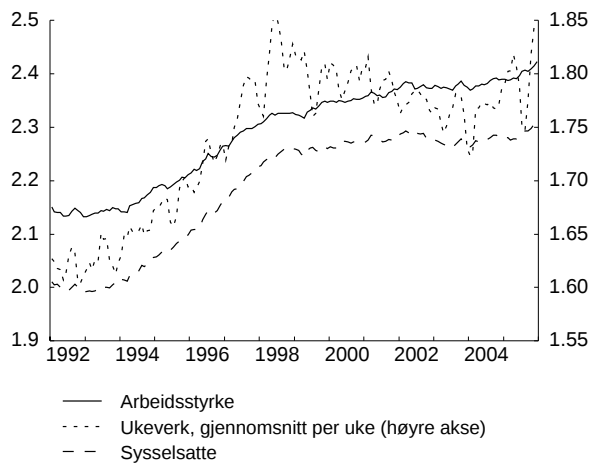
¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Brudd i serien f.o.m. mai 2001. Dataene er derfor ikke sesongjustert. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsgangsverk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
2001	109,4	119,7	102,0	98,6	100,4	105,5	104,7	111,2
2002	110,3	117,9	101,1	105,2	98,7	106,9	102,7	110,6
2003	105,9	115,9	96,8	87,0	95,7	99,7	98,8	107,4
2004	107,9	114,2	98,2	88,1	99,0	98,5	99,7	105,9
2005	107,4	110,8	101,2	110,2	101,3	104,9	100,6	105,2
2004								
August	100,4	101,8	99,4	86,6	101,0	99,6	100,3	95,3
September	106,0	110,6	99,4	88,4	99,7	100,9	100,4	101,9
Oktober	110,3	117,3	99,2	89,5	101,0	99,7	99,1	108,4
November	107,0	111,7	99,9	90,6	100,5	101,3	100,9	104,2
Desember	104,4	107,4	100,3	89,5	102,4	103,6	100,0	100,7
2005								
Januar	104,7	107,6	99,5	103,7	101,3	101,6	99,7	102,0
Februar	106,4	109,5	99,7	115,0	100,6	101,7	99,1	104,5
Mars	105,6	108,0	99,4	120,6	97,8	102,8	98,8	102,8
April	111,0	116,2	101,7	113,1	102,0	104,2	100,2	110,3
Mai	110,7	116,2	101,2	109,4	100,0	105,4	100,9	110,0
Juni	103,2	104,1	101,5	104,7	103,3	104,8	100,4	98,0
Juli	105,5	107,1	102,2	109,8	103,0	105,0	102,5	102,5
August	110,5	117,6	99,1	104,3	99,7	102,7	97,8	112,6
September	109,9	115,5	101,4	102,8	101,6	104,5	100,7	107,7
Oktober	105,4	107,6	101,2	108,1	99,9	106,1	101,0	101,7
November	107,9	110,2	103,4	112,3	103,1	108,8	101,4	105,6
Desember	108,1	109,4	104,3	119,0	103,5	110,7	104,5	104,6
2006								
Januar	108,4	109,2	105,5	118,2	106,8	111,2	102,7	105,1

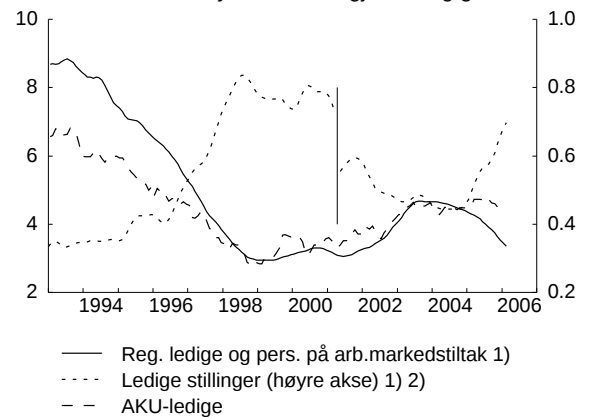
¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

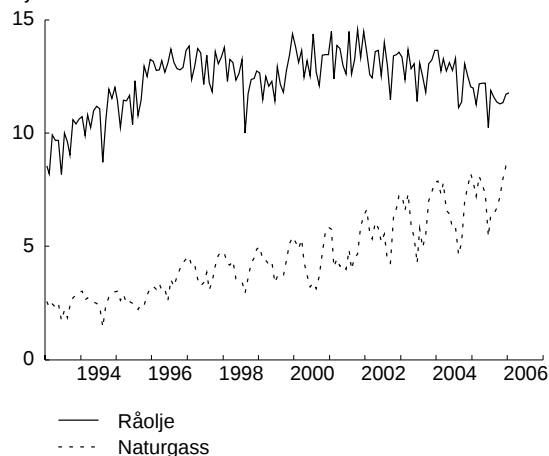

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.

2) Brudd i serien fom. mai 2001.

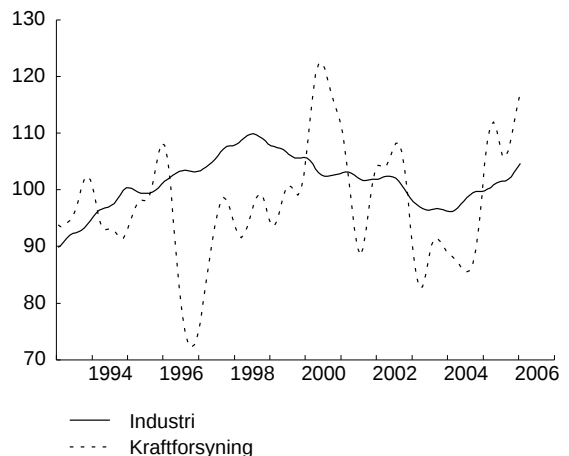
Kilde: Aetat og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm3)
Ujusterte månedstall.

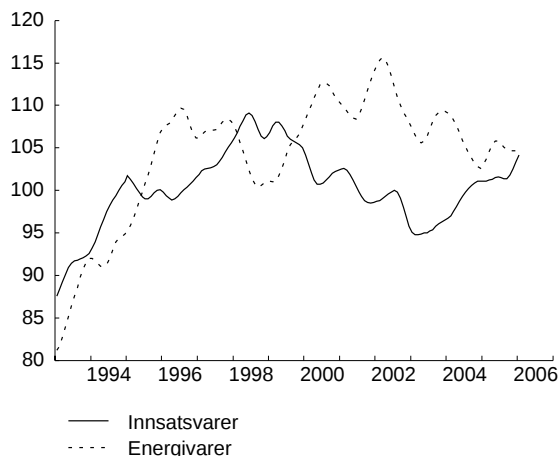
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri ilt og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

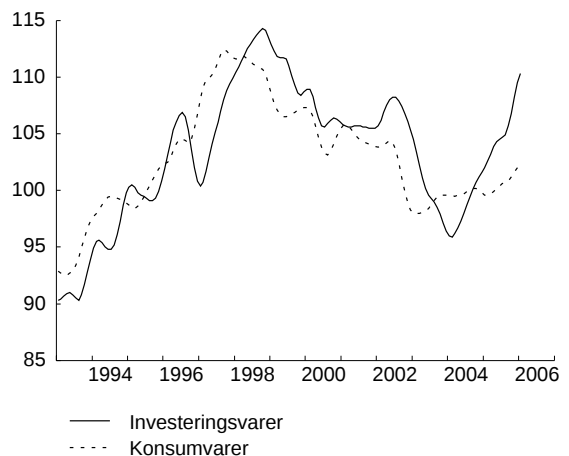
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
2002	100,9	-0,4	102,8	-1,1	95,0	3,6	107,8	..	133,4	-0,4
2003	103,5	2,6	103,4	0,6	105,3	10,8	110,2	2,3	133,0	-0,4
2004	111,2	7,4	110,1	6,5	116,0	10,1	118,7	7,7	135,7	2,1
2005	120,5	8,4	121,0	9,9	119,4	3,0	..	..	151,9	12,0
2003										
1. kvartal	105,6	5,7	106,3	2,7	104,0	19,6	104,4	4,4	139,8	-1,7
2. kvartal	101,8	-1,1	101,5	-2,2	103,9	2,9	107,8	-1,1	152,1	-3,1
3. kvartal	97,4	1,8	96,6	0,0	102,1	9,1	100,5	1,8	180,9	-2,8
4. kvartal	109,2	3,9	109,1	1,9	111,1	12,9	128,1	3,9	133,0	-0,4
2004										
1. kvartal	107,8	2,1	108,1	1,7	107,4	3,3	110,8	6,1	147,7	5,7
2. kvartal	110,7	8,7	108,4	6,8	119,7	15,2	114,7	6,4	154,4	1,5
3. kvartal	105,9	8,7	104,3	8,0	112,5	10,2	106,6	6,1	192,3	6,3
4. kvartal	120,2	10,1	119,4	9,4	124,2	11,8	142,6	11,3	135,7	2,1
2005										
1. kvartal	115,1	6,8	117,4	8,6	107,5	0,1	116,1	4,8	148,6	0,6
2. kvartal	124,2	12,2	124,5	14,9	124,2	3,8	131,6	14,7	175,9	13,9
3. kvartal	114,2	7,8	112,3	7,7	121,8	8,3	121,4	13,9	207,3	7,8
4. kvartal	128,3	6,7	129,7	8,6	124,0	-0,2	..	..	151,9	12,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftfor- syning	Oljevirksomhet (ujustert)					
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.		Utførte	Antatte	Utførte			
							I alt	Leting	Utbygging	Felt i drift
2002	..	19,9	20,1	6,2	..	54,0	4,5	17,9	27,0	1,1
2003	..	16,4	16,4	7,9	..	64,2	4,1	16,8	29,8	2,8
2004	..	17,4	17,2	8,9	..	71,5	4,0	13,7	31,2	6,1
2005	..	19,6	19,4	8,3	..	88,5	7,5	19,5	34,4	10,0
2004										
1. kvartal	5,2	3,4	4,4	1,5	16,2	15,4	0,9	2,9	7,3	0,8
2. kvartal	4,6	4,4	4,3	2,2	19,5	17,5	1,1	3,2	7,7	1,5
3. kvartal	5,2	4,5	4,3	2,2	20,3	18,3	0,8	3,5	8,0	1,8
4. kvartal	4,7	5,1	4,2	3,0	20,7	20,2	1,3	4,1	8,3	2,0
2005										
1. kvartal	4,9	3,4	4,3	1,3	21,2	18,7	1,5	4,3	7,1	1,9
2. kvartal	4,9	4,7	4,6	2,3	26,2	22,9	1,9	5,0	8,1	3,1
3. kvartal	5,3	4,5	4,6	2,3	23,9	21,8	1,9	5,2	7,9	3,0
4. kvartal	5,9	7,1	5,9	2,4	23,7	25,0	2,3	5,1	11,4	2,0
2006										
1. kvartal	5,4	..	..	..	23,2	..	..	..	..	..

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

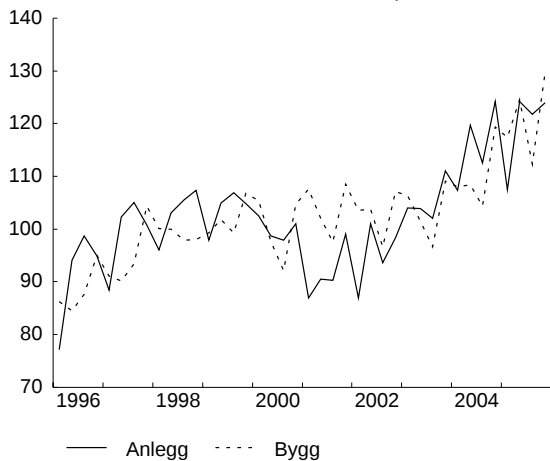
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirksomhet			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
År t-1												
2. kvartal	15,1	13,8	11,3	14,4	5,1	6,1	6,0	9,9	51,8	58,1	58,0	65,1
3. kvartal	15,1	13,9	12,7	15,0	5,2	6,5	6,7	8,9	55,2	66,7	78,8	78,2
4. kvartal	17,2	16,5	15,3	18,3	6,1	7,1	7,9	9,9	60,9	63,1	89,5	92,8
År t												
1. kvartal	16,0	16,9	18,1	18,4	7,5	8,4	9,5	11,8	71,1	63,9	88,5	93,8
2. kvartal	16,8	17,2	19,0	..	7,9	9,1	9,2	..	69,4	71,2	92,0	..
3. kvartal	17,3	18,3	20,1	..	8,2	9,1	9,3	..	66,9	74,0	88,7	..
4. kvartal	17,1	18,1	19,7	..	7,7	8,8	9,0	..	65,9	71,9	87,1	..
År t+1												
1. kvartal	16,8	18,0	20,4	..	7,9	8,9	8,3	..	64,2	71,5	88,5	..

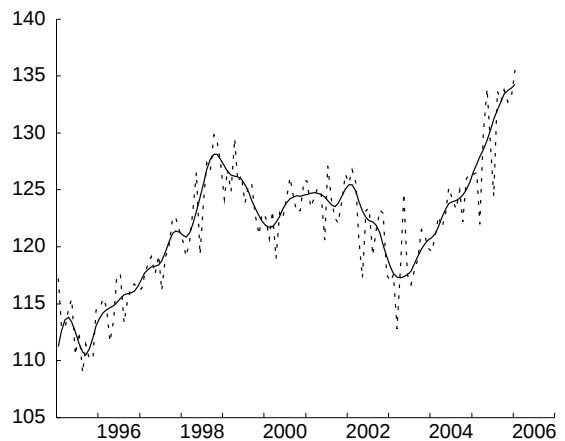
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg
Kvartalsvis volumindeks. 2000=100. 1)

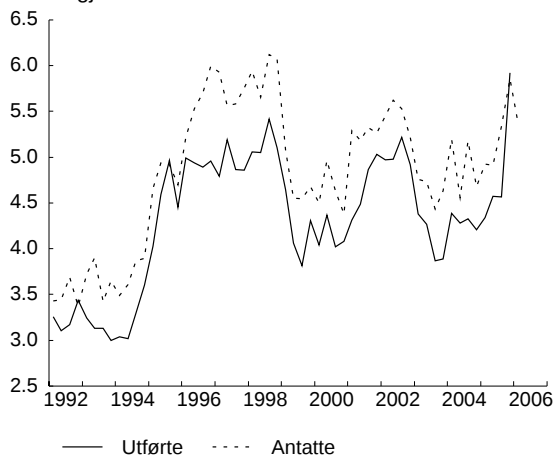
1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

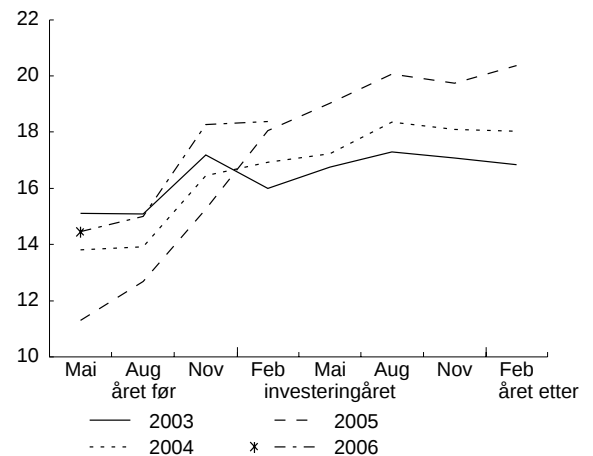
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner.
Sesongjustert

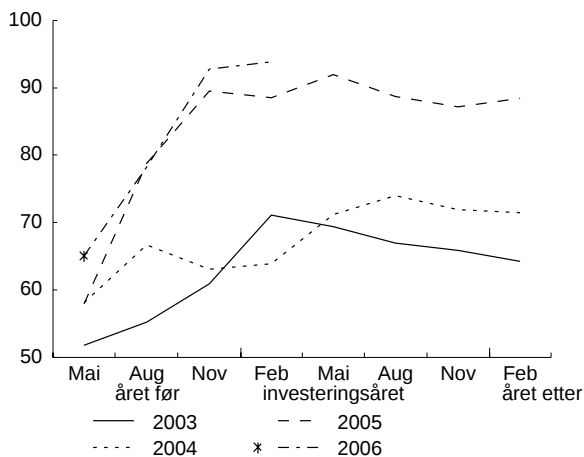
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006
Milliarder kroner

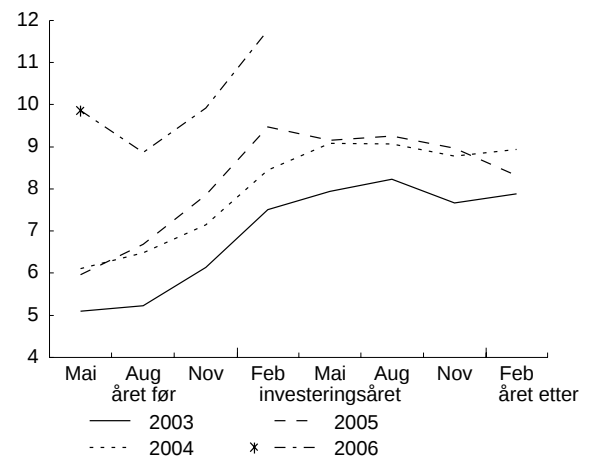
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkksomhet
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang					Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden	
	Antall boliger		Bolig bruksareal 1000 kvm		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent			
2001	25 266	7,3	3 409	-3,0	3 481	3 724	4 620
2002	22 980	-9,0	3 044	-10,7	3 285	3 805	4 334
2003	23 177	0,9	2 957	-2,9	3 294	3 878	4 284
2004	29 999	29,4	3 543	19,8	3 648	4 344	4 742
2005	31 608	5,4	3 849	8,6	4 046	4 530	4 973
2004							
August	2 645	3,1	307	-9,4	307	4 117	4 535
September	2 112	-6,0	276	-2,5	308	4 179	4 539
Oktober	2 919	-12,0	342	8,0	309	4 236	4 551
November	2 511	-15,6	297	17,7	311	4 282	4 573
Desember	2 318	-17,8	294	18,1	314	4 312	4 592
2005							
Januar	2 884	-19,6	337	10,7	318	4 329	4 607
Februar	2 522	-18,7	308	1,5	322	4 345	4 624
Mars	2 112	-14,9	301	-2,6	327	4 365	4 653
April	3 196	-7,9	312	-4,5	332	4 382	4 691
Mai	3 298	1,3	367	-4,8	336	4 391	4 732
Juni	1 552	11,6	218	-4,0	339	4 391	4 775
Juli	2 460	23,1	322	5,8	341	4 384	4 820
August	2 359	32,2	303	15,6	342	4 383	4 868
September	2 352	39,1	312	18,6	342	4 394	4 913
Oktober	2 503	40,1	308	20,0	342	4 423	4 951
November	3 187	39,8	348	15,1	342	4 475	4 989
Desember	3 357	33,0	409	10,3	342	4 545	5 033
2006							
Januar	2 652	52,5	314	5,0	343	4 622	5 086

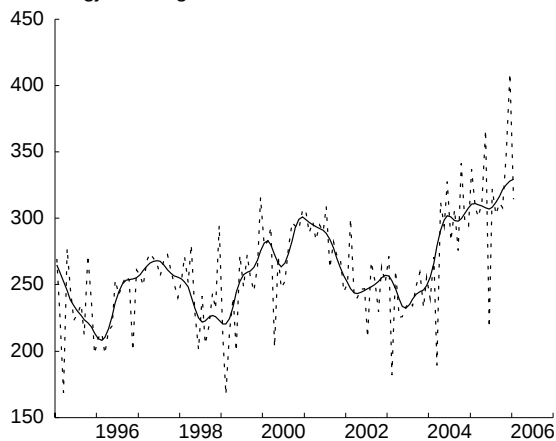
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomsætningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
	2000=100		1995=100					
2001	101,7	1,6	121,7	2,2	10,1	-4,5	8 857,6	0,3
2002	106,1	4,3	125,3	2,9	10,3	2,2	8 647,9	-1,1
2003	110,7	4,5	129,0	3,0	10,1	-1,7	8 432,2	-4,0
2004	114,5	3,8	135,1	5,0	12,2	19,8	9 225,5	7,6
2005	119,3	3,9	138,0	1,9	11,8	-3,5	8 499,7	-5,1
2004								
September	115,0	5,8	135,1	5,5	11,6	5,6	724,6	13,1
Oktober	115,6	5,3	135,2	5,7	11,7	6,7	1 194,6	2,8
November	116,2	4,8	137,1	4,8	12,7	3,8	757,3	-12,0
Desember	116,5	4,7	141,1	3,5	18,9	-1,0	710,4	-24,0
2005								
Januar	116,0	4,8	133,1	2,4	10,8	-4,1	732,6	-28,5
Februar	117,8	5,6	137,4	1,9	11,5	-5,0	716,3	-25,6
Mars	114,2	7,0	133,2	2,7	11,7	-2,9	687,4	-16,8
April	122,1	7,8	140,8	4,1	11,3	0,2	684,8	-6,0
Mai	119,0	7,2	137,7	4,8	11,5	2,1	726,9	2,8
Juni	120,2	5,4	139,2	4,0	11,6	2,3	723,8	6,5
Juli	121,3	2,6	139,9	1,9	11,6	1,1	692,9	4,7
August	120,8	0,4	140,0	0,1	11,5	-2,0	722,6	-0,6
September	119,7	-0,1	138,9	-0,8	11,5	-6,6	708,0	-4,3
Oktober	119,6	0,2	137,5	-0,8	11,3	-12,2	700,2	-4,6
November	120,6	2,1	138,1	0,1	11,4	-16,8	705,3	-0,8
Desember	120,4	4,6	140,7	1,9	16,2	-18,1	698,8	2,7
2006								
Januar	123,6	6,9	140,4	3,7	10,8	-17,0	713,8	2,3
Februar	..	..	..	..	10,6	-12,9	..	..

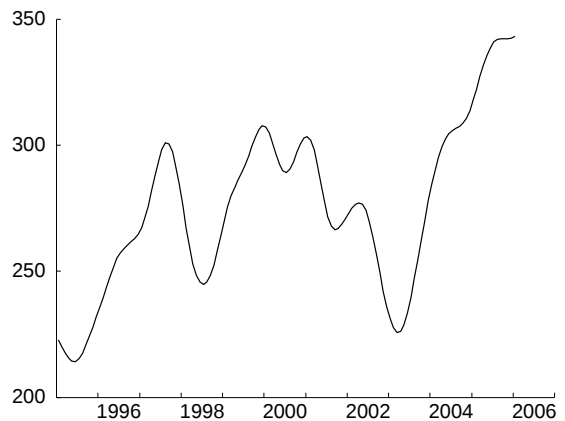
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomsætningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang
Boliger. Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

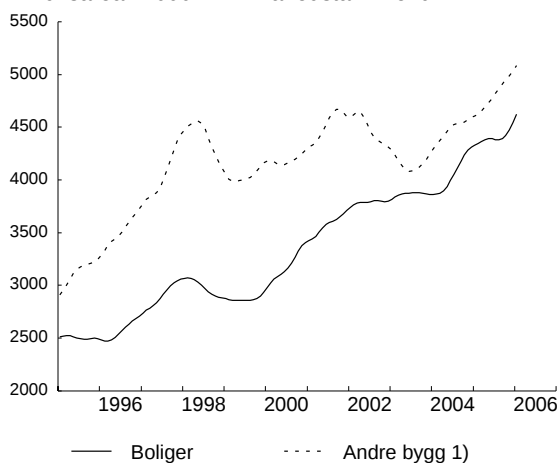
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang
Andre bygg 1) enn boliger. Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

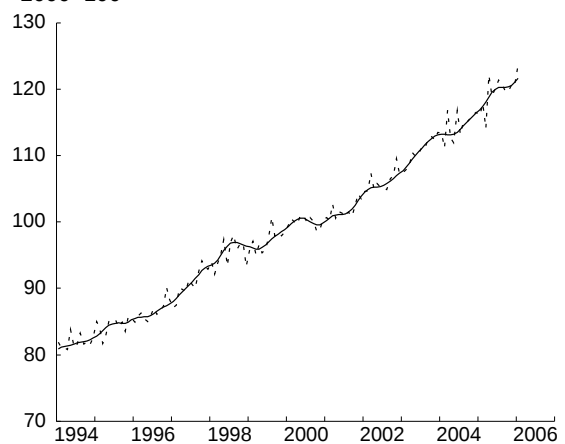
1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

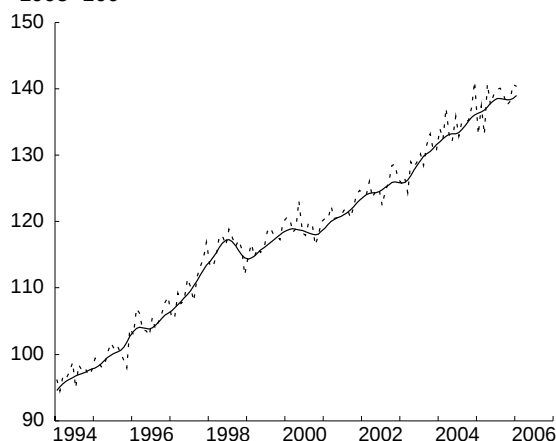
1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2000=100

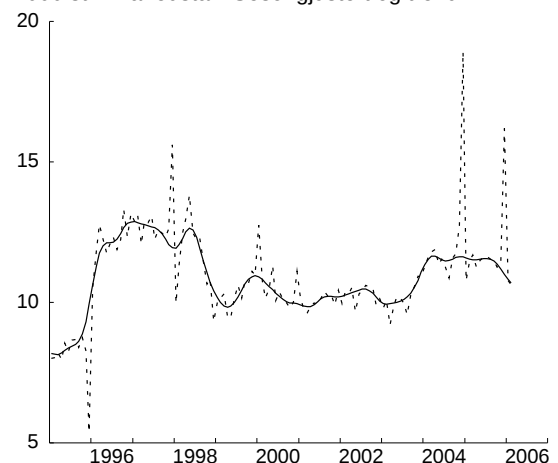
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeksekskl. energiprodukter		KPI-JAE ³	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands ²		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Endring	Norge	EU12 ¹	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1998=100		2000=100			Endring	Endring	2000=100		2000=100	
2001	108,7	3,0	107,2	2,4	2,6	2,7	2,1	100,4	0,4	104,8	4,8
2002	110,1	1,3	108,9	1,6	2,3	0,8	2,3	98,5	-1,9	108,3	3,3
2003	112,8	2,5	110,0	1,0	1,1	1,9	2,1	105,1	6,8	111,6	3,0
2004	113,3	0,4	110,9	0,8	0,3	0,6	2,2	108,5	3,2	114,9	3,0
2005	115,1	1,6	112,4	1,4	1,0	1,5	2,2	112,5	3,7	118,8	3,4
2004											
September	113,7	1,1	111,1	0,8	0,5	1,1	2,1	110,2	5,2	115,7	3,4
Oktober	114,0	1,4	111,4	1,0	0,6	1,4	2,4	111,6	5,9	115,8	3,4
November	114,0	1,2	111,5	1,4	1,0	1,4	2,2	109,6	3,9	116,0	3,6
Desember	113,8	1,1	111,5	1,4	1,0	1,2	2,4	107,9	2,9	117,0	3,8
2005											
Januar	113,6	1,1	111,2	1,2	0,7	1,0	1,9	108,7	2,8	117,3	3,7
Februar	113,7	1,0	111,6	1,3	0,7	0,8	2,1	109,9	3,6	117,6	3,8
Mars	114,2	1,0	112,0	1,1	0,7	0,8	2,1	111,2	3,3	118,1	3,9
April	114,8	1,3	112,4	1,3	0,8	1,1	2,1	111,9	3,9	118,2	3,5
Mai	115,2	1,6	112,6	1,5	1,1	1,4	2,0	111,3	2,6	118,6	3,6
Juni	115,3	1,7	112,5	1,4	1,1	1,6	2,1	112,0	3,6	118,6	3,2
Juli	114,9	1,4	112,2	1,4	1,1	1,3	2,2	113,6	4,4	118,8	3,0
August	115,1	1,9	112,2	1,6	1,3	1,8	2,2	114,7	3,9	119,1	3,1
September	116,0	2,0	112,9	1,6	1,3	2,1	2,6	114,2	3,6	119,2	3,0
Oktober	116,0	1,8	113,0	1,4	1,2	1,8	2,5	114,5	2,6	119,5	3,2
November	116,0	1,8	113,1	1,4	1,1	1,8	2,3	113,5	3,6	120,5	3,9
Desember	115,9	1,8	113,0	1,3	0,9	2,0	2,2	114,2	5,8	120,5	3,0
2006											
Januar	115,6	1,8	112,4	1,1	0,8	1,8	2,4	116,6	7,3	120,8	3,0
Februar	116,6	2,6	112,9	1,2	1,0	2,7	..	117,2	6,6	121,1	3,0

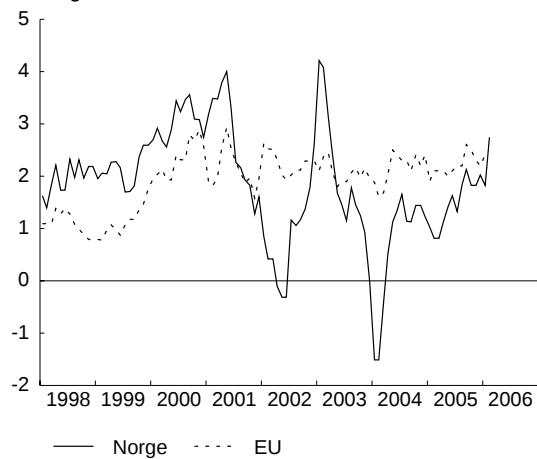
¹ Omfatter de 12 deltakerne i EUs økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001 ² Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet. ³ Justert for avgifts-
sendringer og uten energivarer
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Produsentprisindeks		Spotpriser				Eksportpris- indeks, tre- foredlings- produkter. 1994=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat	Aluminium. NOK pr. tonn		
2001	100,6	0,6	18,7	220,0	24,4	10 543,4	147,21	26,00
2002	97,5	-3,1	20,1	197,6	24,9	9 835,0	131,63	23,35
2003	99,2	1,8	29,1	204,3	28,9	9 911,9	125,38	21,11
2004	105,4	6,3	24,2	256,9	38,2	10 496,4	121,80	22,52
2005	112,5	6,7	23,5	350,1	54,3	10 667,5	123,49	26,16
2004								
September	107,2	8,1	24,2	294,5	43,0	10 519,3	131,12	22,33
Oktober	108,8	9,1	22,9	328,5	49,9	10 520,8	121,92	21,07
November	106,6	6,2	23,8	271,9	43,4	10 200,8	116,89	20,25
Desember	105,3	5,0	21,3	243,8	39,8	10 231,5	115,10	22,51
2005								
Januar	106,5	4,7	18,9	276,5	44,1	10 317,2	119,89	23,12
Februar	108,9	6,3	20,9	289,7	45,3	10 696,8	117,26	24,85
Mars	109,8	6,0	24,1	328,8	53,1	10 609,5	124,84	24,67
April	111,8	6,8	25,1	323,5	51,2	10 591,1	125,60	25,14
Mai	110,7	4,4	25,0	306,6	48,2	9 974,9	120,42	25,46
Juni	111,9	6,4	20,7	349,3	53,8	10 041,5	122,89	27,21
Juli	113,9	6,7	22,8	379,0	57,6	10 308,4	129,98	28,82
August	115,9	8,2	24,6	415,2	64,5	10 838,6	126,68	27,93
September	116,1	8,3	22,9	400,7	62,9	10 199,7	122,48	26,64
Oktober	115,5	6,2	25,2	382,9	58,7	10 588,9	119,98	26,21
November	113,9	6,8	23,9	368,6	55,5	11 148,3	126,04	26,06
Desember	114,6	8,8	27,3	380,2	56,6	12 694,8	125,86	27,80
2006								
Januar	116,9	9,8	32,4	417,1	62,9	13 356,6	..	26,75
Februar	118,2	8,5	35,0	403,9	59,9	15 528,2	..	..

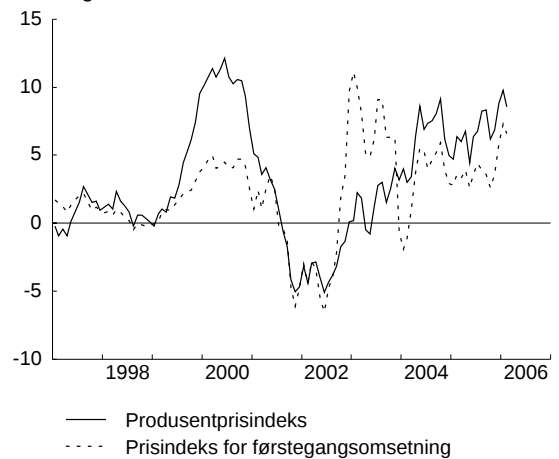
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

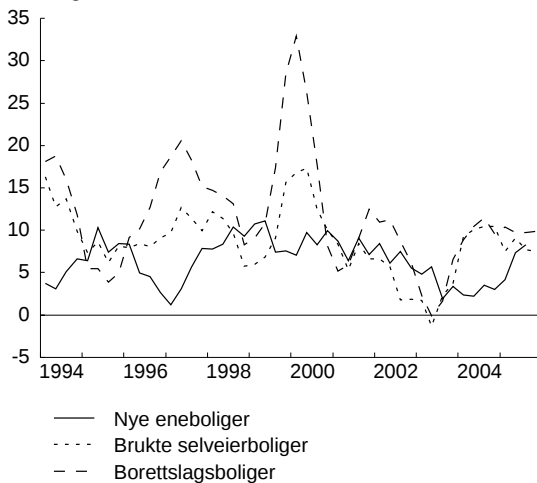
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

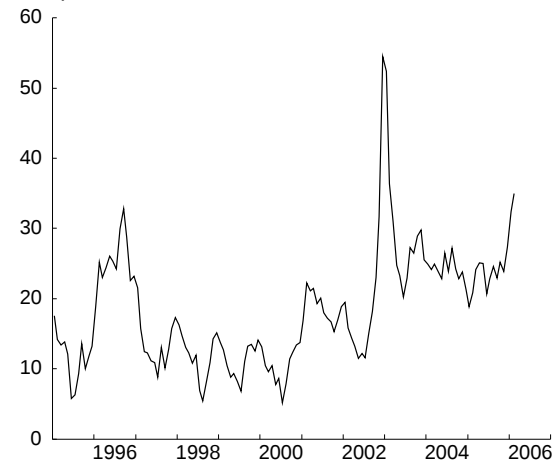
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

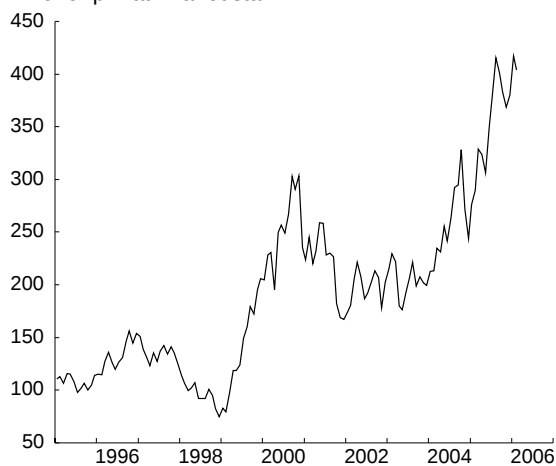
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

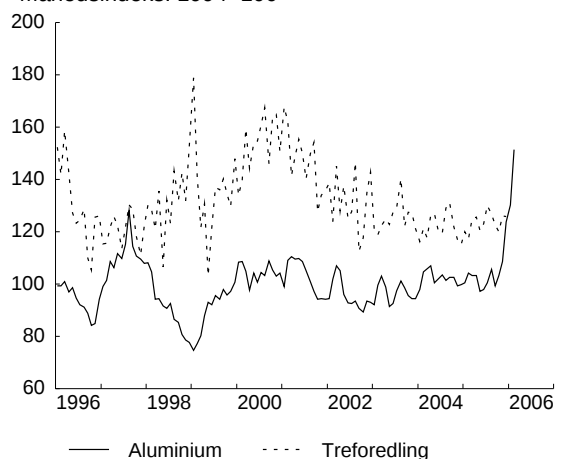
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter. NOK
Månedsindeks. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger) ¹					
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Boliger ialt		Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		2000=100		2000=100		2000=100		2000=100	
2002	118,0	-0,7	115,2	6,9	112,3	4,9	111,4	4,0	118,1	9,2
2003	120,1	1,7	119,7	3,9	114,2	1,7	113,2	1,6	121,1	2,6
2004	124,5	3,7	123,1	2,8	125,8	10,1	124,5	10,1	133,3	10,1
2005	129,2	3,8	..	..	136,2	8,2	134,4	7,9	146,5	9,9
2004										
1. kvartal	122,7	2,6	120,5	2,4	123,9	9,3	123,0	9,2	128,9	8,9
2. kvartal	124,6	4,6	123,6	2,2	125,8	10,2	124,7	10,1	132,5	10,4
3. kvartal	124,9	3,7	124,3	3,5	126,1	10,6	124,7	10,5	134,6	11,4
4. kvartal	125,9	4,0	123,8	3,0	127,4	10,5	125,7	10,5	137,2	9,6
2005										
1. kvartal	127,2	3,7	125,5	4,1	133,7	7,9	132,2	7,5	142,3	10,4
2. kvartal	128,9	3,5	132,7	7,4	137,4	9,2	136,0	9,1	145,4	9,7
3. kvartal	130,5	4,5	134,6	8,3	136,2	8,0	134,3	7,7	147,7	9,7
4. kvartal	130,3	3,5	..	..	137,4	7,8	135,1	7,5	150,7	9,8

¹ Produksjonsrutinene for statistikken er lagt om. Indekstall basert på det nye opplegget er beregnet tilbake til 1. kvartal 2002.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedsfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedsfortjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eienomsdrift
2003										
4. kvartal	116,6	119,7	116,5	115,6	115,9	116,7	119,1	115,9	114,4	115,6
2004										
1. kvartal	118,0	126,2	117,1	117,7	116,4	116,9	119,4	116,3	115,4	115,8
2. kvartal	119,2	123,2	117,8	118,6	116,7	117,5	120,2	116,4	116,2	116,3
3. kvartal	121,4	121,6	117,4	116,7	118,2	120,0	121,9	119,5	117,2	118,2
4. kvartal	121,2	122,6	119,6	118,2	119,7	120,5	122,8	119,7	117,4	118,8
2005										
1. kvartal	122,9	129,5	119,9	120,5	120,3	121,2	123,4	119,7	118,6	118,8
2. kvartal	123,7	125,9	121,0	121,0	119,6	121,9	124,3	119,9	119,7	119,4
3. kvartal	124,7	123,3	123,3	118,7	121,0	123,8	124,4	123,2	121,0	121,2
4. kvartal*	125,0	122,4	124,3	120,0	121,9	124,4	124,7	123,4	121,6	122,1

¹ Månedsfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene. * Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹					Innskuddsrente ¹		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretningsbanker ^{2,3}	Sparebanker	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak	Forretningsbanker ^{1,3}	Sparebanker		
2001	8,7	9,0	5,7	7,5	7,4	5,8	5,8	7,1	6,2
2002	8,4	8,7	5,8	7,4	7,3	5,6	5,6	6,8	6,4
2003	6,0	6,4	5,5	5,5	6,0	3,2	3,2	4,0	5,0
2004	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,4
2005	3,9	..	3,3	4,1	3,4	1,4	..	2,1	3,7
2003									
4. kvartal	4,7	5,0	5,0	4,7	5,2	1,8	1,9	2,7	4,9
2004									
1. kvartal	4,3	..	4,1	4,5	4,5	1,4	..	1,9	4,3
2. kvartal	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,8
3. kvartal	4,1	..	3,6	4,5	4,0	1,3	..	1,9	4,3
4. kvartal	4,0	..	3,5	4,3	3,7	1,3	..	1,9	4,1
2005									
1. kvartal	3,9	..	3,4	4,3	3,5	1,3	..	1,9	3,9
2. kvartal	3,8	..	3,3	4,0	3,4	1,3	..	2,0	3,7
3. kvartal	3,9	..	3,3	4,0	3,4	1,5	..	2,2	3,6
4. kvartal	4,0	..	3,2	4,0	3,4	1,6	..	2,4	3,8

¹ Ved utgangen av kvartalet. ² Inkludert Postbanken. ³ Tall f.o.m. 2004 er snitt for alle banker. Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2001	7,12	4,24	3,73	0,14	4,96	6,24	4,81	5,11	1,34
2002	6,80	3,30	1,76	0,04	4,00	6,39	4,79	4,60	1,27
2003	3,99	2,31	1,17	-0,02	3,68	5,04	4,09	3,95	0,98
2004	1,89	2,09	1,58	-0,03	4,58	4,37	4,07	4,24	1,50
2005	2,10	2,17	3,53	0,02	4,70	3,75	3,39	4,28	1,40
2004									
September	1,85	2,10	1,88	-0,03	4,88	4,23	4,04	4,13	1,51
Oktober	1,89	2,13	2,05	-0,03	4,83	4,19	3,92	4,08	1,49
November	1,88	2,16	2,28	-0,02	4,82	4,05	3,81	4,17	1,46
Desember	1,87	2,16	2,47	-0,01	4,81	3,94	3,62	4,17	1,39
2005									
Januar	1,85	2,13	2,64	0,01	4,81	3,90	3,59	4,21	1,36
Februar	1,81	2,12	2,79	0,02	4,83	3,77	3,59	4,16	1,40
Mars	1,90	2,12	2,98	0,02	4,92	4,02	3,73	4,48	1,46
April	1,94	2,12	3,11	0,02	4,88	3,87	3,51	4,33	1,32
Mai	1,98	2,11	3,24	0,02	4,83	3,70	3,35	4,14	1,27
Juni	2,04	2,10	3,40	0,00	4,77	3,55	3,19	3,99	1,25
Juli	2,11	2,11	3,58	0,01	4,59	3,56	3,23	4,16	1,26
August	2,13	2,12	3,78	0,02	4,53	3,62	3,25	4,24	1,43
September	2,24	2,13	3,88	0,02	4,53	3,49	3,09	4,18	1,39
Oktober	2,34	2,18	4,14	0,02	4,52	3,68	3,26	4,45	1,54
November	2,42	2,34	4,32	0,02	4,56	3,96	3,47	4,53	1,53
Desember	2,43	2,46	4,46	0,02	4,58	3,83	3,37	4,46	1,55
2006									
Januar	2,41	2,50	4,59	0,02	4,54	3,65	3,34	4,40	1,48
Februar	2,47	2,58	4,73	0,04	4,52	3,72	3,48	4,56	1,57

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).

Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser og Norges Banks penge- og kredittindikatorer

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ³		Kredittindikator (K2) ³		Aksjekurs- indeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2001	8,05	8,99	100,2	104,4	767,0	8,9	1 543,8	11,4	180,3
2002	7,51	7,97	91,6	96,7	826,0	7,6	1 670,2	8,2	146,3
2003	8,00	7,08	92,8	99,5	861,6	4,3	1 793,5	7,5	134,3
2004	8,37	6,74	95,6	103,3	901,7	4,6	1 931,5	7,7	203,7
2005	8,01	6,45	91,8	98,8	987,0	9,6	2 137,5	10,7	282,9
2004									
September	8,36	6,84	95,8	103,4	909,2	5,6	1 964,0	8,5	211,9
Oktober	8,23	6,60	94,0	101,5	911,0	9,0	1 976,9	8,5	220,9
November	8,14	6,27	92,5	100,2	943,4	11,0	1 990,5	8,7	223,3
Desember	8,22	6,13	92,9	100,9	933,0	11,8	2 006,1	8,9	232,4
2005									
Januar	8,21	6,26	93,3	101,0	928,6	12,6	2 021,8	9,7	239,7
Februar	8,32	6,39	94,8	102,5	945,8	12,8	2 036,6	11,1	252,8
Mars	8,19	6,20	92,9	100,6	962,5	12,0	2 058,5	12,3	259,4
April	8,18	6,32	93,0	100,6	968,7	11,4	2 080,6	13,1	256,3
Mai	8,08	6,37	92,3	99,7	972,7	10,5	2 102,3	13,0	253,2
Juni	7,89	6,49	91,1	98,0	984,4	10,3	2 119,8	12,4	272,4
Juli	7,92	6,58	91,1	97,6	992,9	10,0	2 145,6	12,3	293,1
August	7,92	6,44	91,0	97,6	999,6	10,3	2 162,4	13,2	307,6
September	7,81	6,37	90,0	96,5	1 021,4	9,9	2 187,2	14,4	322,2
Oktober	7,83	6,52	90,4	96,6	1 012,8	8,7	2 217,0	15,2	301,5
November	7,83	6,64	90,5	96,5	1 026,5	7,4	2 237,9	15,3	308,7
Desember	7,97	6,73	92,3	98,5	1 026,9	6,1	2 272,9	15,1	327,5
2006									
Januar	8,04	6,64	93,0	99,4	1 022,5	5,3	2 293,4	14,7	282,9
Februar	8,06	6,75	93,6	99,8	..	..	..	..	358,8

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ³ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.

Kilde: Norges Bank.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Eksport					Import
				Metaller	Verksteds- produkter	Herav:			Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
						Treforedlings- produkter	Kjemiske produkter	Fisk og fiske- produkter	
2001	521 376	304 807	216 228	38 834	24 246	13 944	27 474	29 481	283 616
2002	465 069	264 694	199 892	33 799	27 421	11 020	25 526	27 435	267 479
2003	470 589	268 694	201 496	37 956	26 268	10 604	26 671	25 007	276 363
2004	546 353	322 178	224 547	48 781	26 150	11 435	30 017	27 028	317 482
2005	659 880	407 821	252 255	50 441	30 547	11 254	31 812	30 934	348 689
2004									
August	42 922	24 041	19 525	4 395	2 092	924	2 681	2 269	27 209
September	48 787	28 892	19 544	4 053	2 327	967	2 680	2 356	27 262
Oktober	48 406	30 067	18 715	4 423	2 361	962	2 510	2 358	26 637
November	49 451	28 378	20 108	4 641	2 238	932	2 571	2 269	27 324
Desember	45 156	24 256	19 400	4 569	2 209	955	2 676	2 416	27 357
2005									
Januar	48 201	28 825	19 213	4 054	2 410	935	2 593	2 472	27 237
Februar	49 238	30 031	20 538	4 680	2 458	958	2 774	2 527	27 657
Mars	51 644	31 761	20 708	4 397	3 021	944	2 696	2 342	27 379
April	54 729	33 558	20 751	4 245	2 426	893	2 622	2 476	27 556
Mai	53 658	33 254	20 251	4 096	2 071	917	2 622	2 368	28 786
Juni	54 475	33 488	20 595	4 234	2 349	979	2 531	2 411	28 980
Juli	55 138	35 124	21 218	4 079	2 438	894	2 762	2 669	31 499
August	59 151	37 926	21 612	4 177	2 561	1 007	2 552	2 621	29 342
September	57 841	35 990	21 303	4 299	2 589	853	2 545	2 587	29 248
Oktober	59 455	37 301	22 739	4 030	2 638	945	2 686	2 674	30 189
November	53 642	32 605	20 217	3 613	2 693	885	2 349	2 672	29 371
Desember	62 709	37 959	23 110	4 538	2 893	1 046	3 080	3 115	31 447
2006									
Januar	65 244	40 137	23 499	4 308	2 853	921	2 656	2 597	31 260

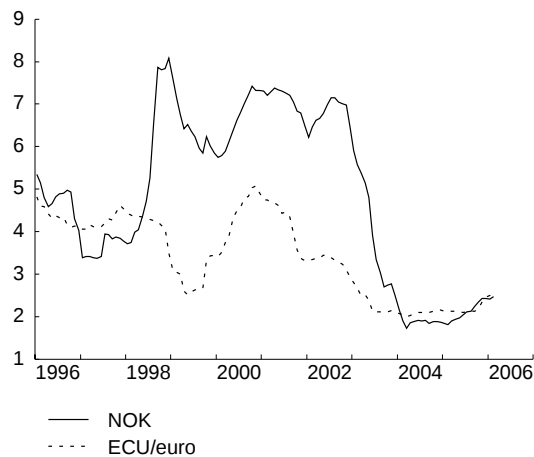
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2002	624 384	416 853	207 531	-13 641	193 890	-1 490	192 427	395 536	271 860
2003	637 373	425 759	211 614	-7 353	204 261	4 717	208 973	342 536	200 756
2004	732 444	489 612	242 832	-9 822	233 010	1 021	231 982	441 432	267 490
2005	862 220	530 195	332 025	-12 326	319 699	1 409	318 290	627 330	320 880
2001									
2. kvartal	176 264	109 380	66 884	-13 723	53 161	-384	52 776	78 016	10 380
3. kvartal	172 404	108 756	63 648	335	63 983	-232	63 774	88 304	27 578
4. kvartal	167 999	108 521	59 478	-1 877	57 601	-60	57 538	48 429	-2 523
2002									
1. kvartal	152 460	98 011	54 449	-7 619	46 830	-159	46 673	122 351	77 773
2. kvartal	159 561	108 785	50 776	-1 508	49 268	-217	49 060	70 450	45 970
3. kvartal	150 735	103 984	46 751	-2 618	44 133	-531	43 615	78 838	64 860
4. kvartal	161 628	106 073	55 555	-1 896	53 659	-583	53 079	123 897	83 257
2003									
1. kvartal	158 560	100 596	57 964	-4 871	53 093	36	53 130	110 151	68 456
2. kvartal	152 966	103 505	49 461	-4 094	45 367	-718	44 650	108 724	72 964
3. kvartal	153 925	109 737	44 188	5 877	50 065	514	50 572	16 413	-11 351
4. kvartal	171 922	111 921	60 001	-4 265	55 736	4 885	60 621	107 248	70 687
2004									
1. kvartal	177 039	113 235	63 804	-9 163	54 641	-73	54 706	118 166	80 013
2. kvartal	176 965	118 841	58 124	-8 436	49 688	494	49 193	233 050	176 031
3. kvartal	183 366	127 621	55 745	6 672	62 417	230	62 189	128 330	81 051
4. kvartal	195 074	129 915	65 159	1 105	66 264	370	65 894	-38 114	-69 605
2005									
1. kvartal	198 640	118 992	79 648	-4 696	74 952	-2 597	77 549	168 067	92 477
2. kvartal	209 746	132 730	77 016	-18 714	58 302	728	57 574	149 551	84 574
3. kvartal	220 459	139 286	81 173	701	81 874	955	80 919	170 009	82 416
4. kvartal	233 375	139 187	94 188	10 383	104 571	2 323	102 248	139 703	61 413

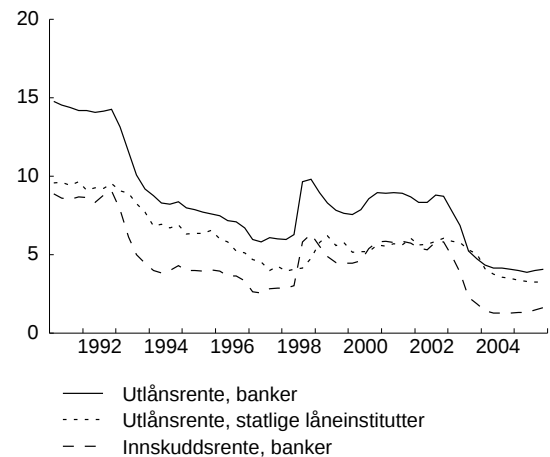
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

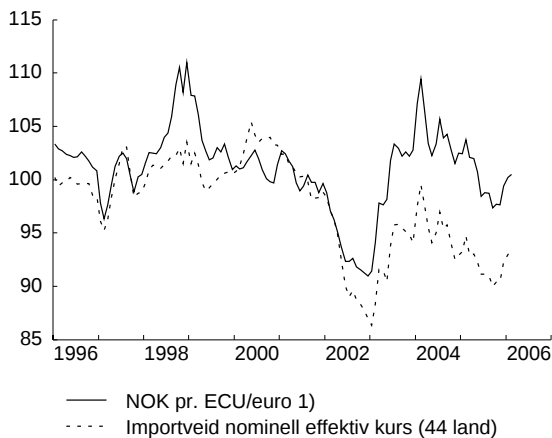
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

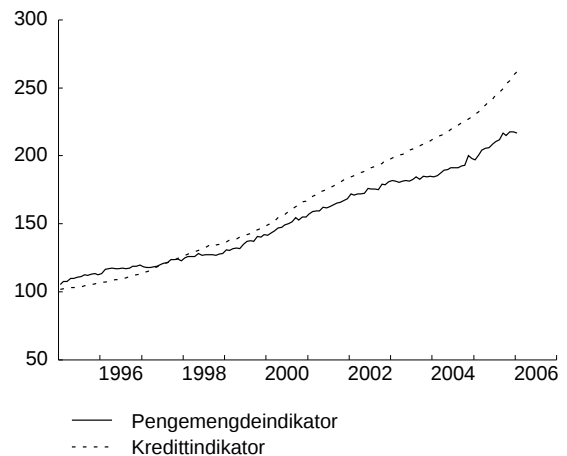
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

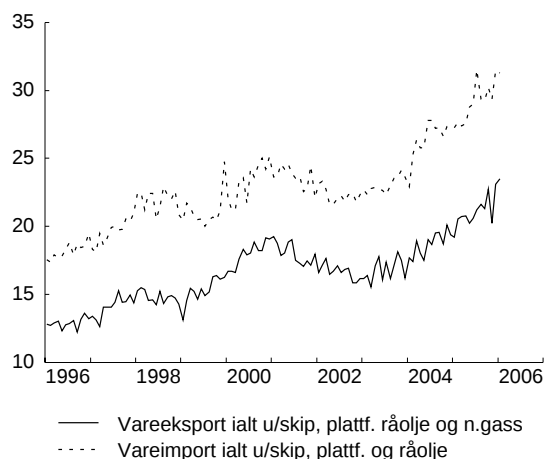
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 1993=100

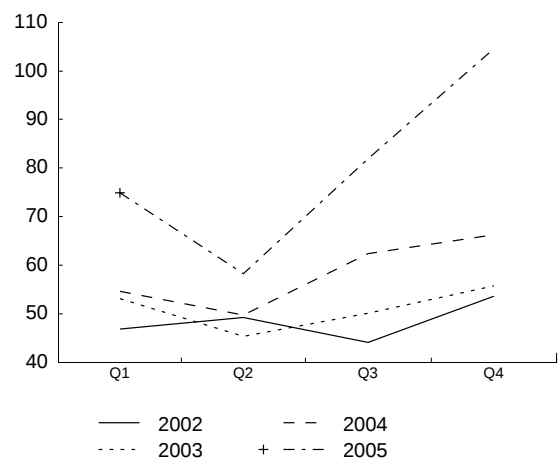
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Mrd. kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell

Side

1.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2003-priser. Millioner kroner	19*
3.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5.	Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6.	Produksjon. Faste 2003-priser. Millioner kroner	23*
7.	Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8.	Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2003-priser. Millioner kroner	27*
11.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13.	Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14.	Hovedtall for konsum. Faste 2003-priser. Millioner kroner	30*
15.	Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16.	Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17.	Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18.	Konsum i husholdninger. Faste 2003-priser. Millioner kroner	32*
19.	Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20.	Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2003-priser. Millioner kroner	35*
23.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	36*
24.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	37*
25.	Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26.	Eksport. Faste 2003-priser. Millioner kroner	39*
27.	Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28.	Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29.	Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30.	Import. Faste 2003-priser. Millioner kroner	43*
31.	Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	44*
32.	Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	45*
33.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	46*
34.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	47*
35.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37.	Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38.	Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	760 921	799 235	179 410	185 563	192 714	203 233	183 800	196 812	206 383	212 240
Konsum i husholdninger	728 941	764 099	171 362	177 714	184 793	195 072	174 978	188 181	197 674	203 267
Varekonsum	391 824	402 938	91 683	94 636	95 842	109 663	90 844	99 237	101 079	111 778
Tjenestekonsum	319 348	337 740	76 344	79 789	81 962	81 253	79 837	84 551	87 084	86 269
Husholdningenes kjøp i utlandet	38 577	45 590	7 543	9 081	13 334	8 620	8 715	10 506	16 161	10 207
Utlendingers kjøp i Norge	-20 809	-22 168	-4 208	-5 791	-6 346	-4 464	-4 418	-6 113	-6 650	-4 987
Konsum i ideelle organisasjoner	31 980	35 136	8 048	7 849	7 921	8 162	8 821	8 632	8 709	8 974
Konsum i offentlig forvaltning	370 787	387 889	92 797	89 919	91 677	96 395	94 641	98 544	94 980	99 724
Konsum i statsforvaltningen	197 532	204 754	49 057	48 082	49 967	50 426	49 934	51 570	51 643	51 606
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	166 801	175 372	41 329	40 540	42 385	42 548	42 624	44 153	44 413	44 182
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	30 731	29 382	7 729	7 542	7 582	7 878	7 310	7 417	7 230	7 424
Konsum i kommuneforvaltningen	173 255	183 135	43 740	41 837	41 710	45 969	44 707	46 974	43 337	48 118
Bruttoinvestering i fast realkapital	309 841	356 065	67 834	73 654	77 178	91 175	80 301	86 555	86 625	102 584
Utvinning og rørtransport	71 284	88 227	15 200	17 537	18 317	20 230	18 526	22 847	21 836	25 018
Tjenester tilknyttet utvinning	883	-1 491	35	103	42	703	112	-2 785	1 115	67
Utenriks sjøfart	10 625	16 567	1 743	1 149	2 247	5 486	4 054	4 567	2 215	5 730
Fastlands-Norge	227 049	252 762	50 856	54 866	56 571	64 756	57 609	61 925	61 459	71 769
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	177 063	201 204	40 400	43 172	44 213	49 278	47 026	49 780	49 114	55 284
Næringer	110 020	121 726	24 659	26 837	27 592	30 931	26 930	30 031	30 157	34 608
Industri og bergverk	19 943	22 683	4 036	4 912	5 104	5 892	4 024	5 356	5 265	8 038
Annen vareproduksjon	21 417	22 250	4 218	5 655	5 563	5 980	4 396	6 146	6 015	5 693
Tjenester	68 660	76 794	16 406	16 271	16 925	19 059	18 509	18 529	18 878	20 878
Boliger (husholdninger)	67 044	79 478	15 741	16 334	16 622	18 347	20 097	19 749	18 956	20 676
Offentlig forvaltning	49 986	51 558	10 456	11 694	12 358	15 478	10 582	12 145	12 345	16 485
Lagerendring og statistiske avvik	32 552	30 848	16 806	6 755	6 844	2 147	9 314	10 618	8 918	1 999
Bruttoinvestering i alt	342 393	386 913	84 640	80 409	84 021	93 322	89 615	97 173	95 543	104 583
Innenlandsk sluttanvendelse	1 474 101	1 574 037	356 847	355 891	368 412	392 950	368 056	392 529	396 906	416 547
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 358 757	1 439 886	323 063	330 348	340 962	364 384	336 050	357 282	362 822	383 733
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	420 773	439 447	103 253	101 613	104 035	111 873	105 223	110 689	107 325	116 209
Eksport i alt	732 444	862 220	177 039	176 965	183 366	195 074	198 640	209 746	220 459	233 374
Tradisjonelle varer	209 808	228 750	51 728	49 534	51 041	57 505	54 763	55 795	55 786	62 405
Råolje og naturgass	335 932	433 137	80 638	79 838	85 453	90 003	97 246	102 553	111 923	121 415
Skip, plattformer og fly	9 408	8 258	2 801	3 532	1 803	1 272	692	4 618	2 161	787
Tjenester	177 296	192 075	41 872	44 061	45 069	46 294	45 939	46 780	50 589	48 767
Samlet sluttanvendelse	2 206 545	2 436 257	533 886	532 857	551 778	588 025	566 696	602 275	617 365	649 921
Import i alt	489 612	530 195	113 235	118 841	127 621	129 915	118 992	132 730	139 286	139 187
Tradisjonelle varer	323 019	351 115	76 655	80 123	80 650	85 591	79 391	89 585	88 018	94 121
Råolje og naturgass	1 872	3 521	228	405	663	576	769	575	736	1 441
Skip, plattformer og fly	13 214	8 644	3 101	2 550	3 162	4 401	1 602	2 131	2 235	2 676
Tjenester	151 507	166 915	33 251	35 763	43 146	39 347	37 230	40 439	48 297	40 949
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 716 933	1 906 062	420 651	414 016	424 157	458 110	447 704	469 545	478 079	510 734
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 332 315	1 411 341	328 420	321 448	329 307	353 140	336 544	354 306	346 726	373 764
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	384 618	494 721	92 231	92 568	94 850	104 970	111 160	115 239	131 352	136 970
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 166 074	1 233 683	289 062	280 816	287 927	308 268	294 540	310 099	302 040	327 003
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	898 987	952 570	222 128	216 830	222 186	237 843	226 346	238 318	233 816	254 091
Industri og bergverk	165 921	168 054	42 192	40 635	39 773	43 320	41 037	44 091	39 128	43 798
Annen vareproduksjon	126 176	140 864	32 539	27 084	32 709	33 843	34 411	31 569	35 684	39 201
Tjenester inkl. boligjenester	606 891	643 651	147 397	149 111	149 703	160 680	150 898	162 658	159 004	171 092
Offentlig forvaltning	267 087	281 112	66 934	63 987	65 741	70 425	68 194	71 781	68 225	72 912
Korreksjonsposter	166 241	177 658	39 358	40 632	41 380	44 872	42 004	44 207	44 686	46 761

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	753 923	782 563	178 728	183 606	190 516	201 073	181 867	192 285	201 037	207 373
Konsum i husholdninger	722 765	749 069	170 767	175 916	182 873	193 209	173 387	184 068	192 754	198 861
Varekonsum	394 044	404 606	92 661	94 646	96 366	110 370	92 634	99 100	100 879	111 993
Tjenestekonsum	313 188	322 689	75 394	78 400	80 339	79 055	76 921	80 865	83 167	81 736
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	43 031	6 886	8 552	12 403	8 143	8 127	9 959	15 068	9 878
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-4 174	-5 683	-6 235	-4 359	-4 295	-5 855	-6 361	-4 746
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 494	7 961	7 691	7 644	7 864	8 481	8 217	8 283	8 512
Konsum i offentlig forvaltning	362 156	367 268	91 860	88 136	88 951	93 210	90 533	93 398	89 536	93 800
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 244	48 425	47 051	48 281	48 833	47 617	48 676	48 389	48 561
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	163 013	166 111	40 863	39 784	41 046	41 319	40 806	41 835	41 744	41 726
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 133	7 561	7 267	7 235	7 514	6 811	6 841	6 645	6 836
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	174 024	43 435	41 084	40 669	44 378	42 916	44 722	41 147	45 239
Bruttoinvestering i fast realkapital	298 950	331 214	66 379	71 596	74 157	86 818	75 282	80 218	80 787	94 927
Utvinning og rørtransport	68 568	79 316	14 878	17 018	17 389	19 283	16 886	20 483	19 501	22 445
Tjenester tilknyttet utvinning	840	-1 634	34	100	40	667	106	-2 790	989	62
Utenriks sjøfart	9 775	13 999	1 847	1 190	2 111	4 627	3 525	3 816	1 937	4 721
Fastlands-Norge	219 768	239 533	49 620	53 289	54 617	62 242	54 765	58 709	58 360	67 699
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	171 329	190 762	39 382	41 930	42 701	47 317	44 698	47 194	46 716	52 153
Næringer	106 591	116 626	23 950	26 109	26 750	29 782	25 788	28 735	29 096	33 007
Industri og bergverk	19 562	22 219	3 960	4 812	5 002	5 788	3 931	5 230	5 190	7 868
Annen vareproduksjon	20 855	21 478	4 127	5 495	5 402	5 831	4 238	5 924	5 856	5 460
Tjenester	66 174	72 929	15 864	15 801	16 346	18 163	17 619	17 581	18 050	19 679
Boliger (husholdninger)	64 738	74 136	15 432	15 821	15 951	17 535	18 910	18 460	17 620	19 147
Offentlig forvaltning	48 439	48 771	10 238	11 359	11 916	14 925	10 067	11 514	11 644	15 546
Lagerendring og statistiske avvik	33 108	32 790	16 791	6 431	7 339	2 548	9 790	10 896	8 598	3 507
Bruttoinvestering i alt	332 058	364 004	83 170	78 027	81 496	89 366	85 071	91 114	89 385	98 434
Innenlandsk sluttanvendelse	1 448 138	1 513 835	353 758	349 768	360 963	383 649	357 472	376 797	379 958	399 608
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 335 847	1 389 363	320 208	325 031	334 084	356 525	327 166	344 392	348 932	368 873
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	410 595	416 038	102 098	99 495	100 867	108 135	100 600	104 912	101 180	109 346
Eksport i alt	640 937	644 372	165 040	160 257	153 379	162 261	158 663	163 776	157 248	164 685
Tradisjonelle varer	193 477	204 313	48 818	46 025	46 155	52 478	49 995	50 393	49 163	54 761
Råolje og naturgass	278 867	269 280	74 409	70 196	65 360	68 902	69 199	68 188	63 503	68 390
Skip, plattformer og fly	8 584	7 622	2 555	3 099	1 662	1 268	521	4 496	1 910	695
Tjenester	160 010	163 157	39 259	40 937	40 202	39 612	38 948	40 698	42 672	40 838
Samlet sluttanvendelse	2 089 075	2 158 207	518 798	510 025	514 342	545 910	516 135	540 574	537 206	564 293
Import i alt	463 796	495 063	108 600	114 113	119 756	121 327	111 226	125 118	129 500	129 219
Tradisjonelle varer	309 040	334 771	73 563	77 024	76 537	81 916	75 484	85 562	83 902	89 823
Råolje og naturgass	1 511	2 176	210	349	536	416	573	402	421	780
Skip, plattformer og fly	11 672	6 548	2 894	2 364	2 825	3 589	1 320	1 667	1 584	1 977
Tjenester	141 573	151 567	31 933	34 376	39 857	35 406	33 848	37 486	43 593	36 639
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 625 279	1 663 144	410 198	395 912	394 586	424 584	404 909	415 456	407 706	435 074
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 305 000	1 353 603	325 151	314 384	321 748	343 717	326 237	338 496	332 708	356 162
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	320 279	309 541	85 046	81 528	72 838	80 867	78 672	76 960	74 998	78 912
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 147 605	1 193 599	288 542	276 235	283 024	299 803	289 593	299 077	292 653	312 276
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	886 447	927 514	221 952	213 578	219 278	231 639	224 453	231 104	228 336	243 620
Industri og bergverk	164 025	167 947	42 321	39 792	38 971	42 940	41 147	43 224	39 718	43 858
Annen vareproduksjon	124 282	134 451	32 489	26 880	32 172	32 742	34 328	30 316	33 922	35 885
Tjenester inkl. boligjenester	598 140	625 115	147 143	146 906	148 135	155 957	148 979	157 564	154 696	163 878
Offentlig forvaltning	261 158	266 086	66 590	62 657	63 747	68 165	65 140	67 973	64 317	68 656
Korreksjonsposter	157 395	160 004	36 609	38 149	38 723	43 914	36 644	39 419	40 055	43 885

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	4,7	3,8	6,1	4,1	4,0	4,7	1,8	4,7	5,5	3,1
Konsum i husholdninger	4,7	3,6	6,1	4,1	4,0	4,7	1,5	4,6	5,4	2,9
Varekonsum	5,4	2,7	8,3	4,5	3,9	5,0	-0,0	4,7	4,7	1,5
Tjenestekonsum	3,3	3,0	3,5	3,1	3,2	3,5	2,0	3,1	3,5	3,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	19,6	12,2	12,5	10,1	15,5	18,0	16,5	21,5	21,3
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	13,2	11,4	4,5	8,4	2,9	3,0	2,0	8,9
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,5	5,5	4,8	4,8	5,0	6,5	6,8	8,4	8,2
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,4	1,4	1,4	1,5	4,6	-1,4	6,0	0,7	0,6
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,3	2,1	2,1	2,7	4,8	-1,7	3,5	0,2	-0,6
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,8	1,9	2,7	2,9	3,7	5,8	-0,1	5,2	1,7	1,0
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-8,3	-0,8	-1,8	-2,1	-0,7	-9,9	-5,9	-8,1	-9,0
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,6	0,6	0,6	0,1	4,5	-1,2	8,9	1,2	1,9
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,1	10,8	-2,5	3,4	6,4	24,7	13,4	12,0	8,9	9,3
Utvinning og rørtransport	7,8	15,7	2,6	3,0	3,0	23,0	13,5	20,4	12,1	16,4
Tjenester tilknyttet utvinning	119,3	..	-95,9	-85,1	-81,6	..	210,2	..	..	-90,7
Utenriks sjøfart	11,7	43,2	-52,5	-43,0	-14,7	..	90,8	220,8	-8,2	2,0
Fastlands-Norge	7,8	9,0	1,6	6,6	9,0	13,2	10,4	10,2	6,9	8,8
Fastlands-Norge utenom offentlig										
forvaltning	9,6	11,3	2,8	8,6	13,7	13,0	13,5	12,6	9,4	10,2
Næringer	8,0	9,4	3,1	6,3	12,5	9,7	7,7	10,1	8,8	10,8
Industri og bergverk	7,3	13,6	2,5	-1,0	19,6	8,7	-0,7	8,7	3,8	35,9
Annen vareproduksjon	9,9	3,0	13,2	10,5	9,8	7,2	2,7	7,8	8,4	-6,4
Tjenester	7,6	10,2	0,9	7,3	11,3	10,8	11,1	11,3	10,4	8,3
Boliger (husholdninger)	12,3	14,5	2,3	12,6	15,9	19,1	22,5	16,7	10,5	9,2
Offentlig forvaltning	1,9	0,7	-2,7	0,0	-5,0	13,9	-1,7	1,4	-2,3	4,2
Lagerendring og statistiske avvik	131,9	-1,0	21,6	..	149,3	62,0	-41,7	69,4	17,2	37,6
Bruttoinvestering i alt	14,2	9,6	1,9	19,8	11,3	25,9	2,3	16,8	9,7	10,1
Innenlandsk sluttanvendelse	6,1	4,5	3,8	6,5	4,9	9,0	1,0	7,7	5,3	4,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge										
(utenom lagerendring)	4,5	4,0	4,0	3,7	4,1	6,1	2,2	6,0	4,4	3,5
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,3	1,0	1,2	0,7	5,8	-1,5	5,4	0,3	1,1
Eksport i alt	0,6	0,5	4,7	0,4	0,9	-3,5	-3,9	2,2	2,5	1,5
Tradisjonelle varer	3,4	5,6	6,3	-1,3	2,8	5,6	2,4	9,5	6,5	4,4
Råolje og naturgass	-0,7	-3,4	4,0	-1,5	0,6	-5,7	-7,0	-2,9	-2,8	-0,7
Skip, plattformer og fly	-44,6	-11,2	-2,3	-5,8	-50,1	-79,7	-79,6	45,1	14,9	-45,2
Tjenester	3,9	2,0	4,4	6,6	3,6	1,2	-0,8	-0,6	6,1	3,1
Samlet sluttanvendelse	4,3	3,3	4,1	4,5	3,7	4,9	-0,5	6,0	4,4	3,4
Import i alt	8,9	6,7	5,1	7,8	11,2	11,4	2,4	9,6	8,1	6,5
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	6,9	9,8	13,4	10,8	2,6	11,1	9,6	9,7
Råolje og naturgass	-17,1	44,0	-73,5	26,5	64,3	-3,2	173,0	15,3	-21,5	87,5
Skip, plattformer og fly	14,5	-43,9	-12,7	1,6	10,2	80,7	-54,4	-29,5	-43,9	-44,9
Tjenester	6,2	7,1	4,9	3,9	6,9	8,9	6,0	9,0	9,4	3,5
Bruttonasjonalprodukt ¹	3,1	2,3	3,8	3,6	1,8	3,2	-1,3	4,9	3,3	2,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,8	3,7	3,9	2,8	3,4	5,0	0,3	7,7	3,4	3,6
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	0,4	-3,4	3,4	6,9	-4,7	-4,0	-7,5	-5,6	3,0	-2,4
Fastlands-Norge(basisverdi)	3,6	4,0	3,8	2,6	3,4	4,5	0,4	8,3	3,4	4,2
Fastlands-Norge utenom offentlig										
forvaltning	4,0	4,6	4,5	3,0	4,0	4,3	1,1	8,2	4,1	5,2
Industri og bergverk	4,7	2,4	3,6	4,1	5,2	5,8	-2,8	8,6	1,9	2,1
Annen vareproduksjon	3,3	8,2	7,7	-0,8	1,8	4,1	5,7	12,8	5,4	9,6
Tjenester inkl. boligjenester	3,9	4,5	4,1	3,4	4,2	4,0	1,2	7,3	4,4	5,1
Offentlig forvaltning	2,2	1,9	1,3	1,2	1,1	5,1	-2,2	8,5	0,9	0,7
Korreksjonsposter	5,3	1,7	4,9	4,1	3,4	8,5	0,1	3,3	3,4	-0,1

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	-0,5	1,5	1,4	1,2	0,7	1,3	1,5	1,3
Konsum i husholdninger	0,9	1,1	-0,6	1,4	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5	1,2
Varekonsum	-0,6	0,2	-3,8	0,6	0,5	0,3	-0,9	0,2	0,7	0,5
Tjenestekonsum	2,0	2,6	2,0	1,8	1,9	2,3	2,5	2,7	2,6	2,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,2	-1,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	2,5	1,0	1,9	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7	2,6
Konsum i ideelle organisasjoner	2,6	2,2	2,4	2,8	2,7	2,6	2,9	2,9	1,5	1,6
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,2	1,5	2,7	2,6	2,7	3,5	3,4	2,9	2,8
Konsum i statsforvaltningen	2,6	3,3	1,9	2,8	2,7	2,8	3,5	3,7	3,1	2,9
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	2,3	3,2	1,9	2,6	2,4	2,4	3,3	3,6	3,0	2,8
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,9	4,2	2,1	3,9	4,8	4,8	5,0	4,5	3,8	3,6
Konsum i kommuneforvaltningen	2,2	3,0	0,9	2,6	2,4	2,7	3,4	3,1	2,7	2,7
Bruttoinvestering i fast realkapital	3,6	3,7	2,0	2,8	4,0	5,4	4,4	4,9	3,0	2,9
Utvinning og rørtransport	4,0	7,0	3,8	3,5	4,2	4,1	7,4	8,2	6,3	6,2
Tjenester tilknyttet utvinning	5,1	-13,2	2,7	2,4	3,6	4,5	3,2	-3,5	6,7	2,9
Utenriks sjøfart	8,7	8,9	-2,6	-3,0	6,5	-17,2	21,9	24,0	7,4	2,4
Fastlands-Norge	3,3	2,1	1,5	2,7	3,8	5,0	2,6	2,4	1,7	1,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	3,3	2,1	1,1	2,5	3,8	5,7	2,6	2,4	1,5	1,8
Næringer	3,2	1,1	0,3	2,0	3,7	6,5	1,4	1,7	0,5	1,0
Industri og bergverk	1,9	0,1	2,1	2,4	1,9	1,5	0,4	0,3	-0,6	0,4
Annen vareproduksjon	2,7	0,9	2,5	3,4	3,0	2,0	1,5	0,8	-0,3	1,7
Tjenester	3,8	1,5	-0,6	1,4	4,5	9,8	1,6	2,4	1,0	1,1
Boliger (husholdninger)	3,6	3,5	2,4	3,5	4,1	4,0	4,2	3,6	3,2	3,2
Offentlig forvaltning	3,2	2,4	2,8	3,3	3,7	2,9	2,9	2,5	2,2	2,3
Lagerendring og statistiske avvik	-1,7	-4,3	1,6	15,7	-18,8	36,6	-4,9	-7,2	11,2	-32,4
Bruttoinvestering i alt	3,1	3,1	1,5	2,3	3,2	5,3	3,5	3,5	3,7	1,7
Innenlandsk sluttanvendelse	1,8	2,1	0,5	2,0	2,1	2,5	2,1	2,4	2,3	1,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1,7	1,9	0,4	2,0	2,1	2,3	1,8	2,1	1,9	1,8
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,5	3,1	1,6	2,8	2,7	2,8	3,4	3,3	2,8	2,7
Eksport i alt	14,3	17,1	6,5	15,2	18,2	17,6	16,7	16,0	17,3	17,9
Tradisjonelle varer	8,4	3,2	9,2	7,6	9,6	7,5	3,4	2,9	2,6	4,0
Råolje og naturgass	20,5	33,5	1,5	23,8	29,5	30,0	29,7	32,2	34,8	35,9
Skip, plattformer og fly	9,6	-1,2	27,2	24,4	22,6	-13,8	21,1	-9,9	4,3	12,9
Tjenester	10,8	6,2	12,5	9,0	9,2	12,9	10,6	6,8	5,8	2,2
Samlet sluttanvendelse	5,6	6,9	2,4	6,1	7,0	7,0	6,7	6,6	7,1	6,9
Import i alt	5,6	1,4	7,1	6,6	4,6	4,1	2,6	1,9	0,9	0,6
Tradisjonelle varer	4,5	0,3	5,6	6,3	4,1	2,3	0,9	0,7	-0,4	0,3
Råolje og naturgass	23,9	30,6	7,2	26,0	21,9	36,2	23,6	23,1	41,5	33,4
Skip, plattformer og fly	13,2	16,6	7,4	9,2	9,8	23,6	13,3	18,5	26,1	10,4
Tjenester	7,0	2,9	10,8	6,8	4,9	6,2	5,6	3,7	2,3	0,6
Bruttonasjonalprodukt ¹	5,6	8,5	1,3	6,0	7,5	7,9	7,8	8,1	9,1	8,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,1	2,1	0,8	2,1	2,7	2,8	2,1	2,4	1,8	2,1
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	20,1	33,1	3,1	22,3	28,5	29,5	30,3	31,9	34,5	33,7
Fastlands-Norge(basisverdi)	1,6	1,7	0,3	1,3	2,2	2,6	1,5	2,0	1,5	1,8
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1,4	1,3	0,2	0,9	2,0	2,5	0,8	1,6	1,1	1,6
Industri og bergverk	1,2	-1,1	3,9	-0,9	1,0	0,7	0,0	-0,1	-3,5	-1,0
Annen vareproduksjon	1,5	3,2	-9,1	4,8	7,7	4,2	0,1	3,3	3,5	5,7
Tjenester inkl. boligjenester	1,5	1,5	1,3	0,7	1,1	2,7	1,1	1,7	1,7	1,3
Offentlig forvaltning	2,3	3,3	0,8	2,5	2,8	3,0	4,2	3,4	2,9	2,8
Korreksjonsposter	5,6	5,1	4,5	8,1	6,3	3,9	6,6	5,3	4,4	4,3

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Produksjon i alt.	2 844 304	3 123 465	696 809	690 572	698 996	757 927	735 154	774 700	777 894	835 717
Jordbruk og skogbruk	31 685	32 340	6 523	6 617	11 831	6 715	6 372	6 900	11 559	7 509
Fiske,fangst og fiskeoppdrett	22 459	27 352	5 821	4 795	5 595	6 248	6 562	5 809	6 503	8 478
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	393 882	508 100	93 733	96 845	97 033	106 271	111 392	119 387	134 700	142 621
Utvinning av råolje og naturgass.	369 712	470 932	88 719	87 765	91 588	101 640	105 691	108 758	125 853	130 629
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	24 170	37 169	5 014	9 080	5 445	4 631	5 700	10 629	8 847	11 993
Bergverksdrift	8 444	8 149	1 654	1 998	2 471	2 321	1 841	2 269	2 069	1 970
Industri	525 860	556 134	133 299	126 708	126 273	139 580	133 819	140 959	134 037	147 320
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	124 257	123 948	31 677	30 101	30 192	32 286	29 188	30 325	30 340	34 096
Tekstil- og bekledningsindustri	5 435	5 441	1 411	1 321	1 211	1 491	1 385	1 379	1 169	1 508
Trelast- og trevareindustri	20 465	22 241	5 089	5 271	4 648	5 457	5 242	6 104	5 086	5 809
Treforedling	19 794	19 152	4 930	4 855	4 936	5 073	4 818	4 946	4 731	4 657
Forlag og grafisk industri	37 962	39 318	10 233	9 032	9 013	9 684	9 760	10 130	9 352	10 076
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri.	71 575	87 062	17 772	16 793	17 206	19 804	19 348	21 055	22 724	23 936
Kjemiske råvarer.	26 853	27 406	6 596	6 451	6 723	7 082	7 152	6 944	6 627	6 682
Metallindustri	52 464	52 667	12 663	12 910	12 953	13 937	13 356	13 939	12 682	12 690
Verkstedindustri	101 769	108 210	26 540	24 157	23 765	27 307	26 656	27 866	24 884	28 804
Bygging av skip og oljeplattformer.	47 896	53 129	11 905	11 544	11 498	12 949	12 550	13 546	12 340	14 692
Møbelindustri og annen industri	17 389	17 561	4 482	4 272	4 126	4 509	4 364	4 725	4 103	4 369
Kraftforsyning	46 413	52 319	13 936	9 864	9 368	13 246	14 468	11 811	10 813	15 227
Vannforsyning	3 659	3 775	915	915	915	914	944	944	944	943
Bygge- og anleggsvirksomhet	183 752	206 549	43 685	45 576	44 056	50 435	48 748	53 074	49 073	55 654
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	247 595	264 028	57 798	59 467	60 363	69 968	58 856	65 518	65 389	74 264
Hotell- og restaurantvirksomhet	44 715	47 166	9 807	11 442	12 449	11 016	9 853	12 055	13 377	11 881
Rørtransport	24 061	25 486	6 589	5 761	4 993	6 717	6 698	6 075	6 096	6 617
Utenriks sjøfart.	95 303	98 276	22 985	23 629	23 579	25 110	25 501	24 233	24 402	24 139
Transport ellers	149 080	158 551	34 570	37 102	37 829	39 580	35 005	40 772	40 440	42 334
Post og telekommunikasjon	83 647	86 542	20 810	20 356	20 766	21 715	20 946	21 405	21 874	22 317
Finansiell tjenesteyting	91 789	96 867	22 074	23 181	23 243	23 290	23 312	24 051	24 765	24 740
Boligtjenester (husholdninger)	104 980	110 631	25 833	26 110	26 341	26 697	27 101	27 480	27 823	28 226
Forretningsmessig tjenesteyting	289 574	319 537	73 011	68 930	68 360	79 273	75 991	80 246	75 602	87 698
Offentlig administrasjon og forsvar.	130 754	133 682	32 530	31 686	33 016	33 522	32 705	33 737	33 558	33 681
Undervisning	94 493	99 415	24 465	22 900	21 754	25 374	24 800	25 695	22 223	26 697
Helse- og sosialtjenester	181 732	192 706	44 674	44 331	46 016	46 711	46 747	48 413	48 606	48 939
Andre sosiale og personlige tjenester	90 427	95 859	22 098	22 359	22 746	23 224	23 493	23 865	24 040	24 461
Fastlands-Norge	2 331 059	2 491 603	573 502	564 336	573 391	619 830	591 564	625 004	612 696	662 339

Offentlig forvaltning	383 988	400 678	96 160	93 215	94 967	99 646	98 084	101 671	98 117	102 806
Statsforvaltningen	187 376	194 597	46 517	45 544	47 428	47 886	47 392	49 032	49 104	49 069
Sivil forvaltning	157 056	165 631	38 893	38 098	39 944	40 120	40 185	41 721	41 973	41 753
Forsvar	30 320	28 966	7 624	7 446	7 484	7 766	7 207	7 311	7 131	7 317
Kommuneforvaltningen	196 612	206 080	49 643	47 671	47 539	51 760	50 691	52 640	49 013	53 737

Tabell 6. Produksjon. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Produksjon i alt.	2 712 515	2 795 270	682 498	666 152	657 835	706 030	678 545	702 460	683 390	730 874
Jordbruk og skogbruk	31 938	32 562	6 513	6 636	11 982	6 806	6 356	6 894	11 740	7 570
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	20 311	21 442	5 442	4 444	4 974	5 451	5 580	4 912	4 820	6 130
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	331 352	323 542	87 005	86 145	75 561	82 642	80 055	80 866	78 864	83 757
Utvinning av råolje og naturgass	307 290	292 073	81 935	77 092	70 291	77 971	75 191	72 105	71 187	73 591
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	24 062	31 469	5 070	9 053	5 270	4 670	4 864	8 762	7 677	10 165
Bergverksdrift	7 790	7 270	1 638	1 956	2 116	2 079	1 701	2 105	1 695	1 769
Industri	504 447	515 566	130 382	122 143	119 971	131 951	126 525	131 516	122 954	134 572
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	121 969	118 492	31 555	29 771	29 492	31 151	28 528	29 503	28 801	31 660
Tekstil- og bekledningsindustri	5 355	5 341	1 406	1 314	1 196	1 439	1 354	1 353	1 157	1 478
Trelast- og trevareindustri	20 227	21 640	5 039	5 211	4 594	5 384	5 162	5 917	4 928	5 633
Treforedling	19 481	19 084	4 849	4 751	4 829	5 051	4 789	4 915	4 716	4 665
Forlag og grafisk industri	37 923	39 291	10 232	9 017	8 997	9 678	9 760	10 111	9 344	10 076
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	66 408	71 192	17 363	15 707	15 431	17 906	17 465	17 663	17 411	18 653
Kjemiske råvarer	24 880	24 233	6 236	6 085	6 181	6 377	6 286	6 137	5 960	5 851
Metallindustri	45 621	45 583	11 303	11 377	11 065	11 875	11 372	11 897	11 223	11 091
Verkstedindustri	99 533	104 334	26 270	23 587	23 169	26 507	25 725	26 893	23 992	27 723
Bygging av skip og oljeplattformer	45 895	49 201	11 668	11 103	10 947	12 178	11 810	12 512	11 397	13 482
Møbelindustri og annen industri	17 156	17 175	4 461	4 220	4 070	4 406	4 274	4 614	4 025	4 261
Kraftforsyning	49 257	57 592	14 465	10 731	10 111	13 950	16 639	12 923	11 955	16 076
Vannforsyning	3 608	3 670	903	902	902	901	918	918	918	916
Bygge- og anleggsvirksomhet	177 607	192 449	43 061	44 219	42 302	48 026	45 989	49 614	45 601	51 245
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	243 355	253 046	57 707	58 162	59 521	67 966	58 570	62 486	62 081	69 909
Hotell- og restaurantvirksomhet	43 803	45 773	9 630	11 219	12 249	10 705	9 581	11 674	13 103	11 414
Rørtransport	23 031	24 203	6 528	5 508	4 599	6 396	6 441	5 783	5 469	6 509
Utenriks sjøfart	83 993	78 753	21 718	22 029	20 229	20 017	20 457	20 696	18 954	18 645
Transport ellers	147 985	153 706	34 320	37 174	38 193	38 298	34 565	39 198	39 760	40 182
Post og telekommunikasjon	84 401	87 728	20 806	20 444	21 064	22 087	21 351	21 657	22 185	22 535
Finansiell tjenesteyting	91 138	97 229	22 547	23 152	23 011	22 427	23 142	24 476	24 826	24 785
Boligtjenester (husholdninger)	103 070	106 520	25 503	25 658	25 838	26 070	26 299	26 492	26 720	27 010
Forretningsmessig tjenesteyting	280 510	301 435	71 808	67 006	65 813	75 882	72 429	75 682	71 072	82 252
Offentlig administrasjon og forsvar	127 077	125 357	32 073	30 935	31 838	32 232	30 950	31 606	31 371	31 429
Undervisning	92 606	94 658	24 332	22 463	21 168	24 642	23 791	24 455	21 091	25 321
Helse- og sosialtjenester	176 583	181 608	44 166	43 250	44 336	44 831	44 631	45 786	45 527	45 664
Andre sosiale og personlige tjenester	88 653	91 160	21 951	21 974	22 058	22 671	22 575	22 719	22 684	23 181
Fastlands-Norge	2 274 138	2 368 772	567 247	552 470	557 446	596 975	571 592	595 114	580 103	621 963

Offentlig forvaltning	375 430	379 770	95 411	91 385	92 179	96 455	93 887	96 411	92 591	96 881
Statsforvaltningen	182 840	183 500	46 063	44 577	45 804	46 396	45 177	46 223	45 940	46 160
Sivil forvaltning	153 678	156 763	38 607	37 407	38 670	38 995	38 465	39 484	39 389	39 425
Forsvar	29 163	26 736	7 456	7 170	7 135	7 401	6 712	6 739	6 551	6 734
Kommuneforvaltningen	192 590	196 270	49 348	46 808	46 374	50 060	48 710	50 189	46 651	50 721

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Produksjon i alt.	3,7	3,1	3,8	4,2	2,9	3,8	-0,6	5,5	3,9	3,5
Jordbruk og skogbruk	4,1	2,0	3,9	4,0	6,2	1,0	-2,4	3,9	-2,0	11,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3,6	5,6	13,2	0,4	1,9	-0,9	2,5	10,5	-3,1	12,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,9	-2,4	5,7	8,1	-5,0	-4,9	-8,0	-6,1	4,4	1,3
Utvinning av råolje og naturgass	0,0	-5,0	2,1	6,3	-4,1	-3,9	-8,2	-6,5	1,3	-5,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	13,6	30,8	145,1	26,6	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2	45,7	117,7
Bergverksdrift	2,7	-6,7	-7,2	-1,2	17,7	1,8	3,9	7,6	-19,9	-14,9
Industri	4,2	2,2	3,7	3,5	4,6	5,1	-3,0	7,7	2,5	2,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3,6	-2,9	5,8	3,0	4,8	1,1	-9,6	-0,9	-2,3	1,6
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,3	-0,3	-15,1	-1,2	1,0	5,0	-3,7	2,9	-3,3	2,7
Trelast- og trevareindustri	9,6	7,0	2,7	11,8	8,7	15,5	2,4	13,6	7,3	4,6
Treforedling	14,5	-2,0	14,6	19,5	9,9	14,6	-1,2	3,4	-2,4	-7,7
Forlag og grafisk industri	4,9	3,6	7,1	5,6	3,6	3,3	-4,6	12,1	3,9	4,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	4,3	7,2	12,1	0,7	1,5	3,0	0,6	12,5	12,8	4,2
Kjemiske råvarer	5,6	-2,6	10,3	-0,8	7,5	6,0	0,8	0,8	-3,6	-8,2
Metallindustri	7,8	-0,1	9,0	7,6	7,9	6,8	0,6	4,6	1,4	-6,6
Verkstedindustri	3,4	4,8	-0,1	1,9	4,3	8,0	-2,1	14,0	3,6	4,6
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,0	7,2	-13,9	-3,4	-1,1	3,9	1,2	12,7	4,1	10,7
Møbelindustri og annen industri	10,0	0,1	5,3	14,0	14,7	7,3	-4,2	9,3	-1,1	-3,3
Kraftforsyning	2,6	16,9	8,1	2,0	-2,4	1,6	15,0	20,4	18,2	15,2
Vannforsyning	0,3	1,7	-0,1	-0,2	0,8	0,8	1,7	1,7	1,7	1,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	7,4	8,4	2,1	8,7	8,7	10,1	6,8	12,2	7,8	6,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	5,6	4,0	5,7	4,7	5,8	6,2	1,5	7,4	4,3	2,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	-0,3	4,5	0,8	0,0	-0,1	-1,7	-0,5	4,1	7,0	6,6
Rørtransport	4,6	5,1	7,0	17,4	-5,9	1,0	-1,3	5,0	18,9	1,8
Utenriks sjøfart	-4,0	-6,2	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-5,8	-6,0	-6,3	-6,9
Transport ellers	4,4	3,9	4,6	2,0	3,5	7,6	0,7	5,4	4,1	4,9
Post og telekommunikasjon	6,3	3,9	4,5	8,8	7,9	4,4	2,6	5,9	5,3	2,0
Finansiell tjenesteyting	5,4	6,7	8,2	6,5	5,5	1,6	2,6	5,7	7,9	10,5
Boligtjenester (husholdninger)	2,8	3,3	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2	3,4	3,6
Forretningsmessig tjenesteyting	4,8	7,5	3,2	3,2	5,4	7,6	0,9	12,9	8,0	8,4
Offentlig administrasjon og forsvar	2,0	-1,4	1,6	1,6	1,6	3,3	-3,5	2,2	-1,5	-2,5
Undervisning	1,9	2,2	1,9	1,0	-0,8	5,2	-2,2	8,9	-0,4	2,8
Helse- og sosialtjenester	3,6	2,8	3,0	2,8	3,3	5,4	1,1	5,9	2,7	1,9
Andre sosiale og personlige tjenester	5,3	2,8	5,1	4,8	5,5	5,7	2,8	3,4	2,8	2,3
Fastlands-Norge	4,4	4,2	3,8	3,8	4,5	5,4	0,8	7,7	4,1	4,2

Offentlig forvaltning	2,7	1,2	2,3	2,0	1,8	4,7	-1,6	5,5	0,4	0,4
Statsforvaltningen	4,1	0,4	3,8	3,5	3,7	5,7	-1,9	3,7	0,3	-0,5
Sivil forvaltning	5,1	2,0	4,6	4,4	4,7	6,9	-0,4	5,6	1,9	1,1
Forsvar	-0,8	-8,3	-0,2	-1,2	-1,6	-0,2	-10,0	-6,0	-8,2	-9,0
Kommuneforvaltningen	1,3	1,9	0,9	0,6	0,0	3,7	-1,3	7,2	0,6	1,3

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Produksjon i alt.	4,9	6,6	1,8	5,0	6,0	6,6	6,1	6,4	7,1	6,5
Jordbruk og skogbruk	-0,8	0,1	0,3	-0,7	-1,3	-1,0	0,1	0,4	-0,3	0,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	10,6	15,4	4,9	8,8	22,0	8,2	9,9	9,6	19,9	20,7
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	18,9	32,1	1,4	21,6	27,2	28,5	29,2	31,3	33,0	32,4
Utvinning av råolje og naturgass	20,3	34,0	1,7	24,0	29,2	30,1	29,8	32,5	35,7	36,2
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	0,4	17,6	-1,2	1,3	0,8	0,7	18,5	21,0	11,5	19,0
Bergverksdrift	8,4	3,4	0,9	2,3	17,4	11,0	7,2	5,5	4,6	-0,3
Industri	4,2	3,5	3,8	3,8	4,6	4,7	3,4	3,3	3,6	3,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,9	2,7	1,6	1,6	1,8	2,6	1,9	1,7	2,9	3,9
Tekstil- og bekledningsindustri	1,5	0,4	2,0	0,0	0,5	2,9	1,8	1,4	-0,3	-1,5
Trelast- og trevareindustri	1,2	1,6	1,6	1,1	0,5	1,4	0,5	2,0	2,0	1,7
Treforedling	1,6	-1,2	3,4	2,0	1,6	-0,4	-1,1	-1,5	-1,9	-0,6
Forlag og grafisk industri	0,1	-0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	-0,0	0,0	-0,1	-0,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	7,8	13,5	0,6	7,5	11,9	11,4	8,2	11,5	17,0	16,0
Kjemiske råvarer	7,9	4,8	9,3	4,8	8,9	8,8	7,6	6,7	2,2	2,8
Metallindustri	15,0	0,5	16,8	15,2	16,0	12,4	4,8	3,2	-3,5	-2,5
Verktøindustri	2,2	1,4	4,0	1,5	1,0	2,2	2,6	1,2	1,1	0,9
Bygging av skip og oljeplattformer	4,4	3,5	4,3	3,9	4,2	4,6	4,2	4,1	3,1	2,5
Møbelindustri og annen industri	1,4	0,9	1,3	1,6	1,0	1,5	1,6	1,1	0,5	0,2
Kraftforsyning	-5,8	-3,6	-22,0	4,0	6,3	-0,7	-9,7	-0,6	-2,4	-0,2
Vannforsyning	1,4	1,4	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,5	3,7	1,8	3,4	4,2	4,3	4,5	3,8	3,3	3,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,7	2,6	0,7	1,3	1,4	3,3	0,3	2,6	3,9	3,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,1	0,9	2,7	1,9	1,8	2,0	1,0	1,2	0,5	1,2
Rørtransport	4,5	0,8	5,1	-1,0	5,7	7,7	3,0	0,4	2,6	-3,2
Utenriks sjøfart	13,5	10,0	16,2	10,9	11,0	16,0	17,8	9,2	10,5	3,2
Transport ellers	0,7	2,4	-0,5	-0,0	1,2	2,1	0,5	4,2	2,7	1,9
Post og telekommunikasjon	-0,9	-0,5	-0,6	-1,0	-1,1	-1,0	-1,9	-0,7	0,0	0,7
Finansiell tjenesteyting	0,7	-1,1	-0,6	0,7	0,2	2,6	2,9	-1,9	-1,2	-3,9
Boligtjenester (husholdninger)	1,9	2,0	2,6	1,7	1,5	1,6	1,7	1,9	2,1	2,0
Forretningsmessig tjenesteyting	3,2	2,7	3,1	3,2	3,1	3,5	3,2	3,1	2,4	2,1
Offentlig administrasjon og forsvar	2,9	3,6	1,7	2,8	3,5	3,5	4,2	4,2	3,2	3,0
Undervisning	2,0	2,9	0,5	2,3	2,9	2,6	3,7	3,1	2,5	2,4
Helse- og sosialtjenester	2,9	3,1	2,1	3,5	2,9	3,2	3,6	3,2	2,9	2,9
Andre sosiale og personlige tjenester	2,0	3,1	1,5	1,7	2,3	2,6	3,4	3,2	2,8	3,0
Fastlands-Norge	2,5	2,6	1,3	2,5	3,0	3,3	2,4	2,8	2,7	2,6

Offentlig forvaltning	2,3	3,2	1,0	2,5	2,7	2,9	3,7	3,4	2,9	2,7
Statsforvaltningen	2,5	3,5	1,3	2,5	2,9	3,2	3,9	3,8	3,2	3,0
Sivil forvaltning	2,2	3,4	1,1	2,3	2,5	2,8	3,7	3,7	3,2	2,9
Forsvar	4,0	4,2	2,2	3,9	4,9	4,9	5,0	4,5	3,8	3,5
Kommuneforvaltningen	2,1	2,9	0,7	2,5	2,5	2,7	3,4	3,0	2,5	2,5

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttonasjonalprodukt¹	1 716 933	1 906 062	420 651	414 016	424 157	458 110	447 704	469 545	478 079	510 734
Jordbruk og skogbruk	15 930	16 365	3 412	877	7 961	3 680	3 239	1 168	7 672	4 286
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	8 091	11 047	2 360	1 587	2 003	2 141	2 745	2 112	2 608	3 582
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	338 099	447 167	79 918	81 093	84 290	92 798	98 017	103 720	119 796	125 634
Utvinning av råolje og naturgass	329 042	430 624	78 061	77 648	82 199	91 134	95 478	98 826	115 986	120 334
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	9 058	16 543	1 857	3 445	2 091	1 665	2 539	4 894	3 810	5 300
Bergverksdrift	3 648	3 540	656	801	1 167	1 025	780	938	989	833
Industri	162 273	164 514	41 536	39 835	38 607	42 296	40 257	43 152	38 140	42 965
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 458	29 175	7 405	7 225	7 228	7 600	6 841	7 289	7 182	7 863
Tekstil- og bekledningsindustri	2 168	2 148	543	534	502	590	554	563	439	592
Trelast- og trevareindustri	6 789	7 402	1 687	1 750	1 550	1 801	1 691	2 029	1 731	1 951
Treforedling	4 980	4 529	1 246	1 250	1 275	1 209	1 162	1 165	1 132	1 070
Forlag og grafisk industri	17 444	17 991	4 704	4 158	4 149	4 433	4 473	4 628	4 284	4 606
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	18 679	17 735	4 969	4 884	4 150	4 676	3 917	5 168	3 861	4 789
Kjemiske råvarer	6 977	7 135	1 698	1 635	1 734	1 910	1 985	1 840	1 647	1 663
Metallindustri	12 989	11 259	3 194	3 222	3 263	3 310	3 284	3 165	2 352	2 458
Verkstedindustri	39 189	41 719	10 183	9 396	9 121	10 490	10 274	10 693	9 639	11 113
Bygging av skip og oljeplattformer	16 086	17 964	3 955	3 910	3 866	4 356	4 209	4 594	4 141	5 020
Møbelindustri og annen industri	7 513	7 457	1 952	1 872	1 768	1 921	1 867	2 018	1 732	1 840
Kraftforsyning	33 929	37 739	10 309	7 148	6 783	9 688	10 377	8 498	7 745	11 119
Vannforsyning	2 177	2 283	544	544	545	544	571	571	571	570
Bygge- og anleggsvirksomhet	68 226	75 714	16 459	17 472	15 962	18 334	18 050	19 792	17 658	20 214
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	134 897	144 087	31 359	32 546	32 792	38 200	31 469	35 844	35 944	40 830
Hotell- og restaurativirksomhet	20 534	21 166	4 515	5 303	5 647	5 069	4 357	5 484	5 904	5 421
Rørtransport	21 640	22 848	5 919	5 183	4 505	6 033	6 012	5 444	5 494	5 899
Utenriks sjøfart	24 878	24 705	6 393	6 291	6 055	6 139	7 131	6 075	6 062	5 438
Transport ellers	51 488	53 057	12 366	12 763	12 408	13 951	11 415	14 311	12 779	14 552
Post og telekommunikasjon	30 903	30 868	7 817	7 592	7 547	7 947	7 436	7 696	7 715	8 021
Finansiell tjenesteyting	56 367	58 130	13 789	14 786	14 900	12 892	14 554	14 910	15 457	13 209
Boligtjenester (husholdninger)	85 414	89 844	21 028	21 256	21 424	21 705	21 999	22 315	22 606	22 925
Forretningsmessig tjenesteyting	152 361	167 456	38 568	36 203	35 917	41 673	40 399	42 268	38 749	46 039
Offentlig administrasjon og forsvar	74 555	77 368	18 479	17 636	18 967	19 473	18 627	19 659	19 479	19 602
Undervisning	72 841	76 574	19 011	17 516	16 388	19 926	19 062	20 027	16 551	20 933
Helse- og sosialtjenester	140 456	149 114	34 337	34 039	35 698	36 381	35 868	37 558	37 680	38 008
Andre sosiale og personlige tjenester	51 984	54 816	12 518	12 912	13 211	13 342	13 335	13 796	13 793	13 892
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 332 315	1 411 341	328 420	321 448	329 307	353 140	336 544	354 306	346 726	373 764
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-41 690	-42 806	-9 875	-10 737	-10 602	-10 477	-10 707	-10 735	-10 942	-10 423
Merverdi og investeringsavgift	145 645	157 668	34 396	35 379	36 133	39 738	36 812	38 714	39 441	42 701
Andre produktskatter, netto	59 328	63 516	14 067	15 088	14 969	15 204	15 776	16 196	16 062	15 481
Statistiske avvik	2 958	-719	770	902	880	406	124	32	125	-999
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 166 074	1 233 683	289 062	280 816	287 927	308 268	294 540	310 099	302 040	327 003

Offentlig forvaltning	267 087	281 112	66 934	63 987	65 741	70 425	68 194	71 781	68 225	72 912
Statsforvaltningen	116 544	122 435	28 812	27 834	29 719	30 179	29 353	30 991	31 063	31 027
Sivil forvaltning	101 520	107 865	25 012	24 212	26 059	26 237	25 745	27 280	27 531	27 309
Forsvar	15 024	14 570	3 800	3 622	3 660	3 942	3 608	3 712	3 532	3 718
Kommuneforvaltningen	150 542	158 677	38 122	36 153	36 022	40 246	38 841	40 790	37 162	41 885

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2003-priser. Millioner kroner**

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttonasjonalprodukt¹	1 625 279	1 663 144	410 198	395 912	394 586	424 584	404 909	415 456	407 706	435 074
Jordbruk og skogbruk	16 027	16 952	3 338	829	8 095	3 765	3 253	1 275	7 963	4 461
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6 544	6 497	2 059	1 375	1 572	1 538	1 998	1 503	1 301	1 696
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	277 435	267 024	73 453	70 770	63 371	69 840	67 489	66 305	65 085	68 146
Utvinning av råolje og naturgass	268 120	254 843	71 491	67 266	61 331	68 032	65 606	62 913	62 113	64 211
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	9 315	12 182	1 963	3 504	2 040	1 808	1 883	3 392	2 972	3 935
Bergverksdrift	3 127	2 918	658	785	850	835	683	845	680	710
Industri	160 898	165 029	41 663	39 007	38 122	42 105	40 464	42 379	39 038	43 148
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 557	28 566	7 596	7 212	7 173	7 577	6 880	7 113	6 956	7 617
Tekstil- og bekledningsindustri	2 114	2 109	555	519	472	568	535	534	457	584
Trelast- og trevareindustri	6 903	7 385	1 720	1 778	1 568	1 837	1 762	2 019	1 682	1 922
Treforedling	4 901	4 802	1 220	1 195	1 215	1 271	1 205	1 237	1 186	1 174
Forlag og grafisk industri	17 665	18 302	4 766	4 200	4 191	4 508	4 546	4 710	4 353	4 693
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	19 958	21 188	5 179	4 866	4 604	5 308	5 142	5 420	5 062	5 563
Kjemiske råvarer	5 918	5 764	1 483	1 447	1 470	1 517	1 495	1 460	1 418	1 392
Metallindustri	10 526	10 517	2 608	2 625	2 553	2 740	2 624	2 745	2 589	2 559
Verkstedindustri	39 890	41 814	10 528	9 453	9 286	10 623	10 310	10 778	9 616	11 111
Bygging av skip og oljeplattformer	15 645	16 753	3 974	3 788	3 735	4 148	4 017	4 260	3 885	4 591
Møbelindustri og annen industri	7 820	7 828	2 033	1 923	1 855	2 008	1 948	2 103	1 835	1 942
Kraftforsyning	36 753	43 291	10 835	7 982	7 516	10 420	12 534	9 691	8 969	12 097
Vannforsyning	2 195	2 317	540	546	553	555	570	578	585	584
Bygge- og anleggsvirksomhet	64 959	67 712	16 257	16 694	14 990	17 018	16 544	17 848	15 689	17 631
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	133 163	138 430	31 627	31 754	32 600	37 182	32 072	34 148	33 995	38 215
Hotell- og restaurantvirksomhet	20 137	21 043	4 427	5 157	5 631	4 921	4 405	5 367	6 023	5 247
Rørtransport	20 701	21 755	5 868	4 951	4 134	5 749	5 790	5 198	4 916	5 851
Utenriks sjøfart	22 143	20 762	5 726	5 808	5 333	5 277	5 393	5 456	4 997	4 915
Transport ellers	53 817	56 214	12 508	13 510	13 787	14 011	12 162	14 658	14 497	14 897
Post og telekommunikasjon	32 286	33 258	7 947	7 839	7 998	8 503	8 016	8 263	8 353	8 626
Finansiell tjenesteyting	56 477	60 376	14 371	14 907	14 856	12 343	14 738	15 783	15 994	13 861
Boligtjenester (husholdninger)	83 884	86 692	20 756	20 882	21 029	21 217	21 403	21 561	21 746	21 982
Forretningsmessig tjenesteyting	146 753	156 566	37 922	34 945	34 311	39 575	38 233	39 496	36 062	42 775
Offentlig administrasjon og forsvar	72 333	72 098	18 227	17 192	18 226	18 689	17 477	18 295	18 124	18 203
Undervisning	71 254	72 735	18 921	17 129	15 896	19 307	18 210	19 031	15 678	19 816
Helse- og sosialtjenester	136 201	139 926	34 010	33 097	34 281	34 814	34 139	35 367	35 124	35 296
Andre sosiale og personlige tjenester	50 797	51 546	12 477	12 605	12 712	13 003	12 692	12 992	12 831	13 031
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 305 000	1 353 603	325 151	314 384	321 748	343 717	326 237	338 496	332 708	356 162
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-42 402	-46 320	-10 571	-10 987	-10 700	-10 143	-11 240	-11 932	-11 821	-11 327
Merverdi og investeringsavgift	143 302	148 955	33 966	34 981	35 324	39 031	34 785	36 691	37 157	40 322
Andre produktskatter, netto	56 496	57 368	13 215	14 156	14 099	15 026	13 100	14 659	14 719	14 891
Statistiske avvik	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 147 605	1 193 599	288 542	276 235	283 024	299 803	289 593	299 077	292 653	312 276

Offentlig forvaltning	261 158	266 086	66 590	62 657	63 747	68 165	65 140	67 973	64 317	68 656
Statsforvaltningen	113 783	115 018	28 646	27 226	28 611	29 300	27 890	29 097	28 884	29 147
Sivil forvaltning	99 427	101 792	24 944	23 770	25 153	25 561	24 607	25 736	25 684	25 766
Forsvar	14 356	13 226	3 703	3 455	3 458	3 740	3 283	3 362	3 201	3 381
Kommuneforvaltningen	147 375	151 067	37 944	35 431	35 136	38 864	37 250	38 876	35 433	39 509

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttonasjonalprodukt¹	3,1	2,3	3,8	3,6	1,8	3,2	-1,3	4,9	3,3	2,5
Jordbruk og skogbruk	3,4	5,8	38,3	-67,6	7,2	26,9	-2,6	53,8	-1,6	18,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	0,1	-0,7	12,1	2,2	-2,3	-11,9	-3,0	9,3	-17,2	10,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,4	-3,8	3,7	7,1	-4,5	-4,4	-8,1	-6,3	2,7	-2,4
Utvinning av råolje og naturgass	0,0	-5,0	2,1	6,3	-4,1	-3,9	-8,2	-6,5	1,3	-5,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	13,6	30,8	145,1	26,6	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2	45,7	117,7
Bergverksdrift	2,7	-6,7	-7,2	-1,2	17,7	1,8	3,9	7,6	-19,9	-14,9
Industri	4,7	2,6	3,8	4,3	4,9	5,9	-2,9	8,6	2,4	2,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,2	-3,4	2,4	-0,7	0,9	-1,7	-9,4	-1,4	-3,0	0,5
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,3	-0,3	-15,1	-1,2	1,0	5,0	-3,7	2,9	-3,3	2,7
Trelast- og trevareindustri	12,8	7,0	5,7	15,1	11,9	18,9	2,4	13,6	7,3	4,6
Treforedling	-1,4	-2,0	-1,3	2,9	-5,4	-1,3	-1,2	3,4	-2,4	-7,7
Forlag og grafisk industri	9,4	3,6	11,7	10,1	8,1	7,8	-4,6	12,1	3,9	4,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	18,3	6,2	27,7	16,6	15,1	14,3	-0,7	11,4	9,9	4,8
Kjemiske råvarer	-9,3	-2,6	-5,3	-14,9	-7,7	-9,0	0,8	0,8	-3,6	-8,2
Metallindustri	3,4	-0,1	4,5	3,2	3,5	2,4	0,6	4,6	1,4	-6,6
Verkstedindustri	4,2	4,8	0,6	2,6	5,0	8,8	-2,1	14,0	3,6	4,6
Bygging av skip og oljeplattformer	-5,1	7,1	-14,2	-4,3	-2,7	2,3	1,1	12,5	4,0	10,7
Møbelindustri og annen industri	22,4	0,1	17,2	26,8	27,7	19,4	-4,2	9,3	-1,1	-3,3
Kraftforsyning	2,5	17,8	8,4	1,9	-3,0	1,3	15,7	21,4	19,3	16,1
Vannforsyning	-7,1	5,6	-9,5	-7,8	-6,0	-5,1	5,6	5,8	5,6	5,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,0	4,2	2,1	8,7	2,1	3,3	1,8	6,9	4,7	3,6
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	5,4	4,0	5,6	4,8	5,5	5,7	1,4	7,5	4,3	2,8
Hotell- og restaurativirksomhet	-0,3	4,5	0,8	0,0	-0,1	-1,7	-0,5	4,1	7,0	6,6
Rørtransport	4,6	5,1	7,0	17,4	-5,9	1,0	-1,3	5,0	18,9	1,8
Utenriks sjøfart	-4,0	-6,2	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-5,8	-6,0	-6,3	-6,9
Transport ellers	4,6	4,5	4,3	1,5	5,2	7,7	-2,8	8,5	5,1	6,3
Post og telekommunikasjon	5,3	3,0	3,8	7,3	6,8	3,7	0,9	5,4	4,4	1,4
Finansiell tjenesteyting	3,2	6,9	8,4	6,4	4,4	-6,7	2,6	5,9	7,7	12,3
Boligtjenester (husholdninger)	2,8	3,3	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2	3,4	3,6
Forretningsmessig tjenesteyting	4,1	6,7	3,3	2,2	4,1	6,4	0,8	13,0	5,1	8,1
Offentlig administrasjon og forsvar	1,3	-0,3	-0,0	0,5	0,8	4,0	-4,1	6,4	-0,6	-2,6
Undervisning	1,8	2,1	1,5	0,8	-1,8	6,2	-3,8	11,1	-1,4	2,6
Helse- og sosialtjenester	3,3	2,7	2,4	2,4	3,2	5,2	0,4	6,9	2,5	1,4
Andre sosiale og personlige tjenester	2,6	1,5	2,2	2,0	3,0	3,3	1,7	3,1	0,9	0,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,8	3,7	3,9	2,8	3,4	5,0	0,3	7,7	3,4	3,6
Indirekte målte bank- og finanstjenester	5,5	9,2	8,0	5,7	5,4	3,0	6,3	8,6	10,5	11,7
Merverdi og investeringsavgift	5,6	3,9	5,5	5,1	4,5	7,0	2,4	4,9	5,2	3,3
Andre produktskatter, netto	4,8	1,5	5,7	2,8	2,3	8,4	-0,9	3,6	4,4	-0,9
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,6	4,0	3,8	2,6	3,4	4,5	0,4	8,3	3,4	4,2

Offentlig forvaltning	2,2	1,9	1,3	1,2	1,1	5,1	-2,2	8,5	0,9	0,7
Statsforvaltningen	4,1	1,1	3,2	3,1	3,3	6,7	-2,6	6,9	1,0	-0,5
Sivil forvaltning	4,9	2,4	3,8	3,8	4,1	7,6	-1,3	8,3	2,1	0,8
Forsvar	-1,0	-7,9	-1,0	-1,8	-2,2	1,0	-11,3	-2,7	-7,4	-9,6
Kommuneforvaltningen	0,7	2,5	-0,1	-0,2	-0,7	3,9	-1,8	9,7	0,8	1,7

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttonasjonalprodukt¹	5,6	8,5	1,3	6,0	7,5	7,9	7,8	8,1	9,1	8,8
Jordbruk og skogbruk	-0,6	-2,9	3,4	3,4	-1,6	-1,4	-2,6	-13,4	-2,0	-1,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	23,6	37,5	9,8	16,2	65,5	18,9	19,9	21,8	57,3	51,7
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	21,9	37,4	1,2	25,8	31,8	33,0	33,5	36,5	38,4	38,8
Utvinning av råolje og naturgass	22,7	37,7	1,5	27,3	33,0	33,8	33,3	36,1	39,3	39,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-2,8	39,7	-7,1	-1,3	-2,0	-2,9	42,5	46,8	25,1	46,3
Bergverksdrift	16,7	4,0	-0,7	0,5	39,7	23,1	14,5	8,9	5,9	-4,4
Industri	0,9	-1,2	3,9	-0,9	0,1	0,2	-0,2	-0,3	-3,5	-0,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,3	2,5	-1,0	-0,9	-2,6	3,2	2,0	2,3	2,4	2,9
Tekstil- og bekledningsindustri	2,6	-0,7	1,5	1,8	-3,0	9,0	5,9	2,5	-9,5	-2,4
Trelast- og trevareindustri	-1,7	1,9	-1,0	-3,0	-3,0	0,2	-2,2	2,1	4,1	3,5
Treforedling	1,6	-7,2	13,1	-0,1	1,2	-6,1	-5,6	-9,9	-9,1	-4,1
Forlag og grafisk industri	-1,2	-0,5	-1,7	-1,6	-0,8	-0,9	-0,3	-0,7	-0,6	-0,2
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-6,4	-10,6	-0,6	-11,4	-4,9	-7,9	-20,6	-5,0	-15,4	-2,3
Kjemiske råvarer	17,9	5,0	31,5	4,1	20,2	19,7	16,0	11,6	-1,5	-5,1
Metallindustri	23,4	-13,2	44,1	23,7	27,2	5,7	2,2	-6,1	-28,9	-20,5
Verkstedindustri	-1,8	1,6	2,1	-3,1	-4,7	-1,7	3,0	-0,2	2,0	1,3
Bygging av skip og oljeplattformer	2,8	4,3	2,5	2,3	2,9	3,0	5,3	4,5	3,0	4,1
Møbelindustri og annen industri	-3,9	-0,9	-4,7	-3,3	-3,9	-3,7	-0,2	-1,4	-1,0	-1,0
Kraftforsyning	-7,7	-5,6	-26,5	4,7	7,8	-1,7	-13,0	-2,1	-4,3	-1,1
Vannforsyning	-0,8	-0,7	1,0	-0,9	-1,2	-2,0	-0,6	-0,8	-0,8	-0,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,0	6,5	0,8	4,4	7,4	7,6	7,8	6,0	5,7	6,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,3	2,7	-0,1	-0,6	1,3	4,2	-1,0	2,4	5,1	4,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,0	-1,4	4,2	1,4	1,0	1,8	-3,0	-0,6	-2,3	0,3
Rørtransport	4,5	0,5	5,3	-1,5	5,9	8,1	2,9	0,0	2,5	-3,9
Utenriks sjøfart	12,4	5,9	30,8	5,0	8,2	8,5	18,4	2,8	6,8	-4,9
Transport ellers	-4,3	-1,3	-2,9	-6,4	-6,6	-1,5	-5,1	3,4	-2,0	-1,9
Post og telekommunikasjon	-4,3	-3,0	-3,4	-4,4	-4,7	-4,7	-5,7	-3,8	-2,1	-0,5
Finansiell tjenesteyting	-0,2	-3,5	-2,0	-0,0	-0,7	2,6	2,9	-4,8	-3,6	-8,8
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	2,9	1,6	1,4	1,5	1,5	1,7	2,0	1,9
Forretningsmessig tjenesteyting	3,8	3,0	3,5	3,8	3,7	4,2	3,9	3,3	2,6	2,2
Offentlig administrasjon og forsvar	3,1	4,1	1,7	2,9	4,0	3,6	5,1	4,8	3,3	3,4
Undervisning	2,2	3,0	0,5	2,4	3,4	2,7	4,2	2,9	2,4	2,4
Helse- og sosialtjenester	3,1	3,3	1,9	3,7	3,2	3,6	4,1	3,3	3,0	3,0
Andre sosiale og personlige tjenester	2,3	3,9	1,8	1,6	2,7	3,1	4,7	3,7	3,4	3,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,1	2,1	0,8	2,1	2,7	2,8	2,1	2,4	1,8	2,1
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-1,7	-6,0	-4,9	-1,5	-1,9	1,6	2,0	-7,9	-6,6	-10,9
Merverdi og investeringsavgift	1,6	4,1	0,3	2,8	2,0	1,4	4,5	4,3	3,8	4,0
Andre produktskatter, netto	5,0	5,4	1,3	8,7	5,6	4,5	13,1	3,7	2,8	2,7
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	1,6	1,7	0,3	1,3	2,2	2,6	1,5	2,0	1,5	1,8

Offentlig forvaltning	2,3	3,3	0,8	2,5	2,8	3,0	4,2	3,4	2,9	2,8
Statsforvaltningen	2,4	3,9	0,8	2,4	3,1	3,3	4,6	4,2	3,5	3,4
Sivil forvaltning	2,1	3,8	0,6	2,1	2,7	3,0	4,3	4,1	3,5	3,3
Forsvar	4,7	5,3	2,3	4,5	6,3	5,7	7,1	5,3	4,3	4,3
Kommuneforvaltningen	2,1	2,8	0,7	2,5	2,6	2,8	3,8	2,8	2,3	2,4

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i alt.	1 131 708	1 187 124	272 207	275 482	284 391	299 628	278 441	295 356	301 363	311 964
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	760 921	799 235	179 410	185 563	192 714	203 233	183 800	196 812	206 383	212 240
Konsum i husholdninger	728 941	764 099	171 362	177 714	184 793	195 072	174 978	188 181	197 674	203 267
Konsum i ideelle organisasjoner	31 980	35 136	8 048	7 849	7 921	8 162	8 821	8 632	8 709	8 974
Konsum i offentlig forvaltning.	370 787	387 889	92 797	89 919	91 677	96 395	94 641	98 544	94 980	99 724
Konsum i statsforvaltningen	197 532	204 754	49 057	48 082	49 967	50 426	49 934	51 570	51 643	51 606
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	113 660	119 578	28 111	27 831	28 847	28 871	29 071	30 067	30 282	30 158
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	30 731	29 382	7 729	7 542	7 582	7 878	7 310	7 417	7 230	7 424
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	53 141	55 794	13 217	12 709	13 539	13 677	13 553	14 085	14 131	14 024
Konsum i kommuneforvaltningen	173 255	183 135	43 740	41 837	41 710	45 969	44 707	46 974	43 337	48 118
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	173 255	183 135	43 740	41 837	41 710	45 969	44 707	46 974	43 337	48 118
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Personlig konsum	1 047 836	1 101 949	251 261	255 231	263 271	278 073	257 578	273 854	280 002	290 516
Kollektivt konsum	83 872	85 175	20 946	20 251	21 120	21 555	20 864	21 503	21 361	21 448

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i alt.	1 116 080	1 149 830	270 588	271 742	279 467	294 283	272 401	285 683	290 573	301 173
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	753 923	782 563	178 728	183 606	190 516	201 073	181 867	192 285	201 037	207 373
Konsum i husholdninger	722 765	749 069	170 767	175 916	182 873	193 209	173 387	184 068	192 754	198 861
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 494	7 961	7 691	7 644	7 864	8 481	8 217	8 283	8 512
Konsum i offentlig forvaltning.	362 156	367 268	91 860	88 136	88 951	93 210	90 533	93 398	89 536	93 800
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 244	48 425	47 051	48 281	48 833	47 617	48 676	48 389	48 561
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	99 788	102 329	24 984	24 488	25 066	25 249	25 180	25 770	25 622	25 756
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 133	7 561	7 267	7 235	7 514	6 811	6 841	6 645	6 836
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	63 225	63 782	15 879	15 296	15 980	16 070	15 626	16 065	16 122	15 970
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	174 024	43 435	41 084	40 669	44 378	42 916	44 722	41 147	45 239
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	136 955	141 170	35 274	33 214	32 412	36 055	34 855	36 406	32 927	36 982
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	32 612	32 854	8 161	7 870	8 257	8 323	8 062	8 316	8 219	8 257
Personlig konsum	990 666	1 026 061	238 986	241 309	247 994	262 377	241 903	254 462	259 586	270 111
Kollektivt konsum	125 414	123 770	31 602	30 433	31 473	31 906	30 498	31 222	30 987	31 063

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i alt.	3,9	3,0	4,5	3,2	3,2	4,7	0,7	5,1	4,0	2,3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,7	3,8	6,1	4,1	4,0	4,7	1,8	4,7	5,5	3,1
Konsum i husholdninger	4,7	3,6	6,1	4,1	4,0	4,7	1,5	4,6	5,4	2,9
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,5	5,5	4,8	4,8	5,0	6,5	6,8	8,4	8,2
Konsum i offentlig forvaltning.	2,2	1,4	1,4	1,4	1,5	4,6	-1,4	6,0	0,7	0,6
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,3	2,1	2,1	2,7	4,8	-1,7	3,5	0,2	-0,6
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	2,5	2,5	1,5	1,5	2,4	4,5	0,8	5,2	2,2	2,0
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-8,3	-0,8	-1,8	-2,1	-0,7	-9,9	-5,9	-8,1	-9,0
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	5,9	0,9	4,5	5,2	5,6	8,0	-1,6	5,0	0,9	-0,6
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,6	0,6	0,6	0,1	4,5	-1,2	8,9	1,2	1,9
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	1,5	3,1	0,6	0,6	-0,1	4,9	-1,2	9,6	1,6	2,6
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	1,2	0,7	0,6	0,4	1,1	2,5	-1,2	5,7	-0,5	-0,8
Personlig konsum	-1,9	3,6	-1,2	-2,5	-2,6	-1,2	1,2	5,5	4,7	2,9
Kollektivt konsum	93,6	-1,3	92,4	92,4	93,1	96,5	-3,5	2,6	-1,5	-2,6

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i alt.	1,4	1,8	0,2	1,9	1,8	1,7	1,6	2,0	1,9	1,7
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	-0,5	1,5	1,4	1,2	0,7	1,3	1,5	1,3
Konsum i husholdninger	0,9	1,1	-0,6	1,4	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5	1,2
Konsum i ideelle organisasjoner	2,6	2,2	2,4	2,8	2,7	2,6	2,9	2,9	1,5	1,6
Konsum i offentlig forvaltning.	2,4	3,2	1,5	2,7	2,6	2,7	3,5	3,4	2,9	2,8
Konsum i statsforvaltningen	2,6	3,3	1,9	2,8	2,7	2,8	3,5	3,7	3,1	2,9
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	4,7	2,6	4,3	5,4	4,4	4,5	2,6	2,7	2,7	2,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,9	4,2	2,1	3,9	4,8	4,8	5,0	4,5	3,8	3,6
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	-1,8	4,1	-2,5	-2,4	-1,2	-1,1	4,2	5,5	3,5	3,2
Konsum i kommuneforvaltningen	2,2	3,0	0,9	2,6	2,4	2,7	3,4	3,1	2,7	2,7
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	2,1	2,5	0,9	2,6	2,7	2,2	3,4	2,4	2,3	2,1
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Personlig konsum	7,5	1,5	6,1	8,1	8,0	7,8	1,3	1,8	1,6	1,5
Kollektivt konsum	-46,6	2,9	-47,2	-46,8	-46,3	-46,2	3,2	3,5	2,7	2,2

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger	728 941	764 099	171 362	177 714	184 793	195 072	174 978	188 181	197 674	203 267
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	98 740	100 139	23 346	24 712	24 710	25 972	23 210	25 151	25 489	26 289
Alkoholrikke og tobakk mv.	32 184	33 070	7 499	8 170	8 023	8 492	7 498	8 351	8 422	8 799
Klær og skotøy	40 825	43 196	8 564	9 989	9 865	12 407	8 707	11 010	10 649	12 831
Bolig, lys og brensel	148 492	155 448	38 955	35 578	35 132	38 827	39 750	37 592	37 158	40 947
Møbler og husholdningsartikler mv.	45 361	47 590	10 424	10 317	11 255	13 366	10 555	11 084	12 021	13 930
Helsepleie	21 808	22 748	5 101	5 454	5 431	5 822	5 297	5 735	5 684	6 032
Transport	105 457	109 829	24 078	26 740	26 950	27 689	24 122	28 881	28 930	27 896
Post- og teletjenester	20 750	21 716	5 132	5 008	5 188	5 423	5 269	5 285	5 530	5 633
Kultur og fritid	94 983	98 842	21 184	22 567	24 985	26 246	21 965	23 434	26 201	27 242
Utdanning	3 814	4 003	959	937	939	979	1 004	980	984	1 035
Hotell- og restauranttjenester	41 563	43 709	9 186	10 666	11 299	10 412	9 264	11 093	12 131	11 221
Andre varer og tjenester	57 195	60 387	13 599	14 288	14 026	15 282	14 039	15 193	14 964	16 191
Husholdningenes kjøp i utlandet	38 577	45 590	7 543	9 081	13 334	8 620	8 715	10 506	16 161	10 207
Utlendingers kjøp i Norge	-20 809	-22 168	-4 208	-5 791	-6 346	-4 464	-4 418	-6 113	-6 650	-4 987
Varekonsum ¹	391 824	402 938	91 683	94 636	95 842	109 663	90 844	99 237	101 079	111 778
Tjenestekonsum ¹	319 348	337 740	76 344	79 789	81 962	81 253	79 837	84 551	87 084	86 269
Boligtjenester	117 658	124 010	28 972	29 260	29 507	29 920	30 404	30 818	31 159	31 629
Andre tjenester	201 690	213 730	47 372	50 530	52 455	51 333	49 434	53 733	55 924	54 639

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger	722 765	749 069	170 767	175 916	182 873	193 209	173 387	184 068	192 754	198 861
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	96 959	96 797	23 011	24 170	24 217	25 561	22 578	24 237	24 498	25 484
Alkoholrikke og tobakk mv.	29 892	30 042	6 921	7 609	7 453	7 908	6 747	7 581	7 666	8 048
Klær og skotøy	43 670	48 375	9 392	10 462	10 860	12 956	10 080	12 268	12 149	13 879
Bolig, lys og brensel	149 473	154 443	39 448	35 839	35 084	39 102	40 403	37 291	36 495	40 253
Møbler og husholdningsartikler mv.	45 717	48 019	10 504	10 338	11 384	13 491	10 707	11 132	12 146	14 033
Helsepleie	20 978	21 293	4 953	5 275	5 185	5 565	5 001	5 404	5 270	5 619
Transport	103 217	103 044	23 950	26 179	26 175	26 913	23 090	27 123	26 797	26 034
Post- og teletjenester	22 037	23 377	5 331	5 325	5 669	5 712	5 823	5 644	5 931	5 980
Kultur og fritid	95 000	98 581	21 171	22 494	25 006	26 329	21 825	23 238	26 157	27 362
Utdanning	3 646	3 767	923	898	895	930	952	928	925	961
Hotell- og restauranttjenester	40 684	42 116	9 015	10 454	11 103	10 113	8 937	10 669	11 796	10 713
Andre varer og tjenester	55 957	57 440	13 435	14 004	13 673	14 845	13 414	14 448	14 216	15 363
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	43 031	6 886	8 552	12 403	8 143	8 127	9 959	15 068	9 878
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-4 174	-5 683	-6 235	-4 359	-4 295	-5 855	-6 361	-4 746
Varekonsum ¹	394 044	404 606	92 661	94 646	96 366	110 370	92 634	99 100	100 879	111 993
Tjenestekonsum ¹	313 188	322 689	75 394	78 400	80 339	79 055	76 921	80 865	83 167	81 736
Boligtjenester	115 494	119 280	28 610	28 747	28 926	29 211	29 465	29 677	29 895	30 244
Andre tjenester	197 694	203 408	46 784	49 653	51 412	49 844	47 456	51 188	53 273	51 491

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger	4,7	3,6	6,1	4,1	4,0	4,7	1,5	4,6	5,4	2,9
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	-0,0	-0,2	3,5	-1,3	-0,5	-1,5	-1,9	0,3	1,2	-0,3
Alkoholrikke og tobakk mv.	-1,1	0,5	4,1	-1,9	-2,3	-3,4	-2,5	-0,4	2,9	1,8
Klær og skotøy	14,9	10,8	21,0	15,6	12,2	12,3	7,3	17,3	11,9	7,1
Bolig, lys og brensel	2,8	3,3	2,7	2,4	3,2	2,8	2,4	4,1	4,0	2,9
Møbler og husholdningsartikler mv.	6,9	5,0	9,9	6,3	6,0	5,9	1,9	7,7	6,7	4,0
Helsepleie	3,4	1,5	3,9	3,2	2,9	3,5	1,0	2,4	1,6	1,0
Transport	8,0	-0,2	9,5	5,5	4,7	12,7	-3,6	3,6	2,4	-3,3
Post- og teletjenester	12,0	6,1	10,6	16,5	15,4	6,3	9,2	6,0	4,6	4,7
Kultur og fritid	5,6	3,8	6,9	5,6	4,3	6,0	3,1	3,3	4,6	3,9
Utdanning	-0,9	3,3	-0,9	-1,3	-1,0	-0,3	3,2	3,4	3,3	3,4
Hotell- og restauranttjenester	-0,8	3,5	0,2	-0,4	-0,7	-2,1	-0,9	2,1	6,2	5,9
Andre varer og tjenester	4,6	2,6	6,5	4,9	3,6	3,5	-0,2	3,2	4,0	3,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	19,6	12,2	12,5	10,1	15,5	18,0	16,5	21,5	21,3
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	13,2	11,4	4,5	8,4	2,9	3,0	2,0	8,9
Varekonsum ¹	5,4	2,7	8,3	4,5	3,9	5,0	-0,0	4,7	4,7	1,5
Tjenestekonsum ¹	3,3	3,0	3,5	3,1	3,2	3,5	2,0	3,1	3,5	3,4
Boligtjenester	2,8	3,3	2,6	2,6	2,8	3,0	3,0	3,2	3,3	3,5
Andre tjenester	3,6	2,9	4,1	3,4	3,4	3,7	1,4	3,1	3,6	3,3

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Konsum i husholdninger	0,9	1,1	-0,6	1,4	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5	1,2
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	1,8	1,6	2,8	2,5	1,2	1,0	1,3	1,5	2,0	1,5
Alkoholrikke og tobakk mv.	7,7	2,2	8,3	7,0	7,1	8,4	2,6	2,6	2,0	1,8
Klær og skotøy	-6,5	-4,5	-10,5	-7,6	-5,9	-3,3	-5,3	-6,0	-3,5	-3,5
Bolig, lys og brensel	-0,7	1,3	-6,0	1,8	2,3	0,3	-0,4	1,5	1,7	2,4
Møbler og husholdningsartikler mv.	-0,8	-0,1	-0,5	-0,4	-1,0	-1,1	-0,7	-0,2	0,1	0,2
Helsepleie	4,0	2,8	4,1	4,2	4,4	3,2	2,9	2,6	3,0	2,6
Transport	2,2	4,3	-0,2	2,4	2,7	3,6	3,9	4,2	4,9	4,1
Post- og teletjenester	-5,8	-1,3	-5,8	-6,9	-7,8	-3,0	-6,0	-0,4	1,9	-0,8
Kultur og fritid	-0,0	0,3	-0,7	-0,3	0,3	0,4	0,6	0,5	0,3	-0,1
Utdanning	4,6	1,6	6,0	6,4	4,8	1,4	1,5	1,2	1,4	2,2
Hotell- og restauranttjenester	2,2	1,6	2,8	2,1	1,9	2,0	1,7	1,9	1,0	1,7
Andre varer og tjenester	2,2	2,9	1,9	2,3	2,2	2,4	3,4	3,1	2,6	2,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,2	-1,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	2,5	1,0	1,9	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7	2,6
Varekonsum ¹	-0,6	0,2	-3,8	0,6	0,5	0,3	-0,9	0,2	0,7	0,5
Tjenestekonsum ¹	2,0	2,6	2,0	1,8	1,9	2,3	2,5	2,7	2,6	2,7
Boligtjenester	1,9	2,1	2,5	1,8	1,6	1,7	1,9	2,0	2,2	2,1
Andre tjenester	2,0	3,0	1,7	1,8	2,0	2,6	2,9	3,2	2,9	3,0

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	309 841	356 065	67 834	73 654	77 178	91 175	80 301	86 555	86 625	102 584
Bygg og anlegg	157 352	179 169	35 285	37 969	39 106	44 991	41 406	43 962	43 483	50 319
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	31 937	46 689	7 028	7 847	7 674	9 389	9 420	12 060	11 545	13 665
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	24 399	23 619	4 937	5 842	6 580	7 039	5 298	3 433	7 566	7 322
Skip og båter	12 994	19 638	2 214	1 504	2 854	6 422	4 795	5 398	2 726	6 719
Transportmidler	9 937	11 918	1 777	2 472	2 399	3 289	2 318	2 815	3 018	3 767
Maskiner og utstyr	73 221	75 031	16 593	18 020	18 564	20 044	17 064	18 888	18 287	20 793
Jordbruk og skogbruk	5 435	6 009	946	1 630	1 534	1 326	1 101	1 756	1 817	1 335
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 244	1 262	279	333	397	234	280	314	266	402
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	66 021	76 723	14 413	16 151	16 530	18 927	16 782	16 932	19 954	23 055
Utvinning av råolje og naturgass.	65 138	78 214	14 378	16 048	16 488	18 224	16 670	19 717	18 839	22 988
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	883	-1 491	35	103	42	703	112	-2 785	1 115	67
Bergverksdrift	917	1 123	236	158	173	350	219	353	277	274
Industri	19 026	21 560	3 800	4 753	4 930	5 542	3 806	5 002	4 988	7 764
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 239	4 616	893	1 165	1 110	1 071	895	1 274	964	1 484
Tekstil- og bekledningsindustri	88	164	21	12	27	27	49	33	29	53
Trelast- og trevareindustri	904	1 141	139	222	241	303	226	202	345	368
Treforedling	328	315	53	81	78	116	49	79	81	106
Forlag og grafisk industri	1 478	1 778	326	363	280	508	423	360	457	538
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri.	2 015	2 161	391	525	506	592	317	493	519	832
Kjemiske råvarer.	2 369	3 795	266	547	826	731	662	907	743	1 483
Metallindustri	2 753	2 286	643	742	659	708	279	435	576	996
Verktedindustri	3 767	3 769	912	879	927	1 049	490	906	963	1 410
Bygging av skip og oljeplattformer.	166	294	14	39	29	83	35	43	52	164
Møbelindustri og annen industri	920	1 242	141	178	247	354	382	270	260	331
Kraftforsyning	8 659	8 104	1 536	2 130	2 176	2 817	1 358	2 252	2 222	2 272
Vannforsyning	2 022	2 235	470	444	552	556	478	527	602	628
Bygge- og anleggsvirksomhet	6 079	6 875	1 457	1 562	1 457	1 602	1 658	1 824	1 710	1 683
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	14 663	16 046	3 492	3 529	3 538	4 104	3 897	3 875	3 975	4 299
Hotell- og restaurantvirksomhet	1 617	2 178	390	401	401	425	453	547	619	559
Rørtransport	6 146	10 013	822	1 489	1 829	2 006	1 856	3 130	2 997	2 030
Utenriks sjøfart.	10 625	16 567	1 743	1 149	2 247	5 486	4 054	4 567	2 215	5 730
Transport ellers	10 408	12 121	1 837	2 148	2 791	3 632	2 444	2 623	3 193	3 860
Post og telekommunikasjon	6 434	6 631	1 887	1 355	1 862	1 330	2 065	1 720	1 428	1 419
Finansiell tjenesteyting	2 406	2 559	601	612	593	601	618	636	636	669
Boligtjenester (husholdninger)	67 044	79 478	15 741	16 334	16 622	18 347	20 097	19 749	18 956	20 676
Forretningsmessig tjenesteyting	26 193	29 597	6 448	6 353	6 253	7 139	7 107	7 160	7 206	8 125
Offentlig administrasjon og forsvar.	20 105	21 767	4 603	4 603	5 173	5 726	4 717	5 119	5 396	6 535
Undervisning	9 897	10 274	2 094	2 328	2 410	3 065	2 208	2 385	2 417	3 263
Helse- og sosialtjenester	14 550	14 250	2 725	3 641	3 214	4 969	2 669	3 519	3 112	4 950
Andre sosiale og personlige tjenester	10 351	10 694	2 316	2 550	2 496	2 990	2 434	2 564	2 639	3 056
Fastlands-Norge	227 049	252 762	50 856	54 866	56 571	64 756	57 609	61 925	61 459	71 769

Offentlig forvaltning	49 986	51 558	10 456	11 694	12 358	15 478	10 582	12 145	12 345	16 485
Statsforvaltningen	22 700	24 378	5 075	5 741	5 354	6 530	5 056	6 174	5 785	7 363
Sivil forvaltning	20 843	22 817	4 580	5 238	4 926	6 099	4 721	5 704	5 456	6 936
Forsvar	1 857	1 561	495	503	428	431	335	470	329	427
Kommuneforvaltningen	27 286	27 180	5 381	5 953	7 004	8 948	5 526	5 971	6 560	9 122

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	298 950	331 214	66 379	71 596	74 157	86 818	75 282	80 218	80 787	94 927
Bygg og anlegg	151 883	167 019	34 594	36 772	37 521	42 996	38 959	41 073	40 397	46 591
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	30 711	40 760	6 897	7 630	7 233	8 952	8 288	10 412	10 130	11 928
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	23 269	21 321	4 801	5 633	6 201	6 634	4 967	2 951	6 705	6 698
Skip og båter	11 852	16 432	2 298	1 596	2 652	5 307	4 132	4 463	2 315	5 522
Transportmidler	8 812	10 512	1 469	2 173	2 178	2 992	2 027	2 469	2 766	3 249
Maskiner og utstyr	72 423	75 171	16 321	17 793	18 372	19 936	16 908	18 850	18 473	20 940
Jordbruk og skogbruk	5 313	5 850	927	1 592	1 493	1 301	1 071	1 702	1 771	1 306
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 207	1 155	288	318	377	225	265	284	252	354
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	63 729	68 921	14 134	15 727	15 751	18 117	15 340	14 943	17 875	20 763
Utvinning av råolje og naturgass	62 889	70 555	14 100	15 628	15 711	17 451	15 235	17 733	16 886	20 702
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	840	-1 634	34	100	40	667	106	-2 790	989	62
Bergverksdrift	892	1 067	231	153	168	340	208	334	264	260
Industri	18 670	21 152	3 729	4 659	4 835	5 447	3 723	4 896	4 926	7 607
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 150	4 528	874	1 139	1 087	1 051	874	1 242	954	1 458
Tekstil- og bekledningsindustri	85	159	21	12	26	27	46	32	28	52
Trelast- og trevareindustri	887	1 124	136	217	236	297	221	200	341	362
Treforedling	317	299	52	79	75	112	47	75	77	100
Forlag og grafisk industri	1 455	1 771	321	358	275	502	417	356	459	539
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	1 969	2 077	384	513	494	577	307	473	500	797
Kjemiske råvarer	2 333	3 731	261	538	815	719	653	889	734	1 456
Metallindustri	2 705	2 229	632	727	645	702	272	430	563	964
Verktedindustri	3 709	3 737	896	865	914	1 035	481	894	963	1 400
Bygging av skip og oljeplattformer	164	294	15	39	28	82	35	44	53	162
Møbelindustri og annen industri	894	1 203	138	173	239	345	370	262	253	318
Kraftforsyning	8 461	7 869	1 502	2 083	2 122	2 755	1 311	2 192	2 171	2 195
Vannforsyning	1 953	2 091	460	430	530	534	453	492	559	587
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 873	6 604	1 411	1 502	1 410	1 550	1 590	1 746	1 662	1 605
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	14 254	15 628	3 387	3 416	3 446	4 006	3 775	3 761	3 921	4 171
Hotell- og restaurantervirksomhet	1 571	2 080	381	389	390	411	433	522	596	529
Rørtransport	5 678	8 761	778	1 390	1 678	1 832	1 651	2 750	2 615	1 744
Utenriks sjøfart	9 775	13 999	1 847	1 190	2 111	4 627	3 525	3 816	1 937	4 721
Transport ellers	9 716	11 054	1 666	2 139	2 653	3 258	2 235	2 368	2 951	3 501
Post og telekommunikasjon	6 352	6 619	1 856	1 336	1 841	1 320	2 043	1 714	1 439	1 424
Finansiell tjenesteyting	2 333	2 466	584	592	575	582	594	612	618	642
Boligtjenester (husholdninger)	64 738	74 136	15 432	15 821	15 951	17 535	18 910	18 460	17 620	19 147
Forretningsmessig tjenesteyting	25 208	27 724	6 284	6 114	5 994	6 816	6 693	6 714	6 761	7 556
Offentlig administrasjon og forsvar	19 468	20 576	4 496	4 462	4 981	5 529	4 477	4 846	5 087	6 166
Undervisning	9 607	9 765	2 054	2 268	2 329	2 956	2 111	2 278	2 294	3 082
Helse- og sosialtjenester	14 140	13 576	2 674	3 546	3 116	4 804	2 558	3 357	2 962	4 698
Andre sosiale og personlige tjenester	10 011	10 119	2 260	2 469	2 408	2 874	2 314	2 430	2 505	2 869
Fastlands-Norge	219 768	239 533	49 620	53 289	54 617	62 242	54 765	58 709	58 360	67 699

Offentlig forvaltning	48 439	48 771	10 238	11 359	11 916	14 925	10 067	11 514	11 644	15 546
Statsforvaltningen	22 030	23 144	4 964	5 576	5 165	6 325	4 816	5 867	5 468	6 993
Sivil forvaltning	20 218	21 621	4 482	5 085	4 746	5 904	4 491	5 408	5 143	6 578
Forsvar	1 812	1 523	482	490	419	421	324	459	325	416
Kommuneforvaltningen	26 409	25 627	5 274	5 784	6 751	8 600	5 251	5 647	6 176	8 552

Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	8,1	10,8	-2,5	3,4	6,4	24,7	13,4	12,0	8,9	9,3
Bygg og anlegg	9,8	10,0	4,2	8,6	7,5	18,2	12,6	11,7	7,7	8,4
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	8,3	32,7	0,3	0,2	0,8	33,8	20,2	36,5	40,1	33,2
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler . .	2,1	-8,4	-20,7	-6,2	-0,8	48,1	3,5	-47,6	8,1	1,0
Skip og båter	8,8	38,6	-50,1	-38,8	-10,3	626,8	79,8	179,6	-12,7	4,0
Transportmidler	18,5	19,3	-23,5	10,5	51,3	42,0	38,0	13,7	27,0	8,6
Maskiner og utstyr	5,3	3,8	3,6	3,0	12,4	2,7	3,6	5,9	0,5	5,0
Jordbruk og skogbruk	2,7	10,1	2,8	2,2	1,4	4,9	15,6	6,9	18,6	0,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	11,4	-4,4	-0,8	34,4	69,7	-32,9	-7,7	-10,7	-33,1	57,1
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,3	8,1	-2,5	-2,7	-4,4	30,0	8,5	-5,0	13,5	14,6
Utvinning av råolje og naturgass.	3,6	12,2	3,1	0,8	-3,4	14,3	8,0	13,5	7,5	18,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	119,3	..	-95,9	-85,1	-81,6	..	210,2	..	..	-90,7
Bergverksdrift	43,6	19,7	72,9	-19,0	37,7	92,1	-9,7	118,6	57,6	-23,5
Industri	6,0	13,3	0,0	-0,3	19,1	5,8	-0,2	5,1	1,9	39,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,4	9,1	-11,7	11,6	13,2	-6,4	-0,0	9,1	-12,3	38,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-56,2	85,8	-75,5	-71,7	-37,0	1,5	121,0	169,2	8,8	96,3
Trelast- og trevareindustri	-9,2	26,7	-33,9	-27,0	-4,8	31,9	62,4	-8,1	44,3	21,9
Treforedling	12,6	-5,8	15,7	7,6	4,5	21,3	-10,7	-4,3	3,2	-10,7
Forlag og grafisk industri	40,0	21,7	37,2	17,3	18,8	86,5	30,1	-0,5	66,8	7,5
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri. . .	4,1	5,5	2,1	-9,4	26,0	3,7	-20,0	-7,8	1,2	38,0
Kjemiske råvarer.	57,2	59,9	-13,6	37,5	187,0	42,0	150,4	65,1	-10,0	102,4
Metallindustri	-20,3	-17,6	11,6	-7,5	-27,1	-39,3	-57,0	-40,8	-12,7	37,3
Verkstedindustri	30,2	0,8	51,9	28,7	30,6	16,4	-46,3	3,3	5,4	35,2
Bygging av skip og oljeplattformer.	-72,4	78,8	-91,5	-87,3	-12,8	3,1	133,6	12,4	89,2	96,8
Møbelindustri og annen industri	10,1	34,5	-13,5	-18,4	11,5	52,3	167,7	51,5	6,0	-7,6
Kraftforsyning	19,3	-7,0	35,3	20,3	18,8	11,8	-12,7	5,2	2,3	-20,3
Vannforsyning	43,7	7,1	72,6	43,8	35,5	32,5	-1,6	14,5	5,6	10,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,3	12,4	5,0	3,8	-2,0	10,6	12,7	16,2	17,9	3,5
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-1,4	9,6	-1,3	-0,1	-1,1	-2,7	11,5	10,1	13,8	4,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	-13,4	32,4	-13,1	-12,7	-12,5	-15,0	13,7	34,3	52,6	28,9
Rørtransport	96,1	54,3	-5,5	35,3	164,7	346,0	112,2	97,8	55,9	-4,8
Utenriks sjøfart.	11,7	43,2	-52,5	-43,0	-14,7	..	90,8	220,8	-8,2	2,0
Transport ellers	21,5	13,8	-18,1	14,5	24,5	65,8	34,2	10,7	11,2	7,5
Post og telekommunikasjon	16,3	4,2	16,4	0,3	45,0	4,4	10,1	28,3	-21,8	7,9
Finansiell tjenesteyting	5,5	5,7	6,0	7,7	5,9	2,6	1,7	3,4	7,6	10,3
Boligtjenester (husholdninger)	12,3	14,5	2,3	12,6	15,9	19,1	22,5	16,7	10,5	9,2
Forretningsmessig tjenesteyting	11,0	10,0	6,8	15,7	14,9	7,6	6,5	9,8	12,8	10,9
Offentlig administrasjon og forsvar.	3,4	5,7	8,8	-3,6	0,8	7,8	-0,4	8,6	2,1	11,5
Undervisning	-9,1	1,6	-24,3	-17,1	-8,0	14,2	2,8	0,4	-1,5	4,3
Helse- og sosialtjenester	0,7	-4,0	-9,5	9,3	-18,7	20,0	-4,3	-5,3	-4,9	-2,2
Andre sosiale og personlige tjenester	4,4	1,1	0,8	8,7	-1,1	8,7	2,4	-1,6	4,0	-0,2
Fastlands-Norge	7,8	9,0	1,6	6,6	9,0	13,2	10,4	10,2	6,9	8,8

Offentlig forvaltning	1,9	0,7	-2,7	0,0	-5,0	13,9	-1,7	1,4	-2,3	4,2
Statsforvaltningen	9,1	5,1	11,6	17,0	-3,9	13,1	-3,0	5,2	5,9	10,6
Sivil forvaltning	12,1	6,9	14,5	21,1	-2,0	16,2	0,2	6,4	8,4	11,4
Forsvar	-15,4	-15,9	-9,6	-13,4	-21,8	-17,2	-32,7	-6,4	-22,4	-1,4
Kommuneforvaltningen	-3,4	-3,0	-13,1	-12,2	-5,8	14,4	-0,4	-2,4	-8,5	-0,6

Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	3,6	3,7	2,0	2,8	4,0	5,4	4,4	4,9	3,0	2,9
Bygg og anlegg	3,6	3,5	2,4	3,5	4,1	4,1	4,2	3,7	3,3	3,2
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	4,0	10,2	3,4	3,6	4,0	4,6	11,5	12,6	7,4	9,2
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler . .	4,9	5,6	-0,7	-1,7	0,1	33,4	3,7	12,2	6,3	3,0
Skip og båter	9,6	9,0	-1,8	-3,7	4,3	13,9	20,4	28,4	9,4	0,5
Transportmidler	12,8	0,5	15,8	21,5	13,3	5,9	-5,5	0,2	-1,0	5,5
Maskiner og utstyr	1,1	-1,3	2,8	1,5	0,7	-0,2	-0,7	-1,1	-2,0	-1,2
Jordbruk og skogbruk	2,3	0,4	2,8	2,7	2,6	1,2	0,7	0,8	-0,1	0,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3,0	6,1	-0,7	5,1	5,5	1,9	8,7	5,5	0,1	9,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,6	7,5	3,4	3,1	3,9	3,7	7,3	10,3	6,4	6,3
Utvinning av råolje og naturgass.	3,6	7,0	3,5	3,2	3,9	3,6	7,3	8,3	6,3	6,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	5,1	-13,2	2,7	2,4	3,6	4,5	3,2	-3,5	6,7	2,9
Bergverksdrift	2,8	2,3	2,8	3,7	3,3	2,1	2,7	2,1	1,4	2,5
Industri	1,9	0,0	2,1	2,3	1,9	1,4	0,3	0,1	-0,7	0,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,1	-0,2	2,9	2,7	2,1	1,0	0,2	0,3	-1,1	-0,1
Tekstil- og bekledningsindustri	2,7	0,4	-3,1	4,9	8,3	9,3	3,3	0,6	-1,5	-0,9
Trelast- og trevareindustri	2,0	-0,5	2,7	2,3	1,9	1,1	0,2	-0,9	-0,9	-0,3
Treforedling	3,2	2,0	1,8	3,5	2,6	4,0	2,8	2,4	0,9	2,2
Forlag og grafisk industri	1,6	-1,1	2,7	1,7	1,6	0,4	-0,4	-0,3	-2,3	-1,5
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri. . .	2,3	1,6	-2,0	2,4	1,8	5,7	1,3	1,8	1,3	1,7
Kjemiske råvarer.	1,5	0,2	2,8	1,8	1,3	0,9	-0,4	0,4	-0,1	0,3
Metallindustri.	1,8	0,8	2,7	2,6	2,2	0,3	0,8	-1,0	0,0	2,4
Verkstedindustri	1,6	-0,7	2,7	1,9	1,3	0,7	-0,1	-0,2	-1,4	-0,7
Bygging av skip og oljeplattformer.	0,8	-0,7	-3,4	0,6	1,8	1,0	4,4	-1,5	-4,0	-0,2
Møbelindustri og annen industri	2,8	0,4	3,0	3,6	3,1	1,8	1,1	-0,1	-0,6	1,2
Kraftforsyning	2,3	0,6	1,7	2,6	2,4	2,4	1,2	0,5	-0,2	1,2
Vannforsyning	3,5	3,2	2,8	3,6	4,2	3,6	3,3	3,7	3,3	2,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,5	0,6	3,5	4,8	3,5	2,2	0,9	0,5	-0,4	1,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	2,9	-0,2	3,9	4,0	2,6	1,3	0,1	-0,3	-1,3	0,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,0	1,7	2,6	3,5	2,8	3,0	2,3	1,4	1,1	2,0
Rørtransport	8,2	5,6	8,7	7,0	6,1	7,9	6,4	6,3	5,1	6,3
Utenriks sjøfart.	8,7	8,9	-2,6	-3,0	6,5	-17,2	21,9	24,0	7,4	2,4
Transport ellers	7,1	2,4	-6,6	2,7	35,4	3,6	-0,8	10,3	2,9	-1,1
Post og telekommunikasjon	1,3	-1,1	2,6	1,6	0,8	-0,0	-0,7	-1,1	-1,9	-1,1
Finansiell tjenesteyting	3,2	0,6	3,2	4,1	3,2	2,2	1,2	0,5	-0,2	0,9
Boligtjenester (husholdninger)	3,6	3,5	2,4	3,5	4,1	4,0	4,2	3,6	3,2	3,2
Forretningsmessig tjenesteyting	3,9	2,7	-2,6	-1,9	-2,0	23,5	3,5	2,6	2,2	2,7
Offentlig administrasjon og forsvar.	3,3	2,4	3,1	3,7	3,9	2,5	2,9	2,4	2,1	2,3
Undervisning	3,0	2,1	2,5	2,9	3,3	3,0	2,6	2,0	1,9	2,1
Helse- og sosialtjenester	2,9	2,0	2,6	3,0	3,0	2,8	2,4	2,1	1,8	1,8
Andre sosiale og personlige tjenester	3,4	2,2	3,0	3,7	3,6	3,2	2,7	2,2	1,6	2,4
Fastlands-Norge	3,3	2,1	1,5	2,7	3,8	5,0	2,6	2,4	1,7	1,9

Offentlig forvaltning	3,2	2,4	2,8	3,3	3,7	2,9	2,9	2,5	2,2	2,3
Statsforvaltningen	3,0	2,2	3,0	3,4	3,7	2,3	2,7	2,2	2,1	2,0
Sivil forvaltning	3,1	2,4	2,9	3,4	3,8	2,3	2,9	2,4	2,2	2,1
Forsvar	2,5	-0,0	3,3	3,1	2,1	1,4	0,6	-0,1	-0,9	0,4
Kommuneforvaltningen	3,3	2,7	2,6	3,3	3,6	3,4	3,1	2,7	2,4	2,5

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Eksport i alt	732 444	862 220	177 039	176 965	183 366	195 074	198 640	209 746	220 459	233 374
Varer	555 148	670 145	135 167	132 904	138 297	148 780	152 701	162 966	169 870	184 607
Råolje og naturgass	335 932	433 137	80 638	79 838	85 453	90 003	97 246	102 553	111 923	121 415
Skip, nybygde	2 459	2 175	630	793	477	559	129	550	1 055	441
Skip, eldre	4 322	1 705	1 462	1 768	870	222	495	119	940	151
Oljeplattformer og moduler, nye	500	1 049	11	451	33	5	1	910	66	72
Oljeplattformer, eldre	177	2 973	27	46	44	60	35	2 889	22	27
Oljevirkksomhet, diverse varer	75	93	35	13	15	12	24	17	22	30
Fly og helikoptere	1 875	263	636	461	364	414	8	133	56	66
Tradisjonelle varer	209 808	228 750	51 728	49 534	51 041	57 505	54 763	55 795	55 786	62 405
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	10 089	12 600	2 399	2 473	2 421	2 796	2 587	2 949	3 227	3 837
Bergverksprodukter	4 365	3 924	642	777	1 584	1 362	685	857	1 457	925
Industriprodukter	194 423	208 547	48 444	46 081	46 716	53 182	50 581	51 248	50 299	56 418
Nærings- og nytelsesmidler	22 809	23 353	5 817	4 483	5 139	7 370	5 944	4 674	4 866	7 869
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 217	2 227	541	527	545	604	525	566	534	602
Trevarer	2 604	2 591	704	646	611	643	606	727	597	661
Treforedlingsprodukter	11 536	11 250	2 968	2 843	2 850	2 875	2 789	2 846	2 773	2 842
Grafiske produkter	576	542	155	127	138	156	151	149	129	113
Raffinerte oljeprodukter	15 650	21 038	4 178	2 977	3 957	4 538	3 472	4 539	6 490	6 537
Kjemiske råvarer mv.	19 259	19 819	4 829	4 539	4 820	5 071	5 204	5 032	4 853	4 730
Kjemiske og mineralske produkter	14 413	15 488	3 429	3 845	3 580	3 559	3 627	4 044	3 591	4 226
Metaller	48 839	50 315	12 003	11 925	11 765	13 146	13 517	13 241	11 908	11 649
Verkstedprodukter	51 908	57 716	12 587	13 057	12 191	14 073	13 695	14 369	13 605	16 046
Andre industriprodukter	4 612	4 208	1 233	1 112	1 120	1 147	1 051	1 061	953	1 143
Elektrisk kraft	931	3 679	243	203	320	165	910	741	803	1 225
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	194 158	207 712	47 550	46 557	47 084	52 967	51 291	51 256	49 296	55 868
Tjenester	177 296	192 075	41 872	44 061	45 069	46 294	45 939	46 780	50 589	48 767
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	78 972	81 869	18 982	19 423	19 542	21 025	21 350	20 043	20 316	20 160
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	950	914	250	235	216	249	238	225	221	230
Oljeboringstjenester mv.	8 905	14 605	1 912	1 942	2 762	2 289	2 544	3 242	3 712	5 107
Rørtransport	10 525	11 392	2 803	2 517	2 218	2 987	2 980	2 714	2 849	2 849
Reisetrafikk	20 809	22 168	4 208	5 791	6 346	4 464	4 418	6 113	6 650	4 987
Andre tjenester	57 135	61 127	13 717	14 153	13 985	15 280	14 409	14 443	16 841	15 434
Samferdsel	12 212	13 109	2 786	3 026	3 093	3 307	2 717	3 326	3 529	3 537
Finans- og forretningstjenester	35 973	36 511	8 745	8 959	8 716	9 553	8 892	8 437	10 015	9 167
Tjenester ellers	8 950	11 507	2 186	2 168	2 176	2 420	2 800	2 680	3 297	2 730

Tabell 26. Eksport. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Eksport i alt	640 937	644 372	165 040	160 257	153 379	162 261	158 663	163 776	157 248	164 685
Varer	480 927	481 215	125 782	119 320	113 177	122 649	119 715	123 078	114 576	123 847
Råolje og naturgass	278 867	269 280	74 409	70 196	65 360	68 902	69 199	68 188	63 503	68 390
Skip, nybygde	2 335	1 970	612	758	451	514	119	497	959	395
Skip, eldre	3 558	1 360	1 107	1 429	758	263	338	119	790	112
Oljeplattformer og moduler, nye	481	965	11	434	31	5	1	837	60	66
Oljeplattformer, eldre	177	2 973	27	46	44	60	35	2 889	22	27
Oljevirkksomhet, diverse varer	73	81	34	13	14	12	20	15	19	26
Fly og helikoptere	1 960	275	763	419	364	414	8	139	59	69
Tradisjonelle varer	193 477	204 313	48 818	46 025	46 155	52 478	49 995	50 393	49 163	54 761
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 515	10 316	2 244	2 279	2 278	2 714	2 280	2 464	2 524	3 048
Bergverksprodukter	3 514	2 919	597	733	1 139	1 045	532	669	1 020	698
Industriprodukter	179 330	186 510	45 690	42 777	42 369	48 494	45 944	46 339	44 620	49 607
Nærings- og nytelsesmidler	21 331	19 961	5 715	4 306	4 770	6 539	5 284	4 231	4 134	6 313
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 182	2 270	533	532	537	580	529	583	552	606
Trevarer	2 515	2 589	657	632	588	638	606	720	596	668
Treforedlingsprodukter	11 209	10 980	2 875	2 755	2 730	2 849	2 709	2 761	2 719	2 791
Grafiske produkter	581	567	157	127	138	159	146	146	143	131
Raffinerte oljeprodukter	12 969	12 647	3 882	2 506	2 905	3 677	2 681	2 940	3 309	3 717
Kjemiske råvarer mv.	17 653	17 398	4 490	4 271	4 370	4 522	4 500	4 429	4 347	4 123
Kjemiske og mineralske produkter	13 549	14 972	3 261	3 492	3 327	3 469	3 544	3 709	3 703	4 016
Metaller	41 775	42 961	10 556	10 346	9 860	11 013	11 363	11 136	10 417	10 045
Verkstedprodukter	51 089	57 895	12 379	12 700	12 035	13 975	13 553	14 604	13 708	16 031
Andre industriprodukter	4 477	4 269	1 185	1 110	1 109	1 073	1 030	1 080	992	1 167
Elektrisk kraft	1 117	4 568	287	236	369	225	1 238	921	999	1 409
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	180 508	191 666	44 936	43 519	43 250	48 802	47 314	47 454	45 854	51 044
Tjenester	160 010	163 157	39 259	40 937	40 202	39 612	38 948	40 698	42 672	40 838
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	64 397	60 379	16 651	16 890	15 510	15 347	15 684	15 868	14 532	14 295
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	909	842	244	226	205	234	222	207	202	210
Oljeboringstjenester mv.	8 864	12 121	1 937	1 943	2 661	2 324	2 110	2 602	3 165	4 244
Rørtransport	9 521	10 142	2 744	2 269	1 828	2 680	2 730	2 428	2 234	2 750
Reisetrafikk	20 451	21 257	4 174	5 683	6 235	4 359	4 295	5 855	6 361	4 746
Andre tjenester	55 868	58 416	13 509	13 927	13 764	14 669	13 907	13 738	16 178	14 593
Samferdsel	12 225	12 930	2 730	3 094	3 221	3 179	2 683	3 230	3 624	3 392
Finans- og forretningstjenester	34 872	34 442	8 595	8 721	8 412	9 144	8 466	7 958	9 417	8 601
Tjenester ellers	8 771	11 044	2 183	2 112	2 131	2 345	2 758	2 549	3 137	2 600

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Eksport i alt	0,6	0,5	4,7	0,4	0,9	-3,5	-3,9	2,2	2,5	1,5
Varer	-0,5	0,1	4,8	-1,5	0,0	-4,9	-4,8	3,1	1,2	1,0
Råolje og naturgass	-0,7	-3,4	4,0	-1,5	0,6	-5,7	-7,0	-2,9	-2,8	-0,7
Skip, nybygde	-54,6	-15,6	-60,6	11,6	-67,9	-66,0	-80,6	-34,5	112,8	-23,1
Skip, eldre	-32,2	-61,8	67,1	-19,5	21,8	-87,9	-69,5	-91,7	4,3	-57,4
Oljeplattformer og moduler, nye	38,5	100,7	-44,9	107,7	30,9	-95,0	-91,3	93,0	92,7	..
Oljeplattformer, eldre	-94,6	..	-92,3	-87,1	-88,1	-97,3	29,6	..	-50,0	-55,0
Oljevirkksomhet, diverse varer	-37,0	10,3	13,3	-58,0	-50,0	-56,4	-40,6	16,4	36,6	121,2
Fly og helikoptere	47,6	-86,0	..	74,6	-58,7	100,5	-99,0	-66,8	-83,9	-83,3
Tradisjonelle varer.	3,4	5,6	6,3	-1,3	2,8	5,6	2,4	9,5	6,5	4,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	4,8	8,4	11,8	-2,3	1,7	8,5	1,6	8,1	10,8	12,3
Bergverksprodukter	-0,9	-16,9	-1,5	8,2	-7,5	1,4	-10,8	-8,7	-10,5	-33,2
Industriprodukter	3,7	4,0	6,3	-1,3	3,8	6,0	0,6	8,3	5,3	2,3
Nærings- og nytelsesmidler	-0,3	-6,4	6,4	-7,6	1,9	-2,3	-7,6	-1,8	-13,3	-3,5
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-1,4	4,0	-11,6	1,6	1,2	4,4	-0,8	9,5	2,8	4,5
Trevarer	-1,9	3,0	-5,1	-3,4	-0,4	1,9	-7,8	13,9	1,3	4,8
Treforedlingsprodukter	5,3	-2,0	11,4	8,6	-2,6	4,8	-5,8	0,2	-0,4	-2,1
Grafiske produkter	-0,7	-2,4	0,3	-7,2	2,1	1,6	-6,8	15,2	3,8	-17,5
Raffinerte oljeprodukter.	-5,0	-2,5	24,8	-32,1	-13,0	4,5	-30,9	17,3	13,9	1,1
Kjemiske råvarer mv.	2,5	-1,4	8,8	-3,7	1,6	3,9	0,2	3,7	-0,5	-8,8
Kjemiske og mineralske produkter	6,0	10,5	5,4	4,2	8,5	6,1	8,7	6,2	11,3	15,8
Metaller.	10,4	2,8	15,1	3,6	6,1	17,2	7,6	7,6	5,7	-8,8
Verkstedprodukter	2,2	13,3	-4,5	2,1	7,2	4,7	9,5	15,0	13,9	14,7
Andre industriprodukter.	12,9	-4,6	8,9	20,1	29,7	-2,3	-13,1	-2,7	-10,5	8,7
Elektrisk kraft	-31,0	308,9	-14,6	-12,2	-37,4	-47,1	331,4	290,4	170,8	526,0
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter.	4,1	6,2	5,0	1,4	4,1	5,7	5,3	9,0	6,0	4,6
Tjenester.	3,9	2,0	4,4	6,6	3,6	1,2	-0,8	-0,6	6,1	3,1
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-4,0	-6,2	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-5,8	-6,0	-6,3	-6,9
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	138,0	-7,4	156,8	132,8	114,9	147,9	-8,8	-8,4	-1,4	-10,3
Oljeboringstjenester mv.	42,4	36,7	36,2	57,0	91,7	6,7	8,9	34,0	19,0	82,6
Rørtransport	4,7	6,5	7,3	19,8	-8,7	1,6	-0,5	7,0	22,2	2,6
Reisetrafikk.	8,9	3,9	13,2	11,4	4,5	8,4	2,9	3,0	2,0	8,9
Andre tjenester.	6,6	4,6	7,0	10,6	5,9	3,2	3,0	-1,4	17,5	-0,5
Samferdsel.	8,5	5,8	-3,0	16,2	18,3	3,5	-1,7	4,4	12,5	6,7
Finans- og forretningstjenester	8,1	-1,2	10,7	11,4	5,5	5,2	-1,5	-8,7	11,9	-5,9
Tjenester ellers	-1,5	25,9	6,5	0,6	-7,3	-4,4	26,3	20,7	47,2	10,9

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Eksport i alt	14,3	17,1	6,5	15,2	18,2	17,6	16,7	16,0	17,3	17,9
Varer	15,4	20,6	4,8	17,3	21,5	19,1	18,7	18,9	21,3	22,9
Råolje og naturgass	20,5	33,5	1,5	23,8	29,5	30,0	29,7	32,2	34,8	35,9
Skip, nybygde	5,3	4,9	4,9	5,2	5,2	7,1	5,7	5,9	4,0	2,6
Skip, eldre	21,5	3,2	31,0	22,7	18,3	-15,7	10,9	-19,2	3,6	59,8
Oljeplattformer og moduler, nye	4,0	4,6	5,0	4,4	5,0	5,0	4,4	4,5	3,8	3,0
Oljeplattformer, eldre	0,0	0,0	..	..	..	-31,2	0,0	0,0	0,0	-
Oljevirkksomhet, diverse varer	2,6	12,4	2,9	3,1	3,5	1,9	15,4	12,4	7,4	13,0
Fly og helikoptere	-4,4	0,1	-36,4	-9,9	4,5	8,3	21,4	-13,1	-4,5	-4,5
Tradisjonelle varer	8,4	3,2	9,2	7,6	9,6	7,5	3,4	2,9	2,6	4,0
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	6,0	15,2	1,4	7,4	15,6	1,2	6,1	10,3	20,3	22,2
Bergverksprodukter	24,2	8,2	4,0	7,3	40,9	29,9	19,7	20,8	2,7	1,7
Industriprodukter	8,4	3,1	10,3	7,6	8,5	7,4	3,8	2,7	2,2	3,7
Nærings- og nytelsesmidler	6,9	9,4	3,2	4,1	7,0	12,1	10,5	6,1	9,3	10,6
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	1,6	-3,4	9,3	-1,2	-2,2	0,3	-2,1	-1,9	-4,7	-4,7
Trevarer	3,5	-3,4	11,9	3,4	-1,8	0,5	-6,6	-1,2	-3,6	-1,9
Treforedlingsprodukter	2,9	-0,4	5,7	2,9	3,5	-0,2	-0,3	-0,1	-2,3	0,9
Grafiske produkter	-0,9	-3,6	8,8	-9,9	-2,7	1,0	4,6	1,9	-9,9	-12,2
Raffinerte oljeprodukter	20,7	37,8	5,3	20,8	36,3	23,7	20,3	30,0	44,0	42,5
Kjemiske råvarer mv.	9,1	4,4	12,4	4,4	10,4	9,5	7,5	6,9	1,2	2,3
Kjemiske og mineralske produkter	6,4	-2,8	5,4	9,3	7,6	3,2	-2,7	-1,0	-9,9	2,6
Metaller	16,9	0,2	19,1	17,4	18,2	13,3	4,6	3,2	-4,2	-2,8
Verkstedprodukter	1,6	-1,9	9,1	1,1	-2,6	-0,9	-0,6	-4,3	-2,0	-0,6
Andre industriprodukter	3,0	-4,3	6,4	4,2	-0,1	2,2	-1,9	-2,0	-4,9	-8,4
Elektrisk kraft	-16,7	-3,4	-41,6	18,0	-2,0	-24,9	-13,2	-6,5	-7,4	18,6
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	7,6	0,8	9,5	6,8	7,8	6,3	2,4	1,0	-1,2	0,8
Tjenester	10,8	6,2	12,5	9,0	9,2	12,9	10,6	6,8	5,8	2,2
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	22,6	10,6	26,2	19,8	19,5	25,5	19,4	9,8	11,0	2,9
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	4,5	4,0	4,7	4,1	4,7	4,6	4,4	4,5	3,8	3,0
Oljeboringstjenester mv.	0,5	19,9	-1,6	1,3	0,5	0,1	22,2	24,6	13,0	22,2
Rørtransport	10,5	1,6	12,5	-2,6	13,8	18,7	6,9	0,8	5,1	-7,1
Reisetrafikk	1,7	2,5	1,0	1,9	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7	2,6
Andre tjenester	2,3	2,3	1,9	1,9	1,8	3,4	2,0	3,5	2,5	1,5
Samferdsel	-0,1	1,5	-1,0	-1,5	-1,0	3,4	-0,8	5,3	1,4	0,2
Finans- og forretningstjenester	3,2	2,8	3,2	3,1	2,8	3,6	3,2	3,2	2,6	2,0
Tjenester ellers	2,0	2,1	1,2	1,9	2,1	2,9	1,4	2,4	2,9	1,8

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Import i alt	489 612	530 195	113 235	118 841	127 621	129 915	118 992	132 730	139 286	139 187
Varer	338 105	363 280	79 984	83 078	84 475	90 568	81 762	92 291	90 989	98 238
Råolje og naturgass	1 872	3 521	228	405	663	576	769	575	736	1 441
Skip, nybygde og eldre	5 800	3 776	995	1 062	914	2 829	598	1 008	458	1 712
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 596	1 194	805	78	694	19	15	32	1 097	50
Oljevirksomhet, diverse varer	5 004	3 430	1 086	1 355	1 177	1 386	971	987	678	794
Fly og helikoptere	814	244	215	55	377	167	18	104	2	120
Tradisjonelle varer	323 019	351 115	76 655	80 123	80 650	85 591	79 391	89 585	88 018	94 121
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 250	9 573	2 485	2 302	1 964	2 499	2 506	2 514	2 022	2 531
Bergverksprodukter	3 495	4 326	820	957	807	911	955	1 069	1 042	1 260
Industriprodukter	306 617	336 354	72 551	75 866	76 953	81 247	75 757	85 675	84 789	90 133
Nærings- og nytelsesmidler	17 241	18 033	3 724	4 056	4 692	4 769	3 879	4 555	4 592	5 007
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	19 612	20 379	5 232	3 997	5 851	4 532	5 183	4 312	6 051	4 833
Trevarer	7 128	7 919	1 679	1 770	1 758	1 921	1 841	2 149	1 876	2 053
Treforedlingsprodukter	6 868	6 864	1 772	1 631	1 661	1 804	1 685	1 735	1 666	1 778
Grafiske produkter	3 676	3 715	896	806	932	1 042	859	856	937	1 063
Raffinerte oljeprodukter	16 333	17 693	3 524	4 477	4 787	3 545	3 558	4 515	5 118	4 502
Kjemiske råvarer mv.	11 966	13 754	2 795	3 112	3 101	2 958	3 265	3 480	3 459	3 550
Kjemiske og mineralske produkter	34 141	36 509	8 359	8 481	8 383	8 918	8 665	9 509	8 878	9 457
Metaller	33 157	39 754	7 054	8 736	8 579	8 788	9 713	10 382	9 758	9 901
Verkstedsprodukter	120 961	134 326	29 416	29 910	28 860	32 775	28 695	34 430	33 773	37 428
Andre industriprodukter	12 632	13 835	3 031	2 938	2 975	3 688	3 132	3 341	3 240	4 122
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	22 902	23 573	5 069	5 952	5 374	6 507	5 282	6 411	5 441	6 439
Elektrisk kraft	3 657	862	799	998	926	934	173	327	165	197
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	306 686	333 422	73 131	75 646	75 863	82 046	75 833	85 070	82 900	89 619
Tjenester	151 507	166 915	33 251	35 763	43 146	39 347	37 230	40 439	48 297	40 949
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	39 491	40 893	9 129	9 470	9 898	10 994	10 364	9 834	10 133	10 562
Oljevirksomhet, diverse tjenester	6 693	8 815	1 364	1 615	1 932	1 782	1 652	2 461	2 356	2 346
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2 131	2 910	475	562	565	529	525	822	784	779
Reisetrafikk	56 810	62 995	11 091	13 424	19 644	12 651	12 819	15 428	22 038	12 710
Andre tjenester	46 382	51 302	11 192	10 692	11 107	13 391	11 870	11 894	12 986	14 552
Samferdsel	5 321	2 963	1 064	1 319	1 213	1 725	622	736	761	844
Finans- og forretningstjenester	26 586	31 484	6 828	6 054	6 262	7 442	7 486	7 374	7 888	8 736
Tjenester ellers	14 475	16 855	3 300	3 319	3 632	4 224	3 762	3 784	4 337	4 972

Tabell 30. Import. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Import i alt	463 796	495 063	108 600	114 113	119 756	121 327	111 226	125 118	129 500	129 219
Varer	322 223	343 496	76 668	79 737	79 899	85 920	77 377	87 632	85 906	92 580
Råolje og naturgass	1 511	2 176	210	349	536	416	573	402	421	780
Skip, nybygde og eldre	4 645	2 398	834	941	765	2 105	385	630	285	1 097
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 391	735	743	70	565	14	10	20	675	30
Oljevirkosomhet, diverse varer	4 784	3 161	1 060	1 304	1 118	1 302	907	908	621	724
Fly og helikoptere	852	254	258	50	377	167	18	109	2	126
Tradisjonelle varer	309 040	334 771	73 563	77 024	76 537	81 916	75 484	85 562	83 902	89 823
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 099	9 098	2 425	2 225	1 989	2 460	2 287	2 403	2 019	2 390
Bergverksprodukter	3 056	3 365	729	840	697	790	762	842	810	950
Industriprodukter	292 332	321 218	69 441	72 722	72 732	77 437	72 187	81 913	80 863	86 255
Nærings- og nytelsesmidler	16 682	18 014	3 602	3 924	4 487	4 669	3 883	4 614	4 602	4 916
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	19 618	21 160	5 132	4 348	5 677	4 461	5 287	4 755	6 201	4 918
Trevarer	6 990	7 963	1 652	1 759	1 721	1 858	1 817	2 174	1 897	2 075
Treforedlingsprodukter	6 668	6 899	1 705	1 586	1 624	1 753	1 651	1 713	1 703	1 832
Grafiske produkter	3 664	3 528	846	804	966	1 048	815	763	910	1 041
Raffinerte oljeprodukter	13 274	10 788	3 355	3 759	3 580	2 580	2 606	2 925	2 685	2 572
Kjemiske råvarer mv.	11 160	12 601	2 663	2 917	2 835	2 745	2 986	3 144	3 203	3 268
Kjemiske og mineralske produkter	33 269	36 383	7 989	8 397	8 234	8 649	8 484	9 523	8 956	9 420
Metaller	26 655	30 350	6 015	7 189	6 752	6 699	7 627	7 955	7 332	7 436
Verkstedsprodukter	119 653	137 137	28 559	29 408	28 634	33 052	28 830	34 862	34 776	38 669
Andre industriprodukter	12 616	14 025	2 996	2 946	3 025	3 649	3 171	3 394	3 373	4 088
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	22 083	22 368	4 927	5 685	5 197	6 274	5 030	6 091	5 225	6 021
Elektrisk kraft	4 553	1 091	968	1 237	1 119	1 229	248	405	210	228
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	295 766	323 983	70 208	73 265	72 957	79 336	72 878	82 637	81 217	87 251
Tjenester	141 573	151 567	31 933	34 376	39 857	35 406	33 848	37 486	43 593	36 639
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	34 551	32 396	8 934	9 062	8 321	8 234	8 415	8 514	7 797	7 670
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	6 395	8 105	1 331	1 554	1 836	1 675	1 544	2 265	2 157	2 140
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2 087	2 756	468	556	548	515	498	778	745	735
Reisetrafikk	52 991	59 425	10 125	12 643	18 272	11 951	11 953	14 626	20 547	12 299
Andre tjenester	45 548	48 885	11 075	10 562	10 880	13 031	11 438	11 304	12 348	13 795
Samferdsel	5 565	3 005	1 072	1 420	1 289	1 785	635	739	780	851
Finans- og forretningstjenester	25 745	29 697	6 710	5 885	6 030	7 120	7 127	6 955	7 417	8 198
Tjenester ellers	14 237	16 183	3 293	3 258	3 561	4 126	3 676	3 610	4 151	4 747

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Import i alt	8,9	6,7	5,1	7,8	11,2	11,4	2,4	9,6	8,1	6,5
Varer	10,2	6,6	5,2	9,6	13,5	12,5	0,9	9,9	7,5	7,8
Råolje og naturgass	-17,1	44,0	-73,5	26,5	64,3	-3,2	173,0	15,3	-21,5	87,5
Skip, nybygde og eldre	-33,5	-48,4	-66,7	-43,1	-56,3	95,6	-53,8	-33,1	-62,7	-47,9
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	368,3	-47,1	391,9	25,5	..	-78,7	-98,7	-71,5	19,6	114,8
Oljevirkosomhet, diverse varer	102,9	-33,9	117,6	124,2	69,1	107,3	-14,4	-30,3	-44,5	-44,4
Fly og helikoptere	54,1	-70,1	51,7	32,7	190,7	-22,5	-93,1	117,7	-99,4	-24,8
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	6,9	9,8	13,4	10,8	2,6	11,1	9,6	9,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	4,3	-0,0	4,3	3,0	9,3	1,6	-5,7	8,0	1,5	-2,9
Bergverksprodukter	11,6	10,1	3,9	16,2	7,3	18,8	4,6	0,3	16,2	20,3
Industriprodukter	10,3	9,9	7,8	10,1	12,8	10,7	4,0	12,6	11,2	11,4
Nærings- og nytelsesmidler	7,9	8,0	3,2	7,1	5,7	15,0	7,8	17,6	2,6	5,3
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	6,1	7,9	3,4	9,1	7,0	5,5	3,0	9,4	9,2	10,2
Trevarer	10,3	13,9	5,7	4,2	13,8	17,9	10,0	23,6	10,2	11,7
Treforedlingsprodukter	0,2	3,5	-0,6	-2,1	1,6	2,1	-3,1	8,0	4,9	4,5
Grafiske produkter	2,5	-3,7	1,2	6,3	5,2	-1,7	-3,6	-5,2	-5,8	-0,7
Raffinerte oljeprodukter	-9,5	-18,7	-4,7	-4,5	-1,9	-27,6	-22,3	-22,2	-25,0	-0,3
Kjemiske råvarer mv.	5,2	12,9	2,3	9,0	9,6	0,0	12,1	7,8	13,0	19,1
Kjemiske og mineralske produkter	6,1	9,4	1,4	4,0	8,3	10,9	6,2	13,4	8,8	8,9
Metaller	11,0	13,9	2,6	11,9	25,8	5,2	26,8	10,6	8,6	11,0
Verkstedprodukter	14,3	14,6	11,9	12,3	16,0	16,9	0,9	18,5	21,5	17,0
Andre industriprodukter	8,2	11,2	13,5	4,8	8,8	6,6	5,8	15,2	11,5	12,0
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	26,7	1,3	28,6	33,7	23,6	22,0	2,1	7,1	0,5	-4,0
Elektrisk kraft	13,7	-76,0	-27,4	1,9	98,0	37,4	-74,4	-67,3	-81,2	-81,5
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	11,3	9,5	7,6	10,6	14,3	12,7	3,8	12,8	11,3	10,0
Tjenester	6,2	7,1	4,9	3,9	6,9	8,9	6,0	9,0	9,4	3,5
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-4,0	-6,2	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-5,8	-6,0	-6,3	-6,9
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	24,8	26,7	19,0	7,8	58,1	19,4	16,0	45,8	17,5	27,8
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	11,7	32,1	12,4	30,4	23,9	-11,8	6,5	39,9	35,9	42,7
Reisetrafikk	12,0	12,1	11,7	12,6	9,9	14,8	18,1	15,7	12,5	2,9
Andre tjenester	5,9	7,3	4,3	-0,3	5,8	13,0	3,3	7,0	13,5	5,9
Samferdsel	6,9	-46,0	-12,3	16,0	-7,5	30,7	-40,8	-47,9	-39,5	-52,3
Finans- og forretningstjenester	5,1	15,3	3,3	-2,6	7,4	12,2	6,2	18,2	23,0	15,1
Tjenester ellers	6,9	13,7	13,5	-2,2	8,7	8,2	11,6	10,8	16,6	15,1

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Import i alt	5,6	1,4	7,1	6,6	4,6	4,1	2,6	1,9	0,9	0,6
Varer	4,9	0,8	5,6	6,4	4,4	3,3	1,3	1,1	0,2	0,7
Råolje og naturgass	23,9	30,6	7,2	26,0	21,9	36,2	23,6	23,1	41,5	33,4
Skip, nybygde og eldre	24,9	26,1	20,9	15,0	15,5	34,2	30,0	41,8	34,4	16,1
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	14,7	41,5	10,6	15,1	15,6	29,1	43,2	43,7	32,1	22,5
Oljevirkosomhet, diverse varer	4,6	3,8	4,8	4,2	4,8	4,8	4,4	4,5	3,8	3,0
Fly og helikoptere	-4,5	0,4	-31,9	-3,6	11,8	15,9	21,4	-13,1	-4,5	-4,5
Tradisjonelle varer	4,5	0,3	5,6	6,3	4,1	2,3	0,9	0,7	-0,4	0,3
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1,7	3,5	2,6	4,3	-0,1	-0,1	6,9	1,1	1,4	4,3
Bergverksprodukter	14,4	12,4	24,9	16,8	7,9	8,8	11,4	11,4	11,1	15,0
Industriprodukter	4,9	-0,2	6,5	6,2	4,3	2,7	0,4	0,3	-0,9	-0,4
Nærings- og nytelsesmidler	3,4	-3,1	7,0	4,8	3,6	-1,0	-3,4	-4,5	-4,6	-0,3
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-0,0	-3,7	3,8	-1,3	-1,7	-0,9	-3,8	-1,4	-5,3	-3,3
Trevarer	2,0	-2,5	5,6	2,4	0,5	-0,7	-0,3	-1,8	-3,2	-4,3
Treforedlingsprodukter	3,0	-3,4	8,6	2,6	1,0	-0,0	-1,8	-1,5	-4,3	-5,7
Grafiske produkter	0,3	4,9	4,6	-1,8	-1,6	0,2	-0,5	12,0	6,7	2,7
Raffinerte oljeprodukter	23,0	33,3	-4,4	27,2	31,1	44,3	30,0	29,6	42,6	27,4
Kjemiske råvarer mv.	7,2	1,8	9,2	6,6	6,0	7,1	4,2	3,8	-1,3	0,8
Kjemiske og mineralske produkter	2,6	-2,2	9,7	6,0	-0,8	-3,7	-2,4	-1,1	-2,6	-2,6
Metaller	24,4	5,3	26,4	21,0	22,3	27,5	8,6	7,4	4,7	1,5
Verkstedprodukter	1,1	-3,1	4,6	2,5	0,3	-2,4	-3,4	-2,9	-3,6	-2,4
Andre industriprodukter	0,1	-1,5	1,8	4,2	0,6	-4,4	-2,4	-1,3	-2,3	-0,2
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	3,7	1,6	2,3	3,4	4,4	4,4	2,1	0,5	0,7	3,1
Elektrisk kraft	-19,7	-1,6	-36,9	2,5	-2,4	-17,8	-15,4	0,2	-5,2	13,8
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	3,7	-0,8	6,2	5,2	2,7	0,9	-0,1	-0,3	-1,8	-0,7
Tjenester	7,0	2,9	10,8	6,8	4,9	6,2	5,6	3,7	2,3	0,6
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	14,3	10,4	17,1	13,3	10,0	17,3	20,5	10,5	9,3	3,1
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	4,7	3,9	4,8	4,1	4,8	4,7	4,4	4,5	3,8	3,0
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2,1	3,4	2,9	2,4	1,8	1,8	3,8	4,5	2,1	3,2
Reisetrafikk	7,2	-1,1	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4
Andre tjenester	1,8	3,1	1,9	1,3	1,3	2,7	2,7	3,9	3,0	2,6
Samferdsel	-4,4	3,1	-2,6	-7,7	-7,7	1,0	-1,3	7,1	3,7	2,6
Finans- og forretningstjenester	3,3	2,7	3,2	3,2	3,0	3,5	3,2	3,1	2,4	2,0
Tjenester ellers	1,7	2,4	1,0	1,6	1,6	2,3	2,1	2,9	2,4	2,3

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
I alt	2 295,9	2 312,9	2 273,8	2 303,7	2 310,8	2 295,2	2 290,3	2 311,3	2 328,0	2 321,6
Jordbruk og skogbruk	65,7	63,5	65,4	65,5	66,6	65,5	62,5	63,0	64,4	63,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	14,4	13,6	14,2	15,0	14,3	14,0	13,3	14,0	13,7	13,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	28,6	29,5	28,7	28,2	28,9	28,8	28,6	28,4	30,6	30,4
Utvinning av råolje og naturgass	17,4	17,7	17,6	17,0	17,2	17,6	17,5	17,1	17,9	18,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	11,3	11,8	11,1	11,2	11,7	11,2	11,2	11,3	12,6	12,1
Bergverksdrift	4,0	4,0	3,7	4,0	4,0	4,1	3,8	4,1	3,9	4,0
Industri	266,5	264,4	267,1	267,4	266,8	264,5	262,3	264,8	265,0	265,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	52,1	50,3	52,0	52,0	52,8	51,6	49,9	49,7	50,8	50,9
Tekstil- og bekledningsindustri	5,6	5,3	5,7	5,7	5,7	5,1	5,2	5,4	5,4	5,1
Trelast- og trevareindustri	15,3	15,4	15,2	16,0	15,0	14,9	15,1	15,5	15,4	15,5
Treforedling	8,3	8,0	8,4	8,6	8,4	8,1	8,1	8,1	8,1	7,8
Forlag og grafisk industri	33,1	32,3	33,9	33,0	32,8	32,8	33,0	32,8	31,7	31,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	22,1	22,3	22,1	22,5	22,0	22,0	22,1	22,6	22,3	22,3
Kjemiske råvarer	6,9	6,6	6,9	6,7	7,0	6,9	6,8	6,4	6,7	6,3
Metallindustri	13,4	13,4	13,2	13,7	13,5	13,1	13,5	13,6	13,7	13,1
Verkstedindustri	67,9	68,1	67,7	67,9	67,9	68,0	67,3	68,0	68,1	69,0
Bygging av skip og oljeplattformer	30,1	31,1	30,0	29,7	30,1	30,7	29,9	30,7	31,4	32,4
Møbelindustri og annen industri	11,7	11,5	12,0	11,8	11,6	11,3	11,4	11,9	11,4	11,2
Kraftforsyning	13,4	13,3	13,2	13,5	13,6	13,5	13,2	13,3	13,4	13,1
Vannforsyning	1,5	1,5	1,6	1,5	1,6	1,4	1,5	1,4	1,6	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	136,2	140,3	133,0	137,8	138,4	135,6	136,8	141,0	142,8	140,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	337,1	340,8	331,5	338,7	341,6	336,5	335,5	342,7	345,2	339,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	65,5	65,7	64,8	66,7	66,9	63,5	65,0	66,7	66,9	64,2
Rørtransport	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Utenriks sjøfart	40,5	38,7	40,6	40,4	40,3	40,8	39,4	38,3	38,3	38,8
Transport ellers	108,0	108,6	106,6	107,5	110,1	107,7	107,5	107,5	110,0	109,5
Post og telekommunikasjon	37,3	36,2	37,9	38,2	36,2	37,1	36,1	36,3	35,7	36,7
Finansiell tjenesteyting	47,7	47,7	47,6	47,8	47,8	47,7	47,0	47,2	48,1	48,4
Boligtjenester (husholdninger)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	232,3	239,0	228,5	234,3	233,7	232,7	236,1	237,4	240,1	242,1
Offentlig administrasjon og forsvar	151,5	149,8	150,7	151,2	151,4	152,5	150,1	150,2	149,5	149,6
Undervisning	179,9	180,7	179,1	181,7	178,6	180,2	180,8	181,1	178,9	182,1
Helse- og sosialtjenester	470,0	478,0	466,8	469,2	471,9	472,1	474,7	476,3	480,8	480,0
Andre sosiale og personlige tjenester	94,0	96,0	91,2	93,5	96,3	95,2	94,4	95,9	97,4	96,2
Fastlands-Norge	2 226,2	2 244,2	2 203,9	2 234,6	2 241,1	2 225,1	2 221,7	2 244,1	2 258,5	2 251,9

Offentlig forvaltning	723,6	729,5	721,1	724,2	722,9	726,3	727,0	728,8	729,8	732,5
Statsforvaltningen	269,8	270,8	268,2	269,8	269,9	271,4	270,1	270,3	270,7	272,1
Sivil forvaltning	236,4	240,1	234,9	236,1	236,6	238,0	239,1	239,7	240,1	241,6
Forsvar	33,4	30,7	33,3	33,7	33,3	33,4	31,0	30,6	30,6	30,5
Kommuneforvaltningen	453,8	458,7	453,0	454,4	453,0	454,9	456,8	458,5	459,1	460,4

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
I alt	0,4	0,7	-0,2	0,4	0,5	0,7	0,7	0,3	0,7	1,2
Jordbruk og skogbruk	-2,8	-3,5	-2,7	-2,3	-2,7	-3,6	-4,4	-3,8	-3,2	-2,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-4,8	-5,4	-2,7	-4,6	-5,9	-6,0	-6,7	-6,5	-4,8	-3,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,6	3,0	2,6	-0,8	-0,5	1,0	-0,3	0,9	5,7	5,5
Utvinning av råolje og naturgass	1,2	1,9	3,9	0,2	0,1	0,7	-1,1	0,9	4,1	3,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-0,4	4,7	0,5	-2,1	-1,4	1,5	1,0	1,0	8,0	8,5
Bergverksdrift	0,6	-0,2	-1,9	1,8	-0,3	2,6	2,1	1,3	-3,0	-0,9
Industri	-2,9	-0,8	-3,5	-3,0	-2,9	-2,3	-1,8	-1,0	-0,7	0,3
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,8	-3,4	-2,5	-2,4	-2,7	-3,4	-4,1	-4,4	-3,9	-1,4
Tekstil- og bekledningsindustri	-5,7	-5,0	-9,7	-4,1	-3,8	-4,9	-7,8	-4,9	-5,8	-1,1
Trelast- og trevareindustri	-0,9	0,8	-0,8	2,0	-2,6	-2,3	-1,1	-2,6	2,9	4,1
Treforedling	-2,0	-4,0	-3,7	0,4	-2,2	-2,8	-3,0	-5,3	-3,7	-4,0
Forlag og grafisk industri	-4,0	-2,4	-3,9	-4,9	-3,7	-3,6	-2,7	-0,6	-3,3	-3,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-1,8	0,9	0,2	-2,3	-2,7	-2,3	0,1	0,5	1,2	1,6
Kjemiske råvarer	-6,0	-4,6	-2,4	-9,8	-2,8	-8,6	-1,5	-4,1	-4,2	-8,7
Metallindustri	-2,4	0,4	-1,9	-2,2	-2,4	-2,9	1,8	-1,1	1,3	-0,3
Verktedindustri	-2,1	0,4	-4,4	-2,5	-1,9	0,3	-0,6	0,2	0,3	1,5
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,3	3,4	-6,5	-4,6	-4,9	-1,3	-0,2	3,5	4,5	5,7
Møbelindustri og annen industri	-4,1	-1,7	-3,5	-5,5	-3,1	-4,5	-5,1	1,0	-1,9	-0,7
Kraftforsyning	1,1	-1,3	-0,3	2,3	-0,2	2,5	-0,2	-0,9	-1,0	-2,9
Vannforsyning	12,4	-0,0	19,0	8,8	17,1	4,6	-4,0	-2,8	4,9	1,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,0	3,0	1,2	2,8	2,4	1,5	2,9	2,3	3,2	3,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	2,3	1,1	2,0	2,4	2,5	2,5	1,2	1,2	1,0	1,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,2	0,3	1,0	1,9	0,6	1,2	0,3	-0,1	-0,0	1,1
Rørtransport	-0,0	-0,5	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	-2,7
Utenriks sjøfart	-2,2	-4,4	-2,1	-2,4	-2,6	-1,7	-2,8	-5,1	-4,8	-4,9
Transport ellers	-0,5	0,6	-0,5	-0,9	-0,8	0,2	0,8	-0,0	-0,1	1,6
Post og telekommunikasjon	-2,8	-3,1	-3,3	-2,5	-4,6	-1,0	-4,9	-5,0	-1,4	-0,9
Finansiell tjenesteyting	-0,8	-0,1	-1,4	-1,1	-0,6	0,0	-1,1	-1,3	0,7	1,5
Boligtjenester (husholdninger)	-3,2	-1,8	-4,7	-2,3	0,1	-5,8	-4,1	-3,1	0,3	-0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	2,5	2,9	0,7	2,5	2,9	3,8	3,3	1,3	2,8	4,0
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,1	-1,1	-2,0	-0,5	-1,1	-0,7	-0,4	-0,7	-1,3	-1,9
Undervisning	-0,2	0,5	-1,0	-0,8	0,5	0,6	0,9	-0,3	0,2	1,1
Helse- og sosialtjenester	0,9	1,7	0,4	1,0	1,2	0,9	1,7	1,5	1,9	1,7
Andre sosiale og personlige tjenester	2,7	2,0	2,8	2,9	3,6	1,7	3,6	2,6	1,1	1,0
Fastlands-Norge	0,4	0,8	-0,2	0,5	0,6	0,7	0,8	0,4	0,8	1,2

Offentlig forvaltning	0,2	0,8	-0,4	0,2	0,3	0,5	0,8	0,6	1,0	0,9
Statsforvaltningen	2,2	0,4	1,5	2,5	1,8	2,8	0,7	0,2	0,3	0,3
Sivil forvaltning	2,7	1,6	2,0	3,0	2,4	3,5	1,8	1,5	1,5	1,5
Forsvar	-1,6	-8,2	-1,9	-1,2	-1,9	-1,6	-6,9	-9,1	-7,9	-8,7
Kommuneforvaltningen	-1,0	1,1	-1,5	-1,1	-0,5	-0,8	0,8	0,9	1,3	1,2

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
I alt	3 118,5	3 145,6	811,4	756,0	723,1	828,0	779,7	814,1	725,8	826,1
Jordbruk og skogbruk	126,3	122,1	32,1	31,3	31,4	31,5	29,9	31,1	30,4	30,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	24,6	23,1	6,4	6,2	5,7	6,4	5,6	6,1	5,3	6,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	47,8	48,9	12,6	11,3	11,2	12,7	11,8	12,1	11,7	13,2
Utvinning av råolje og naturgass	29,0	29,3	7,7	6,8	6,7	7,7	7,2	7,3	6,9	7,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	18,8	19,6	4,9	4,5	4,5	5,0	4,6	4,8	4,8	5,3
Bergverksdrift	6,2	6,2	1,5	1,6	1,5	1,7	1,4	1,7	1,4	1,7
Industri	405,7	404,6	106,3	98,6	92,4	108,4	100,0	105,5	91,9	107,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	77,8	75,2	20,3	18,7	18,0	20,8	18,6	19,4	17,2	20,1
Tekstil- og bekledningsindustri	7,8	7,4	2,1	1,9	1,8	1,9	1,8	2,0	1,7	1,9
Trelast- og trevareindustri	23,4	23,6	6,1	5,9	5,3	6,1	5,7	6,2	5,4	6,3
Treforedling	13,1	12,6	3,4	3,3	2,9	3,4	3,2	3,3	2,8	3,2
Forlag og grafisk industri	44,0	43,1	11,8	10,7	9,9	11,7	10,9	11,4	9,5	11,2
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	34,2	34,6	8,9	8,5	7,7	9,1	8,5	9,2	7,8	9,1
Kjemiske råvarer	11,1	10,5	2,9	2,6	2,5	3,0	2,8	2,7	2,4	2,7
Metallindustri	21,1	21,3	5,5	5,3	4,8	5,6	5,4	5,6	4,8	5,5
Verkstedindustri	107,4	108,1	28,0	25,9	24,6	28,9	26,6	28,0	24,6	28,9
Bygging av skip og oljeplattformer	47,5	50,0	12,4	11,3	10,9	13,0	11,9	12,8	11,5	13,7
Møbelindustri og annen industri	18,3	18,1	4,9	4,5	4,2	4,8	4,4	4,9	4,1	4,6
Kraftforsyning	19,7	19,4	5,1	4,7	4,5	5,3	4,8	5,0	4,5	5,1
Vannforsyning	2,3	2,3	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	221,9	230,1	56,6	54,6	50,8	59,9	55,8	60,4	52,5	61,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	456,2	460,7	118,0	110,8	107,5	119,9	113,3	120,1	108,3	119,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	79,4	79,9	20,4	19,8	19,6	19,6	19,9	20,7	19,7	19,6
Rørtransport	0,9	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Utenriks sjøfart	75,0	71,6	19,7	18,4	17,7	19,3	18,3	18,2	16,9	18,1
Transport ellers	166,5	168,1	42,6	40,1	40,0	43,7	41,5	42,9	39,9	43,9
Post og telekommunikasjon	49,9	48,8	13,2	12,2	11,3	13,3	12,1	12,6	11,2	12,9
Finansiell tjenesteyting	71,2	71,1	18,7	17,0	16,3	19,1	17,4	18,2	16,4	19,0
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Forretningsmessig tjenesteyting	313,5	322,9	82,2	75,3	73,2	82,9	80,2	82,5	75,2	85,0
Offentlig administrasjon og forsvar	223,7	219,9	58,6	53,3	51,2	60,6	54,9	56,9	50,2	58,0
Undervisning	224,5	227,1	62,2	54,3	44,2	63,8	58,7	60,6	42,9	64,9
Helse- og sosialtjenester	479,4	491,4	122,7	116,2	114,6	125,9	121,9	125,8	117,1	126,6
Andre sosiale og personlige tjenester	122,1	124,8	31,3	29,1	28,8	32,9	30,8	32,4	29,1	32,6
Fastlands-Norge	2 994,8	3 024,3	778,9	726,2	694,0	795,8	749,3	783,5	697,0	794,5

Offentlig forvaltning	839,8	848,7	221,0	202,6	189,4	226,8	213,1	220,0	189,5	226,1
Statsforvaltningen	354,9	354,9	92,2	85,4	82,5	94,7	88,3	91,2	82,4	93,0
Sivil forvaltning	293,8	299,0	76,1	70,8	68,6	78,3	74,2	76,8	69,7	78,3
Forsvar	61,1	55,9	16,1	14,7	13,9	16,4	14,0	14,4	12,8	14,7
Kommuneforvaltningen	484,9	493,8	128,7	117,2	106,9	132,1	124,8	128,8	107,1	133,1
Markedsrettet virksomhet	2 211,2	2 227,4	572,7	537,0	518,1	583,3	549,1	575,5	520,6	582,1
Ikke markedsrettet virksomhet	907,4	918,3	238,7	219,1	205,0	244,7	230,5	238,6	205,2	243,9

Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
I alt	1,9	0,9	1,1	0,6	1,6	4,2	-3,9	7,7	0,4	-0,2
Jordbruk og skogbruk	-4,3	-3,3	-3,8	-4,5	-4,3	-4,7	-6,6	-0,8	-3,1	-2,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-2,7	-6,3	-0,6	-3,9	-4,7	-1,5	-11,6	-1,4	-6,4	-5,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,6	2,3	4,5	-0,5	0,8	5,1	-6,3	7,5	5,3	3,7
Utvinning av råolje og naturgass	2,8	1,0	5,5	0,3	1,0	4,1	-7,2	6,6	3,7	1,8
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	2,1	4,3	2,8	-1,6	0,5	6,6	-5,0	8,8	7,5	6,5
Bergverksdrift	3,6	-0,0	0,4	3,0	2,2	8,4	-2,1	8,3	-3,4	-2,8
Industri	-0,3	-0,3	-1,8	-1,9	-0,7	3,0	-5,9	7,0	-0,6	-1,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,1	-3,3	-0,9	-1,2	-0,2	2,3	-8,4	3,5	-4,3	-3,5
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,3	-4,4	-8,4	-3,1	-1,4	0,7	-11,7	2,9	-6,0	-2,4
Trelast- og trevareindustri	1,8	0,8	1,3	3,2	-0,6	3,0	-6,2	5,3	2,3	2,2
Treforedling	0,5	-3,6	-2,0	1,6	0,4	1,8	-6,0	0,3	-3,4	-5,2
Forlag og grafisk industri	-1,9	-2,2	-1,9	-4,2	-2,2	0,4	-7,4	6,9	-3,5	-4,1
Oljeraffineri, kjemisk og mineralisk industri	1,1	1,2	2,1	-0,7	-0,3	2,9	-3,7	7,9	1,0	-0,1
Kjemiske råvarer	-4,1	-5,2	-0,8	-9,4	-1,4	-4,7	-6,5	1,9	-4,6	-10,5
Metallindustri	0,5	1,1	0,4	-1,1	0,1	2,6	-2,0	6,3	1,6	-1,3
Verkstedindustri	0,4	0,7	-2,8	-1,7	0,2	5,8	-5,0	8,3	0,3	-0,1
Bygging av skip og oljeplattformer	-1,8	5,1	-5,2	-3,8	-2,9	4,3	-3,6	13,5	5,9	5,5
Møbelindustri og annen industri	-1,1	-1,4	-1,4	-3,5	-0,5	1,2	-9,1	8,8	-2,0	-2,8
Kraftforsyning	3,2	-1,5	1,7	2,9	0,9	6,8	-6,3	6,3	-1,0	-4,5
Vannforsyning	15,0	0,5	21,2	8,9	18,9	10,9	-7,7	6,4	5,2	-0,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,2	3,7	3,3	4,4	5,5	7,5	-1,4	10,7	3,4	2,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	1,0	3,8	3,0	4,2	5,2	-4,0	8,4	0,7	-0,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,7	0,7	1,8	1,5	1,3	2,3	-2,6	4,8	0,3	0,4
Rørtransport	1,5	-1,1	0,7	-0,3	0,8	4,6	-6,4	7,0	1,3	-5,1
Utenriks sjøfart	-1,2	-4,7	-0,4	-1,9	-1,5	-1,0	-6,8	-0,7	-5,0	-5,9
Transport ellers	1,6	1,0	1,0	-0,7	1,5	4,6	-2,7	6,8	-0,3	0,5
Post og telekommunikasjon	-0,7	-2,3	-2,0	-1,9	-3,1	3,8	-8,3	3,2	-0,8	-2,5
Finansiell tjenesteyting	1,2	-0,2	0,2	-0,7	0,6	4,7	-6,8	6,5	0,7	-0,4
Boligtjenester (husholdninger)	-0,1	-2,4	-3,0	-0,2	3,3	-0,1	-11,0	3,3	0,3	-1,6
Forretningsmessig tjenesteyting	3,6	3,0	2,4	1,5	4,6	5,6	-2,4	9,6	2,8	2,6
Offentlig administrasjon og forsvar	0,9	-1,7	-0,7	-0,2	0,1	4,2	-6,3	6,7	-2,0	-4,3
Undervisning	1,0	1,2	0,3	-0,4	-2,9	5,7	-5,5	11,5	-3,0	1,7
Helse- og sosialtjenester	2,7	2,5	1,5	1,5	2,8	4,8	-0,6	8,2	2,2	0,5
Andre sosiale og personlige tjenester	4,0	2,2	4,0	3,1	4,4	4,4	-1,7	11,1	1,2	-1,0
Fastlands-Norge	2,0	1,0	1,1	0,7	1,7	4,4	-3,8	7,9	0,4	-0,2

Offentlig forvaltning	1,8	1,1	0,7	0,5	0,6	5,0	-3,6	8,6	0,1	-0,3
Statsforvaltningen	3,7	0,0	2,7	2,5	2,7	6,7	-4,3	6,8	-0,1	-1,8
Sivil forvaltning	4,5	1,8	3,3	3,3	3,7	7,7	-2,5	8,6	1,5	-0,0
Forsvar	-0,0	-8,5	-0,2	-1,1	-1,6	2,4	-12,8	-2,1	-7,9	-10,4
Kommuneforvaltningen	0,4	1,8	-0,6	-0,8	-1,0	3,8	-3,1	9,9	0,2	0,8
Markedsrettet virksomhet	2,0	0,7	1,2	0,6	2,0	4,0	-4,1	7,2	0,5	-0,2
Ikke markedsrettet virksomhet	1,8	1,2	0,8	0,6	0,6	4,8	-3,4	8,9	0,1	-0,3

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
Lønnskostnader i alt.	764 667	800 574	186 923	188 503	192 580	196 662	194 274	201 748	200 201	204 352
Jordbruk og skogbruk	4 155	4 186	1 024	1 025	1 054	1 052	1 025	1 029	1 062	1 071
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 981	2 980	741	746	766	729	718	743	782	737
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	24 598	25 433	6 182	5 993	6 305	6 118	6 226	6 097	6 675	6 435
Utvinning av råolje og naturgass	15 908	16 282	4 047	3 856	4 012	3 992	4 044	3 918	4 191	4 129
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 691	9 150	2 135	2 137	2 293	2 125	2 183	2 178	2 484	2 305
Bergverksdrift	1 719	1 759	387	430	445	457	412	451	440	456
Industri	103 386	106 745	25 032	25 860	26 173	26 321	25 913	26 854	26 804	27 174
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	18 063	18 138	4 360	4 446	4 635	4 623	4 393	4 450	4 605	4 690
Tekstil- og bekledningsindustri	1 522	1 549	364	404	386	369	370	414	394	370
Trelast- og trevareindustri	4 794	5 047	1 134	1 227	1 226	1 208	1 208	1 264	1 292	1 283
Treforedling	3 493	3 512	843	913	861	876	871	909	859	872
Forlag og grafisk industri	11 118	11 402	2 775	2 796	2 762	2 785	2 861	2 943	2 789	2 809
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9 660	10 010	2 331	2 426	2 449	2 454	2 436	2 515	2 524	2 536
Kjemiske råvarer	3 500	3 368	858	862	891	888	860	840	856	812
Metallindustri	5 778	6 046	1 386	1 497	1 458	1 437	1 495	1 559	1 518	1 475
Verkstedindustri	28 525	29 426	6 876	7 156	7 224	7 269	7 081	7 418	7 385	7 542
Bygging av skip og oljeplattformer	13 184	14 371	3 189	3 231	3 312	3 453	3 393	3 560	3 607	3 810
Møbelindustri og annen industri	3 750	3 876	918	902	968	961	946	982	975	973
Kraftforsyning	6 573	6 791	1 595	1 659	1 660	1 660	1 678	1 735	1 713	1 665
Vannforsyning	590	622	155	133	158	145	151	148	173	150
Bygge- og anleggsvirksomhet	48 117	51 726	11 228	11 976	12 409	12 503	12 162	12 799	13 405	13 361
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	100 656	105 844	24 309	25 285	25 684	25 379	25 597	26 780	26 972	26 496
Hotell- og restaurantvirksomhet	16 980	17 780	4 064	4 279	4 409	4 228	4 271	4 507	4 581	4 422
Rørtransport	410	410	102	101	104	103	103	102	105	100
Utenriks sjøfart	11 076	10 717	2 770	2 763	2 754	2 791	2 733	2 655	2 648	2 680
Transport ellers	39 747	40 408	9 665	9 918	10 275	9 889	9 945	10 067	10 316	10 080
Post og telekommunikasjon	14 966	14 779	3 700	3 817	3 646	3 803	3 586	3 713	3 642	3 839
Finansiell tjenesteyting	25 012	27 119	6 242	6 291	6 227	6 252	6 715	6 748	6 802	6 853
Boligtjenester (husholdninger)	422	429	101	104	113	104	102	105	116	106
Forretningsmessig tjenesteyting	87 974	93 203	21 204	22 037	22 277	22 456	22 831	23 197	23 528	23 647
Offentlig administrasjon og forsvar	59 506	61 891	14 764	13 872	15 190	15 680	14 775	15 800	15 612	15 705
Undervisning	66 306	69 550	17 354	15 938	14 757	18 257	17 340	18 305	14 793	19 112
Helse- og sosialtjenester	121 607	128 838	29 709	29 427	30 947	31 524	30 895	32 542	32 579	32 822
Andre sosiale og personlige tjenester	27 885	29 363	6 596	6 850	7 228	7 211	7 095	7 372	7 453	7 443
Fastlands-Norge	728 583	764 014	177 870	179 646	183 417	187 650	185 211	192 894	190 772	195 137

Offentlig forvaltning	231 275	243 680	58 120	55 026	56 748	61 381	58 883	62 450	58 859	63 487
Statsforvaltningen	100 432	105 791	24 843	23 811	25 665	26 113	25 212	26 845	26 897	26 837
Sivil forvaltning	88 125	93 800	21 721	20 881	22 682	22 841	22 267	23 781	24 000	23 753
Forsvar	12 307	11 991	3 121	2 930	2 983	3 272	2 944	3 064	2 898	3 085
Kommuneforvaltningen	130 843	137 889	33 277	31 216	31 082	35 268	33 672	35 605	31 962	36 650

Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4
I alt	4,3	3,5	3,0	4,1	4,9	5,1	4,7	3,9	3,0	2,6
Jordbruk og skogbruk	3,8	3,5	3,4	3,7	4,1	4,3	3,7	3,6	3,2	3,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	4,1	3,6	3,6	4,1	4,4	4,4	3,9	3,6	3,4	3,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,1	0,4	3,7	3,7	4,5	4,6	1,0	0,8	0,1	-0,3
Utvinning av råolje og naturgass	4,0	0,5	3,5	3,6	4,3	4,5	1,0	0,7	0,3	-0,2
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4,2	0,6	3,7	3,6	4,6	4,9	1,2	0,9	0,3	-0,1
Bergverksdrift	9,7	3,2	8,7	9,0	9,7	11,2	4,8	4,1	3,0	1,3
Industri	5,1	3,7	4,5	4,8	5,5	5,5	4,9	4,5	2,7	2,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5,7	3,8	5,2	5,5	6,1	6,0	4,8	4,3	3,1	3,0
Tekstil- og bekledningsindustri	7,6	3,4	6,7	7,1	8,0	8,3	4,7	4,2	2,2	2,4
Trelast- og trevareindustri	7,6	3,4	7,0	7,5	8,0	7,9	4,3	4,2	2,2	2,8
Treforedling	6,4	4,5	5,9	6,5	6,7	6,6	6,3	4,8	3,5	3,6
Forlag og grafisk industri	3,1	4,6	2,5	3,0	3,5	3,6	5,6	5,2	3,6	3,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	5,6	2,7	4,8	5,4	6,0	6,2	4,6	3,4	1,5	1,3
Kjemiske råvarer	5,8	0,7	5,5	5,8	6,2	5,9	1,5	1,4	0,1	-0,0
Metallindustri	4,6	4,0	3,7	4,4	5,0	5,3	5,8	5,1	2,5	2,7
Verkstedindustri	4,5	2,9	4,0	4,1	5,0	4,8	4,0	3,7	1,9	1,9
Bygging av skip og oljeplattformer	5,0	5,9	4,7	4,6	5,2	5,2	7,0	6,5	4,8	5,1
Møbelindustri og annen industri	7,2	2,2	6,0	7,0	7,7	8,0	4,6	2,8	0,9	0,5
Kraftforsyning	6,6	4,6	6,9	6,4	6,2	6,7	5,5	5,5	4,2	3,3
Vannforsyning	4,1	3,5	1,3	4,4	5,6	5,2	6,2	3,6	2,0	2,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,6	3,8	3,9	4,7	5,0	4,9	3,8	3,4	4,6	3,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,3	3,5	3,9	3,9	4,7	4,7	3,8	3,9	3,5	3,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,2	3,9	3,7	3,5	4,2	5,4	4,5	4,4	3,6	3,3
Rørtransport	3,8	0,5	2,9	3,5	4,1	4,8	1,4	0,4	0,6	-0,4
Utenriks sjøfart	2,4	1,2	2,1	2,4	2,6	2,5	1,5	1,3	1,0	1,0
Transport ellers	3,6	2,2	3,2	3,4	4,0	4,0	3,3	2,8	1,5	1,4
Post og telekommunikasjon	3,3	2,5	2,2	2,9	3,6	4,6	3,1	3,0	1,8	1,9
Finansiell tjenesteyting	3,3	8,5	1,5	3,1	4,3	4,2	8,9	8,8	8,5	8,1
Boligtjenester (husholdninger)	4,6	3,4	1,4	5,1	6,3	5,4	4,6	3,9	2,5	2,6
Forretningsmessig tjenesteyting	3,9	2,9	3,5	3,9	3,9	4,3	3,9	3,2	2,4	2,0
Offentlig administrasjon og forsvar	4,5	3,7	1,5	4,1	6,2	6,2	5,9	4,4	2,5	2,3
Undervisning	3,7	3,4	0,6	3,4	5,4	5,5	5,7	4,0	2,1	2,0
Helse- og sosialtjenester	4,2	3,7	1,5	4,5	5,2	5,7	6,0	4,1	2,7	2,2
Andre sosiale og personlige tjenester	4,2	3,4	3,3	4,1	4,7	4,6	4,8	3,8	2,6	2,5
Fastlands-Norge	4,3	3,6	2,9	4,1	4,9	5,2	4,8	4,0	3,0	2,7

Offentlig forvaltning	4,2	3,7	1,1	4,1	5,6	5,9	6,0	4,1	2,5	2,2
Statsforvaltningen	4,1	3,8	1,1	3,8	5,6	6,0	5,5	4,3	3,0	2,5
Sivil forvaltning	3,7	3,6	0,6	3,4	5,2	5,7	5,3	4,0	2,8	2,3
Forsvar	6,3	3,8	3,9	5,6	7,9	7,7	5,6	4,5	2,8	2,3
Kommuneforvaltningen	4,1	3,6	0,9	4,2	5,5	5,6	6,3	4,1	2,1	2,0

Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land

Tabell	Side
1. Bruttonasjonalprodukt	54*
2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	54*
3. Konsum i offentlig forvaltning	54*
4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital	55*
5. Eksport av varer og tjenester	55*
6. Import av varer og tjenester	55*
7. Privat konsumdeflator	56*
8. Lønnskostnader per sysselsatt	56*
9. Sysselsetting	56*
10. Arbeidsledighet	57*
11. Korte renter	57*
12. Budsjettbalanse	57*

Tabell 1. Bruttonasjonalprodukt, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	3,5	0,7	0,5	0,6	2,1	3,0	2,7	2,4
Frankrike	4,1	2,1	1,3	0,9	2,1	1,6	2,1	2,2
Italia	3,2	1,7	0,4	0,4	1,0	0,2	1,1	1,5
Japan	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,7	2,4	2,0	2,0
USA	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	3,5	3,3
Storbritannia	4,0	2,2	2,0	2,5	3,2	1,7	2,4	2,7
Sverige	4,4	1,2	2,0	1,6	3,1	2,4	3,5	3,0
Tyskland	3,5	1,4	0,1	-0,2	1,1	1,1	1,8	1,7
Norge ²⁾	2,8	2,7	1,1	0,4	2,9	2,4	2,2	1,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	0,2	0,1	0,8	1,4	3,8	4,4	3,0	2,1
Frankrike	3,5	2,4	2,4	1,6	2,3	2,1	2,1	2,2
Italia	2,8	0,8	0,4	1,4	1,0	0,9	1,0	1,8
Japan	0,5	1,1	0,5	0,2	1,5	1,7	1,5	1,7
USA	4,7	2,5	2,7	2,9	3,9	3,5	2,8	3,4
Storbritannia	4,6	3,0	3,5	2,6	3,6	1,8	1,8	2,1
Sverige	4,9	0,4	1,4	1,5	1,8	2,3	2,9	2,4
Tyskland	2,5	1,9	-0,5	0,1	0,2	-0,2	0,3	0,6
Norge ²⁾	3,9	1,8	3,0	3,0	4,4	3,6	3,5	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 3. Konsum i offentlig forvaltning, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	2,3	2,2	2,2	0,4	2,0	1,2	0,8	0,6
Frankrike	2,2	1,9	2,9	2,1	2,7	1,6	2,0	1,8
Italia	1,7	3,9	1,9	2,3	0,6	1,2	-0,0	0,6
Japan	4,9	3,0	2,6	1,2	2,7	2,0	1,4	1,4
USA	1,7	3,1	4,3	3,0	2,1	1,6	1,2	0,9
Storbritannia	3,7	1,7	4,4	4,5	2,6	1,6	2,0	2,3
Sverige	-1,2	0,9	2,3	0,8	0,3	0,5	1,4	0,8
Tyskland	1,4	0,5	1,4	0,1	-1,6	-0,3	0,1	0,1
Norge ²⁾	1,3	5,8	3,7	1,4	2,3	2,2	1,9	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	7,4	-1,4	0,4	1,6	3,3	3,5	6,1	4,3
Frankrike	7,5	2,3	-1,7	2,7	2,2	3,0	2,8	3,3
Italia	7,3	1,6	1,3	-1,8	1,9	-0,7	3,1	2,8
Japan	2,0	-1,4	-5,7	0,9	1,6	3,0	1,2	1,0
USA	6,1	-1,7	-3,5	3,3	8,4	7,2	6,4	4,5
Storbritannia.	3,5	2,4	3,0	0,0	4,9	3,1	5,4	5,2
Sverige	5,6	-1,0	-2,6	-1,5	5,5	8,2	5,3	3,8
Tyskland	3,6	-3,3	-5,9	-0,7	-1,5	0,2	2,9	3,2
Norge ²⁾	-3,6	-0,7	-1,0	-2,0	9,1	10,8	7,5	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 5. Eksport av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	12,7	3,1	4,8	-1,1	3,2	9,3	5,7	5,7
Frankrike	13,8	2,6	1,5	-1,7	2,1	3,7	7,2	6,8
Italia	9,7	1,6	-3,2	-1,9	3,2	0,7	6,8	4,7
Japan	12,1	-6,0	7,3	9,1	14,4	6,5	9,8	8,9
USA	8,7	-5,4	-2,3	1,8	8,4	7,1	8,3	8,5
Storbritannia.	9,1	2,9	0,2	1,2	3,9	5,6	7,7	7,5
Sverige	11,2	0,8	1,0	4,9	10,6	3,9	7,6	7,8
Tyskland	14,2	6,8	4,3	2,3	8,3	6,6	7,5	7,8
Norge ²⁾	4,0	5,0	-0,8	1,6	0,9	-0,9	1,7	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 6. Import av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	13,0	1,9	6,5	-0,6	6,5	10,2	6,4	5,7
Frankrike	14,9	2,5	1,5	1,3	6,1	6,4	7,3	7,0
Italia	7,1	0,5	-0,5	1,3	2,5	3,8	7,0	5,6
Japan	8,5	-0,7	1,3	3,8	8,9	7,6	6,0	5,6
USA	13,1	-2,7	3,4	4,6	10,7	5,8	6,0	7,0
Storbritannia.	9,0	4,8	4,5	1,8	5,9	5,2	7,4	6,8
Sverige	11,5	-2,8	-1,9	4,9	7,4	3,6	6,9	6,8
Tyskland	10,7	1,5	-1,3	5,0	6,1	5,1	5,6	6,8
Norge ²⁾	2,7	0,9	0,7	2,2	9,1	5,7	5,6	4,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 7. Privat konsumdeflator, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	2,7	2,3	2,3	2,0	1,6	1,5	1,4	2,4
Frankrike	2,4	1,7	1,0	1,1	1,5	1,4	1,6	1,1
Italia	2,9	2,7	3,1	2,5	2,2	2,0	2,6	2,1
Japan	-0,8	-1,0	-1,2	-0,7	-0,5	-0,5	0,2	0,7
USA	2,5	2,1	1,4	1,9	2,6	2,8	2,4	2,1
Storbritannia	1,1	2,3	1,5	2,0	1,3	2,0	2,1	2,0
Sverige	1,2	2,4	1,8	2,3	1,2	1,0	1,9	2,2
Tyskland	0,9	1,7	1,2	1,5	1,4	1,6	1,7	1,3
Norge ²⁾	3,0	2,3	1,4	2,6	0,7	1,2	2,3	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 8. Lønnskostnader per sysselsatt, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	3,0	4,1	3,7	3,2	3,0	2,4	3,3	4,4
Frankrike	2,3	2,8	3,3	2,4	3,0	3,4	3,0	3,0
Italia	2,9	3,0	2,4	3,2	2,8	3,4	2,8	2,6
Japan	0,4	-1,1	-1,9	-0,1	-0,4	0,8	1,6	2,2
USA	6,7	2,6	3,3	3,6	4,6	5,4	4,5	5,0
Storbritannia	6,1	5,1	3,6	5,2	4,5	4,0	4,4	4,5
Sverige	7,6	4,5	2,5	2,4	2,9	3,4	3,6	4,0
Tyskland	2,0	1,6	1,2	1,6	0,2	-0,0	0,3	0,9
Norge ²⁾	4,7	7,2	3,2	4,1	3,9	3,0	3,9	4,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 9. Sysselsetting, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	0,4	0,8	-0,2	-1,2	0,0	0,8	0,6	0,5
Frankrike	2,8	1,6	0,7	-0,0	-0,1	0,2	0,6	0,9
Italia	1,9	2,0	1,5	1,0	1,5	1,1	0,7	0,6
Japan	-0,2	-0,5	-1,3	-0,2	0,2	0,5	0,2	0,2
USA	2,5	0,0	-0,3	0,9	1,1	1,8	1,7	1,2
Storbritannia	1,2	0,8	0,8	1,0	1,0	0,8	0,3	0,3
Sverige	2,2	2,0	0,1	-0,2	-0,4	0,7	0,8	1,0
Tyskland	1,9	0,4	-0,6	-1,0	0,4	0,2	0,7	0,9
Norge ²⁾	0,4	0,4	0,4	-0,8	0,3	0,3	1,0	1,0

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 10. Arbeidsledighet, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av arbeidsstyrken

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	4,3	4,3	4,5	5,5	5,4	4,9	4,6	4,4
Frankrike	9,4	8,7	9,0	9,7	10,0	10,0	9,6	9,0
Italia	10,7	9,6	9,1	8,8	8,1	7,7	7,5	7,4
Japan	4,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	4,0	3,5
USA	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1	4,8	4,7
Storbritannia.	5,5	5,1	5,2	5,0	4,7	4,8	5,1	5,6
Sverige	4,7	4,0	4,0	4,9	5,5	5,6	4,5	4,2
Tyskland	6,9	6,9	7,6	8,7	9,2	9,3	9,1	8,7
Norge ²⁾	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	4,1	3,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 11. Korte renter, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosent

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	4,9	4,6	3,5	2,4	2,1	2,1	2,2	2,9
Frankrike	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,9
Italia	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,9
Japan	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
USA	6,5	3,7	1,8	1,2	1,6	3,5	4,8	4,9
Storbritannia.	6,1	5,0	4,0	3,7	4,6	4,7	4,5	4,5
Sverige	4,0	4,0	4,1	3,0	2,1	1,7	2,4	3,4
Tyskland	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,9
Norge ²⁾	6,7	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,5	4,7

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 12. Budsjettbalanse, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosent av BNP

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	2,3	1,2	0,3	-0,0	1,7	2,8	2,4	1,9
Frankrike	-1,5	-1,6	-3,2	-4,2	-3,7	-3,2	-3,2	-3,0
Italia	-0,7	-3,2	-2,9	-3,3	-3,3	-4,3	-4,2	-4,8
Japan	-7,5	-6,1	-7,9	-7,7	-6,5	-6,5	-6,0	-6,0
USA	1,6	-0,4	-3,8	-5,0	-4,7	-3,7	-4,2	-3,9
Storbritannia.	3,8	0,7	-1,7	-3,3	-3,2	-3,1	-3,0	-3,2
Sverige	5,0	2,6	-0,5	-0,1	1,4	1,2	0,9	1,3
Tyskland	1,3	-2,8	-3,7	-4,0	-3,7	-3,9	-3,6	-2,6
Norge ²⁾	15,6	13,6	9,3	7,6	11,4	15,3	17,0	17,0

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1997-2009

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

											Prognoser			
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006	2007	2008	2009	
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv.	3,2	2,7	3,3	3,9	1,8	3,0	2,9	4,7	3,8	3,9	3,6	3,1	3,2	
Konsum i offentlig forvaltning	2,5	3,3	3,2	1,3	5,8	3,7	1,3	2,2	1,4	2,0	2,3	3,8	3,4	
Bruttoinvestering i fast realkapital	15,5	13,1	-5,6	-3,6	-0,7	-1,0	0,2	8,1	10,8	6,6	-2,4	1,1	0,2	
Utvinning og rørtransport	24,9	22,2	-13,1	-23,0	-4,1	-5,3	16,1	7,8	15,7	6,3	-5,1	0,0	0,0	
Fastlands-Norge	11,8	8,6	-0,1	-1,2	4,3	2,5	-3,7	7,8	9,0	6,2	-1,0	1,5	0,3	
Næringer	9,5	8,9	-1,5	0,1	2,6	4,6	-11,7	8,0	9,4	7,4	2,5	2,4	0,4	
Bolig	12,1	7,8	3,0	5,6	8,2	-0,6	2,0	12,3	14,5	0,5	-2,8	-1,7	-2,2	
Offentlig forvaltning	18,0	8,6	0,5	-11,4	4,2	1,0	10,5	1,9	0,7	11,7	-6,3	3,9	3,8	
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	3,9	2,6	2,3	3,2	3,1	1,4	4,5	4,0	3,8	2,5	3,0	2,8	
Lagerendring ²	0,8	0,4	-0,5	0,8	-1,2	-0,2	-0,3	1,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eksport	7,7	0,6	2,8	4,0	5,0	-0,8	0,2	0,6	0,5	-0,3	4,5	3,7	0,8	
Råolje og naturgass	4,1	-5,8	0,4	4,1	8,8	1,9	-0,7	-0,7	-3,4	-3,2	6,6	5,6	-1,4	
Tradisjonelle varer	7,6	5,4	2,2	5,1	1,5	0,4	4,4	3,4	5,6	3,0	3,1	2,0	3,2	
Import	12,4	8,5	-1,8	2,7	0,9	0,7	1,1	8,9	6,7	7,1	3,1	4,0	3,9	
Tradisjonelle varer	8,5	9,0	-1,9	3,8	3,6	3,4	5,1	10,2	8,3	4,4	2,8	3,3	3,4	
Bruttonasjonalprodukt	5,2	2,6	2,1	2,8	2,7	1,1	1,1	3,1	2,3	1,3	2,5	2,7	1,4	
Fastlands-Norge	4,9	4,1	2,7	2,5	2,1	1,4	1,4	3,8	3,7	2,3	1,9	2,4	2,2	
Industri og bergverk	3,6	-0,7	0,1	-0,8	-0,1	-0,1	2,9	4,7	2,4	2,5	0,2	1,3	1,2	
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	2,5	2,3	0,6	-0,7	-1,2	-1,2	-1,7	2,0	1,0	0,9	0,7	1,2	0,6	
Sysselsatte personer	2,9	2,5	0,8	0,4	0,2	0,0	-1,1	0,4	0,7	1,5	0,7	0,7	0,9	
Arbeidstilbud ³	2,1	1,6	0,8	0,7	0,3	0,4	-0,5	0,4	0,9	0,7	0,6	0,6	0,7	
Yrkesandel (nivå) ⁴	72,7	73,6	73,8	74,0	73,9	73,8	73,0	72,8	72,8	72,6	72,3	72,0	71,8	
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	3,8	3,7	3,6	3,4	
Priser og lønninger														
Lønn per normalsårsverk	4,8	6,6	5,3	4,5	5,1	5,3	3,9	4,3	3,5	3,8	4,0	4,2	4,0	
Konsumprisindeksen (KPI)	2,6	2,3	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,5	2,6	1,9	2,0	1,9	
KPI-JAE ⁵	..	..	..	..	2,6	2,3	1,1	0,3	1,0	1,3	2,0	2,0	2,0	
Eksportpris tradisjonelle varer	-0,6	2,0	-0,4	9,9	-1,6	-8,9	-2,3	8,4	3,2	1,2	-1,1	0,2	1,8	
Importpris tradisjonelle varer	-1,2	1,1	-2,9	5,1	-0,7	-7,5	-0,3	4,5	0,3	-0,3	-1,1	-0,7	-0,1	
Boligpris ⁶	10,9	9,7	9,4	14,1	7,2	4,0	1,6	10,1	7,9	3,4	0,6	1,8	0,4	
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes realdisponible inntekt	3,8	5,6	2,7	3,5	-0,2	7,3	4,3	4,8	6,5	-6,0	3,7	3,1	3,1	
Husholdningenes sparerate (nivå)	2,9	5,9	5,6	5,2	4,2	9,0	9,7	9,8	12,0	3,2	3,3	3,3	3,3	
Pengemarkedsrente (nivå)	3,7	5,8	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	2,9	3,3	3,3	3,3	
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	6,0	7,4	8,4	8,1	8,9	8,5	6,6	4,2	4,0	4,3	4,8	4,8	4,8	
Realrente etter skatt (nivå)	1,7	3,0	3,7	2,6	3,3	4,8	2,3	2,6	1,3	0,5	1,6	1,5	1,5	
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	0,4	2,5	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-3,9	1,1	-0,2	0,1	0,0	
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen, mrd. kroner	70,5	0,5	66,4	228,9	235,2	193,9	204,3	233,0	319,7	333,7	314,2	315,9	301,3	
Driftsbalansen i prosent av BNP	6,3	0,0	5,4	15,6	15,4	12,8	13,0	13,6	16,8	16,6	15,3	14,7	13,6	
Utlandet														
EEKsportmarkedsindikator	9,4	8,6	7,0	11,7	0,8	1,3	2,6	7,1	4,9	5,7	4,2	1,8	3,0	
Konsumpris ECU/euro-området	1,6	1,1	1,1	2,3	2,1	2,3	2,1	2,1	2,2	2,1	1,9	1,9	1,9	
3 måneders rente ECU/euro (nivå)	4,2	4,2	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,2	2,7	3,0	3,0	3,0	
Råoljepris i kroner (nivå) ⁹	135	96	142	252	219	197	205	257	351	365	317	316	316	

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.

⁴ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet som andel av middelfolkemengden.

⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

⁶ Selveier.

⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.

⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁹ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Redaksjonen avsluttet 14. mars 2006. Frigitt 16. mars 2006.